For Romantik og Historie

Maanedsskrift. Udgivet af H.P. Holst, 1868-90.

Om indholdet på: https://danskforfatterleksikon.dk/1850p/p104811.htm

Udarbejdet 2023 af Niels Jensen

Opdateret den 7. oktober 2023 af Niels Jensen

H. P. Holst:

For Romantik og Historie.

Syvende Bind.

Kjøbenhavn.
Adgiverens Forlag.
J. Cohens Bogtrykkeri.
1871.

HOVEDBIBLIOTEKET
GENTOFTE KOMMUNEBIBLIOTEK

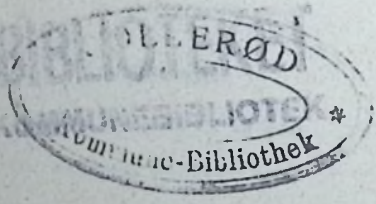

Indhold.

	Side.
Foraarshilsen. Af Ludvig Bødtcher	1.
Idealet. En Fortælling af Richard Kaufmann	3.
Napoleons sidste Dage. Blade af hans Kammertjener Marchands Dagbog	33.
Digte af Sophus Bauditz	50.
Et Blik bag Coulisserne. Af Adolf Bauer	56.
Victorine. En Novelle af Th. Pavie ved H. P. Holst	74.
Med Ludvig Bødtchers Portrait. Af H. P. Holst	108.
Literatur og Kunst	110.
I Bøhmen. Af Richard Kaufmann	113.
Molière og hans Komedier. Af Carl Michelsen	136.
Blinde Ole. En Skizze fra det virkelige Liv. Af Johannes	165.
Frederik Vilhelm den Første og hans Tobakscollegium. Af Christian Stremme	181.
Efteraaret. Af Gustave Droz	209.
Brutus den Yngre. Af Giacomo Leopardi. Oversat fra Italiensk af S. Schandorph	216.
Frøken Clara Ziegler	221.
Literatur og Kunst	222.
Lyriske Digte af H. H. Nyegaard og Fl.	227.
Romerske Skizzer. Af Professor Gustaf Ljunggren	234.
Skjønhedspletten. En Novelle af Alfred de Musset	255.
Nogle Ord om Sophie Brahe. Af H. P. Holst	297.
Kong Motacim. Af Pastor A. Fabricius	307.
Med Michael Rossings Portrait	328.
Literatur og Kunst	332.

Side.

Christian den Førstes Romerreise. I. Af Kammerherre F. Krogh ..... 339.
Digte af Michael Berg ..... 364.
Et Besøg i en Fremtidens By. Af Adolf Bauer .. 375.
Fabriken i Essen og den kruppske Kanon ..... 384.
Francisco Salano Lopez. Et Blad af Sydamerikas nyeste Historie ..... 426.
Med Billedet: „Tuileriernes Brand". Af H. P. Holst 444.
Literatur og Kunst ..... 447.
Christian den Førstes Romerreise. II. Af Kammerherre F. Krogh ..... 454.
Felix Pyat ..... 493.
Landsbypræsten. Novelle. Ved H. P. Holst ..... 502.
Tartuferiet. (Et utrykt Brev fra J. L. Heiberg.) Af H. P. Holst ..... 551.
Literatur og Kunst ..... 556.
Niels Siegfred Nebelong. Af H. P. Holst ..... 563.
Frimurerne i Paris og Communen ..... 564.
Ungdoms-Kjærlighed. Oversat af Chr. Larsen .... 587.
Livserindringer. Af Etatsraad, Dr. C. Otto ..... 619.
Christian den Førstes Romerreise. III. Af Kammerherre F. Krogh ..... 640.
Literatur og Kunst ..... 664.

Ludvig Bødtcher.

Foraarshilsen.

Af

Ludvig Bødtcher.

Din varme Puls, du gyldne Mai!
Til Jordens Bryst har fundet Vei
Trods Vintrens bittre Vaande;
Violens Duft bevidner bly
At Jorden drager sødt paany
Sin moderlige Aande.

Dryaderne bag Træets Bark
I Væddekamp med Eng og Mark
Udhvælve Skovens Krone,
Og hvert et Blad i grønne Lund
Har ligesom en gylden Grund
Dybt bag sin Farvetone.

Ved Midnat og ved Maanens Glands
Gaaer nu de lette Alfers Dands
Omkring de tause Stammer —
Og see! hvor nys var nogen Jord,
Der myldrer frem en broget Flor
Som dufter, og som flammer!

Knap aabner Blomsten sig paaklem,
For Bien syrig iler frem
Som til et Elskovsmøde —
Den stirrer ned til Blomstens Bund,
Og med sin lille Honningmund
Den suger bort det Søde.

Hjemkommen som en Pilgrim from
Seer Storken sig andægtig om
Fra Kirketagets Grændse,
Saa staaer den paa sit ene Been
I hele Timer ret som En,
Der strengt gjør Poenitentse.

Og Fugles Flugt gaaer tæt forbi
Og kvidrer „bort Melankoli!"
Og jubler hen mod Skoven,
Mens Lærken synger Vaaren ind
Og stiger op paa Lustens Trin
Til Skyerne foroven. —

Ja, bort nu med mit Vinterbuur!
Guds Fred, du yndige Natur!
Aabn kjærligt dine Arme!
Jeg trænger til din Skov og Vang
Og Landsbyklokkens Aftensang
Og dine Løvers Varme!

Idealet.

En Fortælling

af

Richard Kaufmann.

Min Ven Gustav Strøm har altid været et Stykke af en Phantast. Jeg kjendte ham fra vor Skoletid og holdt af ham; jeg finder ham endogsaa overordentlig elskværdig, men jeg har rigtignok mange Gange været vred paa ham for hans Phantasterier. „Det ender dog med, at Du engang, aandelig talt, brækker Halsen" sagde jeg hvert Øieblik til ham, men ligemeget hjalp det. Vild, ung, stormende og begeistret kastede han sig ind paa Tilværelsen, og at han ikke løb sig fast er et reent Vidunder. Det gik ham, som det gaaer Søvngængeren, der uden Risico spadserer langs Tagryggen. Man aner ikke selv Faren, og netop derfor slipper man fra den paa en saa forbausende Maade.

Nu haaber jeg imidlertid, at det er forbi med

disse Phantasterier. Da jeg forleden Dag efter et udmærket Bryllupsgilde hos Vincent tog Afsked med ham og hans yndige Brud, gjorde han mig en Indrømmelse. „Du har havt Ret," hviskede han til mig, „jeg har været vild, meget vild endogsaa."

„Siig uhyre" — afbrød jeg ham.

„Naa, som Du vil: uhyre vild. Men nu er det forbi. Fra i Dag er jeg Ægtemand, og fra i Dag er jeg fornuftig. Jeg har byttet Drømmene om med Virkelighed, og denne Virkelighed staaer her."

Han rakte sin lille Kone Haanden, og hun saae til ham med et saa fortryllende Smiil, at jeg ikke kunde lade være at gjøre Brud paa mit Princip, aldrig at sige Complimenter. „Ja, naar Virkeligheden er saa deilig," svarede jeg, „saa kan man ogsaa sagtens give Millioner af Drømme for den." Nu var det mig, som blev belønnet med Smilet. Fulgt paa Vei af det tog jeg Afsked og gik, fast overbeviist om — som jeg da forresten er det endnu — at Gustav Strøm var lykkeligere, end de Fleste nogensinde blive det.

Og denne Visshed glæder mig dobbelt, fordi jeg paa en Maade selv har været med til at lave Partiet. Han paastaaer rigtignok, at det vilde være kommet i Stand uden mig, ja at jeg endogsaa havde forhindret det, hvis jeg havde kunnet. Jeg skal nu til Straf for hans Utaknemmelighed fortælle deres Kjærlighedshistorie, saa kan man selv domme, om han har Ret.

Vi vare for tre, fire Aar siden paa Besøg sammen i Soro. Meningen havde været, at Touren derfra skulde gaae til Kjøge, hvorhen en fælles Bekjendt havde inviteret os. Men Gustav blev saa henrykt over Soro, at jeg paa ingensomhelst Maade kunde faae ham bort derfra. I Virkeligheden havde den smukke Natur ogsaa under vort Besøg klædt sig i sin Høitidsdragt. Det var henimod Slutningen af Juli; nogle Dage tidligere havde det været Regnveir, og efter det stod Skoven saa vidunderlig frisk og grøn, Søen var bleven saa klar og blaa, Fuglene saa inderlig fornøiede og Solen saa overordenlig forekommende, at den ligefra den tidligste Morgenstund viste sit smilende Ansigt uden noget Øieblik paa Dagen at trække sig tilbage, før den om Aftenen skjulte sig bag Parnas og til Afsked sendte sine Hundreder af røde og violette Farveskjær henover Søen. Akademiets Elever vare tagne hjem i Sommerferien, og der var som Følge deraf endnu mere stille end ellers i det stille Soro, men til Gjengjæld havde Byen eller Omegnen eller maaskee de begge faaet en heel mærkelig Tilvæxt i en anden Retning. Naar Gustav og jeg spadserede omkring i Akademihaven, mødte vi bestandig nye unge Dameansigter, det ene smukkere end det andet.

Det følger af sig selv, at denne Natur og disse „skjønne Kvinder" bragte min ungdommelige Vens Extasetilstand op til et ikke almindeligt Høidepunkt. Han sang, han sværmede, han var begeistret fra Morgen til Aften.

Endelig nærmede dog den Tid sig, da vore Forretninger kaldte os tilbage til Hovedstaden. For at feire den sidste Eftermiddag paa en behagelig Maade havde Gustav inviteret de af Byens Beboere, hos hvem vi havde nydt størst Velvillie, til en lille Afskedsfest paa Parnas. Vi vare seilede over Søen i det mest stille, smilende Solskinsveir, havde i Skoven paa den modsatte Bred moret os fortræffeligt, spiist en efter Omstændighederne udsøgt lille Souper i det Grønne, drukket Champagne og i det Hele taget befundet os ganske overordentlig vel. Da Tusmørket kom, da Duggen begyndte at falde, og man af Hensyn til Damerne ansaae det for rigtigst at tage hjem, indskibede vi os paany i de smaa røde Baade, seilede under Spog og Sang tilbage over Søen, spadserede en Tour sammen gjennem Akademihaven for at høre Nattergalen og skiltes saa i den livligste og mest fornøiede Stemning.

Men Gustav vilde slet ikke indlade sig paa at gaae hjem endnu. Man havde i Virkeligheden ogsaa, som det saa ofte er Tilfældet om Sommeren, brudt temmelig tidligt op. Det var ingenlunde seent paa Aftenen, en ganske let Luftning viftede af og til mildt og forfriskende hen mellem Træerne, og Fuldmaanen, der en Stund havde leget Skjul bag Skoven, var nu kommen saa høit op paa Himlen, at den kunde sende sin brede, glimrende Sølvstrime henover Søen. Jeg maatte give min begeistrede Ven Ret: der var virkelig i denne drømmende Nattebelysning forunderlig deiligt ved Sorø Sø.

Guſtav foreſlog, at vi atter ſkulde ſeile. Den lette Briſe, ſom ſendte ſagte ſkvulpende Smaabolger henover Vandfladen, tillod os at benytte Seilene, og ved deres Hjælp gled vi da ganſke langſomt fremad, medens Guſtav udviklede for mig ſine phantaſtiſke Theorier om en Fremtids-Tilværelſe, af hvilken man havde udſlettet Begreberne Stat og Synd, et Brødre-Samfund, hvor alle Skjønhedsdromme vare blevne Virkelighed, hvori Kiv og Had og Misundelſe kun kjendtes fra gamle, forhiſtoriſke Sagn, hvor Arbeidet var en Kjærlighedsgjerning mellem Venner og hver Dag et Ungdomsliv i Lykke og Tilfredshed.

Pludſelig hørte vi ſagte Toner vugge ſig gjennem Natteſtilheden frem imod os. Vi lyttede.

„Det er en Dame, der ſynger," udbrød Guſtav. „Og kan Du høre," vedblev han, „hun accompagnerer ſin Sang med Guitar!"

„Ja, det er Eventyrets Fee," ſvarede jeg ſmilende, „der kommer ſeilende paa Svanerygen, for at føre os ind til den Drommeverden, hvorom Du fortalte."

Vi vendte Baaden i den Retning, hvorfra Sangen kom. Et Øieblik efter gled en anden Baad frem i Maanens Gjenſkin paa Vandet, og efterhaanden ſom vi nærmede os den, fik vi i den blaalige Belysning tydeligt Øie paa et lille Selſkab af Damer og Herrer, der havde grupperet ſig i den paa en ſaadan Maade, at vi kunde være friſtede til at troe, de arrangerede Tableau for os.

„Kjender Du dette Selſkab?" ſpurgte Guſtav, der

havde stillet sig hen i Forstavnen og ufravendt stirrede frem mod Baaden.

„Saavidt jeg kan skjelne Trækkene," svarede jeg, „kjender jeg dem ikke, men forresten blænder Maaneskinnet jo saaledes, at det er umuligt at sige det med Sikkerhed."

„Hun er deilig," sagde han drømmende hen for sig.

„Hvem?" spurgte jeg.

„Den unge Dame i Forstavnen. Det er hende, der sang. Kan Du see, hun holder endnu Guitaren i Haanden?"

„Det seer jeg, men om hun er deilig, er det mig virkelig umuligt at see."

Gustav vedblev at stirre over mod hende, og jeg kan heller ikke nægte, hun tog sig udmærket ud. Hun havde taget Plads paa Relingen af Baaden; et lille let, orientalsk Shawl, der var kastet skjødesløst om den ranke, ungdommelige Figur, hang ud over Vandet og legede, medens Baaden vuggede sig fremad, koket med de tusinde krydsende, spillende Blink i Søens Sølvstrime. Paa en Fylde af sorte Lokker, som bølgede ned over den brede, hvide Halsstrimmel, sad en lille nydelig Kaskjet med en stor hvid Fjer, der ligesom Sløret fik et blaaligt Skjær af Maaneskinnet. Guitaren, hvis røde Silkebaand et Vindpust af og til viklede ind i Shawlets lange Frynder, holdt hun i Haanden, og imellemstunder gjorde hun et let Greb henover dens Strenge. Det var umuligt tydeligt at skjelne Ansigtets Træk, men Gustav havde

forreſten viſtnok neppe Uret i at kalde hende deilig. Over hele Billedet af hende, ſaaledes ſom det fremſtillede ſig for os, var der i ethvert Tilfælde udbredt en eiendommelig poeſirig Ynde.

Efter nogle Øieblikkes Taushed ſang hun igjen til Accompagnement af Guitaren. Vi kunde nu bedre opfatte hele denne bløde, klokkerene Stemmes Velklang og beundre det fuldendt ſmagfulde Foredrag. Jeg behøvede kun at kaſte et Blik paa Guſtav for at ſee, at han befandt ſig i den ſyvende Himmel. Med Henrykkelſe malet i hvert Træk lyttede han til Sangens første Strophер:

Hytten er lukket, Natten er ſtille,
Lyſet ei glimter bag Vinduets Glar.

Men han kunde her ikke længer holde ſin Begeiſtring i Tømme; han iſtemmede:

Bølger, mens let imod Baaden I trille,
Ak, om I vilde
Synge og ſpille,
Tonerne til hendes Hjerte I bar.

Hun var et Øieblik ſtandſet. Den hele Ombytning af Ordene „Stranden" og „Baaden" havde hun neppe mærket, men at hun ſtudſede ved ſaa uventet at høre ſin Sang beſvaret, er let forklarligt. Forbauſelſen varede imidlertid ikke længe, og de gjentog derpaa begge Sangen i Forening. Da den var endt, lod en friſk, ungdommelig Latter over til os, et Vindpuſt tog i Seilet, og vi fjernede os mere og mere fra vor Sirene-Gjenboerſke. Guſtav havde ſat ſig paa Toften i Agter-

stavnen og fulgte Baaden, indtil den forsvandt bag en fremspringende Pynt af Skoven. Da denne fuldstændig havde skjult den, vendte han sig om til mig. „Var det et Drømmesyn eller var det Virkelighed?“ spurgte han mig meget alvorlig.

„Ja, hvad jeg har seet og hørt var ganske vist Virkelighed,“ svarede jeg, „men Du har maaskee seet Mere end jeg.“

„Jeg har seet, at hun var vidunderlig deilig,“ vedblev han, og en stadig varieret Gjentagelse af denne Forsikkring var omtrent de eneste Ord, jeg kunde faae ud af ham, mens vi langsomt nærmede os Bredden.

Gustavs letfængelige Hjerte kjendte jeg fra mange tidligere Leiligheder. Jeg vidste, at der kun behøvedes et smukt Dameansigt, en klangfuld Stemme og en lidt ualmindelig Situation for at tænde Brand, men jeg vidste ogsaa af Erfaring, at en god sund Natteson i Regelen var et fuldstændig tilstrækkeligt Slukningsmiddel. Desuden skulde vi jo reise den næste Morgen, det overordentlig løse Bekjendtskab fra Maaneskinstouren paa Sven vilde efter al Rimelighed aldrig blive gjenoptaget, og saa antog jeg ikke, der kunde være nogen Fare for min Vens Ro.

Det viste sig imidlertid, at mit Regnestykke ikke var ganske rigtigt. Da jeg den næste Morgen stod i

Begreb med at gjøre min Kuffert færdig til Bortreisen, kom Gustav ind i mit Værelse, iført en særdeles elegant Spadseredragt.

„Vil Du reise i det Kostume?" spurgte jeg forundret.

„Jeg reiser ikke," svarede han meget bestemt.

Jeg udbad mig selvfølgelig nærmere Oplysning angaaende denne pludselige Ombestemmelse, og han fortalte mig da, at han paa ingen Maade kunde eller vilde forlade Sorø, før han havde faaet at vide, hvem det var, vi den foregaaende Aften havde truffet paa Søen. Han holdt, som saa ofte, halsstarrig fast ved sin Beslutning, og jeg mærkede snart, at der ikke var Andet for, end at gjøre gode Miner til slet Spil og søge at afholde Gustav fra altfor overilede Skridt.

Det gaadefulde Selskab var imidlertid forsvundet ligesaa pludseligt, som det var kommet. Den foregaaende Dag havde været en Søndag, og Extratoget havde bragt forskjellige Reisende til Sorø; men da vi saa godt som ingen Oplysninger kunde give om vore Ubekjendte, var det umuligt at vide, om det var dette Selskab, som nogle af vore Venner havde seet snart i Philosophgangen og snart i Akademihaven. Hotellerne havde ikke været besøgte af Fremmede, paa hvilke vort løse Signalement kunde passe, og de faa af Byens Familier, som havde havt Gjæster, vare snart talte. Kun af en gammel Fisker fik vi en lille Oplysning. Han havde henimod Aften leiet sin Baad til et Selskab af Fremmede,

der havde beholdt den til efter Midnat og, saavidt han vidste, var reist med det Nattetog fra Kjøbenhavn, der kom til Soro Klokken lidt over to.

„Det er dem," udbrød Gustav, da han havde hørt Fiskerens Forklaring.

„Sandsynligviis," svarede jeg, „men derved ere vi jo i Grunden lige nær."

„Vi reise efter dem, Toget gaaer om en Time, vi kan godt naae at komme med det."

„Vær nu fornuftig," indvendte jeg. „For det Første har vi jo ikke Tid, og for det Andet: hvor skal vi søge dem?"

„I Korsor, naturligviis."

„Ja, eller i Slagelse, eller paa en Gaard et eller andet Sted i Sjælland eller maaskee i Fyen, Jylland eller Gud veed hvor. Det er jo aldeles umuligt at vide, om de ikke maaskee kun har gjort Ophold i Soro paa en længere Reise."

Skjøndt modstræbende fik jeg ham endelig til at tage imod Fornuft og indsee, at selv den mest omhyggelige Sogen neppe vilde føre til noget Resultat, især da vi kun havde en meget dunkel Forestilling om, hvorledes vort ubekjendte Selskab egentlig saae ud.

Vi vendte da tilbage til Kjøbenhavn. Jeg betragtede det som afgjort, at alle Skjær heldigt vare klarede, og at Gustav snart vilde mindes den smukke, lidt eventyrlige Seiltour paa Soro So ligesaa roligt, som jeg gjorde det. Lignende Smaaepisoder havde jeg oftere

oplevet sammen med ham, men de vare altid blevne glemte, naar der viste sig en eller anden ny Stjerne paa hans Forliebelses Horizont. Hvoraf det imidlertid kunde komme, veed jeg ikke, men saameget er vist, at det slet ikke gik, som jeg havde ventet. Han glemte saa langtfra sin ubekjendte Sangerske, at hans Tanker tvertimod Dag for Dag samlede sig mere og mere om hende. Han var som den unge mousserende Viin, der, naar den først har begyndt at bruse, snart skummer over alle Bredder. Han havde her, paastod han, fundet det Kvindeideal, som han saa længe havde søgt; hende elskede han saa høit, som Nogen kunde elske, og hendes Billede vilde aldrig nogen anden Kvinde kunne fordunkle.

„Men Du veed jo ikke engang rigtigt, hvorledes dette Billede seer ud," indvendte jeg. Han svarede kun, at slige Bemærkninger vare prosaiske og philistrøse, at Idealet netop altid gled forbi som et Glimt i en taagesløret Nat, og at det slet ikke stod mindre stort og klart og lysende for Sjælens Øie, om end det legemlige Blik ikke kunde forme det i en tydeligt afridset Contur.

„Men hvis dette Ideal nu aldrig præsenterer sig for Dig, iført Kjød og Blod, vil Du saa bestandig lade Dig hvirvle om i disse Phantasier?" spurgte jeg.

„Det har ingen Nød," var hans Svar; „jeg venetr taalmodig, thi jeg har en fast og urokkelig Overbeviisning om, at jeg vil træffe hende engang igjen; og da

kan Du være vis paa, hun ikke skal slippe bort, mens jeg sidder og stirrer efter hende i Maaneskinnet."

Og forbausende nok, paa dette Punkt lignede min ustadige Ven slet ikke sig selv. Vinteren kom, han ilede fra Bal til Bal, saa vild og ungdommelig som altid, valsede med de unge Damer, løb paa Skøiter med dem og morede sig i deres Selskab aldeles skudfri. Man kunde, naar man saae denne udholdende Troskab, ikke lade være at indromme, at der dog var en vis Alvor, en vis Methode i hans Tilbedelse af „Idealet."

Heldige Omstændigheder tillod mig det følgende Foraar at gjøre en længere Reise i Udlandet. Først langt ud paa Efterſommeren vendte jeg atter Coursen mod Hjemmet. Jeg havde, for dog ogsaa engang at see mit eget Land, lagt Tilbageveien over Hertugdømmerne og Jylland, og naaede sidst i September til det yderste Punkt, jeg vilde gjæste: Aalborg.

Under hele min Fraværelse havde jeg Intet hørt fra Gustav. Glæden og Overraskelsen var derfor saa meget større, da det første Menneske, jeg traf i Hotellet, netop var ham.

„Men hvorledes kommer Du til denne Afkrog af Verden?" spurgte jeg forundret.

„Kan Du huske Seiltouren i Sorø?" svarede han.

„Og Idealet; ja naturligvis. Men det skulde da vel aldrig være den Historie, der har lokket Dig herover."

„Netop."

„Du er altsaa stadig trofast mod din Ubekjendte?" spurgte jeg. — Der var nu gaaet halvandet Aar siden vort Besøg i Sorø, og en saadan Udholdenhed hos Gustav Strøm havde jeg ganske vist ikke ventet. Han svarede mig, som hørte hans Kjærlighed til de mest grundmurede Bygninger i Verden.

„Og Du har nu endelig opdaget hendes Spor?"

„Jeg troede jeg havde gjort det, men det viste sig desværre ogsaa dennegang at være en Skuffelse."

Stakkels Gustav! Han havde, fortalte han mig, under min Fraværelse, ikke mindre end tre Gange touret omkring paa Eventyr og Reiser i Landets forskjellige Egne, bestandig i den sikkre Tro, at han nu endelig skulde finde den, han søgte. Men hans Forhaabninger havde stedse viist sig at være altfor sangvinske.

Vi sulgtes tilbage til Kjøbenhavn, og vi omgikkes som sædvanlig hele den følgende Vinter. Tilbedelsen af Idealet blev stadig uformindsket, og skjøndt det var mig umuligt at forstaae den, begyndte jeg dog at faae en vis Respekt for dette Phantasteri, saameget mere som det ingenlunde kunde henregnes til de sygelige Affektioner. Gustav hørte aldeles ikke til de sukkende og forelskede Drømmeres store Kategori; der var tvertimod en vis potenseret Kraft og Sundhed i hans Sværmeri. Han troede paa Sandheden i denne Kjærlighed, og han troede — fortalte han mig stadig — fast og urokkelig paa, at hans Ubekjendte snart vilde vise sig igjen for aldrig mere at forsvinde.

Saa kom Foraaret og Studentertoget til Christiania. Baade Gustav Strøm og jeg var mellem de danske Gjæster, og det forstaaer sig, at Gustav netop paa en saadan Tour befandt sig i sit rette Element. At drage ind i en fremmed By med vaiende Faner, under Sang, Jubelraab og Buketregn, at ile fra Fest til Fest, flyve fra Indtryk til Indtryk, det ene mægtigere end det andet, det var Noget for ham. Han var besjælet og ustyrlig, sværmende og henrykt fra Morgen til Aften. Men jeg maa indrømme: der var en egen Skjønhed udbredt over hans ungdommelige Bruseri, og jeg har aldrig syntes saa godt om ham, som netop i denne hans Extasetilstand. Studenterlivets unge, glade, livfulde Champagnestemning stod for mig ligesom personificeret i ham, og det dannede i ethvert Tilfælde en fortræffelig Ramme om hans lidt vilde, men friske og kjække Sværmeri.

Gustav Strøm var desuden en smuk ung Mand. Han bevægede sig med Lethed mellem Folk og vandt i Regelen Alle for sig ved sit raske, frie Væsen, der baade robede Begavelse og en elskværdig Charakteer. Under Forhold som de, Studentermødet førte med sig, maatte han ganske naturligt blive en af Dagens Lover.

Vi havde søgt at faae fælles Vært i Christiania, men det var ikke lykkedes os, og vore Veie faldt derfor ikke ganske sammen, tilmed da jeg overværede Foredragene og Discussionsmoderne, hvori han selvfølgelig ikke kunde finde nogen Tilfredsstillelse. Under Sammenkomsten paa Frederiksborg saae jeg ham et Øieblik; han havde sam-

let en temmelig talrig Kreds af unge norske Studenter omkring sig og de lyttede øiensynlig med ikke ringe Beundring til ham, den ældre Deeltager i Mødet, der alligevel var ligesaa ungdommelig som de selv og i glødende, begeistrede Foredrag talte om den store Culturfag, Nordens Riger i Forening skulde føre tilende, og om den Plads, det unge, kraftfulde Norge indtog som Banebryder i denne Kamp. Man raabte Hurra for ham, drak og byttede Huer med ham og gjorde til Slutning endogsaa et Forsøg paa at bære ham i „Guldstol."

Den næste Dag var Sangermødet paa Klingenberg. Ogsaa her saae jeg kun et Glimt af ham. Han spadserede med en ung norsk Dame under Armen og var øiensynlig aldeles fortabt i hende. Havde jeg ikke vænnet mig til at betragte „Idealet" som en Amulet, der beskyttede mod alle Anfegtelser, vilde jeg her have anet Fare for hans Hjertero.

Paa Touren til Ringerike den følgende Dag fulgte vore Vogne tæt efter hinanden. Paa et Stykke af Veien havde vi faaet Gustav op som Gjæst, og vi vare netop sammen, da den norske Natur første Gang viste sig for os i hele sin mægtige Skjønhed. Det havde regnet, da vi kjørte ud fra Christiania, men senere var Himlen bleven skyfri, og Solen lyste med straalende Glands over de deilige Fjeldlandskaber, da vi naaede „Skaret" paa Svangstrandsveien. Pludselig saae vi de forreste Vogne ile i Slangebugtning ned af den stolte skovklædte Bjergskrænt, saae Tyrifjorden som et blaat, solsprængt Silke-

baand heelt nede i Dalbybet og øinede over det storartede Panorama yderst ude i Baggrunden for første Gang de høie, hvide Sneefjelde. Rungende Hurraer hilste denne mægtige Natur, og Alle, der her for første Gang gjorde Bekjendtskab med et rigtigt norsk Bjerglandskab, følte sig grebne som maaskee i intet andet Øieblik under hele Mødet. Gustav var aldeles ude af sig selv; han reiste sig op i Vognen, slog Halsen af en Champagneflaske, som havde været gjemt i et Magasin uuder det forreste Sæde, skjænkede rundt, udbragte et Leve for dette Land, det skjønneste der fandtes i Verden, og erklærede endelig, at han ikke vilde forlade det, før han havde været oppe paa Sneefjeldene, som vi saae derude i det Fjerne.

Fra dette Øieblik af befandt han sig i en permanent Begeistringsruus. Jeg saae ham, da vi kom til Stoppestædt Næs, hvor der skulde indtages Frokost under aaben Himmel, fare omkring mellem de unge norske Studenter og bogstavelig talt falde dem om Halsen af Henrykkelse. Og da der saa fulgte Viin og Sang og Taler, saa forstaaer man let, at den just ikke formindskedes; ja ikke engang Regnen, som begyndte at øse ned midt under Maaltidet, formaaede at lægge Dæmper paa den. Medens de mere Rolige skyndte sig at søge Ly, hvor de kunde finde det, stillede han sig op midt i Regnen, for at holde Tale. Man foreslog ham at vælge den samme Talerstol, som de andre Talere havde benyttet, nemlig Gavlvinduet i Bondehuset, men han afviste

straz dette Forslag med en bestemt Erklæring om, at „han vilde være ude i den store Natur, selv om Elementerne rasede." Og der stod han ogsaa midt i Pladskregnen med blottet Hoved og holdt sin begeistrede Tale. Vi, der laae krøbne sammen under Bordene og omhyggeligt havde trukket Dugene ned omkring os, forstod ikke et eneste Ord af den, undtagen at den endte med et Leve for Sneefjeldet, der viste sig som en hvid Sommersky paa den anden Side af Tyrifjorden. Han var selvfølgelig aldeles gjennemblødt, da Frokosten var endt, og Selskabet satte sig i Marche for at naae Tyrifjord og der indskibes paa de Dampskibe og Pramme, som laae og ventede. Og endnu mere vaad blev han, da han i sit Hastværk for at komme ombord plumpede i Vandet til midt op paa Laaret. Men Gustav var ikke i Stemning til at lade sig genere af Sligt. Han lod sit vaade Tøi tørre i Solen, som atter var kommen frem, og var saa den Ivrigste til at synge saavel paa Seiladsen over den blikstille Tyrifjord, som da vi senere paa Jernbanen foer afsted langs Drammenselven, der med uafbrudte Vandfald strømmede gjennem en vild, romantisk Bjergegn.

Da jeg om Aftenen kom til Festen i Drammens Park, mødte jeg ham med flammende Øine og blussende Kinder. Jeg foreslog ham at spadsere en Tour med mig, før Ballet tog sin Begyndelse, men blev afviist med den Erklæring, at han ikke havde Tid. Med

næsten febrisk Uro trak han sin Arm ud af min og foer afsted for, som han sagde, at opsøge nogle Bekjendte fra Christiania.

Da jeg kort efter mødte ham igjen, havde han fundet dem. Jeg traf ham nemlig da i Selskab med en norsk Student og to unge Damer. Han gik med den ene under Armen, og det forekom mig, at det var hende, jeg ogsaa havde seet ham sammen med paa Klingenberg. Næsten hver Gang jeg i Løbet af Aftenen kom ind i Balsalen, dandsede eller talte han med hende. Han var lutter Fyr og Flamme, og hun fulgte ham med synlig Interesse paa de vidtstreifende Phantasiudflugter, som hans Blik tydeligt nok fortalte, at han foretog. Jeg havde imidlertid stadig „Idealet" in mente og antog ham som Følge deraf for skudfri, selv om han maaskee i Øieblikket fandt særlig Behag i hendes Selskab. Da Ballet var forbi, og jeg i den stille, næsten daglyse Nat spadserede en Tour med nogle af Vennerne fra Mødet, traf jeg ham atter med hende under Armen. Han havde svøbt sin Plaid om hende, og jeg kunde slutte mig til, at de maatte være inde i en meget interessant Samtale, da han ikke engang lagde Mærke til mig.

Paa Hjemtouren til Christiania fik han endelig Tid til at skjænke mig nogle Øieblikkes Opmærksomhed. Jeg spurgte ham, hvem den unge Dame var og fik da at vide, at det ganske rigtigt var hende, som han ogsaa havde været sammen med paa Klingenberg. Hun hed Agnes Løkke og hørte hjemme i Christiania, men be-

søgte Drammen under Studenternes Ophold der. Han dreiede imidlertid hurtigt Samtalen bort fra hende og udviklede med stor Veltalenhed sin Henrykkelse over disse jublende Festdage, som han ubetinget betragtede som de skjønneste i hele sit Liv. Der var kun Eet, som han endnu ikke havde opnaaet, fortalte han mig, og det var en Invitation til en privat Formiddagsfest, som han vidste vilde blive given i Christiania den næste Dag af en af vore Værter, og som han af forskjellige Grunde gjerne vilde være med til.

„Men det er jo den letteste Ting af Verden", svarede jeg ham; „en af Husets Sønner har inviteret mig; han er her ombord; jeg skal gjerne præsentere Dig for ham, og saa maa Du jo let opnaae en Invitation."

„Fortræffeligt" udbrød Gustav og slog med Kvasten i den norske Studenterhue, som han havde gaaet med lige siden Frokosten paa Næs. „Det er netop ham, jeg har søgt hele Dagen."

Jeg havde nogle Øieblikke før seet den unge Mand, hvorom der var Tale, i Kahytten og gik derned for at søge ham. Han var der imidlertid ikke længere. Men da jeg kom op paa Dækket, efter at have givet nogle Oplysninger til de ulykkelige Correspondenter, der sad i Skjorteærmer dernede og arbeidede paa deres Breve til Kjøbenhavn, fandt jeg Gustav og den paagjældende norske Student bænkede yderst ud i Forstavnen om en Flaske „Punsch fra Upsala."

Jeg gik hen til dem. „Naa, jeg seer, Du har fundet ham" sagde jeg til Gustav.

„Hvem?" spurgte han forundret. Min ungdommelige Ven havde ingen Anelse om, at den norske Student, han søgte, netop var den samme, hvis Hue han bar, som han havde drukket Du's og Broderskab med allerede paa Klingenberg, og som nu ædelmodigt havde stillet sin svenske Punsch til hans Disposition. De vare de bedste Venner af Verden, men hinandens Navne havde de glemt allerede dengang, de drak det første Glas sammen.

Selvfølgelig varede det ikke længe, før Gustav havde modtaget den Invitation, der syntes at være ham saa magtpaaliggende.

Frokostgildet kom da den følgende Dag. Lidt efter lidt samlede Selskabet sig i Villaens Have, der ganske vist hørte til de smukkeste i hele Omegnen af Christiania og ovenikjøbet var bleven gjort saa stadselig som muligt i Anledning af Studentermødet. Det var en varm, solstraalende Sommerdag, Blomsterne stod i spillende Farvepragt og sendte berusende Duft ud over hele den vidtstrakte Have; Træer, Buske og Hækker vare klædte i den friskeste Festdragt, de lange, hinanden krydsende Gange vare belagte med det fineste, brune Gruus, og Græsset paa de store Plainer var netop saa høit, at den sagte

Sommerluftning kunde sætte det i en ganske let vuggende Bølgegang. Danske, norske og svenske Studenter slæntrede med hinanden under Armen rundt om i Gangene, medens Andre havde slaaet sig sammen med de unge norske Damer i muntre, leende Grupper. Det Hele frembød et stemningsfuldt Billede af Ungdom, Skjønhed og Glæde, om hvilket den blaa, solbelyste Fjord med sine Fjelde og Graner, det store Slot Akershuus og det lille, romantiske Sommerslot Oscarshall dannede Rammen.

Jeg havde lagt Mærke til, at Gustav ikke som sædvanlig spillede Hovedrollen. Han havde indfundet sig tidligt, men var til min Forundring bleven siddende paa en Bænk tæt udenfor Havestuen. Flere Gange havde jeg faaet ham bort fra denne Plads, men han havde stadig under de besynderligste Paaskud fjernet sig fra mig igjen og var vendt tilbage til Bænken. Det forekom mig, at der var en vis Uro udbredt over ham, og at han skarpt holdt Øie med Gjæsterne, der kom, som om han forgjæves ventede Nogen. Jeg stod netop og talte med ham, da et pludseligt Glimt i hans Øie og en stærk Rødmen fortalte mig, at denne „Nogen" maatte have indfundet sig. Nysgjerrig vendte jeg mig om og stod Ansigt til Ansigt med Froken Agnes Løkke.

Gustav hilste hende særdeles bekjendt og bragte strax en Samtale igang.

Jeg begyndte at ane, at jeg dog muligviis havde overvurderet Idealets Vidunderkraft, og denne Anelse

talte stadig høiere og høiere, da jeg saae, hvorledes han forsvandt med hende i Havens mest afsides liggende Gange og søgte at undgaae Alle, der kunde finde paa at slutte sig til dem.

Den splendide Dejeuner var imidlertid bleven anrettet under et stort improviseret Telt i en af Hovedgangene, og Gjæsterne kaldtes sammen ved et tordnende Gongongslag. Vor Vært var en af Christianias mest ansete og velstaaende Mænd, og om hans gode Smag vidnede baade Champagnen og det Selskab, han havde inviteret. Selv en ældre Candidat, med hvem jeg stod og talte, og som hjemme i Kjøbenhavn blev anseet for det grundigste og tørreste Exemplar af en Philolog, faldt formelig i Staver over alle de unge, deilige Dameansigter, der straalede og smilede rundt omkring ham. Om det, som han paastod, var dem, der løftede Stemningen op til en saa forunderlig Høide, ved jeg ikke, men vi To vare i ethvert Tilfælde fuldstændig enige om, at den Række Taler, der blev holdt her, i Friskhed og Beaandelse overgik Alt, hvad vi tidligere havde hørt. Af dem, af Sang, Viin og Skjønhed var Enhver saa optaget, at Ingen havde Tanke for, hvad der ellers foregik rundt omkring ham, og Gustav kunde derfor, uden Frygt for at blive iagttaget af Selskabet, ganske roligt trække sig tilbage med Froken Agnes til et Hjørne af Teltet og der fortabe sig i en tilsyneladende høist interessant Samtale med hende. Det var kun mit Blik, der fulgte dem, men jeg saae ogsaa, hvorledes hans Øine

straalede, og hvorledes hendes Kinder rødmede, da hun til Slutning plukkede en lille, nydelig Rosenknop ud af sin Buket for at flytte den over i hans Knaphul.

Jeg nærede ikke længer Tvivl om, at min Vens Ideal havde maattet vige Pladsen for en Virkelighed, som jeg ganske vist maatte indrømme var mere end almindeligt indtagende, men som jeg dog ingenlunde kunde ønske skulde gjøre Cæsars Ord til sine: komme, see og seire. Faren var imidlertid overhængende nok. En halv Time endnu, og jeg var vis paa, at den lille intriguante Kjærlighedsgud vilde hviske hende i Øret, at hun var forelsket saa høit, at hun umuligt kunde undgaae at høre det. Saafremt jeg vilde forhindre, at Gustav lod Champagnestemningen løbe af med sig og gjorde et Skridt, som han maaskee siden vilde bitterligt fortryde, var en Intervention nødvendig, og den maatte, indsaae jeg, komme saa hurtigt som muligt.

Jeg benyttede Leiligheden, da der efter en med stormende Bifald fulgt Tale blev nogen Forstyrrelse i Selskabet, mens man gik omkring og klinkede med hinanden. Gustav maatte, hvor nødig han end vilde, følge lidt tilside med mig.

„Du er jo forelsket" hviskede jeg til ham.

„Jeg er henrykt, fortryllet, beruset af al denne Ynde, Aand og Skjønhed."

„Og det kalder Du Troskab mod Idealet, det kalder Du at vente udholdende og taalmodig paa, at din Ubekjendte engang igjen vil vise sig, hun, hvis Billed

ingen anden Kvinde nogensinde skulde fordunkle! Du har været et Par Dage i Norge og nogle Gange i glade Øieblikke været sammen med en ung, smuk Dame, og saa er det Hele glemt!" — Gustav blev alvorlig; jeg mærkede, at „Idealet" og Frøken Agnes endnu godt kunde holde hinanden Stangen, og jeg blev derfor ved med at bruge den Første til at bekrige den Sidste.

Gustav var endogsaa lige ved at love mig, at han vilde undgaae Frøken Agnes Resten af Dagen, da hun pludselig viste sig ved Siden af os og vilde have at vide, hvad det var for Hemmeligheder, Gustav og jeg debatterede. Fordelen var atter ubetinget paa hendes Side; hendes smukke Øine talte med større Kraft end mine Formaninger, Gustav knyttede atter den afbrudte Enetale med hende, i Begyndelsen lidt vaklende og med Sideblik hen til mig, men snart igjen fuldstændig optaget af hende.

Taflet blev imidlertid hævet, og Selskabet grupperede sig paa den store Plaine lige udenfor Villaen, medens der blev budt Kaffe omkring, og medens man lyttede til den Concert, der af nogle tilstedeværende Sangere var arrangeret paa Altanen. Jeg tog, halvveis med Magt, Gustav bort fra Frøken Agnes og førte ham med mig længere ned i Salen. I endnu stærkere Udtryk end tidligere forestillede jeg ham det Letsind og den Utroskab, han lagde for Dagen. Han sluttede med at indrømme mig, at jeg i alle Henseender talte fuldstændig sandt, at han var en Galning, som blindt lod sig rive med

af Øieblikkets Stemning og vilde være i Stand til at begaae de største Daarskaber, naar jeg ikke som en rolig, besindig Ven stod ved Siden af ham.

„Men er Du nu ogsaa sikker paa Dig selv ligeoverfor Frøken Agnes?" spurgte jeg ham.

„Det er jeg ikke, men derfor gaaer jeg ogsaa nu," svarede han.

„Gaaer?" udbrød jeg forundret.

„Ja, naar jeg er sammen med hende og seer hende, saa mister jeg ethvert Herredømme over mig selv, saa drager en magisk Kraft mig ubetinget til hende, saa har jeg ikke Sind eller Tanke for Andet end hende. Skal jeg blive mig selv og min virkelige Kjærlighed tro, saa maa jeg flygte nu og undgaae ethvert Møde med hende."

Hvor Gustav dog denne Formiddag var sig selv i potentseret Skikkelse! Jeg forestillede ham, at en saadan pludselig Forsvinden fra Selskabet selvfølgelig aldeles ikke kunde gaae an, men det var først efter lange Forhandlinger, at han endelig lovede mig at blive og gjøre hvad der stod i hans Magt for at bekæmpe den unge norske Dames Indflydelse paa ham.

Han havde vistnok ogsaa i dette Øieblik en ærlig Villie. Phantasiforelskelsen i Idealet havde spiret i en god Jordbund og slaaet dybe Rødder; jeg mærkede jo bedst nu, hvorledes dette Drømmebillede kun behøvede at drages frem for at gjøre sin Souverainitet gjældende. Men Ulykken var, at det vistnok alligevel var for let

og luftigt til ikke at forsvinde, naar Virkeligheden atter kom saa smuk og indtagende, som den viste sig i Frøken Agnes Skikkelse. Derfor stolede jeg ikke fuldstændig paa Gustav, men besluttede ogsaa at virke lidt paa min egen Haand.

Jeg opsøgte Froken Agnes, der spadserede ene omkring, rimeligviis for at søge efter sin saa pludselig forsvundne Cavaleer. At hun just ikke blev synderlig fornøiet ved istedenfor ham at maatte tage til Takke med mig undgik paa ingen Maade min Opmærksomhed. Hun syntes imidlertid at finde mere Behag i mit Selskab, da jeg førte Talen hen paa Gustav. Jeg fortalte hende om hans ungdommelig sværmende Phantasterier og valgte, med velberaad Hu, som et Exempel Historien om hans Tilbedelse af „Idealet". Som jeg havde ventet, fængslede denne Historie i fuldeste Maade hendes Opmærksomhed, og jeg undlod ikke at udmale hans indbildte, men dog saa udholdende Kjærlighed med meget levende Farver. Det vilde, mente jeg, nok lægge en Dæmper paa den Tilbøielighed, han havde vakt hos hende. At den kun var af en temmelig flygtig Natur, derom følte jeg mig endnu mere overbeviist, da jeg havde fortalt hende om Seiltouren paa Sorø Sø og vort eventyrlige Møde med den unge, ubekjendte Dame, og da jeg havde seet, hvorledes hun lyttede til min Beretning med et halvt skjelinsk, halvt fornøiet Smil.

Jeg havde paa denne Maade udrettet min Mission. Med Bevidsthed om at have gjort min Ven en

væsentlig Tjeneste førte jeg Frøken Agnes tilbage til Selskabet, hvoraf Størsteparten havde samlet sig paa en af Plainerne og under ungdommelig Latter morede sig med at lege Enkemand. Det var ved en underlig Skjæbnens Ironi i dette Øieblik netop blevet den stakkels Gustav, der som Enkemanden stod foran de fornøiede Rækker.

Selv gik jeg ind i Huset for at tænde min Cigar og kom derinde i Samtale med min Vært og nogle ældre norske Herrer, som med megen Ivrighed drøftede Spørgsmaalet om en Alliancetraktat mellem de tre nordiske Riger.

Da jeg efter en halv Times Tids Forløb atter kom ud i Haven, vare Gustav og Frøken Agnes de Første, mit Øie mødte. Til min Forundring kunde jeg slet ikke see nogen Virkning hverken af mine Formaninger ligeoverfor Gustav eller min Samtale med den unge Dame. De fulgtes sammen ind i det lille Lysthuus, som laa tilhøire tæt udenfor Havestuen. Jeg var meget nysgjerrig efter at opfange nogle Ord af deres Samtale, og da jeg havde Bevidstheden om, at det skete i den bedste Hensigt, tog jeg ikke i Betænkning at liste mig ad en Omvei hen paa Siden af Lysthuset og skjule mig i et Buskads, hvor jeg usect kunde høre saa godt som Alt, hvad de sagde.

Men det havde jeg rigtignok ikke ventet, at jeg skulde faae at høre. Gustav friede. Med glødende Veltalenhed og aldeles ude af sig selv fortalte han hende

om sin Kjærlighed og erklærede, at disse Dage under Studentermødet, der havde været de skjønneste af alle, vilde staae for ham som Indgangen til en undergravet Tilværelse, saafremt ikke hun vilde gjøre hans Liv til en eneste lang Dag med Solskin og Sang. Da han endelig standsede sin vingede Tales Flugt og i Begeistring greb hendes Haand for at drage hende hen til sig, reiste hun sig op og trak sig bort fra ham med det samme skjelmske Smil, som jeg havde seet, da jeg afgav min Beretning om Seiltouren.

„Og vil De virkelig have" — hørte jeg hende sige — „at jeg skal fæste Lid til en saadan Erklæring af Dem, naar jeg veed, hvorledes De ved den bryder med en Kjærlighed, som i to Aar har været Deres eneste Tanke?"

Gustav foer op. „Jeg forstaaer Dem ikke" udbrød han paa en Maade, der overbeviste mig om, at han i dette Øieblik virkelig ganske havde glemt sin Ubekjendte.

„Jo, naar De vil tænke Dem om, saa forstaaer De nok, hvad jeg mener" sagde hun, gjentog i korte Træk hele min Beretning om „Idealet" og skyndte sig saa leende ud af Lysthuset og ind i Havestuen.

Gustav sank om paa Bænken aldeles tilintetgjort. Da Froken Agnes var forsvunden i Havestuedøren, gik jeg ind til ham. Han havde skjult Ansigtet i sine Hænder, og jeg troer, han var ikke langt fra at græde.

„Gustav", sagde jeg, og han saae op med et Ud-

tryk af Vildhed og Forstyrrelse, som næsten gjorde mig bang.

„Jeg er grændseløs ulykkelig, og jeg veed hverken ud eller ind" udbrød han.

„Du er i en Stemning, som gjør, at Du ikke kan tænke roligt", sagde jeg. „Jeg har hørt hele din Samtale med hende; skjøndt den Scene, som er forefalden i dette Øieblik, maa være alt Andet end behagelig, var det maaskee godt, den kom. Krisen er nu overstaaet, og naar Du atter kommer til Ro, vil Du indsee, at det slet ikke var hende, Du elskede."

„Jo, jo, det var netop hende, hende og ingen Anden, det føler jeg nu, da jeg har mistet hende for bestandig."

Jeg satte mig ned paa Bænken ved Siden af ham og vilde søge at berolige ham, da der pludselig blev slaaet Akkorder an paa Klaveret inde i Havestuen. Forundret lyttede vi begge To til de Toner, som fulgte; en deilig klokkereen Damestemme sang:

Hytten er lukket, Natten er stille,
Lyset ei glimter bag Vinduets Glar;
Bølger, mens let imod Stranden I trille,
Ak om I vilde
Synge og spille,
Tonerne til hendes Hjerte I bar.

„Det er hende!" jublede Gustav, satte med et Spring ud af Lysthuset og foer op af Havestuetrappen.

Jeg fulgte ganske langsomt efter og tillod mig at

titte ind af Vinduet, men det Tableau, jeg saae henne ved Klaveret, var saa fortroligt, at det vilde have været i høieste Grad indiscret af mig, om jeg ikke strax havde trukket mig tilbage igjen.

For Selskabet tog Afsked, kom Gustav imidlertid hen til mig med Froken Agnes ved Haanden. „Maa jeg præsentere Dig min Forlovede" sagde han straalende af Lykke. „Hun er paa en Maade en gammel Bekjendt af Dig. For et Aar siden var hun i Besøg paa en Gaard i Nærheden af Slagelse og gjorde en lille Udflugt for at see Soro So i Maaneskin. Dengang, kan Du nok huske, mødte vi begge To hendes Baad ude paa Soen."

Samme Aften var Studentermødets store Hovedfest, Ballet paa Akershuus. I den milde, maaneklare Sommernat havde et mindre Selskab samlet sig omkring et improviseret Bord ude i Parken. Det var Venner af Gustav og Veninder af Froken Agnes, der — med den store, jublende Ungdomsfest som Ramme — feirede en mindre, men ligesaa jublende, ligesaa stemningsrig: det unge Pars Forlovelsesfest. I perlende Champagne ønskede vi dem Lykke først paa den lille Tour op til Sneefjeldene og saa paa den store gjennem Livet.

Napoleons sidste Dage.

Blade af hans Kammertjener Marchands Dagbog.

Longwood d. 30te Marts 1821.

Min stakkels Herre! En Stjerne efter den anden daler paa hans natlige Himmel, og ingen — ingen Sol stiger op. Fra hans Gemalinde er der kommet et Brev til ham. Gouverneuren har brudt det, viist ham et Glimt af de dyrebare Træk, men levere Keiseren det vil han ikke. Han siger, det maa sendes tilbage.. Jeg var tilstede, da han erklærede dette, og iagttog Keiseren noie. Dødbleghed og Ildrødme afvexlede paa hans Kinder, hans Øine lynede, hans hele Legeme bævede som i Krampe; han slog sig med den knyttede Haand for Panden og ilede ud i det Frie.

Saa har da sex lange Aars Fangenskab, sex lange Aars Eensomhed, sex lange Aars Legems- og Sjæls-

lidelser, sex lange Aars Skilsmisse fra Alt, hvad der var ham dyrebart, fra Fædreland, Hustru og Barn, ikke formaaet at forsone hans Fjenders Had!

Det var Nat. Jeg kunde ikke sove; jeg tænkte paa ham, mit Hjerte hænger ved i Liv og Død. Da aabnedes Døren, og han stod pludseligt for mit Leie, bleg, meget bleg, mørk og urolig. Han bar trekantet Hat, grøn Uniform med Stjerne, og Kaarde ved Siden.

„Marchand!" sagde han, „jeg er syg; det piner og martrer mig overalt. Staa op! Jeg maa tale med Gouverneuren. Du skal følge mig!" — Taus klædte jeg mig paa og fulgte ham. Vi vandrede til Gouverneurens Bolig. Undervejs klagede han ofte: „O, ma femme! o, mon fils chéri!" og saae derhos med foldede Hænder op mod Stjernerne. Ellers sagde han Intet.

Vagterne vege tilbage, slagne ved Synet af den høie Helt. Ak, han er dog nu kun en Skygge af Verdens Overvinder! Graae Haar dække den Isse, hvorpaa tilforn en Verdenskrone straalede. Men Aanden er der endnu. Det viste sig snart. Uden at blive standset, traadte han lige ind i Hudson Lowes Sovegemak. Denne laa. Et Lys brændte paa Bordet foran Sengen. Bestyrtet foer han op og raabte: „General!" I det Samme faldt et Papir, hvori han havde læst, ud af hans Haand.

Napoleon kastede sit Falkeblik paa det, rev det op, stak det i Barmen og sagde: „Det var det, jeg vilde! En rolig Søvn, Gouverneur!“ — Hudson Lowe havde tabt al Fatning. Han svarede ikke, han rørte sig ikke. Keiseren gik og Ingen tænkte paa at hindre ham.

Den hele Nat har han været oppe. Han har læst det dyrebare Brev vel tusinde Gange, han har — til Ære for sin Menneskelighed — vædet det med sine Taarer, han har sukket og klaget, saa Væggene gave Gjenlyd, og jeg, som laa tæt ved ham, sukkede og klagede med ham. Lydeligt raabte han flere Gange: „O, min Hustru! O, min Søn — min elskede Søn! Nu dør jeg med Glæde, thi I have givet mig Afskedskysset!“

---

d. 1ste April 1821.

Keiseren vandrer, lig en Skygge, om blandt Klipperne, sætter sig ned, med Armene overkors, og taler meget med sig selv. Derpaa farer han op og knuger begge Hænderne mod Underlivet. Han har heller ikke sovet forrige Nat. Han spiser næsten Intet. En ulægelig Smerte synes at tære paa hans Livsmarv; men han skjuler, hvormeget han lider.

Paa hans Bord ligger følgende Blad, som han har skrevet afvigte Nat. Trækkene ere halvt udslettede. Jeg er fortrolig med hans utydelige Haandskrift og har afskrevet Bladet:

„Jeg vandrede ved den stille Havbred; mit Blik skuede over mod Europas Egne; jeg udtalte to elskede Navne, men Bølgerne haanede mit Raab, og Stormens Piben klang i mit Øre som Lænkers Klirren.

Jeg vankede om blandt Klipperne i den stjerneklare Nat. Hisset — udbrød jeg — paa denne eller hiin tindrende Sol favner jeg mine Kjære igjen. Hernede er det forbi! — Og St. Helenas Bazaltklipper gjentoge drønende: forbi!

Jeg saae den fattige Insulaner favne sin Hustru, jeg saae ham vugge sit Barn paa Knæet i himmelsk Henrykkelse. Jeg bortvendte mit Aasyn og græd. Ogsaa jeg har Hustru og Barn, sukkede jeg, men ikke her — ikke her! Jeg er jo død, er levende begravet.

Dog aander mit Bryst endnu, og inden dets Aandedrag for evigt standser, har jeg smagt Himlens Fryd.. Jeg har hørt en Afskedsrøst fra Hustru og Søn. Den skal tone i mit Bryst, naar Døden hamrer derpaa. Mig synes, den begynder alt.

Stakkels Barn! hvilken Glands omstraalede din Barndom! En Krone havde jeg lagt paa din Vugge — og nu! — Lev vel!

Stakkels Moder! Netop idag for elleve Aar siden feirede vi vor Bryllupsfest i Frankrigs Hovedstad; idag for syv Aar siden maatte Du flye derfra, thi jeg var dalet. Fire Aars Himmel — sex Aars

Helvede — men — der kommer en Himmel igjen. Farvel — saalænge!

Jeg stunder til Hvile. Det martrer mig i mit Hjertes Nød — Ormen er flittig. Jeg lider grusomt, men jeg klager ikke. Jeg sønderrives af navnløse Qvaler, men jeg har ingen Klage over min Skjæbne, thi om den end sønderknuser mig — jeg staaer dog høiere end den!

En Ø gav mig Livet, paa en Ø skal jeg udaande det. Min Middagssol fandt mig i et Keiserslot, min Aftenrøde skal finde mig i en Træhytte. O, Menneskeskjæbne!" —

Det er det Sidste, som jeg har seet fra Keiserens Haand.

---

d. 18de April.

Hvor Keiseren er forandret! Mild og venlig mod Alle vakler han omkring, godmodig som et Barn, forklaret som en Himlens Engel. Hans Aand svæver allerede hiinsides Graven; kun Legemet er endnu lidende. Han taler til Alle om sin nære Død. Stundom sysler han lidt i sin Have, men neppe har han arbeidet nogle Minutter, før han segner om af Mathed. Lægerne bede ham skaane sig, men han svarer smilende: „Jeg har Intet at tabe." Saften af Oranger er det Eneste, han nyder, og den lille Julie, en munter, ni Aar gammel Pige, Datter af en Sergeant i Garnisonen,

er hans største Glæde her. Hvergang hun kommer til ham, boier han sig ned og omfavner hende og gjør hende ofte Smaaforæringer. Gouverneuren behandler ham, siden hiint Optrin, med sky Ærefrygt. Paa Pianoforte klimprer han gjerne; helst spiller han sin Yndlingssang, den samme, han nynnede hiin stille Nat, da han, nedstødt fra Frankrigs Throne, flygtede fra sin Hovedstad:

„O, Richard! o, mon roi!
L'univers t'abandonne!"

---

d. 20. April.

Keiserens Kræfter aftage. Han paastaaer, at han har en ædende Kræft i Maven, men Lægerne trække paa Smilebaandet og sige eenstemmigen, at han lider af en Leversygdom. Han kan neppe vakle over Gulvet. Naar jeg eller Andre løbe til for at gribe ham under Armene, siger han bortvisende: „Lad mig kun!" og humper videre og holder sig ved Stolene.

---

d. 25de April.

Han er gaaet tilsengs og reiser sig neppe mere. Vi have maattet bære ham deri. Han stred imod, saalænge han formaaede. Nu nyder han Intet uden Medicin, tager den gjerne, men siger hvergang: „Det hjælper mig dog ikke! Jeg veed det godt, jeg bærer Døden i mig."

De, som en Tidlang ikke have seet ham, bæve tilbage ved Synet af ham. Og virkelig ligner han mere en Beenrad end et Menneske. Den første Klage af hans Mund har jeg hørt idag. „Marchand," sagde han, „kom her, hold din Haand her i min Side! Det er som man her stødte mig en Kniv ind mellem Benene og brød den af i Saaret." Men kort efter, da han saae mig snige mig bag Hovedgjærdet for at skjule mine Taarer, lagde han til: „Dog nei, Marchand! det gjør ikke saa ondt endda. Lidt bitter maa Døden jo altid være."

---

d. 25de April.

Det bliver hver Dag værre. Lægerne trække paa Skuldrene. De to sidste Nætter har jeg vaaget hos Keiseren. Han fik ikke Blund i sine Øine. Sidste Nat talte han meget. Jeg vil gjengive vor Samtale, saagodt jeg formaaer:

Keiseren. Nu staaer jeg paa Grændsen af det mørke Rige, Marchand. Du veed, jeg har ofte seet Døden i Øiet, men kun i Forbigaaende. Dennegang tager jeg den ret i Betragtning. Nu, saa frygtelig er den da heller ikke. Jeg rækker den rolig Haanden som en Forbundsfælle i min sidste Strid. Mit hele Liv var Kamp. Nu længes jeg inderlig efter Vaabenhvile."

Jeg. Men er det da saa vist, at det er Døden?"

Keiseren. Ja, det er vist! Ingen har kjendt mig, uden jeg selv. Jeg veed ret godt, hvorledes det seer ud herinde. Godt, at Døden kommer. Jeg havde vel kunnet finde den, hvis jeg havde været snagere end min Skjæbne. Nu dør jeg som dens Seirvinder. Vil Du elske min Grav?

Jeg. Knæle vil jeg paa den, og med Taarer velsigne min allernaadigste Herres Minde.

Keiseren. Godt! Jeg veed nok Een, som vil høre Budskabet om min Død med Taarer. Nok Een — og nok Een! Du kjender dem, Marchand; Du skal bringe dem min sidste Hilsen. Lover Du mig det?

Jeg. Ja, Sire, jeg lover det.

Keiseren. Og naar jeg er død, vil jeg, at man skal aabne mit Liig. Jeg ønsker, at man vil føre mit Støv til Frankrig. Vel var det ret smukt at ligge begravet her, men jeg elsker det franske Folk saa høit. — Vil Du blive hos mig, til jeg er død?

Jeg. Kan min Keiser spørge?

Keiseren. Velan da! Seer Du, det kunde vel hændes, at Døden berøvede mig mine Sandser paa det Sidste. Men naar Du mærker, at Mælet slaaer mig feil, skal Du hjælpe mig i min Generalsuniform og lade mig lægge paa den Feltseng, jeg har hvilet paa i mine Krige. Og den blaae Kappe, Du veed, jeg bar ved Marengo, skal Du lægge under mig. Den har reddet mit Liv. Den brave Desaix saae en Soldat sigte efter mig. Han rev Kappen af mig og kastede

den om sig selv, og strax efter segnede han med en Kugle i Brystet. Paa den vil jeg slumre sødelig ind.

Derpaa faldt han i dybe Tanker. Pludselig foer han op og spurgte: „Kan Du gjætte, paa hvem jeg nu tænker, Marchand?" — „Nei, Sire!" — „Jeg tænker paa min Kone og mit Barn."

Derpaa laa han stille hen en Stund. Omsider foldede han sine Hænder og sagde: „Men nu tænker jeg paa Jesus. Han vil være os naadig alle Tre."

Da Morgenen dæmrede, sagde han: „Saa gik atter en Nat. Snart er den sidste der. Men Morgenen udebliver dog aldrig. Jeg tabte Keiserkronen, jeg vinder Livets. Det er den eneste Krone, der er værd at kæmpe for. Jeg misunder Dig ikke, Ludvig, — men det Bedste, jeg kan unde Dig, er en Død som min. — O, mit elskede Frankrig!"

---

d. 29de April.

Jeg har været Vidne til et Optrin, der har rystet mig dybt. Det var Nat. Jeg sad alene ved Keiserens Seng. Han forekom mig saa underlig. Han rystede som i Feber og talte vildt af og til. Derpaa laug han længe. Pludselig spurgte han heftig: „Marchand, Du har jo været paa Schønbrunn?" — „Ja, Sire!" — „Saa kjender Du Veien. Du skal hente mig min Søn." — „Deres Majestæt." — „Maaskee Du ikke vil?" — Jeg laug bedrøvet. Da slog han Hænderne

sammen og udbrod ret bedrøvet: „O, Richard, o mon roi, l'univers t'abandonne.“ — Kort efter lagde han til med et Blik, der skar mig i Sjælen: „Du kan dog tænke Dig, hvor jeg maa længes efter ham i denne Tid. Hent ham, jeg beder Dig, at han kan blive hos mig og lægge Fingeren paa mit Øielaag, naar Tid er. Jeg kunde jo gjerne hente ham selv, naar jeg ikke var saa mat. Hører Du, gaa! Du veed jo, han er her inde ved Siden af.“ — Jeg mærkede strax, hvorledes det var fat med den Syge, og stræbte at tale ham til Rette. Det syntes, som han lod sig sige. Han sagde ganske roligt: „Det er godt! Gaa nu ud og hent mig lidt friskt Vand.“ — Jeg vilde gjøre Indvendinger, men da blev han vred og sagde: „Jeg befaler Dig at gaae!“

Da jeg kom tilbage, var Sengen tom. Døren til Sideværelset stod aaben. Jeg styrtede derind. Der stod Keiseren, som han var sprungen ud af Sengen, med et Lys i den venstre Haand og rev og sled med den høire i sin Sons, af David malede Portrait, der hang paa Væggen. Jeg blev staaende bag ved ham, uden at han saae mig. Da Maleriet ikke vilde ned af Sømmet, blev han ivrig, ruskede endnu hæftigere i det og raabte: „Vil Du slippe ham, Frantz! Er han din Neveu, saa er han min Søn! Jeg savner ham i mine sidste Timer. Husker Du 1805? husker Du 1809? da stod Du i min Haand! Hid med Drengen!“ — Den voldsomme Anstrængelse havde udtømt hans sidste Kræfter — han

segnede om som et Liig. Jeg maatte raabe om Hjælp for at faae ham bragt tilsengs igjen. Jeg tog den unge Napoleons Portrait ned af Væggen og hængte det ligeoverfor hans Seng, saaledes at hans Øine, saasnart han slog dem op, maatte falde derpaa. Og neppe var han vaagnet af sin Afmagt, før det dyrebare Billed faldt ham i Øinene. Med svag Røst og smilende Mine sagde han, som om han fattede sig efter en lang Drøm: „Naa, er Du der! Bliv, bliv! Gud og alle Helgene staae mig bi, i denne sidste Nød!"

---

d. 2den Mai.

Gouverneuren har været her idag. Han var kold og stiv som sædvanlig. Han studsede ved at see Keiseren. „Deres Excellence er meget hentæret," sagde han.

„Deres Excellence!" gjentog Keiseren med svag, men heftig Røst, „jeg hedder ikke Excellence. Jeg er kun et Menneske, og om faa Timer er jeg ikke engang det mere. Hentæret! Hvis er Skylden? Hvem har hældt Giften draabevis i mit Hjerte? — Men nu er det jo snart forbi," lagde han mildere til; „jeg har spillet min Rolle i Livet. Lad nu de Andre gjøre det bedre. Himlen være lovet, at mit Fangenskab har en Ende!" — „Har De Intet at ønske?" spurgte Sir Lowe. — „Intet, som De kan opfylde. Paa Jorden ønsker jeg mig en rolig Død, og i Himlen en naadig Dommer. Veed De noget Bedre?" — „Ellers Intet?"

— „Ellers Intet? ellers Intet? Saa vil De da endelig, at jeg skal udbede mig Noget af Storbrittaniens Naade? Velan da! Skaf mig i en Hast min Gemalinde hid, at jeg kan sige hende mit sidste Farvel for dette Liv."

„Jeg beklager —"

„Jeg beklager Deres Afmagt. Spørg mig ikke mere!" — Med disse Ord vendte han Hovedet mod Væggen og mumlede: „Ni foi, ni loi!" — Fra den Tid talte Keiseren ikke synderligt mere. Han syntes at tænke dybt, og af og til bevægede han Læberne hastigt.

---

d. 5te Mai.

Igaar og iforgaars laa Keiseren stille hen, uden at tale. Imorges var han muntrere og forlangte at spise. „En herlig Dag! en herlig Dag!" mumlede han ofte, næsten uforstaaeligt, med et halvt vanvittigt Smiil. Mod Middag sagde han flere Gange: „Pynt mig! pynt mig!" — Klokken 1 rakte han sin Haand ud efter mig, drog mig ned til sig, og hviskede mig i Øret med hæs Stemme: „Marchand! j'ai la mort entre les dents!" — Disse Ord vare de sidste, han talte.

Efter hans forhen yttrede Ønske iførte vi ham Generalsuniformen og lagde ham sagtelig paa hans Yndlingsfeltseng. Med foldede Hænder og tillukkede Øine

laa han hen til Klokken 3. Undertiden fordreiedes hans Ansigttræk convulsivisk, og det var klart, at han led uhyre Smerter. Men ingen Lyd kom fra hans qvalfulde Bryst. Pludselig aabnede han Øinene — ak, de vare allerede halvbrustne — fæstede dem paa sin Søns Portrait, smilede blidt, og nu begyndte han at drages med Døden. Klokken fire lod det, som om det flygtende Liv endnu engang vendte tilbage i hans Bryst. Han bevægede Læberne heftigt og mumlede mellem Tænderne, men da han mærkede at Ingen forstod ham, gjorde han en Bevægelse med den høire Haand, som om han vilde skrive Noget. Vi lagde en Tavle for ham og stak ham en Griffel i Haanden. Med megen Anstrængelse skrev han, idet han blev liggende og saae opad, følgende, neppe læselige Ord: „Je suis devant Dieu!“ — En Time efter gav han det sidste Suk.

---

d. 6te Mai.

Jeg har vaaget inat ved Keiserens Liig; jeg har fældet mange Taarer, men han var flere værd. Han der nys havde rystet hele Jorden, laa nu her, en livløs, farveløs Skygge. Øiet var lukket, Hjertet havde Fred. Hans Død var Heltens Død.

Liget skulde aabnes. Jeg klædte det af. Paa den Dødes blotte Bryst laa et Papiir. Jeg stak det til mig. Det var, som jeg siden saae, Brevet fra hans Gemalinde. Det havde altsaa hvilet paa Heltehjertet i

dets sidste Øval, det havde indsuget den Henfarnes Dødsved! Paa Brevets Margen havde han skrevet: „Jeg ønsker, at dette Brev maa blive lagt i Graven til mig, for at hensmuldre paa og med mit Hjerte!“ — Hans Ønske er blevet opfyldt. Men af Brevet har jeg taget en Afskrift, og da dets Indhold hædrer den Henfarne og hans Efterlevende i lige Grad, tager jeg ikke i Betænkning at meddele det.

Maria Louise til Napoleon.

„Endnu eet Brev vil jeg skrive til den fjerne Ø. Jeg har skrevet mange. Himlen veed, om Du har faaet dem. Maaskee faaer Du heller ikke dette. Men skulde det ved Guds og dine Fjenders Naade komme i dine Hænder, saa vid, at min Taare er falden derpaa. Ak, mange Taarer. Jeg burde ikke. Nei, Napoleons Hustru burde ikke græde. Men hans Enke maa jo vel.

Ø, dyrebare Helt! hvorledes lever Du paa din Klippe? — Jeg hører, at man behandler Dig saa haardt. Kan man da ogsaa fængsle din store Aand? — Siig mig, lider din Sjæl? — Savner Du mig? Napoleon, savner Du mig? Have og Lande ligge imellem os, men dog er jeg Dig nær. Føler Du ikke i eensomme Timer, hvor mit Hjerte slaaer imod dit? Ø,

jeg er Dig altid og allevegne nær. Jeg følger Dig, naar Du vandrer om blandt dine Klipper; jeg staaer hos Dig ved Havets Bred; jeg hører din Klage gjennem den tause Nat.

Men — jeg Arme! dog er jeg langt fra Dig — uhyre langt. Og naar jeg tænker paa, at mine Øine aldrig mere skulle see Dig, disse Arme aldrig mere favne Dig, disse Øren aldrig mere høre et Ord fra dine Læber, da maae jeg svage Qvinde vel fortvivle i min Længsels Marter.

Ja, jeg længes usigeligt. Gid jeg kunde flye til Dig med vor Søn. Ogsaa paa en Klippe kunde vort Paradis blomstre. Men jeg maa ikke. Jeg kan ikke. O, Gud, Du er tabt for mig! Maaskee evig tabt.

Man siger, Du er syg. Vil Du dø? O, det var meget bedre. Du og jeg. Hvad Livet adskilte skal Døden forene. Maatte jeg kun være hos Dig i din sidste Time. Hvem skal tørre Dødssveden af din Pande, hvem skal bede med Dig, hvem lukke dit Øie?

Snart skal vel ogsaa jeg lukke mit. Livet ligger for mig som en øde Ørk. Dets faureste Dage ere forbi. Napoleon, jeg sætter Dig Stævne i Guds Himmel. Hvadenten Du gaaer foran, eller jeg — der mødes vi.

Din Søn vil hilse Dig i et Par Linier hernedenunder. Han er endnu mit Haab. Beed Du vel, at

han er Dig selv op ad Dage? En herlig Søn, af en herlig Fader.

Lev vel! Maaskee er det det sidste, jeg byder Dig hernede. Jeg byder Dig det med Kjærlighedens Graad. Ja, evigt Farvel! Tænk paa mig i din Dødsstund."

Napoleon Franz Joseph Carl til sin Fader.

„Hvorfor lader Du mig aldrig høre fra Dig, min Heltefader? Du kan dog nok tænke Dig, at jeg maa længes efter at erfare, hvorledes Du lever og lider. Men Englænderne forbyde Dig det vel. De have nok at tage vare med Dig. Du har det sagtens ikke godt, men det trøster mig dog, at en Mand som Du er fri overalt, endog som Fange. Jeg er opfyldt af din Hæder, min Fader! Jeg læser i Historien om store Helte, men din Lige finder jeg dog ikke. Jeg vilde gjerne blive Dig lig. Mener Du, jeg kan? — Min første Bedrift skulde da være den, at hente Dig fra St. Helena; thi saaledes bør en Mand som Du ikke begraves levende. — Jeg tænker altid paa Dig, endskjøndt man siger mig, at jeg skal slaae Dig af Tankerne. Men hvor kan jeg det? Overalt toner det

i min Sjæl: „Glem ikke, at Du er Napoleon den Stores Søn.“ Nei, min Fader, ved dit udødelige Navn, jeg skal aldrig glemme det; med Guds Hjælp skal jeg i Tiden vise mig det værdigt. — Og Du, tænk ogsaa Du stundom paa din kjærlige Søn.“

Digte af Sophus Bauditz.

1.

Jeg bygger paa en Borg.

Jeg bygger paa en Borg, saa prud
Som Tanken den kan bære,
For dig, mit unge Hjertes Brud,
Du skal dens Dronning være;
Jeg lægger trostigt Steen paa Steen
Og hvælver Buen høi og reen,
Hvorunder Du skal træde;
Det gaaer sin Gang
Med Spil og Klang,
Det Arbeid er min Glæde.

Jeg bygger op saa høit mod Sky,
Jeg reiser Spir og Tinder
Og planter Lund omkring til Ly,
Paa Muren Roser binder;

Jeg laaner Glands hos Stjernen selv
Og Perler af den stride Elv,
Solv Maanen til mig spreder;
Af Blomst i Vaar
Jeg Farver faaer,
Med Solskin Dug jeg breder.

— Saa fører jeg Dig ind min Brud
Mens alle Klokker klinge,
Da folder Rosens Knop sig ud,
Af Svøbet Lilier springe;
Og Spiret hæver stolt sig op,
Mens Flaget vaier fra dets Top
I Foraarsvinde lune;
Da faaer mit Haab
Fra oven Daab,
Jeg raader Livets Rune!

2.

Sommermorgen.

Forsigtigt snige Solens første Pile
Sig mellem et Gardin og Vindvets Karm,
Og legende i Stuen ind de ile,
At vriste Bytte nu fra Søvnens Arm;

Et Øieblik, en Kamp, og Sovnen svinder
For Lysets seiersæle Herskermagt,
Mit Nige byder jeg min Overvinder:
Jeg aabner Vindvet for den gyldne Pragt.
O, hvilken Morgen! Alt er stille,
Selv Søen er saa blank og klar,
Som haabed' den, at aldrig vilde
En Stormvind knuse kaad dens Glar.
— Men jeg maa bort, jeg bytter Taget
Med Himlens rene, lette Hvælv,
Hvor Blomsterdug paa Jord er draget,
Og Loft og Væg er Skoven selv.

Hvor dog nu jeg aander let,
Aldrig kan jeg blive træt!
Grant jeg føler, jeg er ung,
Ingen Byrde er for tung;
Luften Haab og Mod mig bringer,
Den mig løfter som paa Vinger,
Bristet er hvad ellers bandt;
Fri jeg er som Hjort i Skove,
Alt, ja, Alt jeg turde vove
For den Tanke: hvis jeg vandt!
— Var Du her i denne Stund
Løstes Seglet fra min Mund;
Ordet ei jeg kunde stænge,
Frem det maatte bryde frit,
Og jeg fordred, hvad saa længe
Jeg i Tanken kaldte mit.

Men Gangen sagtner, her staaer Skoven
Sit lysegrønne Telt om Voven.

Den staaer som om endnu den drømte
Skjærsommernattens lyse Drøm,
Som vare Livets Kilder tømte
Og Livet selv en yndig Drøm.
Jeg standser, ret som var det Brøde
At træde ind i Skovens Sal,
Som frygtede jeg end at møde
En dagsky Aand i Drømmens Hal
Og skue Elverdandsens Spor
Ved Mosen i den bløde Jord.
— Dog, Gjøgen kukker,
Rosen lukker
Med Rødme op sin skjønne Favn:
Lys er oprundet,
Nu har fundet
Hver Nattens Aand sin Dagens Havn.

Ei rører sig den mindste Vind
Men Træets Blade bølge,
Som hvidsked de mod Kronen ind
Hvad Fuglen bad dem bølge.
Bag Skræppens grønne Buetag
De lysblaae Klokker ringe,
Mens Sneglen holder Flyttedag
Og Humlen bruger Vinge.

En tilgroet Sti her munder ud,
Dens Spor selv knap man finder,
Om Tidslens stive Blomsterskud
Kjæk Snerlen op sig vinder.
Jeg snubler over Træets Rod,
Mod Kinden springe Kviste,
Og Brombærranken om min Fod
Tæt slynger sig med Liste.
Det er, som aabned denne Vei
Et Sted, hvor Skoven taaler ei,
At Mennesker maae træde;
Selv Rosen griber Armen fat
— Her skjuler Skoven vist en Skat,
Sin Stolthed og sin Glæde:

Skinsygt helder Bøgens Stamme
Her mod Søens lille Speil;
Skoven er en lovrig Ramme
Om en Perle uden Feil;
Derfor Rosen Torne retted,
Kviste rovede min Ro,
Snarer Brombærranken sletted,
Perlen maatte vogtes tro!
Som en Draabe, født af Duggen
I en varm Midsommernat,
Drommer Søen her i Buggen
Dannet af det friske Krat;
I dens Glar et Billed bæver

Malt med Lysets sikkre Pen,
Som et Drømmesyn det svæver
Imod Perlens Indre hen.

Her, hvor Stormen selv kun føles
Som et mægtigt Aandedrag,
Og hvor Solens Funker kjøles
I det grønne Tempeltag:
Stammed her jeg, hvad mig tynger,
Aabned jeg for Dig mit Sind
— Du, den gyldne Traad, der slynger
Si mit Tankevæv sig ind —
Hertets Sprog Du neppe mægted
Kold at høre af min Mund,
Mine Drømme ei Du nægted
Liv og Sjæl i denne Stund.
— Nei, Du pusted Livets Lue
I hvad ulmed kun hos mig,
Og en Verden fik jeg skue
Uden Horizont ved Dig!

Et Blik bag Coulisserne.

Af

Adolf Bauer.

„Bag Coulisserne" er et magiſt Ord! Hvor levende end Tilſkuerne interessere ſig for et Stykke, med hvor ſtor Spænding de end følge Handlingen og lytte til de Ord, der lyde til dem fra Scenen, tør man dog temmelig ſikkert indeſtaae for, at mindſt Ti af Tyve med ſtørſte Glæde vilde give Afkald paa denne Nydelſe for et Øieblik Tilladelſe til at betræde Scenens ſkraae Bræder og ſee ſig om bag Coulisſernes malede Lærredsflader. Det ſtore halvmørke Rum med de nøgne Vægge, hvor Decorationerne vende Bagſiden udad, hvor tykke Tove og ſvære Bjælker hænge ned fra Loftet, hvor Gulvet er gjennemſkaaret af lange Ridſer og Revner, hvor man hvert Øieblik er udſat for at falde over en eller anden Gjenſtand, der er ſtillet hen der, og hvis hele uhyggelige Chaos contraſterer ſaa ſtærkt med

det tropiske Landskab, den hyggelige Stue eller den pragtfulde Sal, som Scenens Decoration maaskee i samme Øieblik fremviser i fuld Belysning, har netop en eiendommelig Tiltrækning for Mange. Lysten til „ret privat" at kjende de Væsner, som befolke disse Steder, er vel den stærkeste Bevæggrund hertil, men ogsaa Tilbøieligheden til at see Bragsiden af Tingene har sin store Andeel i denne Nysgjerrighed, og jo flere Overraskelser et Theater byder sit Publicum i Form af Decorationsskifter, Forvandlinger, Tryllerier o. lign., desto større vil Lysten blive til at vide „hvorledes det gaaer til."

Der er en særegen Art af Stykker, i hvilke Hovedvægten netop er lagt paa at fængsle Publicum med saadanne Effektmidler, nemlig de saakaldte Feerier eller Trylleskykker. Texten gaaer i Reglen ind under Begrebet „gyseligt Brovl" og har saalidt som muligt med den sunde Menneskeforstand at gjøre, men det kan være temmelig ligegyldigt, da den kun er bleven til for at danne en Ramme om Maskinmesterens Præstationer, thi denne er Stykkets Hovedperson. Han udfører ogsaa i Reglen sin Rolle fortrinligt. Skummende Vandfald, fraadende Søer, Skibe, der forlise, og Armeer, der kæmpe, ere Smaating for ham; han bygger Feepaladser, straalende af Sølv og Ædelstene, trods nogen Bygmester, og han lader Solen straale om Dagen, Maanen og Stjernerne skinne om Natten eller spænder Regnbuen over Theatrets blaa Himmel med en Naturtroskab, der

er aldeles forbausende. Og hvilken Magt er han ikke i Besiddelse af: hans Stav maner Aander frem, for igjen at lade dem forsvinde paa hans Bud, han staaer i et intimt Forhold til Elverpiger og andre luftige Væsener, og paa et Vink af ham opføre de strax deres lette Dands paa Engen i den maaneklare Nat; paa hans Bud ruller Tordenen, og Lynet knitrer, kort sagt, han er vindskrænket Herre over alle Naturens hemmelighedsfulde Kræfter.

For at kunne udrette Alt dette, har han maattet søge Hjælp allevegne fra, og han har da blandt Andet ogsaa henvendt sig til Videnskaben, for hos den at finde Understøttelse. Med stor Beredvillighed er den gaaet ind paa Anmodningen, og physiske Instrumenter høre nutildags med til Sceneriet ved ethvert velordnet Theater. Nogle korte Meddelelser, som et technisk Tidsskrift har bragt om nogle af disse Opfindelser, har givet Anledning til den følgende Fremstilling.

Torden og Lynild høre til de sceniske Præstationer, der jevnlig forlanges af Maskinmesteren. Tordenen slipper man temmelig let fra ved Hjælp af en chinesisk Gongong og en stor Plade af tyndt Jernblik, som, naar den rystes, paa en skuffende Maade efterligner Tordenens Rullen, saaledes som man f. Ex. i det Smaa kan see det udført paa selve Scenen i „den skjønne Helene". Vanskeligere er det at lade Lynstraalen fare hen over Theatrets Himmel. Man pleier gjerne at betjene sig af pulveriseret Harpix eller Hexemeel, som ved

at kastes ind i en Flamme frembringer Lysglimt, og naar man tager Phantasien godt til Hjælp, kan den frembragte Virkning til Nød antages for Lynglimt. En mere naturlig Efterligning skal fremkomme, naar man anbringer en zigzagformet Spalte i Bagtæppet og et Øieblik lader et bengalsk Blus flamme op bag denne. Imidlertid savnede man et Middel til paa eengang at frembringe alle de Egenskaber, der ere charakteristiske for Lynet: dets pludselige Opflammen, dets zigzagagtige Bevægelse og dets ligesaa hurtige Slukning, og dette Middel fandt man først, da Elektriciteten kom til Theatret og optraadte der.

Den debuterede i 1851. Ved den første Opførelse af „Profeten" paa den store Opera i Paris skulde der fremstilles en Solopgang, og dette lykkedes ogsaa ved Hjælp af det elektriske Lys paa en i Sandhed forbausende Maade. Man havde henvendt sig til den berømte Optiker Duboscq, og han løste fuldstændig den Opgave, der var ham stillet. Det elektriske Lys frembragtes ved et galvanisk Batteri, der anbragtes i Kjælderen, og hvis to Poltraade gik op gjennem Gulvet og endte i Kulspidser, mellem hvilke Lysbuen danner sig. Denne, der som det synes først er iagttaget i 1802 af Curtet, blev senere af Andre, og blandt disse Humphrey Davy, fremstillet i en Længde af 7 Tommer ved et galvanisk Batteri paa 2000 Elementer. For at Lyset skal fremkomme, er det imidlertid nødvendigt, at de to Kulspidser, efter at have været i Berøring, fjernes

lidt fra hinanden. Allerede dette kan være vanskeligt nok, men en endnu større Besværlighed foraarsager det, at Kulspidserne ved efterhaanden at brænde bortfjernes saameget fra hinanden, at Lyset tilsidst slukkes. For at bøde herpaa, har man construeret Regulatorer, der skulle vedligeholde en passende Afstand mellem Kulspidserne ved at lade disse rykke frem mod hinanden, efterhaanden som de fortæres, saa at Lyset kan blive ved at brænde. Duboscq havde netop paa dette Tidspunkt construeret den fuldkomneste Regulator, man kjendte, og det var derfor ganske naturligt, at man henvendte sig til ham. Forsøget lykkedes over al Forventning og har bidraget til at skaffe det elektriske Lys Indpas paa alle Theatre. Det optræder ligegodt, hvad enten det er Solskin eller Maaneskin, der skal fremstilles, Havguden dukker frem af Havet, medens Lyset kastes tilbage af de blaae Bølger, Feer aabenbare sig i dets blege, aandeagtige Skjær, og Elverpigerne opføre deres luftige Dands paa Engen i den stille Nat, belyste af dets Straaler. Mange ville saaledes vistnok endnu mindes det pragtfulde Syn, man ved Opførelsen af le pied du mouton (Bukkefoden) paa Alhambras Theater havde af en Fontaine, hvis Vand sprudlede i det elektriske Lyses klare Straaler, medens Dandserinderne grupperede sig som Najader paa Fontainens Fodstykke. Det elektriske Lys har imidlertid den Ulempe, der ogsaa træder hindrende ivejen for dets Anvendelse til Gadebelysning, at det kaster meget stærke Skygger, men netop denne Mangel giver Anledning til

at drage nye Fordele af det. Man lader uemlig Lyset falde ned paa Scenen gjennem forskjelligfarvede Glas og frembringer derved høist overraskende Virkninger. Fra den Lannerske Ballets Optræden paa Alhambras Theater vil man muligvis endnu erindre hvilken effektfuld Virkning der frembragtes, naar Dandserinderne hvirvlede sig rundt, belyste af det elektriske Lys, som gjennem farvede Glas kastedes hen over Scenen.

Det var ligeledes Dubosq, hvem Fortjenesten af at have benyttet Elektriciteten til Frembringelse af Lyset tilkommer. Først construerede han et Apparat, der fortrinligt efterligner det Pludselige ved Lynets Opblussen og Slukning. Man seer ikke selve Lynets zigzagformige Bevægelse; det Hele viser sig kun som et fjernt elektrisk Uveir, der trækker op i Horizonten. Anledningen til Constructionen af dette Apparat var et Feeri, betitlet „Sandhedens Reiser", og Indholdet dreier sig naturligvis om de mange mærkelige Hændelser, som Feen „Sandheden" oplevede paa disse. Blandt Andet forekommer der i Stykket et magisk Speil, fra hvilket der pludselig udsendes et blændende Lys, som ligesaa hurtigt igjen forsvinder, uden at man kan forklare Aarsagen dertil. Indretningen er i høi Grad ligefrem.

I et Huulspeil, omtrent af Størrelse som et almindeligt Haandspeil, anbringes to tilspidsede Kulstænger ligeoverfor hinanden, og naar disse sættes i Forbindelse med de to Poltraade fra et galvanisk Batteri, vil det elektriske Kullys frembringes mellem Spidserne. Fuldt

saa let gaaer det imidlertid ikke; thi som før sagt maae de to Kulspidser fjernes fra hinanden, for at Lyset kan fremkomme. Det Sindrige ved Duboscqs Construktion bestaaer netop deri, at Apparatet selv fjerner Kulspidserne fra hinanden saa meget, som det er nødvendigt.

Den ene Kulstang er nemlig gjort bevægelig ved et dobbelt Knæ, der gaaer gjennem Speilets Indfatning og ender paa den anden Side af dette i en Jernstang, som rager op midt igjennem en Metalspiral, der er anbragt paa Speilets Bagside. Af det galvaniske Batteries Poltraade fører den ene til den faste Kulstang, den anden til Spiraltraaden og derfra til den anden Kulspids. Forbindelsen mellem Poltraaaden og Spiralen er imidlertid afbrudt, idet der mellem dem er indskudt et ikke ledende Stykke Træ, og først ved at trykke dette ned — hvad der let kan skee med Fingeren, medens man holder Speilet — tilveiebringes den ledende Forbindelse. Samtidig dermed bliver selve Spiralen, der gjennemlobes af en elektrisk Strøm, magnetisk og tiltrækker Jernstangen, som gaaer igjennem den, hvorved den bevægelige Kulspids fjernes netop saameget fra den faste, som det er nødvendigt, for at den elektriske Gnist kan springe over. Den Person, der bærer Speilet, behøver blot med Fingeren at trykke det isolerende Led ned, og der viser sig da en prægtfuld elektrisk Lysbue — slipper han med Fingeren, er den forbi i samme Øieblik.

Ved svag Belysning kan man hverken see Lednings-

traadene eller Kulspidserne, og naar Lysbuen viser sig, forsvinde de fuldstændig i Glandsen af det stærke Lys, som Huulspeilet kaster tilbage, saa at Illusionen derved bliver fuldkommen. Opstiller man Apparatet bag Scenen og retter Speilet mod Baggrundens øverste Deel, idet man dog helst anvender et Speil, der spreder Lyset noget mere, faaer man derved en fortræffelig Efterligning af et fjernt elektrisk Uveir. Det sædvanlige Middel, naar det f. Ex. skal lyne bag Scenen, er at antænde et vældigt Gasblus, som man derpaa strax igjen slukker.

Vil man nu anvende det beskrevne Apparat til at fremstille selve Lynet, gjælder det naturligvis om at gjøre Lysfiguren langstrakt og zigzagformet. Dette kan opnaaes ved, at man lader Lyset vise sig bag en roterende Blikskive, i hvilken der er anbragt Udskæringer paa en saadan Maade, at disse, naar Skiven dreies hurtigt rundt, frembringe Indtrykket af en zigzagformet Figur paa Viet. Endnu bedre vilde det vistnok være, saaledes som man har bragt i Forslag, at anbringe flere saadanne Apparater paa Opstandere af forskjellig Høide, saaledes at Lyslinierne, der fremkomme, netop derved kunne gaae i Zigzag, men man seer let, hvilke store Fordringer en saadan Opstilling gjør, for at Lysglimtene kunne vise sig i den rette Tidsfølge og tage sig ud, som om de dannede en fortløbende brudt Linie. Alligevel har Kunsten ogsaa forstaaet at overvinde disse Vanskeligheder, idet man deels gjør Apparaterne bevæge-

lige, saaledes, at det frembragte Lysbundt ved Omdreiningen nøiagtigt naaer hen til det Punkt, hvor det følgende Speils Lys begynder, og deels ved en mechanisk Indretning, hvis Beskrivelse vilde kræve for mange Forudsætninger, er istand til at fremkalde Lyset i det ene Speil efter det andet i en aldeles bestemt Rækkefølge. Paa hvilket Theater saadanne Apparater anvendes, findes ikke angivet, men man kan let med nogen Phantasi danne sig en Forestilling om, hvilken udmærket Virkning, der herved frembringes.

Regnbuen hører ligeledes til de Naturphænomener, hvis correkte og tiltalende Fremstilling frembød store Vanskeligheder. I Rossinis Opera „Moses" forekom blandt andre sceniske Vidundere ogsaa en Regnbue, hvis Fremstilling syntes Maskinpersonalet en næsten uoverkommelig Opgave. Man greb da til det høist primitive Middel at klistre en Regnbue sammen af Striber af forskjelligfarvet Oliepapir og at oplyse den ved at anbringe Lamper bagved, men man kan nok tænke sig, at Illusionen herved ikke var videre fuldkommen. Da man begyndte at anvende det elektriske Lys paa Scenen, skulde dette naturligvis ogsaa benyttes hertil, men der var den ubehagelige Omstændighed herved, at Lyset i dette Tilfælde skulde belyse i en altfor stor Udstrækning, og Regnbuen traadte derfor først ret tydeligt frem, naar man formørkede Scenen. Uheldigviis kom man derved i en slem Conflikt med Meteorologien, der ikke veed

Noget af, at der kan vise sig Regnbuer i Skumringen efterat Solen er gaaet ned!

Først da man henvendte sig til Naturen selv og spurgte den til Raads, lykkedes det at fremstille en Regnbue paa Theaterhimlen, som i Naturlighed og Skjønhed næsten ikke gav Himlens Noget efter. Som bekjendt opstaaer Regnbuen ved Solstraalernes Brydning i Vanddraaberne, et Phænomen, som fuldkommen svarer til det, Lyset undergaaer ved at brydes gjennem et Glasprisme, Noget, der er velbekjendt fra de Glasfigurer, som ere fastgjorte til Lysekroner. Da man paa Scenen ikke kan benytte sig af Lysbrydningen i Vanddraaberne, tager man sin Tilflugt til Brydningen gjennem et Glasprisme, og det meget sindrige Apparat, der benyttes hertil, er ligeledes construeret af Duboscq. Paa et fremtrædende Forsatsstykke er Regnbue-Apparatet opstillet i en Høide af omtrent femten Fod over Theatergulvet. Det bestaaer af en indvendig sværtet Kasse, saaledes at Lyset ikke spredes ud til Siderne. Inden i Kassen er der anbragt et Huulspeil, i hvis Brændpunkt Kulspidserne til det elektriske Lys mødes. Det derved frembragte Bundt af parallelle Straaler gaaer først gjennem en bueformig Aabning i en Blikskjærm, hvorved Regnbuebilledets Boining forberedes, og falder derpaa paa en Forstørrelses-Lindse med meget kort Brændvidde, hvilket forøger Billedets Krumning og giver Buen en større Udstrækning. Endelig gaae Lysstraalerne gjennem et horizontalt liggende, tresidet Prisma af farveløst, stærkt-

brydende Blyglas. Prismets Gjennemsnit er ikke en ligesidet, men en ligebenet Trekant, hvis spidse Vinkel maa vende opad, for at Regnbuen kan faae sine Farver i den naturlige Rækkefølge med Rødt foroven og Violet forneden. Ved at dreie hele Apparatet kan man fremstille Regnbuen enten i heel horizontal Stilling eller med større eller mindre Heldning. Selv naar Scenen er fuldt belyst, viser Regnbuen sig aldeles tydeligt og med de skjønneste naturlige Farver.

Man vil heraf see, hvilken uvurdeerlig Støtte, Theatret har vundet i Elektriciteten, men dennes Anvendelser ere endnu langtfra ikke udtomte hermed. Faraday havde opdaget Induktionsstrømmene, og Ruhmkorff i Paris konstruerede sine storartede Induktionsapparater, der forskaffede ham den af Napoleon den Tredie udsatte Præmie paa 50,000 Frcs. Man havde i disse Apparater et Middel til at frembringe ualmindelig store elektriske Gnister i hurtig Rækkefølge, og Theatret fik snart Anvendelse herfor. De tynde Ledningstraade kunne let skjules paa en Person, der ikke gjør altfor mange Bevægelser paa Scenen, eller fra Coulissen, stikkes ind til denne i et beleiligt Øieblik, uden at Tilskuerne see det. Forener Skuespilleren dem derpaa i det passende Øieblik, springer der Gnister over. Skulle f. Ex. to drabelige Riddere krydse Sværd, saa at der farer Gnister ud deraf, er det en let Sag at lægge Ledningstraadene ud langs Sværdenes Rande. Skal en Person med en Stok eller Kaarde beskrive en Ildkreds i Luften

eller paa Gulvet, skeer dette ligeledes ved at føre Ledningstraadene ud i Spidsen af Stokken. Fra et Bæger eller en Pokal slaaer der pludselig, ligesom den Drikkende vil føre det til Munden, Ildsluer iveiret. Karret er fyldt med Spiritus eller en anden brændbar Vædske, og Ledningstraadene, der behændig føres sammen af den Person, som løfter Bægeret, lade en Gnist springe over, der antænder Vædsken. Naar Thor løfter sin Hammer i „Thrymskviden" og sliber den paa Stenen, fare Gnisterne ud til alle Sider — atter en Anvendelse af den beskrevne Fremgangsmaade. I det før omtalte Feeri le pied du mouton skulle Lysene i en fortryllet Stage tændes af sig selv, ligesom ved Trylleri. Vægen dyppes da i en let antændelig Vædske, f. Ex. Terpentinolie og Viinaand, og anbringes i Beholdere, der have Udseende af Lys. Noget ovenfor disse Bæger ere de to Poltraade anbragte, mellem hvilke Induktionsgnisten skal springe over. Lysestagen har to Arme, og ved Hjælp af de trufne Indretninger kan man tænde snart den ene og snart den anden Arm, alt efter Behag. Paa lignende Maade kan man let antænde Gasflammer eller smaa Bunker Krudt.

En af de smukkeste Anvendelser, Elektriciteten har fundet paa Scenen, skeer ved Hjælp af de Geisslerske Rør. Naar man lader den elektriske Gnist slaae over gjennem et lufttomt Rør eller et Rør, i hvilket man, efterat det er gjort lufttomt, har ladet en ringe Mængde af en eller anden Luftart f. Ex. Brint, Kvælstof osv.

slippe ind, optræder den ikke som en Gnist, men som et svagt Lysskær med forskjellige Farver, alt efter den Luftart, der findes i Roret. Disse Ror, som man kan give forskjellige Former, have faaet deres Navn efter den, der først har forfærdiget dem, Optikeren Geissler i Bonn, og de derved frembragte Virkninger høre til de smukkeste, som selv den paa Vidundere saa rige Elektricitetslære frembyder. Naar en Fee eller Aand viser sig paa Bræderne, maa den nødvendigviis have en Stjerne paa Hovedet, og det blanke Metal, hvoraf denne forfærdiges, er beregnet paa at tilbagekaste en stor Deel af Lyset. Man benytter da nu hertil de Geisslerske Ror, som man boier som Stjerner, og Ledningstraadene og det galvaniske Element skjules mellem Personens omfangsrige Skjørter, især efterat man har konstrueret galvaniske Elementer, der ikke ere større, end at man kan bære dem i en Vestelomme og som dog kunne frembringe kjendelige Virkninger. Stjernen skinner netop med dette blege, maaneskinsagtige Lys, som man er tilboielig til at tilskrive alle Væsener, der tilhøre den anden Verden. En Prydelse af samme Slags benyttedes i et andet Stykke for Diana, men som det fuldkomneste af disse Apparater nævnes et Diadem for et Billede af Jomfru Maria, der skal have taget sig ualmindelig pragtfuldt ud. Ogsaa til Navnetræk o. lign. har man med stor Virkning benyttet sig af de Geisslerske Ror.

Elektriciteten er imidlertid ikke den Eneste af Natur-

videnskabernes nyeste Fremskridt man har anvendt paa Scenen. Den engelske Skibskapitain Drummonds Opfindelse, det efter ham benævnte Drummondske Kalklys, der fremstilles ved at lade en Kalkspids glode i en Ilt-Brint-Flamme, er ligeledes gaaet til Theatret og har gjort sin Lykke der, efterat det ikke rigtig vilde lykkes for det i den første Carriere, hvori det slog ind, nemlig som Belysningsmiddel for Fyrtaarne. Dets blege, maaneskinsagtige Lys gjør det netop særlig skikket til Fremstillingen af den kydske Luna, medens det kraftigere elektriske Lys bedst egner sig til at optræde i Solgudens Roller, som f. Ex. i „Thrymskviden" —, og Kalklyset har i saa Henseende været en heldig Afløser for sine tidligere, ikke ganske paalidelige Forgængere. Jeg mindes saaledes engang paa et Provindstheater, hvor man opførte Mosenthals „En Landsbyhistorie" ved H. C. Andersen, at have seet en Maane, der i Ordets bogstavelige Forstand „faldt ud af sin Rolle". Bedst som de Elskende „i den tause, klare Sommernat" hengave sig til søde Sværmerier og rettede Apostrofer til Maanen, der langsomt gled hen over Scenen, — brast Snoren, der holdt denne, og en Olielampe med en stor Glaskuppel faldt ned paa Scenen. Hvor fuldkomment det Drummondske Kalklys derimod magter sin Opgave, vil man have havt Leilighed til at see ved Opførelsen af „Faust" paa vort kgl. Theater, hvor det herlige Maaneskin, som det kaster over Havescenen, ialtfald ved de første Opførelser, næsten bortdrog

Opmærksomheden fra de Spillende og deres Sang. Kalklyset giver, som alle kraftige Lys, meget skarpe Skygger, og man benytter sig med stort Held heraf for at forøge Illusionen, idet man anbringer et Bundt Kviste foran Lyset; Skyggen af disse falder da over Scenen ganske ligesom om Maanelyset faldt gjennem Træerne. At disse Egenskaber imidlertid ogsaa kunne afstedkomme Forstyrrelse, sees bedst af en lille Hændelse, der for et Par Aar siden tildrog sig i Aarhuus. En pukkelrygget Skræder, hvis Personlighed var velbekjendt i hele Byen, kom ivejen for Lyset, og dette kastede hans Figur i saa skarpe Omrids paa Bagtæppet, at hele Publikum som een Mand udbrød: Aa, det er Andersen!

Det Drummondske Kalklys har imidlertid for ikke ret længe siden faaet en farlig Rival i Maaneskinsfaget i Magniumlyset. Det klare, hvide Lys, som en Magniumtraad udstraaler ved sin Forbrænding, er vel ikke saa stærkt som Kalklyset, men frembringer dog en betydelig Illusion, hvad man vil have havt Leilighed til at overtyde sig om ved Opførelsen af Charles Dickens Drama „Afgrunden" paa „Folketheatret", hvor Natteſcenen i det schweiziske Værtshuus netop foregaaer i Belysningen af en Magniummaane. Ved at anbringe svagt farvede blaae, grønne og gule Glas foran Lyset kan man skuffende efterligne Maanens forskjellige Straaler. Magniumlyset benyttes ligeledes paa samme Theater til Voxkabinettet i „Prindsessen af Trapezunt" for at forøge Virkningen. Det har desuden

den Fordeel, at det baade er langt billigere og ikke kræver de store Forberedelser og Apparater til sin Fremstilling som Kalklyset. For at sikkre sig mod at Magniumtraaden pludselig skal slukkes, holdes den ind i en Viinaandflamme, og man maa da bestandig rulle Traaden op og skyde den ind i Flammen, efterhaanden som den fortæres, hvad der baade er et kjedeligt og besværligt Arbeide. Man har imidlertid construeret Magniumlamper, der mechanisk udføre dette Arbeide, idet Traaden ved et Uhrværk skydes ind i Flammen. Lampen er bagtil forsynet med et Huulspeil.

Som en interessant og temmelig ubekjendt Anvendelse af Magnium fortjener dets Benyttelse til Fremstilling af Lynild at omtales. Da det kgl. Theater for nogle Aar tilbage ønskede at „lave Lynild" paa en mere skuffende Maade end hidtil, henvendte man sig til Prof. Julius Thomsen, som heller ikke ligeoverfor denne ubetydelige Opgave fornægtede sit Ry som en genial og skarpsindig Videnskabsmand og som foreslog at anvende Magniumpulver istedenfor Hexemeel til at strøe ind i Flammen. Resultatet er overraskende, hvad man f. Ex. vil have havt Leilighed til at overtyde sig om i „Ulvesvælget" i „Jægerbruden", i „Jødinden" i den Scene, hvor det lyner udenfor Vinduet o. s. l.

Mange forunderlige Ting findes endnu bag Coulisserne. Som en god Prøve paa, hvad Maskinmesterens Konst formaaer at byde, kan anføres et Feeri „The

great spectacular Drama: the Black Crook", der et heelt Aar igjennem blev opført i „Neblos Garden" i New York, men hvis Iscenesættelse ogsaa havde kostet en Ubetydelighed af 50,000 Dollars. Her fandtes Alt samlet, hvad der blot formaaer at fremtrylles ved Hjælp af det sceniske Maskineri: Forvandlinger fra Urskove til Pillesale, fra virkelige Vandfald til Himmelhvælvingens Skyer, ja næsten Alt, hvad Phantasien kan tænke sig paa, over eller under Jorden, udførtes her paa den mest overraskende og effektfulde Maade. Slutningsscenen, der foregaaer i Feedronningens Palads, var især af en storartet og blændende Virkning. Her gjør den onde Aand, the Black Crook, sine sidste Anstrængelser, men forgjæves; det Godes Genius seirer, og Feedronningens Magt er for stedse betrygget. Naar nu det Godes Genius kæmper, vrimle Genier og Gratier, Sylphider og Najader frem blot ved at Gudinden udstrækker sin Tryllestav, og de stige frem, ikke blot af Bjergets Indre, men af hver Stængel og Blomsterkalk, ja fra det perlende Vand og de grønne Palmer, indtil de tilsidst i en Gruppe i Baggrunden hæve sig fra Scenens Gulv op i Skyerne. I Forgrunden sees den onde Frister med sin Hær fuldstændig slagen. Det Hele belyses naturligviis af kraftige elektriske Lys.

Ogsaa rædselsfulde Begivenheder formaaer man med sjelden Naturtroskab at fremstille paa Skuepladsen. I et Stykke forestiller Scenen en i Gang værende Damper. Brændselet er forbrugt, og Capitainen befaler derfor at

kaste alt brændbart Materiale, der findes ombord, under Kjedlen. Ogsaa dette er fortæret. Da befaler han: „Kast Negrene ind". Befalingen bliver udført; men heller ikke dette Brændsel slaaer til. Da griber man en Tonde med Nitroglycerin — Fartøiet springer i Luften, og Tæppet gaaer ned under en forskrækkelig Raaben og Forstyrrelse.

I et andet Stykke forestiller Scenen det Indre af en Jernbanecoupee. Musiken og Sangen antyde Togets Bevægelse, Alt er Fryd og Glæde, men pludselig sagtner Toget sin Gang, Passagererne see forskrækkede paa hverandre, man hører en forfærdelig Knagen, og i det Samme foregaaer der et Decorationsskifte. Man seer Toget styrtet ned i en Afgrund — paa den ene Side ligger Locomotivet, paa den anden Vognene, og tvers over Veien ligger der en vældig Bøffel — det er den, der er Skyld i Ulykken.

Dog, for denne Gang faaer dette at være Nok; vi have kun villet kaste et Blik bag Coulisserne og have da foretrukket at dvæle ved de lysere Sider af Theatrets Virksomhed.

Victorine.

En Novelle efter Th. Pavie ved H. P. Holst.

1.

Havnen ved en større Søstad er ligesom en flydende By, der har sine fornemme Kvarterer, sine Kjøbmandsgader, hvor Smaahandelen florerer, og sine folketomme Forstæder. Rigdommen og Fornemheden repræsenteres ved de store, omhyggeligt udhalte, kobberforhudede Skibe, der med deres smukke Reisninger ligge fortøiede langs med Quaierne ved solide Kjettinger; Brigger, Brigantiner og Chasse-Mareer danne Handelskvarteret, og nogle enkelte Fartøier, der hverken have Form eller Navn, og som have trukket sig hen i en eller anden affides Krog, kunne bedst sammenlignes med disse Fattige, der i alle store Stæder gjøre sig Umage for at skjule deres Armod.

Til denne Kategori hørte ogsaa et lille Fartøi, der

var rigget som Slup; en ukyndig Haand havde paa Hækken forsøgt med hvid Farve at male Navnet „Victorine;“ men enten havde Vedkommende ikke havt Plads, eller han havde ikke mægtet at bringe dette vanskelige Værk tilende, thi Slutningsvokalen manglede, ligesom ogsaa Bogstaverne i det Hele vare af en hoist ulige Størrelse. Men enten nu Navnet kunde læses eller ikke, saa var der dog nede ved Havnen i Saint Malo ikke et Menneske, som ikke kjendte baade „Victorine“ og dens Eiermand, Jean-Marie, og vidste om ham, at han var et stille, skikkeligt ungt Menneske, der i tre Aar med stor Energi havde kæmpet baade imod Storme og Ulykker. Han tilbragte sine Dage og Nætter med at bringe Ladninger af Brænde, Steen eller fiint Sand til Havnen i Saint Malo og vendte da altid uden Last tilbage til sin Landsby, der laa saagodtsom skjult for hele Verden i en af disse Smaabugter, der skære sig ind mellem Klipperne i Nærheden af Cap Fréhel. Naar han kom hjem, var der altid tre, fire Smaadrenge, der hilste hans Ankomst med Jubel og kappedes om den Ære at hjælpe ham med at pumpe Sovandet ud og bringe Skuden paa det Tørre.

Paa en smuk, varm Julidag var Jean-Marie ifærd med at laste sit Fartoi med Brænde; Sveden perlede ham paa Panden, og den lille Skibsdreng, der hjalp ham, saae ud som en kogt Hummer. I det samme hørte de Begge en fiin Fruentimmerstemme, der

fra Klipperne tilraabte dem: Heida derhenne! Hei, Jean-Marie!"

Han vendte sig om, men uden at slippe det store Favnestykke, han havde mellem Hænderne. „Det er jo Toldforvalterens Datter, den lange Victorine! Hvor skal hun hen med sin Paraply?" sagde Skibsdrengen, der benyttede sig af denne Pause til at sætte sig ned. Det var virkelig Victorine, og hun kom bestandig nærmere, idet hun holdt Paraplyen over sig for Solen og satte sine Fødder forsigtigt paa Stenene, for ikke at glide paa den vaade Tang. Et stort hvidt Hovedtoi beskyttede hendes smukke og muntre Ansigt. Hun kunde ikke komme videre uden at vade i Dyndet og maatte nu anden Gang kalde paa Jean-Marie, der ogsaa kastede Favnestykket fra sig og gik med lange Skridt henimod hende.

„Det er en stor Skam af mig at forstyrre Dig i dit Arbeide, Jean-Marie," sagde den unge Pige. „Jeg vilde kun sporge Dig, naar Du tager igjen til St. Malo?"

„Henimod Klokken tre, naar vi faae Høivande!" svarede Somanden.

„Det var kun det, jeg vilde vide. Min Gudmoder har skrevet mig til, at jeg maa komme saa snart som muligt; hvis det ikke var Dig til altfor megen Uleilighed, vilde jeg gjerne følge med Dig. Vinden er god, ikke sandt?"

„Jo, Sydsydvest! Havet er blikstille, og vi kan være i St. Malo, inden Solen gaaer ned."

„Du vil altsaa nok tage mig med Dig?"

„Det forstaaer sig," sagde Jean-Marie, der neppe vilde troe sine egne Øren; „men Du vil ikke faae det synderlig bequemt her ombord!"

„Ja, hvad gjor det, naar det ikke varer længere! Klokken tre kommer jeg med min Pakke. Farvel saalænge og Tak for din Artighed!"

Jean-Marie blev staaende endnu i nogle Øieblikke og saae ganske forundret efter den unge Pige, der fjernede sig hurtigt. Derpaa gav han sig igjen til at laste sin Slup og det saa raskt, at han allerede var færdig, da den første Mumlen ude fra Havet sagde ham, at Flodtiden begyndte.

„Saa, min Dreng!" sagde Jean-Marie. „Nu maa Du til at feie og spule og sørge for, at Sluppen kan komme til at skinne."

„Ja det kan falde vanskeligt nok!" sagde Skibsdrengen.

„Hvad for noget? vover Du at svare mig, Slubbert? . . . . . Bring mig i en Fart noget Vand, at jeg kan komme til at barbere mig, og vask Dig ogsaa selv og tag din røde Skjorte paa, som om det var Søndag! Bring mig min Pjækkert — see saa! Naar man folder den sammen med Ærmerne underst, kan hun bruge den som en Pude?"

„Hvem? Toldforvalterens Datter? . . . . Er det

for hendes Skyld, at Sluppen er opkaldt Victorine?"

Jean Marie vendte Ryggen til ham og vilde ikke svare. Han satte en blank Staalknap i Linningen paa sin Uldskjorte, stak Benene i et Par vide Seildugsbuxer og dyppede sin gamle Læderhat ned i Vandet, for at faae den til at skinne som en ny. Derpaa satte han den bagud i Nakken med en Mine, som om han vilde sige: „Nu kan den kjonne Victorine komme, naar hun behager."

Lidt efter kom hun ogsaa med sin Paraply over Hovedet og sin lille Pakke under Armen. Aldrig saasnart fik Jean-Marie Øie paa hende, før han i Nærheden af Noret anbragte en hvid Pilekvist, som han nylig havde afskallet, og paa hvis Spids der vaiede et Flag, som ikke var større end en Haand. I dette Øieblik følte Jean-Marie sig ligesaa stolt og lykkelig som en Admiral, der modtager en Dronning ombord paa sit Linieskib. Sluppen blev halet hen til et fremspringende Punkt paa Klippen, hvorfra den smukke Victorine kunde række Jean-Marie Haanden og springe ombord paa sin Navne; Storseilet blev kantsat, Fokken heiset iveiret, og Aftenbrisen førte nu det beskedne Fartøi og dets triumferende Eiermand til St. Malo.

Gud veed, hvormange lykkelige Tanker der krydsede hinanden i Jean-Maries Hjerne under den første halve Time af denne ulykkelige Reise. Den udmærkede, Ære, som den smukke Victorine havde viist ham ved at gaae ombord i hans Slup, gjorde ham næsten forrykt

af Glæde. Han glemte paa eengang det haarde Liv, han var nødt til at føre, ja han tænkte hverken paa sin daarlige Paaklædning eller sit lappede Seil, der næsten saae ud som en Harlekinsdragt. Den unge Pige, der sad agterude paa den snevre Plads mellem Dækslasten og Roret, foldede sin Kjole og sit Silkeforklæde sammen om sine Knæe, for at Blæsten ikke skulde føre det hen paa de tjærede Planker. Idet Bølgerne brød sig mod Siderne, stænkede de hende deres Skum i Ansigtet, og Vinden rev og ruskede i hendes Hovedtøi og Kniplinger. Havde hun kjendt Molière, vilde hun uden Tvivl have sagt: „Hvad vilde jeg dog paa den Galei?" Man kunde see paa hendes Ansigt, at hun var kjed af det og fortrædelig. Dette Syn bragte den gode Jean-Marie reent ud af Fatning; han vidste ikke, hvad han skulde sige, og slog Øinene ned. Henimod Aften tiltog Brisen; det lille Fartøi hev stærkt over og stak, som man siger tilføes, undertiden Næsen lige ned i Bølgerne. Toldforvalterens Datter begyndte at tabe Taalmodigheden og give sit onde Lune Luft i adskillige lidet smigrende Udraab.

„Hvad skal man sige?" svarede Jean-Marie. „Det lufter stærkt, men Veiret er smukt, og der er slet ingen Fare. Hyl Dig ind i min Pjækkert, hvis Du synes, at Du fryser."

„Tak!" svarede Victorine haanligt. „Vi komme jo ingen Vegne. See blot, hvor dit Fartøi trækker Vand."

„Det kommer af, at vi er lige ud for Moulinet-banken. Her er Vandet altid noget uroligt."

I dette Øieblik gav Skibsdrengen sig til at pumpe, som han var vant til, naar de vare i Nærheden af St. Malo; det sorte og stinkende Vand gjorde et modbydeligt Indtryk paa den unge Pige. „Det kunde Du dog idetmindste forskaane mig for, Jean-Marie,!" sagde hun og vendte sig bort. „Det skal være baade første og sidste Gang at man faaer mig ombord i saadant et Fartøi, der trækker Vand som et Sold."

Jean Marie sukkede. „Hvis jeg havde Raad til det", svarede han med halv Stemme, „skulde jeg snart skaffe mig et bedre og smukkere. Man gjør, hvad man kan for at friste Livet."

Et stort Skib, der krydsede ud af Havnen, vendte i det samme tætved dem. Matroserne havde været paa Soiir, inden de gik ombord, og den stakkels Slup var naturligviis en velkommen Skive for deres Somandsvittigheder. „Hurra! sikken et Trug! . . . . Hei, Jean-Marie, hvor har Du fisket den deilige Tøs, som skjuler sig derhenne bag Lasten?"

Skibet var igjen kommet til Vinden og fortsatte majestætisk sin Fart; Jean-Marie var rasende, og den unge Pige saae utaalmodigt ind efter Land. Solen gik ned i det samme, og de blanke Ruder ovre i Husene lued som Guld henover St. Malos Volde og Fæstningsværker.

Paa den Tid af Aftenen er der i den smukke

Aarstid altid Masser af Spadserende langsmed Stranden ved St. Malo — ikke blot gamle Sømænd, der gaae og snakke med hinanden om deres Eventyr paa Havet, eller Rhedere og Mæglere, der igjennem lange Kikkerter staae og speide efter de Skibe, som de vente tilbage, men ogsaa Folk fra Byen og Omegnen, som gaae derned for at bade eller for at nyde Aftenens Kolighed og see ud over det umaadelige Hav. Da Jean-Marie seilede ind i Havnen, havde han selvfølgelig Tilskuere nok, og blandt dem var der ikke saa Faa, der gjorde sig lystige over hans kummerlige Fartøi. Alt dette forøgede hans Uro og hans Forvirring, og da han vilde bjerge Storseilet og frygtede for at komme i Berøring med Victorines alenbrede Hovedtøi, slog Bommen over og knækkede hans lille Flagspil — et Symbol paa hele denne ulykkelige Fart, der havde begyndt som et Triumftog og endte med det fuldstændigste Nederlag. Aldrig saasnart lagde han ind til Quaien, før en ung velklædt Sømand allerede stod parat for at række Victorine Haanden og hjælpe hende iland. „Tak, Fætter Luc," sagde hun. „Du staaer vel her for at følge mig hen til min Gudmoder?" — Uden at sige den stakkels Jean-Marie saameget som et Ord til Tak, tog hun Fætteren under Armen og fulgte med ham.

Jean-Marie gav sig til at beslaae sine Seil, og da han var færdig dermed, gik han hen og fremtog i Agterrummet af Baaden et stort Brød, hvoraf han skar et dygtigt Rundtenomstykke til sig og et andet til Dren-

gen. Han smurte lidt tyndt Smør paa og fortærede det i Stilhed; derpaa drak han sig en Slurk Most, torrede Kniven af paa sit Knæ og stoppede sin Pibe. En Timestid derefter sov Drengen, og Alt sov rundtomkring ham baade paa Havet og paa Landjorden. Kun Bekkasinerne hoppede omkring i det vaade Sand med deres gjennemtrængende Skrig, og Toldbetjenten marcherede frem og tilbage med eensformige Skridt og saa taktfast som Perpendiklen i et Stueuhr.

2.

Som vi allerede have seet, beskjæftigede Toldforvalterens Datter Jean-Maries Tanker meer, end han vilde være bekjendt for sig selv. Hvorofte havde han ikke, da hun var lille, hjulpet hende at bestige Klipperne! hvorofte havde han ikke været nærved at brække Halsen for at finde Maagereder deroppe! Af de gule og fortplettede Æg lavede han Rosenkrandse, som hun hængte op omkring sit Madonnabillede imellem to Buketter af Lyngblomster. Denne lykkelige Tid fik altfor snart Ende. Jean-Marie var kun femten Aar gammel, da han maatte tilsøes og paa de lange Reiser; siden tog han Hyre ombord paa en Fregat og tilbragte flere Aar paa Togter til Indien. Da han kom tilbage, var Victorine ikke blot en stor og smuk Pige, men hun blev forgudet af Alle paa Egnen, og den fattige Sømand vovede ikke engang at nærme sig til hende. For sine

opsparede Penge kjøbte han sig den gamle Slup, som vi allerede have gjort Bekjendtskab med. Efter at have adlydt saa længe, vilde han nu være sin egen Herre. Det gik dog kun smaat med hans Kystfart, og han var derfor ude af sig selv af Forbauselse, da Victorine kom og bad ham om at tage hende med sig. Men det var kun faldet daarligt ud, thi hun havde forladt ham uden engang at sige ham Tak eller Farvel.

Næste Morgen skyndte han sig at losse sin Last for at komme bort snarest muligt. Idag stormede det, og Himlen hang fuld af tunge og morke Regnskyer; Havet var i Oprør, og Bølgerne sprøitede deres Skum op imod Klipperne. „Vi faae en haard Tour idag", sagde han til Skibsdrengen; „vi har baade Vind og Strøm imod os." Uden at svare hjalp Drengen ham tappert med at rebe Seilene; Vinden viste sin Kraft ved at stramme Tougene; de kastede Fortøiningen los og fjernede sig fra Land. Paa samme Tid forlod en lille, stintbygget Baad Quaien. Den foer saa hurtigt afsted, at Bølgerne hvert Øieblik truede med at overskylle den. Ombord havde den kun en ung, stinklædt Mand, der med den ene Haand holdt Roerpinden og med den anden manoverede med Skjødet.

„Det er en Fyr, der ikke er bange, og som forstaaer at regjere et Fartøi!" sagde Skibsdrengen, idet han traf sin Hue ned over Ørene.

„Der skal Appetit til at vove sig ud i det Veir i saadan en Nøddeskal!" sagde Jean-Marie. „Hvor stiin

og fornem han er, kan han let komme til at gaae nedenom, og det var dog Skade, thi han seer ud, som om han baade er rig og lykkelig!Ræk mig Brodet, Du! og lad os faae os lidt Frokost!"

Jean Marie havde allerede faaet Kniven frem, da den lille Baad, der tumlede sig omkring Sluppen ligesom en Maage, pludselig fik en Bølge ind fra Siden, som den ikke kunde modstaae; den kæntrede, og den unge Mand, der stod til Roers, kastede sig rask i Vandet for at frelse sig ved at svømme; men han havde faaet den ene Arm ind i Tougværket og arbeidede forgjeves af alle Kræfter paa at slippe los.

„Hei, Dreng", raabte Jean-Marie, „tag fat i Roerpinden og knib op imod Vinden! Hvis det endda var mig, der ikke har Noget at leve for, saa var det en anden Sag! Men han der . . . . det var dog for galt!"

Med disse Ord sprang han overbord med al den Dristighed og Sorgloshed, som en Mand har, der ikke bryder sig om sin Tilværelse. Omtumlet af Bølgerne havde han endt ved at naae hen til det unge Menneske, der med hvert Øieblik blev meer og mere kraftløs. Naar Bølgerne slog Jean-Marie over Hovedet, følte han sig et Par Gange fristet til at give sig Gud i Vold og lade det være forbi med det samme. Men neppe rørte han ved det unge Menneskes Arm, før han igjen var sig selv: med sin kraftige Arm greb han ham, løftede ham op over Vandet og svømmede hen med

ham til en Baad, der var sendt ud for at komme ham til Hjælp. I det Øieblik, da den unge Mand halvdød blev halet op i Baaden, hørte man ovre fra Strandbredden den forsamlede Mængde udstøde et Glædesskrig. „Bravo, Jean-Marie! Bravo!" raabte de og klappede i Hænderne. Nu overvældede man den stakkels Skipper med Lovtaler, og det var de samme Folk, der Dagen i Forveien haanligt havde seet ned paa ham. Et Øieblik efter var han igjen ombord i sin Slup.

„Ikke saameget som et Glas Rom til at styrke sig paa!" sagde han med halv Stemme. „Naa ligemeget — jeg fik ham dog paa det Tørre! De klappe derovre, tror jeg! Tak, mine Herrer og Damer, og undskyld, at jeg ikke har Tid til at bukke!"

Bevidstheden om at have gjort en god Gjerning er imidlertid nok saa styrkende som en Snaps Rom, og det er en stor Lykke at føle, at man dog duer til Noget, naar man er ligeved at opgive sig selv.

Paa Quaien og nede ved Stranden blev Folk endnu længe efter staaende og stirrede ud efter hans lille Fartøi, der fortsatte sin Cours henimod Cap Fréhel. Man var uudtømmelig i at rose hans Mod og Dristighed, og om det saa var den smukke Victorine, saa glemte hun aldeles den Haan, hun nylig havde vist ham, og roste sig ikke blot af, at hun havde kjendt ham i mange Aar, men fortalte til Alverden, der vilde høre det, at hun Dagen i Forveien havde gjort en Tour

paa hele tre Timer med ham ombord paa hans Fartøi, der hed Victorine ligesom hun selv.

Henimod Aften var Veiret blevet smukt igjen, og Solen, der tittede frem gjennem Skyer, kastede et violet og rosenrødt Skjær hen over Havfladen. Sluppen laa for Anker i den lille Bugt som sædvanlig; Havet var blankt og stille, og Jean Marie og hans Dreng sad sammen paa Dækket og overgav sig hver til sine Drømmerier. Drengen sad og tænkte paa, at det efter en anstrengende Dag gjorde godt at sidde med Hænderne i Skjødet og varme Ryggen i Solskinnet, og Jean-Marie sad og grublede paa, om det ikke var bedst at opgive Kystfarten ganske og at tage Hyre igjen paa et af de Skibe, der gaae paa de lange Reiser. Den varme og smukke Sommeraften mindede ham om de tropiske Lande, om de varme og skjønne Dage han havde oplevet der, og disse Erindringer bleve saa levende hos ham, at han ganske hengav sig til dem. Saaledes forandre vore Tanker sig efter Veiret og undertiden behøves der blot en Smule Varme og Lys for at gjengive Tilværelsen en fornyet Ynde og en uventet Tiltrækning.

Et Par Dage efter sad Skipperen og hans Dreng igjen paa det samme Sted; men denne Gang stod Solen høit paa Himlen, Klokken kunde vel omtrent være elleve, og Havet var ligesom hin Aften blankt og roligt. Et skingrende Stød i en Pibe rev Jean-Marie ud af hans Drømmerier og fik ham til at reise sig op. Kun en Kabellængde fra sig saae han en smuk

og ſtatelig Kutter — det var Vagtſkibet „Egernet," der var ſtationeret der paa Kyſten. Vagtſkibet gik for fulde Seil ligehen imod ham: derpaa ſagtnede det ſin Fart, kaſtede Anker og firede en Baad ned, hvori flere Perſoner efterhaanden toge Plads: en ældre Dame, der var klædt med udſøgt Smag og Elegance, en ſmuk ung Mand, der kaldte hende ſin Moder, en Baadsmand og nogle Matroſer. Baaden roede hen til Sluppen; Damen og den unge Mand ſteg ombord og ilede hen for at omfavne Jean-Marie, der var nærved at ſtyrte om af Forbauſelſe og Bevægelſe.

„Min kjære Ven," ſagde Damen, „De har frelſt min Søn, og baade han og jeg længes efter at bevidne dem vor Taknemmelighed, men De boer langtfra Byen, og vi vidſte ikke, hvor vi ſkulde træffe Dem. Nu har Chefen paa Vagtſkibet, der er en af mine Venner, havt den Artighed at føre os til Dem." — „De er altfor god, Frue!" ſvarede Jean-Marie forlegen. — „Nei, det er Dem, det er god, thi De har vovet Deres Liv for at frelſe mit!" raabte det unge Menneſke. „Jeg havde væddet med nogle Andre paa, at jeg vilde ſtikke i rum Sø, hvorledes Veiret ſaa blev . . . . ."

„Det ſkulde De ikke have gjort," ſagde Jean-Marie. „Naar Vinden er ſtik imod og Strømmen" . . . .

„Om Forladelſe," afbrød den gamle Dame ham; „jeg har ſørget for en lille Frokoſt, og Hovmeſteren paa Vagtſkibet vil være ſaa god at ſervere den. Hvor kan vi brede Dugen?"

Aldrig saasnart hørte Drengen tale om Frokost, for han fik travlt med at faae et gammelt, skrøbeligt Bord frem, som han i en Fart viskede af, saa godt han kunde. Hovmesteren fra Vagtskibet bredte Dugen, satte Sølvtøi, Flasker, Glas, Tallerkener og kolde Retter paa det, og Selskabet tog Plads. Jean-Marie vilde paa ingen Maade sætte sig, men spiste staaende, og hvergang Hovmesteren skjænkede i hans Glas, drak han det ud og bukkede baade for Fruen og hendes Søn. Drengen holdt sig til Levningerne og huggede i sig af Alt uden Forskjel — Syltetøi, Skinke, Postejer og Sardiner imellem hverandre! Jean-Marie talte ikke meget, men spiste desto mere, thi det troede han at skylde sine fornemme Gjæster; men man kunde see paa hans Ansigt, at han var glad, og at han skjønnede paa den Ære, der blev viist ham. Skibsdrengen var i den syvende Himmel, thi det var første Gang i hans Liv, at han fik nogen Anelse om, at der var saadanne Herligheder til, og at alt Sligt kunde spises.

Vicomten (thi saaledes titulerede Hovmesteren ham) betroede efter Frokosten Jean-Marie, at han vidste fra Autoriteterne, at man en af Dagene vilde tilstille ham en Medaille af første Classe. „Inden De modtager den," tilføiede han, „vilde min Moder og jeg bede Dem om ikke at forsmaae denne lille Erindring."

„En Pengepung! Guld!" svarede Sømanden. „Nei Tak, kjære Herre, det kan jeg ikke modtage! Jeg har kun gjort min Pligt og slet ikke Andet."

„De giver os et Afslag!" sagde Grevinden, „det maae vi finde os i; men husk paa, at vi ikke ere qvit endnu. De skal snart høre fra os! Giv mig Deres Haand! De er en Mand, der har Ære i Livet, og det er just af mine Folk!"

Idet Vicomten forlod Skibet med sin Moder, stak han Skibsdrengen et Guldstykke i Haanden. Han tog imod det uden at sige Tak og bandt det ind i et Hjørne af sit Lommetørklæde, fordi der var Hul i begge hans Bestelommer. Baaden bragte lidt efter Jean Maries Gjæster igjen ombord paa Vagtskibet. I det Øieblik, da det elegante Skib kantsatte Seilene for at gaae tilsøes, heisede det Nationalflaget i Toppen, og den største af dets Metalkanoner affyrede en Salut, som Matroserne, der stode opstillede paa Dækket, ledsagede med et tordnende Hurra. Den skikkelige Jean-Marie havde Taarer i Øinene; haa tog sin Hue af og stirrede ubevægelig efter Kutteren, medens Grevinden og hendes Søn vedbleve at hilse ham med Haanden, saalænge de kunde see ham.

„Naa, det kalder jeg en Frokost!" raabte Skibsdrengen, der spiste endnu bestandig. „Det kan nok være, at jeg kan hjælpe mig baade uden Middags- og Aftensmad."

„Hvis Victorine blot havde været her!" tænkte Jean-Marie; „hvis hun havde seet alt dette! men hun maa have kunnet opdage Kutteren ovre fra Landsbyen

og Kanonskud det har hun da hørt! — Det er en stor Ære for Dig, Jean-Marie."

„Hvad er det værd?" spurgte Skibsdrengen.

„Tyve Francs, min Dreng! Det er lige saameget, som jeg fortjener i fjorten Dage! . . ."

Medens Drengen med Beundring betragtede sit Tyvefrancs-Stykke, der for ham var en heel Formue, gik Jean-Marie tankefuld op og ned ad Dækket. Det var hans Hensigt, og der var maaskee lidt Forfængelighed med i Spillet, at gaae iland og høre, hvad Folk sagde om ham i Landsbyen, hvor Victorine boede; men han kom til at kaste et Blik paa sin Paaklædning, og det gjorde ham atter modløs. „Det er ikke andet end Usselhed og Elendighed!" sagde han sorgmodig. „Hvis jeg møder Victorine, saa vil hun ikke engang kjendes ved mig. Hun holder af at være smukt klædt selv og bryder sig ikke om at tale med en daarligklædt Stakkel som mig. Nei man har ikke andet end Modgang! — Sælg din Slup, Jean-Marie, for hvad man vil give Dig for den og gaa paa de lange Reiser. Dengang Du gjorde det, var Du en holden Karl og kunde gaae ligesaa godt klædt som denne Fætter Luc, der ikke er andet end en Sprædebasse, som kommer Pomade i sine Bakkenbarter."

3.

Dagen efter spadserede Grevinden og hendes Søn paa den saakaldte Sillon, en Dæmning, der forbinder den Ø, hvorpaa St. Malo er bygget, med Fastlandet. De lagde Begge Mærke til et smukt lille Coffardiskib, der laa fortøiet ved Broen, og paa hvis Forstavn der var opslaaet en Plakat, som underrettede Folk om, at dette Skib samme Dag skulde sælges ved Auktion til den Høistbydende.

„Hvad om vi kjøbte dette Fartøi," sagde Vicomten til sin Moder; „det vilde være en smuk Foræring til den brave Mand, der frelste mit Liv."

„Ideen er udmærket," svarede Grevinden, „og jeg synes saameget bedre om den, som jeg forgjeves har speculeret paa, hvorledes vi skulde kunne afbetale noget af vor Gjeld til ham."

Vicomten mødte i rette Tid ved Auktionen, og Bisquinen blev ham tilslaaet. „Hvilket Navn skal jeg skrive?" spurgte Auktionsholderen. „Jean-Marie," svarede Vicomten, der var lykkelig over sit Kjøbmandskab. Han gik flere Gange op og ned ad Dæmningen for at see, om han ikke skulde faae Øie paa Sluppen; men der var ingen Vind, og det var allerede Aften, da Victorine langt om længe naaede Havnen og ankrede op paa sit sædvanlige Sted.

Saasnart Alt var i Orden, tog Jean Marie sin Troie paa Armen og gik nedad Quaien for at see paa de store, takkede Skibe, hvis slanke Master tabte sig i Mørket. Der var smukke og anseelige Skibe imellem dem, som nok saae ud til at kunne ride en Storm af; Vinden susede i Tougværket og denne Lyd, som Sømanden holder ligesaa meget af, som Skovhuggeren holder af at høre Vinden hvisle i Trætoppene, fik Jean-Maries Hjerte til at banke. Lysten til at komme afsted greb ham uimodstaaeligt.

„Naa, træffer jeg Dem da endelig," sagde en Stemme. „Kom og lad os gaae denne Vei, thi jeg har noget at tale med Dem om."

Jean-Marie troede, at Vicomten vilde have ham ind med i en Café, for at beværte ham og skyndte sig at trække Troien paa; men istedenfor at gaae ind med ham i et Værtshuus bad den unge Mand ham om at sætte sig et Øieblik paa en af Bænkene paa Promenaden.

„Hør, sig mig engang, gode Ven, hvad spekulerede De paa for?" spurgte han smilende. „De var jo saa fordybet i Tanker, at De nær ikke havde kjendt mig."

„Jeg tænkte paa at sælge min Slup, der ikke duer mere, og at tage Hyre paa et af de store Skibe der. Kystfarten bringer ikke noget ind, og jeg har ikke andet end Nød og Ulykker paa alle Kanter. Forleden Dag, da De havde Hovedet under Vandet, ønskede jeg mig, at jeg var i Deres Sted. Det var en stygg Tanke, ikke

ſandt? men hvad ſkal man ſige? Naar man er fattig har man ogſaa engang imellem ſine fortvivlede Øieblikke! . . .“

„Mod, min Ven, Mod! De er ung, og der kommer nok en bedre Tid efter denne. Sælg Deres Slup, naar den ikke duer mere; men iſtedenfor at tage Hyre paa et andet Skib, ſaa tag dette Papir. Min Moder og jeg vende imorgen tilbage til Paris! Farvel, kjære Ven! Vi ville aldrig glemme Dem — tænk ogſaa paa os engang imellem!“

Papiret, ſom Jean Marie holdt i ſine Hænder, var Kjøbecontrakten, der ſikkrede ham Eiendomsretten til det nye Fartøi. Han ſtak det til ſig og gik tilbage til ſin Slup uden at ane, hvad det var for en Preſent, han havde modtaget. Næſte Morgen kom Skibsdrengen løbende hen til ham med Tungen ud af Halſen.

„Er det ſandt, Capitain,“ raabte han til ham, „at De har kjøbt Dem et nyt Fartøi?“

„Jeg veed ikke, hvad jeg ſkal ſige,“ ſvarede Jean-Marie, „men jeg begynder at troe, at det er ſandt, thi der ſtaaer ſkrevet ſaadant noget paa dette Stempelpapir! De Folk maae da være forfærdeligt rige! . . . Det var ikke for Ingenting, at de ſagde, at jeg nok ſkulde høre Noget fra dem!“

„Jeg faaer da Lov til at blive hos Dem?“ ſpurgte Drengen.

„Ja viſt, min Dreng, og nu ſkal Du ogſaa faae Hyre.“

Drengen sprang høit iveiret af Glæde, samlede sine Sager sammen i en Fart og løb ned til det nye Fartøi, hvor han strax indrettede sig, som om han var hjemme. Ogsaa Jean Marie var glad over det nye Skib, men det gjorde ham dog ondt at skulle opgive Tanken om at komme bort. Naar man har sat sine Tanker til at skulle reise, er man altid bedrøvet, naar man er nødt til at blive hjemme.

Sluppen Victorine blev solgt til at ophugges, og Jean Maries Kaar forbedrede sig nu med hver Dag. Han fik ogsaa en stor og smuk Medaille, som han kunde anbringe paa sin nye Frakke, og Victorine satte sit allermildeste Ansigt op, naar hun nu gik forbi ham, efter at han havde indtaget sin Plads mellem de andre Capitainer. Hendes venlige Hilsener smigrede Jean-Marie, men han mærkede tillige til sin Bedrøvelse, at hun ikke holdt af ham. Han vovede derfor heller ikke denne Gang at male hendes Navn paa det nye Fartøi, men lod den beholde sit tidligere Navn la Coquette.

Hele den smukke Aarstid fartede Jean-Marie langs Kysterne paa la Coqette, og med hver Reise blev han meer og mere velhavende. En Dag imod Slutningen af October, da han vilde vende tilbage til Landsbyen, kom Victorine igjen til ham og bad, om hun maatte følge med. Denne Gang havde han den største Lyst til at sige Nei; men han tænkte paa, at hun kun vilde blive vred og lade være at hilse ham for Eftertiden, og saa sagde han Ja.

Hun sprang da ombord saa let som en Fjer og smilte saa koket, at den stakkels Jean-Marie igjen blev ganske tung om Hjertet. Veiret var smukt og Havet blikstille. Det var en af disse Dage, hvor man ikke veed ret, om det er Foraaret, der kommer, eller Sommeren, der gaaer sin Vei. Skibsdrengen sad henne i Forstavnen og sang af fuld Hals. Matrosen, der hjalp til ved Seilene, gik op og ned mellem begge Masterne. I Bagstavnen sad Jean Marie med Haanden paa Roerpinden, og ved Siden af ham stod den smukke Victorine med Armen om Tougværket.

„Det er virkelig," sagde den unge Pige, idet hun saae ned ad den smukke Kyst, „et prægtigt Liv at være Sømand."

„Ja, somme Tider!" svarede Jean-Marie, „men tidligere var Du af en anden Mening . . . ."

„Ja, det var dengang da Du seilede med den gamle Slup, som Du nu Gud skee Lov er bleven kvit. Men det kommer der af have Mod og Mandshjerte! Man siger, at Du har staaet i Aviserne paa Grund af din Medaille!" Men det forundrer mig slet ikke, naar jeg tænker paa, at Du som Dreng vovede dit Liv blot for at skaffe mig nogle Maageæg! Kan Du huske det, Jean Marie?"

„Jo, jeg kan nok huske det," svarede Sømanden, „men jeg troede, at Du havde glemt det."

„O nei," svarede den unge Pige, „man glemmer aldrig den lykkelige Barndomstid. Det er dog den

bedste Alder; senere kommer der Sorger og Plager paa alle Kanter. I Mandfolk, der flakke omkring paa Havene og arbeide Dag og Nat, I kunne sagtens, for I har ikke engang Tid til at tænke; men vi stakkels Fruentimmer, der altid maae sidde paa den samme Plet, vi gjøre os saamange Tanker, der plage os, og som vi maae skjule for Andre. Veed Du vel, at naar de Tanker kommer, saa seer jeg paa mine Rosenkrandse af Maageæg, og saa tænker jeg paa den Tid, da Du bragte mig dem . . . ."

Med disse Ord lagde Victorine fortroligt sin Haand paa hans Skulder. Han saae ganske forundret paa den unge Pige og kom et Øieblik reent ud af Fatning. Han glemte aldeles Roret, og Seilene slog ind imod Masten, saa at Skibsdrengen nær var gaaet overbord. Ved Drengens Skrig kam han til sig selv igjen; blussende i Ansigtet greb han igjen Roerpinden og tvang Skibet til Cours igjen.

„See!" raabte Victorine ivrigt. „Seer Du det Skib, der kommer frem nede ved Cap Fréhel? Er det ikke en Brigantine?"

„Nei, det er en Brig, en engelsk Brig, der er ladet med Kul. Dens Seil ere ganske sorte . . ."

„Mon det ikke er la Malouine? Man venter den hver Dag, og den kommer fra Middelhavet. Du kjender jo la Malouine? Min Fetter Luc er anden Styrmand ombord. Saasnart han kommer hjem, skal vi giftes, og jeg haaber da, at Du kommer med til vort Bryllup?"

„Du skal giftes?“ spurgte han og blev bleg som et Lig.“

„Ja det har der været talt om længe, og jeg troede, at Du vidste det.“

„Det er altsaa derfor, at Du er saa glad idag?“

„Det er meget muligt,“ svarede Victorine. „Forresten er man jo tidt glad, uden at man selv veed hvorfor. Til andre Tider kan jeg blive ganske urolig og sætte mig til at græde, fordi jeg bilder mig ind, at der er tilstødt La Malouine en Ulykke. Naar jeg saa har grædt en Stund, bliver jeg glad igjen, ligesaa glad som Fuglen, der synger Foraaret ind. Hvorom Alting er, saa bliver jeg dog ikke rigtig rolig, for jeg seer La Malouine løbe ind i Havnen.“

Saaledes vedblev Victorine at snakke, og den stakkels Jean-Marie kunde kun svare med Enstavelsesord. Han var saa naiv og saa skikkelig, at han ikke kunde begribe, hvorledes den smukke og forstandige Victorine kunde være forelsket i denne Fætter Luc, der hverken var det Ene eller det Andet. Han selv havde spildt sine bedste Aar med at beundre hende i Frastand, fordi hans Fattigdom forbød ham at nærme sig til hende. Nu da Lykken havde tilsmilet ham, fandt han sin Barndomsveninde fuld af Fortrolighed og Velvillie, men det var kun for at fortælle ham, at hun skulde have Bryllup med en Anden. Det var anden Gang, hun seilede med ham, og anden Gang, at Touren var begyndt godt, men havde taget en bedrøvelig Ende.

Solen gik ned, da Skibet kastede Anker. Victorine bad Jean-Marie om at følge hende til Landsbyen, og de gav sig strax til at stige op ad de steile Skrænter. Paa de værste Steder klyngede hun sig fast til hans Arm, og naar de vare forbi dem, vendte hun sig forstrækket om og raabte: Min Gud! hvilken en Afgrund! Tag Dig dog endelig i Agt, at Du ikke glider ud, naar Du gaaer tilbage!"

„Hvad saa!" svarede Jean-Marie, „er det ikke ligemeget, enten jeg omkommer her eller der, enten idag eller imorgen!"

„Altid skal Du komme med Sligt!" sagde Victorine i en bebreidende Tone. „Har jeg nu ikke gjort alt Muligt for at opmuntre Dig, men bestandig seer Du lige mørk og alvorlig ud! Det vil Du komme til at fortryde naar Du engang tænker paa at gifte Dig, thi saa gjælder det om at kunne lee og være munter! . . . Saa! nu er vi der endelig! . . . Er Du saa ogsaa vis paa, at det er en engelsk Brig, der kommer dernede? . . . Godnat, Jean-Marie, Tak fordi Du fulgte mig og glem saa ikke at komme med til mit . . . ."

Jean-Marie vilde ikke høre det Sidste og var allerede borte. Medens Victorine bankede paa sin Huusdør, ilede han rask ned ad Klipperne, men jo mørkere det blev omkring ham, desto mørkere blev det ogsaa indeni ham. Skibsdrengen, der havde skaffet sig en Tobakspibe,

siden han fik Hyre, sad og røg paa Relingen af Jollen, da han kom.

„Sæt af!“ sagde han i en kort Tone.

Drengen gjorde det og greb til Aarerne. „Capitain“, sagde han efter en lille Pause, „hvorledes var det? De lagde nok Roret feil før!“

„Hvad for noget, Knegt? vil Du lære mig at styre?“ svarede Jean-Marie i en barsk Tone.

„Nei, men Blokken fra Pappegøie-Skjødet slog mig i Panden, og jeg har en Bule, der endnu er saa stor som en knyttet Næve.“

„Saa gnid Dig med Saltvand og vrøvl ikke mere om det! Naar Du først kommer paa de lange Reiser, vil Du faae mere af den Slags.“

Drengen, der ikke var vant til den Tiltale, tang, men han havde Taarer i Øinene. Et Kvarteerstid efter kaldte Jean-Marie paa ham. „Der min Dreng“, sagde, han, „der har Du Noget, som Du kan lægge paa din Bule! det gjør mig ondt, at jeg har gjort Dig Fortræd, men det var ikke med min gode Billie. Jeg lider mere end Du, men det tale vi ikke om.“

4.

„Fætter Luc,“ som Victorine kaldte ham, var virkelig ombord paa La Malouine som anden Styrmand og vendte netop hjem fra en Middelhavsreise. Omtrent hundrede Miil fra Kysten gik Masten og nogle

af Seilene overbord i en stærk Storm, og Capitainen og to af Matroserne skylledes bort med det samme. Luc tog Commandoen over Skibet, som Stormen med voldsom Hurtighed førte ind imod Land. De sidste smukke Efteraarsdage vare blevne afløste af de første Vinterstorme, og Havet var i et uophørligt Oprør. Hele Bugten ved St. Malo, ligefra Cap Fréhel til Klipperne ved Cancale, var bedækket med skumhvide Bølger. Lodserne, der ikke kunde være ude paa Dybet, skjulte sig i Bugterne bag Skjærene. Ikke et Skib var at opdage paa Oceanet. Ved Daggry viste der sig endelig et hvidt Punkt i Retning af Fyrtaarnet paa Cap Fréhel, hvis Fyr nylig var blevet slukket. Var det Vingen af en Maage eller Seilet af et Skib? Derom spurgte ogsaa Toldforvalteren — Victorines Fader — da han gjorde sin Runde oppe paa de Klipper, ved hvis Fod Jean-Maries nye Fartøi trygt laa for Anker. Han kom netop selv tilbage fra Landsbyen og opdagede Toldforvalteren, der stod og vinkede ad ham, thi det stormede saa stærkt, at det ikke kunde nytte at raabe.

„Jean-Marie", sagde Toldforvalteren, „Du seer meget bedre end jeg — see igjennem min Kikkert og siig mig, hvad er det, Du seer dernede tilhøire for Cap Fréhel."

„Dertil behøver jeg ingen Kikkert. Det er et Seil."

Enkelte af Landsbyens Beboere og en stor Mængde Børn havde samlet sig omkring Toldforvalteren og Jean-

Marie. De ſtirrede Alleſammen ud efter Skibet, der omtumledes af Bølgerne.

„Ja", ſagde Jean-Marie, efterat han havde ſat ſit Øie til Kikkerten, „det er, ſom jeg ſiger. De har Nødflaget oppe de Stakler! Har La Malouine ikke en rød Liſt paa ſort Grund?

„Det har den", ſvarede en Stemme.

„Saa er det den!" ſagde Jean-Marie.

„Det er la Malouine!" gjentog Børnene. „Han ſiger, at det er la Malouine."

Victorine kom til i det ſamme og hørte, hvad Børnene raabte.

„Fader", raabte hun, „er det virkelig la Malouine? Hvem ſiger det? Næk mig din Kikkert!"

Ude af ſig ſelv af Frygt og Bevægelſe ſøgte hun forgjeves at faae fat paa det hvide Punkt, der kun af og til viſte ſig over Bølgerne. „Mit Syn ſlaaer mig feil, jeg ſeer ikke det Mindſte!" raabte hun fortvivlet. „Er Du ogſaa vis paa, Fader, at det er den? Nei, nei! det er kun en lille Jolle, en Fiſkerbaad! . . . Jean-Marie, tal Du! ſiig mig det reentud . . . .

Det er et Koffardimand, der er i Havsnød. Den har miſtet ſine Maſter og kaſtes omkring af Bølgerne, ſvarede Somanden, „og hvis La Malouine har en rød Liſt paa Skroget, ſaa ſvarer jeg for, at det er den.

Efter denne beſtemte Erklæring ſtod Victorine et Øieblik ſom forſteenet. „Min Gud! min Gud!" raabte hun, kaſtede ſig fortvivlet ned paa Klippen og gav ſig

til at græde bitterlig, medens Børnene omringede hende og forundrede sig over, at en saa stor Pige kunde græde saaledes. Faderen gik hen til hende og vilde formaae hende til at gaae hjem, men hun vilde ikke og vedblev at græde og jamre sig.

„Kan da Lodserne være bekjendt at lade disse brave Folk omkomme uden at gjøre et Forsøg paa at redde dem?" spurgte hun endelig.

„I det Veir kan ingen Lods komme ud til dem", sagde Faderen.

„Du forstaaer Dig ikke paa Søen!" udbrød hun ivrigt. „Jeg vil tale med Jean-Marie — hvor er han?"

„Han er gaaet ned til sit Fartøi?"

„Saa lad os gaae ned til ham!" Hun tog Faderen under Armen, og de steg hurtigt nedad den i Klippen udhuggede Trappe, der fører til Strandbredden. Jean-Marie og hans Dreng vare paa Dækket. Victorine ilede hen til ham og spurgte med en skjælvende Stemme: „Er det sandt, at Lodserne have Vinden imod sig, og at de ikke kunne komme Skibet til Hjælp?"

„Ja, det kan Enhver see! Man skulde endogsaa have ondt ved at komme ud til det herfra! Der seer Du selv, at det er et daarligt Liv at være Somand."

„Hvor kan Du sige Sligt, Jean-Marie! Kan da Noget være smukkere end at komme sine Medmennesker til Hjælp?"

Ved disse Ord skjælvede Jean-Marie, thi der var en Stemme indeni ham, der sagde: Hvis Skibet gaaer

under, saa er det saameget bedre for Dig, thi saa er der ikke mere Tale om Fætter Luc; — men der var ogsaa en anden Stemme, der gjentog uophørligt: Frels ham, frels ham, selv om han er din Fjende.

„Der er altsaa Folk, hvis Metier det er, at opoffre sig selv for Andre?" sagde Jean-Marie og fæstede et alvorligt Blik paa Victorine.

„Min stakkels Datter veed ikke, hvad hun siger — undskyld hende!" sagde Toldforvalteren. „Kom, Victorine, og lad mig følge Dig hjem!"

„Jean-Marie, Du er ligesaa brav, som Du er modig", raabte Victorine. Huft paa din Medaille! Hun klyngede sig til Touget, hvormed Skibet var fortøiet, som om hun vilde trække det til sig.

„Medaillen!" gjentog han, „Medaillen! Ja, hvis der ikke var Andet at vinde end den, saa var der nok Ingen, der vovede sit Liv for dens Skyld. Vorherre giver ikke Medailler til dem, der omkomme for Andres Skyld, men han giver dem sit Paradis. Spring iland, Dreng!"

„Hvorfor Capitain?" sagde Drengen. „De kan dog ikke regjere Fartøiet alene, og hvis De stikker i Søen efter dem derude, saa vil jeg følge med."

„Saa kom, min Dreng! Du har aldrig forladt mig, og Du foragtede mig ikke, dengang jeg var fattig! . . . Kast los og saa i Guds Navn! Victorine", føiede han til, idet han vendte sig om til den unge Pige, der havde fulgt hans Ord med et hemmeligt Haab, „Vic-

torine, jeg tager baade Dig og din Fader til Vidne paa, at jeg testamenterer mit Fartøi til Drengen, hvis jeg skulde forulykke! Og nu paa Knæ og gjør Korsets Tegn — bed for os Begge!"

Hun kastede sig paa Knæ med Taarer i Øinene og bad længe. Landsbyens Folk samlede sig lidt efter lidt omkring hende og Faderen og fulgte i dødelig Angst det lille Skib, der vovede sig ud i Kamp med det oprørte Ocean. Altsom Bisquinen kom længere ud paa Dybet, blev Bølgegangen stærkere; snart dukkede den ned og forsvandt, snart dandsede den muntert paa Bølgetoppene og syntes besjælet af samme Mod som dens Besætning. La Malouine derimod væltede sig som en livløs Masse omkring paa Oceanet.

„Min Gud!" hviskede Victorine til Faderen, „jeg synes, at la Malouine synker meer og meer."

„Om fem Minuter ville de to Skibe være paa Siden af hinanden. — Taalmodighed, Taalmodighed!"

Og saaledes var det. Bisquinen nærmede sig virkelig til det forulykkede Skib, og i dette høitidelige Øieblik stode Alle tause og forventningsfulde nede paa Strandbredden; men Afstanden tillod dem dog ikke tydeligt at see, hvad der foregik saa langt ude paa Rheden. Jean-Marie havde ved sit Mod og sin Dygtighed vidst at holde sig i Retning af la Malouine for at afvente det rette Øieblik. Da Kofferdifartøiet, der næsten ikke mere lystrede Roret, var ham nær nok, tilkastede han det en Ende fra sit Skibs Agterdeel. De Skibbrudne,

der vare drivvaade, udmattede og forsultne, lode to Gange Enden slippe fra sig. Endelig lykkedes det Luc ved en overmenneskelig Anstrengelse at faae fat paa Slæberen, som han befæstede sikkert til Skibets Forstavn.

„Fiir nogle Favne, fiir! eller det er ude med os!" raabte Jean Marie.

Luc, der dog var en god Somand, forstod ikke denne Opfordring, som ellers enhver Matrosdreng kunde begribe, thi han var saagodtsom uden Bevidsthed. Jean-Maries lille Skib skjod frem for Se og smaa Seil; men Coffardimanden, der var halvfuld af Vand, modstod — som en stedig Hest, der ikke bryder sig om Bidslet — med hele sin Vægt Slæberens Træk. Rykket var saa stærkt, at Bølgen fik Leilighed til agterfra at kaste sig over Jean Maries Skib, og han selv blev kastet overbord.

„Dreng, hold Dig godt", raabte han med stærk Stemme, „og styr efter Taarnet!"

Drengen udstødte et sønderrivende Skrig, da han saae sin Capitain gaae overbord, men han indsaae strax, at det var umuligt at komme ham til Hjælp, og han kastede sig derfor med Fortvivlelsens Energi over Roret. Folkene ombord paa Koffardimanden kastede Aarer, Lægter og hvad de kunde faae, fat paa ud til Jean Marie; men et Skjær skjulte ham snart for deres Blikke, og medens den modige Somand kæmpede paa Liv og Død imod Bølgerne, blev Fartøiet, som han havde udrevet fra Undergangen, taget paa Slæb af den ufor-

trodne Skibsdreng, der nu var alene ombord paa Bisquinen. La Malouine havde endnu adskilligt at gjennemgaae, inden den kunde kaste Anker, thi Havet syntes at have sammensvoret sig imod den og ikke at ville lade sig fravriste sit Bytte. Lidt efter lidt og stodviis kom den dog ind under Land, og Tilskuerne nede paa Strandbredden hilste den snart med jublende Hurraraab; men disse Triumfskrig afløstes af en uhyggelig Taushed, da man saae, hvormeget Mandskab La Malouine havde mistet, og da man ombord paa Bisquinen ikke saae Andre end den fortvivlede og grædende Skibsdreng.

Neppe var Skibet i Havn, før Drengen besvimede, men man kom ham hurtig til Hjælp og fik ham snart bragt tilliv. Hans ulykkelige Capitain blev imidlertid kastet omkring af Bølgerne, og i sin Nød havde han klamret sig til de Redskaber, som Koffardimanden havde kastet til ham. En Bølge kastede ham som en Pakke tør Tang op paa en Klippe, løb tilbage i sig selv og lod ham forsvinde midt i en Hvirvel af Skum. Han gav intet Livstegn, da han blev bragt hen i Læ paa den samme Strandbred, som han for faa Timer siden havde forladt.

I dette Øieblik kom Victorine til. Hun havde seet la Malouine paa Slæbetouget og aandede allerede lettere, da hun med eet hørte, at en Mand var kastet op paa Strandbredden og var ligeved at opgive Aanden. Hun blev paany greben af Forfærdelse, og styrtede hen til den

Gruppe, der omgav den Døende. „Hvem er det?“ raabte hun fortvivlet, „lever han endnu?“

„Han lever, men han har knuſt Bryſtet imod Klipperne.“

„Er det Luc?“ ſpurgte hun heftigt.

„Nei, det er Jean-Marie.“

„Gud være lovet!“ Den Døende, hvem hendes Stemme havde kaldet tillive, hørte disſe gruſomme Ord, reiſte ſig halvt op og ſaae bebreidende paa hende. Forfærdet over dette Blik kaſtede hun ſig ned for hans Fødder. „Min ſtakkels Jean-Marie,“ ſagde hun hulkende, „Du er frelſt — Gud være lovet!“

„Nei, det var ikke det, Du ſagde“, mumlede Sømanden. „Nei, jeg maa dø, men Luc er reddet!“ . .

Et Par Dage efter udaandede Jean-Marie ſavnet og beklaget af alle dem, der havde kjendt ham. Den Dag, da Fætter Luc og den ſmukke Victorine forlod Kirken ſom Ægtefolk, gik de begge To hen og bad paa hans Grav. Men den, der begræd Jean-Marie oprigtigſt, det var hans Skibsdreng. Han arvede Bisquinen, og han fik ogſaa en ſtor Belønning fra La Malouines Rhedere, men det var ham altſammen Intet mod det Tab, han havde lidt. Han vil erindre Jean-Marie, ſaalænge ſom han lever.

Med Ludvig Bødtchers Portrait.

Af

H. P. Holst.

Vi ere i disse Dage saa vante til Overraskelser, at det slet ikke er besynderligt, om ogsaa Digternaturer imellem gaae udenfor det Almindelige. Lyriken pleier ellers blot at tilhøre Ungdommen, og, altsom Aarene komme, slaaer den digteriske Begavelse lidt efter lidt i Manddommen og Alderdommen over i den episke Retning, undertiden i den dramatiske. Og dog har vor lille Literatur undtagelsesviis et heelt Treklover af Digtere, der spotte denne almindelige Lov, og som endnu i en fremrykket Alderdom ere Lyrikere ex professo. Det er Hauch, Bødtcher og Winther*) — den Første har endogsaa for et Aarstid siden i en Alder af næsten fiirsindstyve Aar udgivet sine sidste og allersmukkeste lyriske Digte!

Af disse tre Lyrikere er Winther den varmeste og fyldigste, Hauch den dybeste og Bødtcher den

*) Hauch er født 1790, Bødtcher 1793 og Winther 1796.

friskeste. Naar jeg derfor med dette Maanedskrift, der jevnlig har leveret sine Læsere foraarsagtige Digte af den, trods hans otte og halvfjerdsindstyve Aar, endnu ungdommelige Ludvig Bødtcher, lader følge et Portrait af ham, saa har jeg foretrukket at vælge et Portrait fra hans unge Dage, der gjengiver os den Ludvig Bødtcher, som afspeiler sig i hans friske og ungdommelige Digte, og hvis Physionomi mærkværdigt nok kun lidt har forandret sig igjennem Aarene. Billedet, hvorefter dette Portrait er taget, er malt af Professor Jensen, kort før Ludvig Bødtcher i 1824 reiste til Italien, og er et af denne Kunstners fortrinligste Arbeider. Den Ungdom, der lyser af det, er den samme, som vi gjenfinde i alle hans Arbeider, lige til det sidste, lige til det, der begynder dette Hefte; og denne Ungdom ville vi gjenfinde i alle dem, som hans Musa endnu vil beskære ham, thi da dette Maanedskrifts Udgiver for kort Tid siden til ham udtalte sin Glæde og Forundring over, at han endnu i sin fremrykkede Alder kunde skrive saadanne unge og livsfriske Digte som dem, han nylig havde læst for ham, svarede han smilende: „Det er ikke saa underligt, thi Du veed, at jeg er en ganske god Observator: naar jeg mærker, at mine Vers faae Rynker, skriver jeg ingen flere."

At dette seent maa blive Tilfældet er et Ønske, der deles af alle dem, som elske vort Sprog og vor Digtekunst.

Literatur og Kunst.

Man har herhjemme hidtil væsentlig kun kjendt Henrik Ibsen gjennem „Kongsæmnerne“ og hans forskjellige polemiske Digtninge. Af og til forvildede ganske vist et lyrisk Digt sig til det danske Publikum; men det var dog i Hovedsagen blot enkeltvis, naar store Begivenheder opfordrede til Greb i stærkstemte Strenge. En saadan ydre Anledning maatte til, antog man, da Ibsen ellers savnede den store Baggrund, som var nødvendig for hans Digtervirksomhed. Man kunde ikke tænke sig ham give en eller anden umiddelbar Stemning Luft i smaa lyriske Digte. Man har forsaavidt ogsaa seet fuldkommen rigtig paa Tingen, som Ibsen ingenlunde er, hvad man i almindelig Forstand kalder lyrisk Digter. Han har imidlertid i sin Ungdom, som man veed, samlet længe, før han fandt sin egen Eiendommelighed, og har da ogsaa, som de fleste unge Digtere, i denne Periode af sit Liv givet sin Trang til Productivitet Luft i de Former, som laae for og vare benyttede af Andre. En Part af den nu udkomne Samling „Digte“ er fremkommen paa denne Viis; ligesom Klangfarven og hele den lyriske Form minder om noget Bekjendt, saaledes møder man heller ikke Tankerne absolut for første Gang. Men det følger af sig selv, eller rettere det følger af de store Evner, som Ibsen har faaet i Vuggegave, at der i hans Sjæl altid har været en saa rig og fuldtonende Sangbund, at selv om han anslog bekjendte Strenge, maatte Tonerne dog klinge med en Varme, en Kraft og en Begaandelse, som bar Vidne eller i ethvert Tilfælde vakte Anelser om den store Mester. Selv disse tidligste, mindre oprindelige, Digte have derfor en ikke ringe Skjønhed. Men der forbres Mere, naar Henrik Ibsen udsender en Digtsamling, og denne giver i Virkeligheden ogsaa Mere. Ved Siden af de smaa talentfulde Variationer over mere eller mindre kjendte Themaer, findes der en Række

Compositioner, som Ibsens Digterindividualitet i fuldeste Omfang har paatrykt sit Stempel, og som staae i nøieste Sammenhæng med den Aand og de Tanker, der klinge gjennem „Kjærlighedens Komedie", „Brand", „Peer Gynt" og „De Unges Forbund." Det er disse Digte, som give Samlingen en høi Grad af Interesse, saavel fordi de i og for sig ere en stærk, malmfuld Klokkeklemten i en Tid, da ellers kun spæde, hviskende Røster lade sig høre, som ogsaa paa Grund af de mange Bidrag, man i dem vil kunne finde til Forstaaelsen af det Standpunkt, paa hvilket Ibsen staaer, og den Opgave, han har sat sig. Det er nu ganske vist, at han ligesaalidt i denne Digtsamling, som i de nævnte polemiske Arbeider, kommer bort fra sit reent negative Syn paa Tids- og Samfundsforhold, men paa den anden Side har han ogsaa i Digtene ikke sjeldent faaet sagt, hvad han vilde sige, med langt mere prægnant Tilspidsning, end i noget af sine andre Arbeider. Man har i saa Henseende et godt Exempel i Digtet „Til min Ven Revolutionstaleren":

De siger, jeg er bleven „konservativ".
Jeg er, hvad jeg var mit hele Liv.
Jeg gaaer ikke med paa at flytte Brikker,
Slaa Spillet overende: da har De mig sikker.
En eneste Revolution jeg husker,
Som ikke blev gjort af en Halvhedsfusker.
Den bær for alle de senere Glorien.
Jeg mener naturligviis Syndflodshistorien.
Dog selve den Gang blev Lucifer luret;
Thi Noah tog, som De veed, Diktaturet.
Lad os gjøre det om igjen radikalere;
Men dertil kræves baade Mænd og Talere.
I sørge for Vandflod til Verdensmarken.
Jeg lægger med Lyst Torpedo under Arken.

Ogsaa hans „Ballonbrev til en svensk Dame" giver foruden en Form, der klart viser Ibsens forunderlige Evne til at bøie og tumle Sproget, en heel Række af kjække og skarpe Udtryk for de Ideer, som gaae gjennem hans Digtervirksomhed. Han har vistnok næppe fremstillet Fordringen om at være sig selv bedre end i disse Linier:

Hvor Personligheden mangler,
Hvor ei Formen i sig bær
Hadet, Harmen, Jublen, Glæden,
Pulsens Slag og Blodets Skjær, —
Der er hele Herligheden
Kun en Beenrads tørre Rangler.

Og saa hans Anvendelse af dette paa de sidste store Verdensbegivenheder, den knusende Dom, han fælder over

Disse Fritzer, Blumenthaler
Og de Herrer Generaler
Nummer den og Nummer den —

hvor han udbryder:

Denne Jagt faaer ingen Digter;
Og kun det kan fremad leve,
Som en Digters Sang kan hæve.

Men det er jo ogsaa Indignationen, der i saadanne Linier giver Ibsens Ord Vinger, og som bekjendt befinder han sig netop i sit rette Element, naar hans Digtning bæres oppe af den. Det er da, at hans Tale klinger med næsten prophetisk Kraft, som i det mægtige Digt „Abraham Lincolns Mord".

I Ballonbrevet og dette Digt har Ibsen ubetinget naaet høiere, end i noget andet af Samlingens Digte, „Terje Vigen" undtaget. Dette sidste er det eneste reent episke Digt mellem dem alle, men til Gjengjæld gaaer der ogsaa gjennem det en digterisk Beaandelse, en Flugt og en Djærvhed, som stiller det i Høide med den nordiske Literaturs fortrinligste Romancedigtninger. Ogsaa det forbauser ikke mindre ved Formens malende Skjønhed end flere af de mindre Digte, f. Ex. det lille, men saa indholdsrige „Stormsvalen". Her, som paa saa mange andre Steder i Samlingen, faaer Digtet forøget Interesse ved det Billede, Digteren gjennem det giver af sig selv, af sin Opgave i og sit Forhold til Livet. „Ederfuglen", „Bergmanden", „Mindets Magt" og andre kunne i saa Henseende sættes ved Siden af det. Udfaldene mod Norge klinge gjennem flere endnu; han har ligesaalidt her som i „Peer Gynt" været bange for at sige sin Mening ærligt og reent ud. Men netop derfor gjør det ogsaa saameget desto større Virkning, naar Samlingens sidste Digt „Brændte Skibe" slutter med de smukke Linier:

Mod Sneelandets Hytter,
Fra Solstrandens Krat
Rider en Ryttер
Hver eneste Nat.

Clara Ziegler.

I Bøhmen.

Af

Richard Kaufmann.

Vi ville gjæste Staden med de hundrede Taarne, Perlen — som en gammel Digter kalder den — i Huset Habsburgs Kongekrone, vi ville gjæste Prag. Det er en gammel By med gamle Sagn og gamle Minder, men sikkert ogsaa en By, som Fremtidshistorien mange Gange endnu vil tegne op i sine Annaler. Dens Grundlæggelse tilhører saa at sige Bøhmens mythiske Tid, Landets ældste Krønnikeskriver, Domherren Cosmas, fortæller, hvorledes Hertuginde Libussa omtrent ved Aaret 700 besluttede at bygge en Stad i den skjønne Dal ved Moldau og istedenfor den gamle Hertugborg reiste en ny paa Høiden, som behersker hele Dalstrækningen. Det er denne Borg — Hradschin hedder den — som endnu udgjør Prags og Czechernes Stolthed. Enhver Reisebog anbefaler den Fremmede først og fremmest at gjæste

den, og vi ville følge Raadet, ikke just for at beundre de gamle Mure og det imponerende Complex af Bygninger, men for fra dette Punkt at kaste et Blik ud over den gamle, mærkelige Stad.

En enkelt af Slottets Bygninger blev af Maria Thereſia indrettet til Bolig for et Antal ældre adelige Frøkener. Denne Stiftelſe har en Feſtſal og udenfor Salen en lille Steenaltan. Hvor lille og ſimpel den imidlertid er, byder den dog et prægtigere Skue end maaſkee nogenſomhelſt anden. Thi hele Prag ligger udſtrakt ved Foden af Høiden, hvorpaa man ſtaaer, ikke et et eneſte Taarn, ikke en Bygning undgaaer Øiet. Nærmeſt op til ſig har man i nedadſtigende Terraſſer gamle, ærværdige Bygninger, ſom Domkirken fra det fjortende Aarhundrede med det tredive Centner tunge Gravmonument over den hellige Nepomuk, Raadhuſet med dets mærkelige Kunſtuhr, Wallenſteins Palais og Teinkirken med Tyge Brahes Gravmonument, Minder fra de vexlende Perioder i Byens rige Hiſtorie. Og naar man ſaa i lang Række har fulgt Bygning efter Bygning nedad, naaer Øiet Moldaufloden, der ſnoer ſig fremad i Slangebugtninger og idetmindſte paa den Halvdue, ſom ligger ligefor, danner Rammen om den egentlige Stad. Den herlige Moldau, ſom Pragenſerne gjerne ville kalde den, er nu i Grunden ſlet ikke ſaa herlig, men naar det er Aftenbelysning, og naar man ſeer den oppe fra Hradſchin ligge aldeles ſtille og klar, ſaa gjør det mindre til Sagen, at dens Vand egentlig har en

ingenlunde smuk gulgraa Farve. Husene paa den anden Bred kunne alligevel speile sig i den og ved deres Gjenbillede i Vandet bidrage til at den eiendommelige Stemning, som altid hviler over en stor, fremmed By, der sees første Gang og her tilmed i Fugleperspectiv og i Aftenbelysning, at denne eiendommelige Stemning bliver endnu fyldigere end ellers.

Paa den anden Side af Moldau have vi da Prag liggende udfoldet for os, Bygning ved Bygning i uendelige Rader og Rækker; Taarn hæver sig over Taarn, den ene Gade vexler med den anden, det er, som havde man med den omhyggeligste Omhyggelighed lagt et Huus paa hver eneste lille Plet, hvor der kunde ligge noget. Til Torve, Alleer og aabne Pladser inde i Staden seer man Intet, og Prag er i disse Henseender ogsaa kun meget fattigt forsynet. Byen beboes af henved et Par hundrede tusinde Indbyggere, Husene ere gamle og forholdsvis lave, og det Fladerum, som Staden indtager, maa altsaa være meget betydeligt. Men det imponerende Overblik over den bliver alligevel ingenlunde et forvirret, chaotisk Panorama, i hvilket man ikke kan finde Rede. Moldauen og de Broer, som føre over den, orientere saa godt, at det siden, naar man stiger ned, er den letteste Sag ved Hjælp af et Kort at finde Vei i den store, fremmede By.

Først have vi da lidt tilvenstre for det Stade, hvor vi have stillet os, en Kjædebro over Floden; naar den er passeret, ligger der et lille Affsnit af Byen paa

vor venstre Haand, det er Josephstaden, Jødernes gamle mærkelige Ghetto. Omtrent i lige Retning for os strækker sig den mægtige, ærværdige, paa sexten Buer hvilende Carlsbro, der paa begge Sider er forsynet med gamle, vaabensmykkede Taarne og som over Bropillerne bærer tredive Billedstøtter med Emner af den hellige Historie, deriblandt en Bronceſtatue af Bøhmens Skytspatron, den hellige Nepomuk. Paa dette Sted blev han nemlig i Aaret 1383, efter Keiser Wenzels Befaling, styrtet i Floden, fordi han ikke vilde forraade, hvad Dronningen havde betroet ham i Skriftestolen. I flere Dage, fortæller Sagnet, svømmede hans Liig omkring i Floden, omstraalet af fem lysende Stjerner. Pave Benedict XIII optog ham mellem Helgene, og endnu gjøres der aarlig af fromme bøhmiske Catholiker Valfarter til hans Billedstøtte paa Carlsbroen.

De Gader, som fortsætte denne, føre os midt ind i Altstadt, et Complex af Bygninger, der dog ikke strækker sig fra Moldau lige ud til Høiderne, som paa den anden Side begrændse Byen. Vi have nemlig længere tilhøire en tredie Bro, den smukke Franzensbrücke, der fortsættes med en lang, lige Gade: Ferdinandsstraße. Naar den ender, finde vi en Triangel, som paa den ene Side begrændses af Volden ud mod Høiderne, paa den anden af den store, brede Kolowratsstraße, Prags Hovedgade, og paa den tredie af Wenzelspladsen. Den Deel af Byen, som ligger inde i denne Treangel, hører med

til Neustadt, der saa iøvrigt udbreder sig paa høire Bred af Ferdinandsstraße og Wenzelsplads.

Rundt om Byen løbe de gamle Volde, og over dem hæve sig, høiere og høiere, saa langt Øiet rækker, venlige, skovbevoxede Smaabjerge, indtil de til Slutning ude mod Horizonten fortone i blaalige Omrids.

Dette er Contourerne af det smukke og imponerende Panorama, over hvilket der er Udsigt fra Altanen paa Hradschin. Nu, da vi ere orienterede, ville vi i Ro og Mag blive en Stund heroppe og flette nogle Billeder fra Fortid, fra Nutid og Fremtid ind i den Ramme, som de store Contourer danne.

Hvorhen Øiet naaer i den gamle Stad, staaer der et Taarn, en Kirke, et Palads eller en mindre, mere beskeden Bygning, som vækker Erindring om store, historiske Begivenheder. Det er da saa naturligt, at man en Stund lader Tanken ile bort fra det eiendommelige Nutidsliv dernede i Gaderne og fra den stille, venlige Aftenfred, der hviler over Byen, for at søge tilbage til Tider, da Krig og Vaabenfærd spillede den mest fremragende Rolle udenfor og indenfor de gamle Volde. Det er end mere naturligt, da den fjerneste Fortid og den nærmeste Fremtid paa denne Maade stille sig i saa nøie Forbindelse med hinanden.

Libussas Borg og By blev inden faie Tid stor og pragtfuld, som hun havde seet den i sine Drømme. Da det nye Aartusinde begyndte, hørte den til Tydsklands mægtigste Stæder; Wenzel den Første og Ottokar den

Anden samlede indenfor de stærke, nyopbyggede Mure en Glands og en Rigdom, som mange og langt større Fyrster maatte misunde dem. Under Beskyttelse af de gavmilde Konger og deres glimrende Hof blomstrede Handel og Videnskab og skjøne Kunster, de rigeste Ridderordener byggede Slotte og Conventer i Prag, pragtfulde Kirker reiste deres Taarne, den ene efter den anden, den gamle, stolte Adel og de rige Borgere kappedes om at overbyde hinanden i Luxus, Prag var et Fredens, Skjønhedens og Velstandens Hjem, og kun ved Riddertidens romantiske Tourneringer krydsede de stolte Bøhmere Landser og Sværd med hinanden.

Men den gamle Fjende, Fjenden, der endnu er den samme som dengang, taalte ikke at see al denne Lykke, og der samlede sig i Stilhed et Uveir over Prag. Ved Ottokars Død havde man gjort Otto af Brandenburg til Formynder for Kongens umyndige Søn og til Bøhmens midlertidige Regent. Og Brandenburgeren havde allerede da de samme Egenskaber, som siden bleve saa charakteristiske for hans Efterfølgere; han fulgte ikke i Wenzels og Ottokars Spor, han holdt Kongesønnen fængslet og lod ham lide Mangel paa Alt, mens han selv, saavidt det stod til ham, søgte at ødelægge, hvad der under de forrige Konger var bygget op i Prag og Bøhmen. Mangen Rigmand blev fattig i disse Tider, medens Rigsforstanderen og hans brandenburgske Hof levede høit paa Folkets Bekostning og til Markgrevskabet derhjemme sendte umaadelige Skatte, en Frugt af Rov

og Plyndring i det ulykkelige Bøhmen. Ja, saa fattig blev det rige Land, at endogsaa Hungersnøden brød ind over dets Grændser og krævede forfærdelige Offre. I Prag døde der 20,000, i hele Landet over 60,000 Mennesker.

Det var Brandenburgerens Værk. Men der var Livskraft i Landet, som han vilde ødelægge; det reiste sig og jog ham ud. Og de hjemlige Konger besteg atter Bøhmens Throne, Sølvgruberne og Guldminerne bragte Folket nye Skatte, Handelen trivedes igjen, Lykke og Velstand vendte tilbage til Prag og Bøhmen. Kirker, Klostre, et Universitet og mange andre prægtige Bygninger reiste sig i Staden; fra Tydskland, Italien og Frankrig, ja selv fra Orienten kom Kunstnere og Lærde og Haandværkere under Carl den Fjerdes glimrende Regjeringsperiode, og Prag blev en By, der i Glands og Storhed kunde maale sig med den Tids berømteste Stæder, med Rom, med Florents, Paris og Køln.

Men ind i Landet havde der under denne Velstandens Tid sneget sig en Snylteplante, som altid søger at slaae Rod, hvor der er Lykke og Rigdom. Det var Tydskerne. Da Johan Huß reiste den religieuse Bevægelse, vakte han tillige Bøhmernes nationale Bevidsthed, og Kampen, som fulgte, blev dobbelt vild og dobbelt blodig, fordi man ikke alene førte Krig mod Pavedømmet, men samtidig vilde jage den tydske Øgleæt ud over Landets Grændser. Den klamrede sig til Er-

obringerne, som den havde gjort, og Kampen blev staaende; eller ogsaa førte den, som Otto af Brandenburg havde gjort det, med sig til Hjemmet de Rigdomme, som den graadig havde tilvendt sig i det fremmede Land. Og atter sank Bøhmens Magt og Velstand.

Lige for Altanen, hvor vi befinde os, kneiser Taarnet af den gamle Teinkirke. Ved den første Pille tilhøire derinde ligger der en Gravsteen af rødt Marmor og med en Ridderfigur i heel Legemsstørrelse udhugget paa dens Plade, det er Gravmindet over vor berømte Landsmand, Tyge Brahe, som Rudolph den Anden havde kaldt til Prag, da den store Mand blev for stor, til at han og den danske Misundelse kunde faae Plads i vort lille Fædreland. Ja, det var i de Dage. Bøhmen havde atter reist sig, Rudolphs Hof paa Hradschin var mellem de mest glimrende i Europa, og var der end mange Eventyrere mellem de Mænd, som han drog til sig og overvældede med Udmærkelser, saa fandt dog ogsaa mange Lærde og mange Kunstnere af første Rang et Asyl i hans stolte Residentsstad; odslede han end store Summer bort paa Phantasterier, saa kom dog Handel og Industri under ham i saa stærkt et Opsving, at hans Land blev rigt alligevel.

Men Historien gjentager sig; Tydskerne komme igjen.

Tilhøire for os have vi et lille venligt, skovbevoxet Bjerg. Laurenzberg kalde Pragenserne det og aflægge om Sommeren talrige Besøg paa dets smukke Udsigts-

punkter. Men det har i Historien et Navn, som er bedre kjendt; det er det yderste fremspringende Punkt af det Høiplateau, som strækker sig langt længere imod Vest, og som fører Navnet „det hvide Bjerg." Og her i Gaden lige nedenunder os staaer der en gammel, stor, mørk Bygning. Det er Wallensteins Palads. Hvilke Minder om Ulykker og Bloddage knytter der sig ikke til disse to Navne. Tre Gange under den store Krig blev Prag stormet og taget af fjendtlige Soldater, og da saa Freden kom, hvor vare saa de rige, ansete Familier og de lærde Mænd? Hvorledes havde ikke de tydske Tropper huseret i Prag? Husene vare plyndrede, hvad Staden havde eiet af Zirater og Kostbarheder var ranet bort fra Landet, en Tiendedeel af Stadens Beboere var bukket under for Hungersnød, falden i Kampen eller død paa Skafottet. Mangfoldige Bygninger laae i Ruiner, og hele Gader stode øde og forladte. Landets hele Kraft var brudt, og Folket sank hen i en aandelig Søvn, hvoraf det først vaagnede to Aarhundreder senere.

Og da det saa var vaagnet, gik der kun nogle faa Aartier før Preusserne kom igjen paa samme fjendtlige Maade, som de vare komne i 1744 og i 1757. „Hvorfra er De?" spurgte den gamle Fører, som viste mig rundt paa Hradschin. „Fra Danmark, fra Kjøbenhavn." „Ja, vi have ogsaa været i Krig med de Danske," sagde han, „men det var rigtignok ikke med vor gode Villie. Det var Preusserne, som tvang os, det er dem,

ſom vil kujonere os Alleſammen. De ſtakkels Franſkmænd — føiede han til — det var en Ulykke for Flere end dem ſelv, at de ikke kunde ſtaae ſig bedre. Vi have ogſaa havt Preusſerne her hos os, vi vide, hvordan de er."

Og Hiſtorien vil gjentage ſig, Preusſerne ville komme igjen, Tordenſkyen hænger over Bøhmens Hoved, og det vil neppe vare længe, før den briſter.

„I Skjoldet ſpringe Løver, og Hjerter ſtaae i Brand," ſynger Digteren om det danſke Vaaben. Preusſen har i ſit hoerken Løver eller Hjerter, men derimod — og det er da forreſten nærmeſt Berlin, der har det — en Bjørn, ſom har reiſt ſig paa Bagbenene, og ſom ſynes at være meget glubſk. Under Seirsindtoget ſaae man dette Væſen anbragt i alle mulige Emblemer, og Berlinerne ſyntes at være meget glade ved at kunne viſe det frem. Og det maa ogſaa indrømmes, at man vanſkelig vil kunne finde noget Vaabenmærke, der paaſer bedre for og til dem, end netop Bjørnen. Til daglig Brug er den i Regelen et ret fredeligt Dyr, men faaer den først Blod paa Tanden og kommer den først til at ſmage Menneſkekjød, ſaa farer Glubſkheden ſtraxt i den og gjør den til et formelig altſlugende Uhyre. Og ganſke paa ſamme Maade gaaer det med Preusſerne; de have ſlugt Slesvig, og de have ſlugt Alſace og Lorraine, men de ere ſaa langt fra blevne mætte af dette Bytte, at deres Hunger endogſaa ſtadig er i Til-

tagen, og en skjønne Dag ville de søge den tilfredsstillet ved at rane hele den nordlige Deel af Bøhmen.

Da jeg paa Dampbaaden seilede ned gjennem det bøhmiske Schweits for at gjæste Prag, var det ikke alene de maleriſk couperede Bredder med Fjelde og Skove, som indgjøde mig et behageligt Velbefindende. Jeg traf tillige Veiret lettere i Bevidstheden om, at jeg nu havde sagt Farvel til det „store enige nordtydske Keiserrige" og dets evindelige patriotiske Seirsjubel. Paa Dampskibets Dæk sad et talrigt Selskab af Herrer med deres Ølglas foran sig. Jeg rykkede min Tabouret nærmere hen til dem og begyndte at give min Glæde over at være kommen til Østerrig og min Harme imod Preussen Luft i forresten ret moderate Udtryk. Men det havde kun varet et Øieblik, saa fortalte en af Selskabet mig, at de ogsaa vare Nordtydskere. Det var selvfølgelig en meget ubehagelig Overraskelse. „Ja, det vil da forresten sige," vedblev han, „vi ere forsaavidt nok Østerrigere, som vi ere bosatte i Bøhmen, og Bøhmen jo hører under den østerrigske Krone, men i Tænkemaade og Ønsker ere vi Nordtydske, og forhaabentlig ville vi ogsaa snart blive det i politiſk Forstand." Hvad han sagde, vandt strax det øvrige Selskabs Bifald, og under den paafølgende Samtale gav man mig Bevis paa Bevis for, at hele den nordlige Deel af Bøhmen i Tænkemaade og Sympathier sluttede sig fuldstændigt til Tydskland. Man skal nu ganske vist ikke saaledes lige strax troe de gode Tydskere, der gjerne i Ord ville usurpere

sig langt mere Magt til, end de i Virkeligheden besidde. Men dette Selskab var ikke det eneste, som gav mig de samme Oplysninger. Jeg talte med Bohmere, der vare czechisk fødte, czechisk opdragne og endnu czechiske Patrioter med Liv og Sjæl; heller ikke de søgte at benægte, at Tydskerne atter, som i gamle Dage, vare komne som Snyltegjæster ind over deres Fædrelands Grændser, at de havde bredt sig mere og mere og saaledes saavel i Velstand som i Folketal overfløiet de oprindelige Beboere, at Landets nordlige Strækninger ganske vist maatte siges at være fuldstændig fortydskede. „Her er — forsikkrede de — for Øieblikket mellem Czechere og Tydskere en Spænding, hvorom man i Udlandet aldeles ikke danner sig nogen Forestilling. Det maa i den allernærmeste Fremtid komme til et Brud; Tydskerne ville, det vide vi fuldt vel, incorporere os i deres nye nordtydske Keiserrige, men med vor gode Villie afstaae vi dem ikke en Fodsbred af Bohmens gamle Grændser. Krigslykken maa da domme os imellem." Og naar man har reist i Bohmen og maalt Spændingen gjennem de forskjellige Partiers Udtalelser, saa bliver man heller ikke saa ganske utilboielig til at troe, at Prags gamle Borg meget snart igjen kan komme til at vrimle af fremmede Krigsfolk, og at man fra Altanen paa Maria Theresias Stiftelse atter vil kunne see Blod og Brand brede sig ud over det ulykkelige Land. Kampens Udfald vil da kun kunne medføre eet af to Resultater, enten tvinges Tydskerne til at vandre ud, eller ogsaa sluger det

nyskabte Keiserrige et stort Stykke af Bøhmen, som det har slugt Slesvig og de franske Provindser. Enten — eller, siger jeg, men desværre kan der vel næppe være Tvivl om, hvilket af de to Partier, der vil gaae af med Seiren.

Jeg har søgt at faae saa nøiagtige Oplysninger som muligt om, hvor vidt Tydskerne have bredt sig. Det Bælte, hvor deres tydske Sprog saa godt som udelukkende er det herskende selv hos Samfundets lavere Klasser, hvor der er tydsk Leveviis og overveiende tydske Sympathier, strækker sig Nord for Eger indtil denne Flods Udløb i Elben og derpaa ligeledes Nord for en Linie, som trækkes mellem de smaa Byer Theresienstadt, Wegstädtl, Weiswasser og Liebenau. Syd for disse Linier findes der et lille blandet Bælte, men det er kun nogle faa Mile bredt, og man kommer saa til de Landsegne, hvor Czecherne endnu fuldstændig have holdt de fremtrængende Tydskere Stangen. Dette er allerede Tilfældet ved Byen Raudnitz, en Jernbanestation, der ligger omtrent et Par Mile Syd for Theresienstadt. Forer Reisen fra Nord til Syd, føler man her første Gang, at man er kommen til en rigtig bøhmisk By, og man glemmer rent at lægge synderlig Mærke til det smukke Slot, der dog har historisk Interesse som Opholdssted for Cola di Rienzi efter hans Fald; man har kun Øie for Byens eiendommelige gamle Bygningsmaade, for de mærkelige czechiske Indskrifter over Dørene, for det underlige fremmede, men velklingende Sprog, som man hører overalt paa Gaderne, og for den gamle Ghetto,

et Appendix, som det synes, til enhver rigtig bøhmisk By.

Naar jeg iøvrigt siger, at det blandede Bælte kun er forholdsvis lille, saa maa dette imidlertid ikke forstaaes, som om Tydskerne slet ikke spillede nogen Rolle i det øvrige Bøhmen. De ere der underlegne i Antal, men de forstaae alligevel ligesaagodt som alle andre Steder at optræde med sædvanlig tydsk Selvfølelse og Overmodighed, og de tydske Demonstrationer, som de kunne sætte igang, ere uendelige. De strække sig endogsaa ofte heelt ud over det egentlige Bøhmens Grændser og temmelig langt ned i Mæhren.

Et eiendommeligt Exempel herpaa forefaldt saaledes i Slutningen af sidste Juni. Det var i Brünn, og hvad der passerede synes endogsaa at være Manifestationer af en planmæssig og vel organiseret Demonstration for en snarlig Tilslutning til Preussen. Den berømte tragiske Skuespillerinde Fräulein Klara Ziegler, som af Tydskerne endogsaa sættes over Fräulein Wolter i Wien, var paa en Sommer-Gjæstereise og vilde ogsaa optræde nogle Gange i Stadttheatret i Brünn. Allerede under selve Forestillingen søgte Tydskerne at tilveiebringe en Demonstration ved paa en ligefrem vild, stormende Maade at give deres Begeistring for „Tydskelands største Kunstnerinde" Luft og samtidig udbryde i vedvarende Hurraraab for Tydskelands Storhed, Enighed og hvad de nu ellers pleie at raabe paa. Imidlertid havde ogsaa Rektoren for det tydske Overgymnasium i

Brünn sørget for, at alle hans Disciple vare „mødte frem" i Theatret, forsynede med en kolossal Laurbærkrands, dar bar Indskriften „Fra Tydsklands unge Sønner til Tydsklands største Kunstnerinde. Leve det enige tydske Fædreland!" Under stormende Jubelraab blev denne Laurbærkrands tilkastet Skuespillerinden, da hun fremtraadte efter Tæppets Fald. Men Demonstrationerne vare ikke endte hermed. Da Fräulein Ziegler efter Forestillingen vilde kjøre hjem, blev hendes Vogn standset af de patriotiske Tydskere. Man spændte Hestene fra og trak hende i Triumph til Hotellet, hvor hun boede. Her ventede Infanteriregimentet „Kongen af Bayerns" Militairkapel for at bringe hende en Serenade; da det første Musikstykke var spillet, begyndte Tydskerne at synge „Die Wacht am Rhein", holde Taler og idethele taget paa alle Maader lægge deres patriotiske Begeistring for Dagen. Og da der fra den modsatsindede Befolkning aldeles ikke blev reist nogen Opposition, udvidede Demonstrationen sig mere og mere; man talte endogsaa om Tilintetgjørelsen af det slaviske Element, om Udryddelsen af de bøhmiske „Karyatidehoveder" o. s. v. o. s. v.

Det var ganske naturligt, at man vilde hædre en saa fremragende Skuespillerinde som Fräulein Ziegler, og det var ogsaa naturligt, at man paa en nalmindelig Maade søgte at bringe hende sin Tak for hendes uovertræffelige Udførelse af „Medea"; men saaledes som Begeistringen blev sat i Scene, kan der jo

ikke være Tvivl om, at Skuespillerinden dennegang for de beundrende Tilskuere var det Underordnede og den tydske Demonstration Hovedsagen. Hele Episoden blev ogsaa stærkt fordømt saavel af Bladene, som af de Pragensere, med hvem jeg talte om den. I Prag er nemlig vistnok for Øieblikket den langt overveiende Del af Befolkningen czechisksindet og dermed uforsonlige Modstandere af alle Tydskere og alt tydsk Væsen. For at mærke dette behøver man ikke at gaae længere end til de Kaféer, som ikke særlig ere beregnede paa Tydskere og Fremmede. Forlanger man Noget paa Tydsk, faaer man det kastet vredt hen ad Bordet til sig, det opstilles næsten som Fordring, at man skal tale czechisk, og man kan kun forbedre sin Stilling ved strax at meddele, at man er Fremmed og en ligesaa ivrig Modstander af Tydskerne som selve Bøhmerne.

I en ældre Beskrivelse af Prag har jeg seet angivet, at $\frac{5}{12}$ af Byens Befolkning skulde være fortrinsviis tydsk= $\frac{7}{12}$ fortrinsviis czechisktalende, men der tilføies saa rigtignok, at den tydsktalende Deel stadig formindskes, og for Øieblikket tvivler jeg ikke om, at Czecherne ere blevne forøgede med flere Tolvtedele. Selv i Byens Hovedgade, Kolowratstraße, med de store Kaféer og de elegante Boutiker — det vil sige elegante efter pragensiske Forhold, thi i Prag har man i det Hele taget langtfra den Luxus og Elegance som i andre europæiske Byer af samme Størrelse — selv der ere Hotellerne de eneste Bygninger, som ikke over Torene

bære czechiske Indskrifter ved Siden af de tydske eller franske, og kommer man ind i de mindre Gader, finder man mange Skilte, som ere affattede udelukkende paa czechisk. Det første Sted, jeg gik hen, da jeg vandrede ud af Hotellet for at tage Prag i Øiesyn, var til en Bladkiosk. Først og fremmest at læse en lokal Avis betragter jeg altid som meget heldigt, naar man vil orientere sig i en fremmed By. Jeg kjendte imidlertid ikke Navnene paa de pragensiske Blade og stak derfor et Tikreuzerstykke ind gjennem det lille Vindue i Kiosken i Haab om, at man saa nok vilde give mig, hvad jeg ønskede. Ganske rigtigt; en smuk lille Fruentimmerhaand rakte en Firekreuzer og et Blad ud til mig, men da jeg skulde see efter var det czechisk. Først da jeg havde stukket Hovedet ind gjennem Vinduet og meget omhyggelig forklaret, at jeg vilde have et tydsk Blad, leverede hun mig „Prager Abendblatt" og saa et alt andet end venligt Blik i Tilgift.

Og ligesom Byen med sine eiendommelige ældgamle Huse, hele det fremmede Snit i Bygningsmaaden, Gjennemgangen gjennem Bygningerne fra den ene Gade til den anden, Uendeligheden af Kirker og Kapeller, hellige Billeder og hellige Statuetter tydeligt nok fortæller, at Prag ikke er nogen egentlig tydsk By, saaledes faaer man ogsaa ved at see selve Beboerne og Livet i Byen et Indtryk af, at man er kommen bort fra Tydskland eller i ethvert Tilfælde fra det store nordtydske Keiserrige; til Indtrykket af de gamle Huse slutter sig en

underlig Fornemmelse, som var man rykket et halvhundrede eller et hundrede Aar tilbage i Tiden, og naar Øiet engang imellem møder en moderne Boutik med moderne Klædningsstykker og moderne Luxusgjenstande, saa tager dette sig ud, som hørte det slet ikke hjemme mellem alt det Andet. Thi Prag er i enhver Forstand en gammel By, og Czecherne ere et Folkefærd, der synes at holde fast ved det Gamle; Flid og Stræbsomhed, Livsbetragtning og Sæder, der hos os og hos Nordtydskerne ere forsvundne for to Generationer tilbage, Simpelhed i Leveviis og høflig Fordringsløshed i Befolkningens ydre Optræden, det er, hvad man kan finde i Prag. Men maaskee ogsaa netop paa Grund heraf gjør den egentlig slet ikke Indtrykket af at være en stor By; en Hovedstads bevægede Liv og Tummel, Menneskemyldren paa Gaderne og især den offentlige Selskabelighed mærker man ikke ret meget til, og naar man ikke sætter Pris paa Dag ud og Dag ind at føre et stille, alvorligt Liv i Hjemmet og for Hjemmet, saa vil man neppe føle sig rigtig vel tilpas ved et længere Ophold i Prag. For nogle Dage derimod er der meget Nyt og meget Interessant at see i Bøhmens Hovedstad, og har man seet sig træt paa gamle Paladser, paa de historiske Samlinger i Hradschin, paa gamle Billedstøtter og paa gamle Broer, saa vil Tratheden forsvinde, naar man søger hen for at høre czechisk Opera i det bøhmiske Nationaltheater, eller naar man gaaer til katholsk Aftenmesse i en af de mangfoldige Kirker og seer de fromme

Czecherinder læse deres Rosenkrands foran de besynderlige gamle Billeder af Madonna. Vi ville imidlertid ikke gjøre Noget af det, men derimod før vi forlade Prag besøge et Sted, som er endnu mærkeligere, nemlig Jødernes Ghetto.

Allerede før Hertuginde Libussa byggede Hradschin og lagde Grunden til Prag, har der maaskee existeret en jødisk Menighed paa det samme Sted, hvor den endnu er samlet om sin gamle Synagoge. Sagnene lægge denne langt tilbage i Tiden; et fortæller, at den allerede var bygget 70 Aar før Czechs Ankomst til Bøhmen, et andet paastaaer, at en Engel strax efter Templets Ødelæggelse i Jerusalem begav sig paa Vei til Prag og paabegyndte Bygningen af „der Altneusynagoge" og et tredie beretter, at man har fundet denne Synagoge under et Bjerg, der oprindelig stod paa det samme Sted, hvor man nu seer dens ældgamle, skjæve, forvittrede Mure. Nu, det er Sagn, som man selvfølgelig ikke fæster mere Lid til end til de mange spøgelseagtige Eventyr, der samle sig om den interessante Methusalemskirkegaard lige tæt ved Synagogen, men derimod kan man ganske vist uden Overdrivelse paastaae, at baade Synagogen og selve Jødestaden kunne føre deres Oprindelse tilbage lige til Begyndelsen af dette Aartusinde.

Tiderne ere svundne, stærke Stemmer have hævet sig og krævet Menneskerettigheder for alle de undertrykte Samfund, som laae tyngede ned under vrange For-

dommes jernhaarde Aag, og Oplysningens, Frihedens Sol har ogsaa kastet sine Glædesstraaler ind i den snevre Jødestads Gader. Ghettoen er ikke længere urcen, som den var det i gamle Dage, man har omstyrtet Rækværkerne, som skilte den fra de Kristnes By, og naar Kirketlokkerne ringe til Aftenmesse, lukker man ikke længer Ghettoens ni Porte for at stænge dens Beboere inde som Samfundets Udskud. Men Sporene af Trældommen, af Ulykken og af Forfølgelserne er der endnu, og vil man have et Billede af, hvorledes Menneskет lever, naar det er sunket ned til kun at existere for at trælle hver Dag hen i Kummer og Slid for at skaffe sig Livsopholdets Allernødvendigste, vil man have et Billede af al den Nød og Elendighed, der kan rummes i en stor By, og vil man have en Anelse om, hvad der i Menneskets Bryst kan vække rasende Lidenskaber og dyrisk Vildhed, saa det reiser sig i fortvivlet Kamp mod hele Tilværelsen, myrder og brænder, saalænge det har Sværd og Ild og vilde sprænge Samfundet i Luften med et eneste Knald, hvis det evnede det; vil man have en levende Forestilling herom, ja saa skal man aflægge et lille Besøg i Ghettoen.

Den har, idetmindste for Prags Vedkommende, tildels 'tabt sin oprindelige og eiendommelige Charakteer. Afspærringssystemet er hævet, de rige Jøder ere vandrede ud og have nedsat sig i de Christnes elegante Bygninger, og de fattige Christne ere vandrede ind og have taget Bolig i Jødernes skidne, faldefærdige Rønner.

Man seer ikke længer i Ghettoen udelukkende et Billede paa Jødeslægtens Trældom, man seer egentlig kun, om Hovedbestanddelen af Befolkningen end er Jøder, et Billede paa, hvor langt Proletariets Elendighed kan gaae. Men et saadant Billede kan maaskee ogsaa, netop i disse Tider, have ligesaa megen Interesse som det andet.

Paa et meget indskrænket Fladerum staaer der 283 elendige Huse, og i dem boer der omtrent 10,000 Mennesker. Ofte bliver et enkelt Værelse beboet af flere Familier, og det er en Sjeldenhed, at en af Nønnerne kun har een Besidder; de fleste eies i Fællesskab af sex til tolv, og flere have endogsaa fra sytten til toogtyve Eiere. Gaderne, af hvilke der findes et meget talrigt Complex, ere yderst sjeldent bredere end det enestaaende Phænomen hos os, Peder-Madsens-Gang, og inde i dem er der en saa indeklemt Luft og en saa forfærdelig Stank, at man med svage Nerver neppe vil udholde en Vandring, der strækker sig ud over een eller høist to af disse Gader. Langs ned ad dem sidde, enten i de skidne, mørke Forstuer eller i smaa aabne Træskur udenfor, de af Beboerne, hvis Hverv det er at passe Forretningen, og dette Hverv have som oftest de Allerfleste. Forretningen selv bestaaer væsentlig i Handel med alt tænkeligt og utænkeligt Skrabsammen, Pjalter og ældgamle Marchandisevarer af enhver Art, Sager af den Slags, som vi see kastede ud paa Gaden ved vore Flyttedagsscener, og Antikviteter, der maaskee, naar de

kom i Samleres Hænder, vilde være overordentlige Sjeldenheder. Alt er kastet i broget, chaotisk Virvar imellem hinanden; den daarligste, mest urene og forvirrede af vore Marchandiserboutiker vilde tage sig nydelig og elegant ud i Forhold til disse. Og saa Befolkningen, der lever af de faa Kreuzere, som Salget af en enkelt af disse mærkelige Gjenstande kan forskaffe dem! Blege, indfaldne Ansigter med fortrandede Øine, fremstaaende Kjæbebeen og uredt Haar, magre Skikkelser med Klæder, hvis Farve man ikke kan kjende igjen for Smuds og som hænge i Pjalter omkring dem fra Top til Taa, det er, hvad man seer i det gamle Jødekvarteer. Jeg speidede paa min Vandring omkring mellem al denne Grimhed og Elendighed efter et eneste lille lyst Glimt, efter et eneste smukt Ansigt, paa hvilket man kunde læse Lykke og Glæde over Livet, men hos Alle, hvem jeg mødte, hos den gamle Jøde med den lange Frakke, der hang i Laser ned om de hullede Støvler, hos den christne Moder med det grædende Barn paa Skjødet, hos den halvnøgne Jødedreng og hos den unge Pige med de sløve, døsige Øine, hos dem Alle saae jeg kun Brændemærker af Livsulykkens Svøbe, kun Vidnesbyrd om en Tilværelse, fra hvilken enhver lykkelig Følelse forlængst var banlyst. Og kastede jeg saa et Blik ind i de Huse, som disse ulykkelige Skabninger beboe, saa var det ogsaa der kun Elendighed, Mørke og Smuds. Man tænke sig nu et saadant Liv i et Hjem, der er blottet for Alt, hvad der i allerfjerneste Forstand kan kaldes en Bekvemmelighed, i et

Kvarteer, hvor Gaderne ere saa snevre, at Solstraalerne aldrig kunne trænge derned, man tænke sig et saadant Liv i evigvarende Trang for det Allernødvendigste og i Glemsel af Alt, hvad der hedder Glæde og Fornøielse, man tænke sig dette, hvoraf Ord umuligt kunne give et levende Billede, og man maa nødvendig sige selv, at skal man selv og skal Samfundet bestaae, saa maae først Alle slutte sig sammen om den store Opgave: at fjerne en saadan Elendighed overalt, hvor den findes, og give selv de daarligst stillede Klasser af Samfundet saadanne Vilkaar, at de kunne leve som Mennesker.

Molière og hans Komedier.

Af

Carl Michelsen.

Da Ludvig den Fjordende spurgte Kritikeren Boileau, hvem der var den største Skribent i hans Aarhundrede, svarede denne uden at betænke sig: „Deres Majestæt, det er Molière.“ Denne uforbeholdne Dom maa overraske fra en Mands Side, som ellers var sparsom med sin Ros, og som selv kun har ydet Molière en betinget Anerkjendelse, og ligesaa overraskende er Kongens Svar: „Det havde jeg ikke troet; men De forstaaer Dem bedre derpaa end jeg.“

Eftertiden har godkjendt Samtidens Dom: i det Latterchor, der gjennem alle Tider har lydt fra de Mænd, der var store nok til at frigjøre sig fra Bekymringerne, svinge sig op over Tilværelsens Ynkelighed og henrive andre Mennesker til for en kort Stund at gjøre ligesaa, klinger Molières Stemme med eiendommelig Friskhed,

reen, uden Bitterhed, harmonisk skjøn, og ingen fransk Forfatter er baade af sine Landsmænd og af fremmede Nationer saa vel kjendt og saa høit skattet som Molière.

Var han selv glad og lykkelig, denne Latterens Apostel? Følte han til daglig Brug og i sit Privatliv den Harmoni med Tilværelsen, som hans strømmende Lune ofte i hans Komedier lader formode som nødvendig Betingelse for at have kunnet frembringe dem? Ingenlunde. Hans Liv var snarere ulykkeligt, det var snarere Følelsen af Disharmoni, som bragte ham til at vælge det Latterlige til sit Ideal. Og midt i al hans kraftige, sunde Lystighed, der kun sjelden slaaer sig los til at kunne kaldes Overgivenhed, men hyppigst fremtræder paa en vis beherskket Maade, der tyder paa Kunstnerens med Genialiteten forenede Besindighed, midt i den frigjørende Latter over det Forkeerte klinger der en stille, stundom næsten vemodig Tone, der rober det blødende Hjerte og bidrager væsentlig med til at give de Figurer, Molière fremstiller, noget ægte Menneskeligt. Det er omtrent deri, hans Originalitet væsentlig bestaaer: han har indblæst de Skikkelser, som Komedien før ham havde fremstillet, Livsaande, saa at de fra at være blotte Typer med tydelig tegnede ydre Omrids, men uden Individualitet, bleve til Mennesker af Kjød og Blod med bankende Hjerter og følende Sjæle. Og det er derfor, at hans Komedier trods deres tydelige Præg af den Tid og det Sted, hvor de blevne skrevne, har overlevet de vexlende Moder og den skiftende Smag og rimeligvis

altid ville blive skattede: det rene Menneskelige vil altid interessere, saalænge der er Mennesker til.

Som saa mange andre, ja man kunde sige de fleste store Mænd, fødtes Jean Baptiste Poquelin, som Molière oprindelig hed, i ringe Kaar*). Hans Fader var Tapetmager og Kammertjener hos Kongen og skaffede tidlig sin Søn Ret til at efterfølge sig i dette Embede, og da Drengen havde modtaget sin første Undervisning i en Jesuiterskole og senere af Lyst til boglig Syssel gjennemgaaet et Cursus hos Philosophen Gassendi, fulgte han i Aaret 1641 med Kongen paa en Reise til Sydfrankrig som Kammertjener. Han skulde dernæst arbeide i Faderens Værksted for at lære Tapetmageriet, men da dette ikke tiltalte ham, gav han sig, vistnok nærmest for at slippe los, til at studere Jura, og det synes, som om han en Tid har opholdt sig i Orleans. Men allerede i Drengeaarene havde hans Forkjærlighed for Skuespil faaet Næring. Paa Pont-Neuf kunde han høre Tabarin, der var Medhjælper hos en Kvaksalver, give folkelige Scener til Bedste (det var en saadan Barndomserindring, som laa til Grund for den bekjendte Situation i Scapins Skalkestykker, hvor Géronte puttes i Sækken), og naar Bedstefaderen, der forkjælede ham,

*) 15de Januar 1622. Huset, der nu er nedrevet, laa paa Hjørnet af Gaden St Honoré og Rue des vieilles étuves og var prydet med en Bjælke, hvori der var udskaaret et Træ, fra hvis Grene nogle unge Aber kastede Frugter ned i Hovedet paa en gammel Abe.

vilde gjøre ham en rigtig Glæde, tog han ham med paa Komedie at see Datidens berømte Skuespillere: Turlupin, efter hvem et barokt Indfald har faaet Navn af une Turlupinade, Gauthier Garguille, der spillede de gamle Fædre, og Gros-Guillaume, der maatte bære sin tykke Mave oppe ved Hjælp af to Bælter og istedenfor Maske, som endnu sædvanlig brugtes, smurte Ansigtet over med Meel, hvormed han derpaa under Stykket overdrysede sine Medspillende for at gjøre komisk Virkning.

Da Molière var bleven 21 Aar og havde faaet Raadighed over sin Mødrenearv, besluttede han selv at spille Komedie og i Forening med nogle andre unge Mennesker af god Familie at danne et Selskab, som de kaldte: l'illustre théâtre. Det var ikke ganske efter Faderens Hoved. For at overtale Sønnen til at opgive denne Plan, sendte han en af hans gamle Lærere til ham; men da denne ret indtrængende havde forestillet ham det Urigtige i at give sig af med en Haandtering, som baade Kirken og Samfundet fordømte, tog dernæst Molière Ordet for at forsvare sin Kunst, og det endte med, at Faderens Gesandt gik over til Modpartiet. Der var netop to Aar i Forveien (1641) udkommet en Forordning, hvori det udtrykkelig blev sagt, „at det ikke skulde lægges Nogen til Last", at han var Skuespiller; men den almindelige Mening bevarede endnu Fordomme, som bevægede den unge Poquelin til at opgive sit Familienavn, og da en Dag en ung Mand kom til ham

og bad om at maatte blive optaget i hans Selskab, raadede han ham selv indstændig fra at gaae til Theatret. Molière havde nemlig allerede følt, hvor tornefuld Kunstnerbanen er. Saalænge han og hans Kammerater gave Forestillinger gratis, havde de stort Tilløb; men da hans Formue var brugt op, og det blev nødvendigt at tage Betaling, tog Besøget af. „Man havde klappet for Ingenting, nu peb man for Penge." Han tog da den Beslutning at forene sig med Folk af Faget og sluttede sig til et andet Selskab, der lededes af Madeleine Béjart.

Det var imidlertid ikke blot Interesse for Kunsten, der nærmede Molière til denne Dame, over hvis Privatliv der endnu hviler et Slør, som det kun ufuldstændig er lykkedes at gjennembryde. Det var gaaet ham ligesom adskillige Andre. En Tidlang havde Baronen af Modena været Mademoiselle Béjars begunstigede Elsker, og medens hun reiste om i Provindserne, havde hun stundom lidt for villig ladet sig hylde. At hun med den Første havde et Barn, er sikkert; men om et andet Barn, der senere blev Molières Hustru og var dobt Armande Béjart, var en Datter af eller, som det sagdes, en Søster til Madeleine, er ikke tilstrækkelig oplyst — dog er det rimeligst at antage det Sidste*).

---

*) Dette gjør Taschereau, af hvis Histoire de Molière det Meste af det her meddeelte Stof er taget. Fournier er af en anden Mening.

1646 forlod Selskabet Paris for at reise rundt i Provindserne, 1650 kom det tilbage, men forlod atter Byen allerede Aaret efter for først i Slutningen af 1658 at tage varigt Ophold der.

I dette Tidsrum ligger altsaa den for Molières Udviklingshistorie interessanteste Periode. I disse tolv Aar færdedes han ude i Livet blandt en broget Mangfoldighed af Mennesker, saae forskjellige Egne af sit skjønne Fædreland, hørte de Dialekter, der taltes rundt omkring, lærte at kjende Scenen og dens Fordringer og at omgaaes de vanskeligste af alle Folk: Skuespillerne og — Skuespillerinderne. Han kom f. Ex. til Bordeaux og synes her at have spillet en Tragedie, han selv havde skrevet: La Thébaïde. Den gjorde imidlertid slet ingen Lykke, og han gav senere Emnet til Racine, mellem hvis Værker den findes optaget. Man kan godt forstaae denne Mangel paa Klarhed over sine Evner hos et ungt Geni, og hos Molière har der aabenbart været en Aandsretning tilstede, der drog ham mod det Tragiske. La Fontaine skildrer sine Sammenkomster med ham, Boileau og Racine og de Samtaler, de førte om literaire Sager. Et Sted tager Molière Ordet i Spørgsmaalet om, hvilken Evne der maatte sættes høiest: den at faae Menneskene til at lee eller den at bringe dem til at græde, og erklærer sig afgjort for den sidste. Naar man hermed sammenholder det Tilnavn, Boileau havde givet ham: le contemplateur (Jagttageren) og hans Lyst til at optræde i tragiske

Roller, faaer man et noget andet Billede af ham end det, hans komiske Værker ved første Øiekast fremkaldte for Phantasien. Han skildres forøvrigt som en Mand af Middelhøide, velproportioneret, med ædel Holdning og smukke Been; han havde en værdig Gang, en alvorlig Mine, tyk Næse, stor Mund, fyldige Læber, mørk Ansigtsfarve, sorte markerede Øiebryn, hvis forskjellige Bevægelser gave hans Ansigt et meget komisk Udtryk. Ved sin Bestræbelse for at styre sin temmelig hurtige Udtale havde han paadraget sig en Hikke, som han med stor Kunst forstod at skjule i de komiske Roller. Han var Skuespiller fra Top til Taa, talte med forskjellige Røster og kunde blot ved et Skridt, et Øiekast, en Bevægelse med Hovedet sige umaadelig Meget. Han sagdes at have havt den berømte Italiener Tiberio Fiurelli (Scaramuccia) til Lærer i Mimespil. Om hans Reiser haves kun ufuldstændige Oplysninger, og naar man anfører, at han i Nantes maatte fortrække for en Gjøgler, der gav Forestillinger med Marionetter, og at han i Pézénas engang maatte flygte ud af et Vindue for at undgaae en fortørnet Ægtemand, han havde givet grundet Anledning til Skinsyge (hvor skulde senere Nemesis ramme ham!), er hermed ogsaa det Væsentligste sagt. I den sidstnævnte By viser man endnu en gammel Lænestol*), hvor han ofte skal have siddet som en stille Iagttager af de Folk, der kom ind i Butiken for at barberes.

*) Ogsaa i Foyeren i Théâtre français opbevares en Læne-

Endnu er der kun Tale om Skuespilleren og Theaterdirekteuren Molière; hans egentlige Geni slumrer eller forbereder sig i Stilhed. Han spiller endnu de Andres Stykker, og da han selv driſter sig til at skrive en Farce, frembringer han kun en Efterligning af, hvad han i sin tidligste Ungdom havde seet paa Theatret i Hôtel de Bourgogne eller, navnlig med Hensyn til Intrigen, hos Italienerne, hvis commedia dell'arte havde vundet megen Indgang i Frankrig. Det var dennes Særkjende at overlade Replikvexelen til Skuespillernes øieblikkelige Inspiration, saa at der fra Forfatterens Side eller ifølge Aftale kun var givet en Ramme, der omtrent Scene for Scene bestemte Handlingens Gang. Men da hver enkelt Skuespiller saagodtsom kun havde eet bestemt Fag og hver Gang fremstillede den samme Figur, opnaaede han let i Fremstillingen heraf en høi Grad af Virtuositet, og efterhaanden blev han saa fortrolig med sin Deel af Forestillingen og saa vant til sine Medspillende, at der ikke let kunde blive Tale om nogen Usikkerhed. Snarere fik alle Stykkerne et vist eensartet Præg, fordi de samme Personer idelig optraadte i samme Costume, førte det samme Sprog og gjentog de samme lazzi, det vil sige: Narrestreger, der

---

stol, som siges at have spillet en Rolle i Molières Liv. Det skulde nemlig være den, i hvilken han havde siddet, da han syg til Døden sidste Gang kom ud fra Scenen; men det er neppe rimeligt, at den er ægte.

afbrød Handlingen og igjen knyttede den sammen; de vare altsaa ikke Charakterer men blot Typer og Forskjellen mellem Stykkerne kom da udelukkende til at bestaae i den Maade, hvorpaa Situationerne afvexlede. Men heri vare Italienerne Mestre, og netop i denne Henseende var der Meget for Molière at lære af dem. Man har fundet to af de Farcer, han skrev i sin Ungdom, og som kunne betragtes som en Slags Forstudier, det ene: La jalousie de Barbouillé til George Dandin, det andet: Le médecin volant (den flyvende Doktor) til L'amour médecin (den forklædte Doktor). — Indholdet af det sidste er følgende:

Valère, som elsker Lucile, maa ikke faae hende for Faderen Gorgibus. Det besluttes da at spille den Gamle et Puds. Lucile skal anstille sig syg, og Valère's Tjener, Sganarelle, skal agere Doktor. Han raader Faderen til at lade Datteren nyde Landluften og af den Grund flytte ned i et Lysthuus i Udkanten af Haven. Neppe har han affort sig Kjolen og Doktorhatten, før Gorgibus kommer ind igjen. Sganarelle udgiver sig nu for Narcisse, en Broder til Doktoren, og beder Gorgibus anvende sin Indflydelse for at forsone ham med denne, hvem han har fortornet. Der følger nu en Række Scener, i hvilke Sganarelle afvexlende optræder i Tjenerdragt og Doktorkostume, medens Gorgibus gaaer frem og tilbage mellem de formentlige Brødre. Saasnart han aabner Døren til sit Hus for at tale med Narcisse, som han troer derinde, springer Sganarelle

fra Scenen ind ad Vinduet i sin Tjenerdragt; saasnart han kommer ud, staaer Sganarelle igjen paa Skuepladsen med Doktorkjolen over sig. De saakaldte Brødre bringes sammen, og da Gorgibus, hvis Mistanke er vakt, forlanger at see dem begge paa engang, sætter Sganarelle Doktorhatten og Kappen paa sin Albue, som han derpaa staaende inde i Huset foran Vinduet omfavner. Da endelig Bedrageriet opdages, har imidlertid Valère bortført Lucile. Stykket ender med almindelig Tilgivelse.

Faderen, der narres, er Italienernes Pantalone, Sganarelle en Efterligning af deres Zanni, som allerede forekommer i den antike Komedie som Slaven, der sætter Intrigen i Gang. Sganarelles Lazzi med Doktorhatten og den paa et Par Steder blot antydede Dialog viser tydelig, at det er en commedia dell'arte; men en vis grovkornet Skjemt og enkelte Spor af kraftigt, bredt Lune i Repliker minde om galliſk Oprindelse og tyde paa Slægtskab med den nationale franske Farce, som netop ved Molière skulde hæves op fra sit umiddelbare Standpunkt til Kunstens bevidste Sphære. Paa et Par andre Farcer har man bevaret Titlerne, der synes at vise, at Pedanter og Læger have været de første Gjenstande for hans Satire. — I Aaret 1653 opfører han sin første regelmæssige Komedie L'étourdi (Fusentasten) og Aaret efter Le dépit amoureux (Arnesen Kall: Elskovsvrede-Elskovshede). Begge disse ere slet og ret Bearbeidelser af bestemte italienske Stykker

henhørende til commedia sostenuta, det regelmæssige Lystspil, som den improviserede Komedie naturlig maatte gaae over til, saasnart den blev nedskreven. Men allerede her viser Molière sin Overlegenhed, og Scenerne mellem de Elskende, Eraste og Lucile, og deres Tjenestefolk, Gros-René og Marinette, som man gjenfinder i Holbergs „Henrich og Pernille", ere fulde af et Lune, som man forgjeves søger i Originalen, og skrevne i et Sprog, som kun den kan føre, der selv har følt Lidenskab, og som neppe nogen Lystspildigter, Shakespeare ene undtagen, enten for eller siden har overgaaet. —

Men det er dog først i 1659, da han i Paris opfører Les précieuses ridicules (tilnærmelsesviis Snerperne), at Molière træder frem som den originale Komedieforfatter. Da dette Stykke betegner et Vendepunkt i hans Liv, vil det være nødvendigt at dvæle lidt derved, saameget mere som dets fulde Forstaaelse er væsenlig betinget af Kjendskab til Frankrigs literaire Historie.

Der havde i Modsætning til den kraftige noget uslebne Tone, som herskede ved Henrik den 4des Hof dannet sig et Selskab, hvis Formaal var at vaage over den Sprogets og Sædernes Reenhed, som blev utilbørlig tilsidesat af den djærve Konge og hans gasconske Tilhængere. Sjælen i dette Samfund, der efter Stedet, hvor det residerede, er blevet kaldt Hôtel Rambouillet, var i dets Blomstringstid den yndefulde, aandrige Catherine de Vivonne og senere hendes Datter Julie

d'Angennes, omkring hvilke Datidens berømte literaire Notabiliteter flokkede sig. Men dette Selskab, der oprindelig var den gode Smags og den høiere æsthetiske Dannelses Tilflugtssted mod Tidens Raahed, udartede til at blive Repræsentant for en sødladen, forskruet Smægten, der truede med at omstøde den sunde nationale Poesies Traditioner og istedenfor indføre en bleg Drivhuslyrik, og naar man skal opgjøre Regnskabet, er der som positivt Resultat af Hôtel Rambouillets Forsøg paa at skabe en Literatur og berige Sproget kun blevet et Par nette Oder og enkelte heldige Vendinger tilbage.

Det var Damerne, som angave Tonen i disse Sammenkomster. Paa den Tid, de modtoge Besøg, gik de tilsengs og lode saa deres opvartende Cavalleer forestille sig Tilbederne. Ingen blev indladt, som ikke kjendte og forstod deres Frimurersprog, der kaldte dem selv: précieuses, deres Cavallerer alcôvistes, og i sin Stræben efter at udtrykke det Allerfineste (le fin du fin) brugte saadanne Omskrivninger som dem, Molière har benyttet i sin Komedie.*) Det vidnede om Dristighed

*) Exp. furieusement bien — le dernier beau — voiturez-nous içi les commodités de la conversation o. s. v. — En Feiekost kaldes: un instrument de propreté, en Skjorte: la compagne perpétuelle des morts et des vivants, et Lommetørklæde: le linge qui essuie les pleurs. Da Alfr. de Vigny i en Oversættelse af Shakespeares Othello, som blev spillet 1829, havde brugt Ordet mou-

at angribe saa fornemme Folk som dem, Hôtel Rambouillet bestod af — og at Forsøget lykkedes, kan man blandt Andet see af Digteren Ménages Yttring til sin Collega: Chapelain: „Baade De og jeg har billiget de Dumheder, som er blevne kritiserede saa fiint og med saa megen sund Fornuft. Vi maae nu brænde det, vi have tilbedt, og tilbede det, vi have brændt." En begeistret Tilskuer raabte fra Parterret: „Fat Mod, Molière; det er den rigtige Komedie!" Molière selv indsaae, at Manden havde Ret, og udbrød: „Nu behøver jeg ikke at studere Plautus og Terents; jeg behøver kun at studere Menneskene." Endelig har man et haandgribeligt Bevis for, at hans Komedie havde gjort Lykke, i den Omstændighed, at Priserne paa Pladserne i Theatret fordobledes.

Ogsaa havde Molière vundet Kong Ludvig den 14des Ydest, en temmelig nødvendig Betingelse for den, der vilde angribe Samfundet fra øverst til nederst og overgive dets Forkeertheder til Latterens rensende Tugtelse. Hvad enten det nu virkelig var Sands for hans Storhed (Svaret til Boileau gjør det tvivlsomt) eller Følelsen af, at han kunde om ikke forherlige saa dog muntre det glimrende Hof med den stive Etikette,

---

choir til at gjengive det engelske handkerchief, vakte det stor Sensation. Han skulde brugt en af de Omskrivninger, som Hôtel Rambouillet havde bragt i Mode.

eller blot et Lune af den enevældige Monark (man lægge Mærke til den Lunkenhed, der vistes Molières Enke, da hun ansøgte om at faae sin afdøde Mand hæderlig begravet), der bragte Ludvig den 14de til at tage sig af sin geniale Kammertjener — nok er det: Molière fandt i Ludvig den 14de en virkelig Støtte. Da han i 1658 havde opnaaet den Gunst at spille for ham og hans Hof og efter Opførelsen af Corneilles Nicomède traadte frem foran Lamperne som sit Selskabs „orateur" for efter gammel Skik at takke Publikum og henlede Opmærksomheden paa næste Forestilling, udbad han sig Tilladelse til at maatte spille et af sine egne Stykker. Kongen samtykkede og morede sig saa meget over Le docteur amoureux*), at han gav Molières Selskab Titel af Troupe de Monsieur og Tilladelse til at spille paa Theatret i Petit-Bourbon afvexlende med Italienerne.

Nu kunde Molière altsaa for Alvor fortsætte det Værk, han saa heldig havde begyndt, og uden Afbrydelse vise Publikum, hvad hans Muse formaaede. Men der var lagt Meget paa hans Skuldre. Først og fremmest gjaldt det om stadig at bevare Kongens Ynde — og han maatte derfor paa mindste Vink være rede til at forsyne Hoffesterne med Skuespil, Balletter, Prologer, og Divertissements. Les Fâcheux (De Paatrængende)

*) Dette Stykke er gaaet tabt.

blev saaledes skrevet, indstuderet og opført i Løbet af fjorten Dage, L'amour médecin (den forklædte Doctor) endogsaa spillet fem Dage, efterat det var bestilt. Dernæst maatte han ved Farcer og lystige Stykker holde Publikum i Aande, at det ikke skulde forlade ham for hans mægtige Medbeilere, Skuespillerne i Hôtel de Bourgogne, der i Tragedien vare ham og hans Selskab absolut overlegne, eller svigte ham, naar et af hans Arbeider som for Exempel l'Avare (Gnieren) ikke gjorde Lykke, og undlade at indfinde sig, naar han kom frem med en af sine store Komedier. Endelig maatte han som Direkteur for sit Selskab styre alle dets Anliggender og gaae ind i alle de Enkeltheder, paa hvis nøiagtige Iagttagelse ofte det Hele beroer. At han med alt det fik Tid til i Løbet af tretten Aar at skrive over tredive større og mindre dramatiske Arbeider, vidner om en sjelden Aandskraft, men det kan ikke undre, at han satte sit Helbred til, saa at han de sidste Aar af sit Liv maatte holde en meget streng Diæt. Samtidig vedblev han at fungere som Kongens Kammertjener, vistnok for derved at have uhindret Adgang til ham, og det var ved en Morgenaudients, hvor han i denne Egenskab var tilstede, at den bekjendte Scene forefaldt, som Jérôme i sit Maleri har foreviget, hvor man seer Kongen sidde til Bords med Molière alene, medens de forbausede Hoffolk neppe kunne styre deres Forbittrelse. Hvor forstod han ikke behændig at interessere Kongen for sine Stykker ved ligesom at give ham Part i dem! Da Ludvig

den 14de saaledes bebreidede ham, at han blandt sine naragtige Marqui'er havde glemt en, der var almindelig bekjendt for sin Passion for Jagt, gav Molière sig i Samtale med denne, og ved næste Opførelse af Les fâcheux kunde han vise Kongen, at han havde taget Vinket til Følge. Scenen i Tartuffe, hvor Orgon idelig udbryder: Le pauvre homme! skrev sig ogsaa fra en Leilighed, hvor Kongen havde brugt dette Udtryk paa en komisk Maade, og Emnet til Les amants magnifiques havde han ligefrem foreslaaet Molière, hvem dette Arbeides Svagheder altsaa ikke kan regnes til Last. Men hvor forstod han tillige at gribe alle de Træk, Virkeligheden omkring ham var fuld af! Lad ham have lært af Italienerne et vist Greb paa at fremstille en komisk Charakteer paa Scenen, Raskhed i Handlingen, Liv i Spillet, lad ham hos en Samtidig have laant et Par Motiver til Situationer, som denne slet ikke havde forstaaet at benytte, lad ham have fremstillet enkelte Charakterer, som allerede den yngre attiske Komedie havde behandlet*) — der bliver nok tilbage, som han

*) P. L. Møller gjør i sit Prisskrift om det nyere Lystspil den interessante Bemærkning, at Athenienserne ved at beklappe en nygræsk fri Oversættelse af L'Avare hilse en af deres egne Digtere. Molière har nemlig laant Stoffet til sin Komedie af Plautus's Aulularia, som atter har laant sit Stykke hos Grækerne. Efter 2000 Aars Forløb vender saaledes Emnet tilbage til sin oprindelige Arne. —

kun har sig selv at takke for. Meget træffende sagde han: „Je prends mon bien, où je le trouve“ (Jeg tager mit Eget, hvor jeg finder det); thi netop idet han tog det, blev det hans eget. Aldrig har han nedladt sig til at plagiere, og man skal vanskelig blandt de mange Enkeltheder, omhyggelige Commentatorer have udpillet som laante andensteds fra, finde et eneste Træk, der ikke forsvarer sin Tilstedeværelse ved den Nødvendighed, hvormed det fremgaaer af Situationen og hører Charakteren til. Hans Originalitet er den komiske Kraft, hvormed han griber og fremstiller sit Stof, hans Storhed den Inderlighed, hvormed han digter sig ind i Charakteren, saa at denne virkelig er sig selv og ikke blot et Organ for Digterens Anskuelser, hans Kunst den Naturlighed, hvormed Situationerne ere hidførte og den menneskelige Sandhed, hvormed Figurerne optræde. Han har et stort Omraade. Han griber ligesaa sikkert den lapsede Marquis, der speiler sig, gjør Pirouetter for for Speilet, medens han kæmmer sig, og til Tidsfordriv spytter ned i en Brønd for at faae Rundkredse i Vandet, som den drikfældige Brændehugger, der banker sin Kone, fordi han har Lyst dertil; den gamle Gnier kjender han ligesaa nøie som hans forelskede Galning af Søn; han tegner en Pedant med ligesaa tydelige Omrids som en forslagen Tjener. Og nu hans Kvindeskikkelser! Hvor fiint har han ikke forstaaet at nuancere Forskjellen mellem den dydige, men uforsigtige Elmire i Tartuffe og den kokette Célimène i Le

misanthrotpe — hvad skal man mest beundre: den naive Agnès i Lécole des femmes *), der lidt efter lidt ved Kjærlighed udvikler sig, eller den lystige Dorine eller den ulykkelige Donna Elvira? Han bevæger sig paa en stor Skala. Han begynder i den lavkomiske Sphære, hvor Forklædninger og Forvexlinger ere Handlingens Drivhjul, Stokkeprygl det massive Argument, og hvor det Pudsige vækker Latteren; bevæger sig derfra gjennem det Naive op til det Naturlige, tegner dernæst sine Charakteerer med Virkelighedens nøiagtige Sandhed efter samvittighedsfulde Jagttagelser, og efterat han i sin kraftigste Manddomsalder har skabt sine to mest originale Typer: Hykleren og Særlingen, der begge have saa meget af det Alvorlige, at han her er naaet til Lystspillets yderste Grændse, vender han tilbage til Farcen og giver sin komiske Phantasi Tøilen for at vende sig mod den Side, hvor Grændsen er uendelig, og hvor Latteren ikke standses ved Spørgsmaalet om det Sandsynlige. Men hvor er han selv midt iblandt sit Lunes Fostre? Et ørkesløst Spørgsmaal, hvis man som Svar derpaa venter, at en eller anden Figur, der i Stykket kunde hedde Philinte eller Eléante, ligesaa passende kunde kaldes Molière; et vanskeligt Spørgsmaal at besvare, hvis der forlanges en Redegjørelse til Punkt og Prikke for det, der netop charakteriserer ham i Modsætning til andre komiske Digtere, som vilde kræve en fuldstændig Analyse af hans

*) Rose i Overskous Oversættelse af Fruentimmerskolen.

Værker, og som saa dog tilsidst kun vilde føre til, at det Væsentlige, som det egentlig kom an paa, fordampede. Man maa noies med Antydninger og faaer kun det fulde Syn paa ham ved at see og læse hans Stykker — helst paa Fransk; thi han er som enhver god Digter saa noie sammenvoxet med den sproglige Form, han har givet sine Ideer, at der altid gaaer en Deel tabt ved en Oversættelse, og han har netop i denne Henseende saa meget Eiendommeligt, at det her vilde være forholdsviis let paa en haandgribelig Maade at paavise, hvad der er Molière selv, og hvad der er Tidsalderen. Men der er paa den anden Side i hans forskjellige Stykker Antydninger, som deels ved oftere at vende tilbage lede Tanken hen paa bestemte Foranledninger, deels i Forbindelse med hvad man gjennem historiske Oplysninger kjender til Molières personlige Forhold, gjør det sandsynligt, at han har havt virkelige Personer og oplevede Tildragelser for Øie, naar han digtede dem. Man maa imidlertid her vogte sig for den Vilkaarlighed, som Digtere, og da navnlig dramatiske Digtere, saa ofte have været Gjenstand for, idet man gav deres Satire en bestemt Adresse og derved et personligt Formaal, hvorved man svækkede dens almindelige Gyldighed, eller gav det Udseende af, at deres Phantasi ikke paa egen Haand formaaede at skabe, men maatte have en ydre, virkelig Foranledning at frembringe af. Det er temmelig rimeligt, at Molière gjennem oplevede Kjærlighedsforhold har skærpet sin Sands for det Erotiske, der hos ham

altid fremtræder som en gyldig Livsmagt, hyppigere med en elegisk Charakteer som Længsel end som en stærkt opblusende Lidenskab, stedse med et Præg af Oprigtighed, der ikke udviskes af de traditionelle Udtryk, som høre Tiden til, men som en Nutids Digter ikke uden at blive usand vilde kunne benytte. Man veed, at han i sin Ungdom har sværmet for to af Skuespillerinderne ved hans Selskab: den kolde, meget stolte Mademoiselle Du Parc og den mere blide, elskværdige Mademoiselle de Brie. Forstødt af den første søgte han Trøst hos den sidste, og det synes, som om Skinsyge har aabnet ham det Hjerte, der før var ham lukket, men nu var det for silde. Denne lidt vanskelige Situation skal være Motivet til den anden Scene i Les femmes savantes (de lærde Damer), hvor Clitandre af Armande og Henriette opfordres til at erklære sig og uforbeholdent tilstaaer, at han elsker den sidste, og disse to Damers Charakteer svarer ogsaa til, hvad man veed om de nævnte Skuespillerinders. Var dette nu end snarere en Caprice end en oprigtig Følelse (man kan nævne en flygtig Tilbøielighed for en tredie Skuespillerinde som nok et Bevis for, at Molière havde et let fængeligt Hjerte), nærede han derimod for Armande Béjart, der i Aaret 1662 blev hans Hustru, en sand Lidenskab. Det er tidligere omtalt, at hendes Fødsel er indhyllet i Dunkelhed, saa at man ikke blot er ganske uvidende om, hvem hendes Fader var, men ogsaa usikker med Hensyn til Moderen. Naar det nu er et hos

Molière oftere gjentaget Træk, at Elskerindens Herkomst er ubekjendt (Agnès i L'école des femmes, Hyacinthe i Les fourberies de Scapin, Marianne i l'Avare), og at hendes Fader pludselig opdages i sidste Akt, er det muligt, at Armandes Historie her bestandig har svævet Digteren for Tanken, men det er sandsynligere, at han blot har fulgt sine italienske Forbilleder, der igjen havde dette Komedietræk fra de classiske Digtere. Derimod skal det ikke nægtes, at i L'école des femmes Arnolphe's Forhold til Agnès leder Tanken hen paa Molière selv og Armande, hvem han var i Faders Sted. Angivelserne af disse Personers Alder og den Tid, de har levet sammen i Stykket, stemme med de virkelige Forhold, og at Formynderens Frygt for at blive Hanrei, naar han ægtede sin Myndling, ikke var ugrundet, viste deres senere Historie. Har Molière selv virkelig, inden han giftede sig, anet de Farer, hans Ægteskab med den egensindige, kokette Armande Béjart udsatte ham for, kan man slutte sig til, at hans Lidenskab for hende har været mægtigere end den sunde Fornuft, han i saa høi Grad besad. Er han selv Forbilledet til Arnolphe, der ikke vil have, at hans Myndling maa vide, hvad Kjærlighed er, fordi han selv vil lære hende det, skulde han snart finde en Horace, Stykkets af Heltinden foretrukne Elsker. Først blev det Greven af Guiche, der dog ikke synes at have besvaret Armandes Imødekommen, saa Greven af Lauzun, den samme, som senere var paa Nippet til at ægte en af

Prindsesserne, og da den feirede Skuespillerinde, efterat der var bragt en Forsoning tilveie, paany gav Molière Grund til Klager over Utroskab, vedtoge de at leve skilte ad, og medens hun raadede over hele Leiligheden i Richelieugaden, trak han sig ud til et lille Huus i Auteuil, hvor han førte et ensomt Liv mellem de gamle Bøger, han altid havde været en Elsker af, og et Par trofaste Venner, hvoriblandt Digteren Chapelle. Det er til denne, han i en Samtale yttrer følgende Ord, der give et smukt Billede af hans Charakteer som Menneske: „Jeg er født med de stærkeste Anlæg til Ømhed, og da alle mine Anstrengelser ikke have kunnet overvinde den Tilbøielighed, jeg havde til at elske, har jeg søgt at blive saa lykkelig som det er muligt, naar man har et følende Hjerte. Jeg var overbeviist om, at der kun var faa Fruentimmer, som fortjente en oprigtig Hengivenhed; at Egennytte, Ærgjerrighed, Forfængelighed danne Knuden i alle deres Intriger. Jeg vilde da have, at dens Uskyldighed, mit Valgt faldt paa, skulde svare mig for min Lykke; jeg tog min Hustru, saa at sige, fra Vuggen af; jeg satte mig i Hovedet, at jeg ved Vanens Magt kunde indgyde hende Følelser, som Tiden ikke kunde tilintetgjøre, og jeg har Intet glemt, for at det skulde lykkes mig . . . . . Ægteskabet kolnede ikke min Iver; men jeg fandt senere, at hun viste mig saa megen Ligegyldighed, at jeg begyndte at lægge Mærke til, at alle mine Forholdsregler havde været forgjeves, og at det, hun følte for mig, var ingenlunde,

hvad jeg kunde have ønsket for at blive lykkelig. Jeg gjorde mig selv Bebreidelser for at være saa fiintfølende, at det næsten syntes latterligt, og jeg gav hendes Lune Skyld for, hvad der var kun en Følge af hendes Mangel paa Kjærlighed til mig. Jeg fik kun altfor mange Beviser paa, at jeg havde taget feil . . . . . Da tog jeg den Beslutning at leve sammen med hende, som en honnet Mand, der har en koket Kone, og som godt veed det, skjøndt han maa sige, at hendes slette Adfærd ikke bør bidrage til at berøve ham hans gode Navn og Rygte . . . . . Hendes Nærværelse fik mig til at glemme alle mine Beslutninger, og de første Ord, hun sagde mig til sit Forsvar, overbeviste mig i den Grad om, at min Mistanke var ugrundet, at jeg had hende am Forladelse, fordi jeg havde været saa lettroende. Min Godhed har ikke forandret hende. Jeg har derfor bestemt mig til at leve sammen med hende, som om hun ikke var min Kone; men dersom Du vidste, hvad jeg lider, vilde Du have Medlidenhed med mig. Min Lidenskab er naaet til det Punkt, at jeg med en vis Deeltagelse seer Sagen fra hendes Standpunkt; og naar jeg overveier, hvor umuligt det er mig at overvinde mine Følelser for hende, siger jeg mig paa samme Tid, at hun maaskee har samme Vanskelighed ved at kue den Tilbøielighed, hun har til at være koket, og jeg føler mig da mere oplagt til at beklage end til at dadle hende" . . . . . .

I Limprompta de Versailles, som har en literair Interesse, da det er Svar paa den Persif-

slage, Molière havde været Gjenstand for i et Stykke, der var blevet opført paa Hôtel de Bourgognes Theater, og hvori han tugter sine Modstandere, lader han sit eget Selskabs betydeligste Medlemmer optræde under deres egne Navne. Her forekomme følgende Repliker:

Molière: Ti stille, Kone, Du er dum (une bête).

Mad. Molière: Mange Tak, min Hr. Gemal; der kan man see, Ægteskabet forandrer ganske Folk; det vilde Du ikke have sagt til mig for halvandet Aar siden.

Molière: Ti nu stille, det beder jeg Dig.

Mad. Molière: Det er underligt nok, at en lille Ceremoni kan være nok til at berove os alle vore skjønne Egenskaber, og at en Ægtemand og en Elsker seer paa den samme Person med saa forskjellige Øine.

Molière: Men hvad skal al den Snak til!

Mad. Molière: Hvis jeg skulde skrive en Komedie, skulde det min Tro være derom; jeg vilde tage Fruentimmerne i Forsvar mod mange Ting, som man beskylder dem for, og jeg vilde bringe Mændene til at frygte den Forskjel, der er paa deres plumpe Væsen og Elskernes Opmærksomhed.

Er det ikke næsten, som om Molière allerede halvandet Aar efter sit Bryllup vilde forsvare sin Kones Utroskab ved at fremstille sig selv som en plump Mand? Og hvor maa man ikke beundre hans Aandskraft, der paa samme Tid, som hans Hjerte blødte over de Skuffelser og den Sorg, hans huuslige Forhold beredte ham, for-

maaede at opfatte og fremstille det Komiske ved en bedragen Ægtemand (man læse for Exempel Sganarelles ypperlige Monolog i Le cocu imaginaire, den indbildte Haneri)!

Det vilde blive for vidtløftigt her at gjennemgaae alle Molières Komedier for at finde Hentydninger til hans private Forhold; men der maa dog for Fuldstændigheds Skyld nævnes to, hvor han utvivlsomt taler ud af sit egen personlige Erfaring. Den ene er Le bourgeois gentilhomme (den adelsgale Borger), hvor han har givet et temmelig tro Billede af sin Kone i den Scene, hvor Cléonte, der troer, at hans Elskede, Lucile, bedrager ham, befaler sin Tjener, Covielle, at tale ilde om hende for at vise, at det er hans fulde Agt at bryde med hende:

Covielle: . . . . . For det første har hun smaa Øine.

Cléonte: Ja, det er sandt, hun har smaa Øine, men de ere ildfulde, straalende og besidde det mest gjennemtrængende Blik, man kan tænke sig; det er de mest rørende Øine, man kan see i Verden.

Covielle: Hun har en stor Mund.

Cléonte: Ja, men den er mere yndefuld end nogen anden Mund; den er saa fristende, saa elskovsfuld og indgyder en saadan Attraa som ingen anden Mund i hele Verden.

Covielle: Af Vext er hun ikke synderlig stor.

Cléonte: Nei; men hun er slank og velskabt.

Covielle: Hun paatager sig en vis Skjødesløshed i Tale og Manerer.

Cléonte: Det er sandt; men det klæder hende yndigt. Hendes Væsen er saa vindende og har noget Tiltrækkende, jeg veed ei hvad, som bedaarer alle Hjerter.

Covielle: Hvad hendes Forstand angaaer . . .

Cléonte: Jo, Forstand har hun, Covielle; hun er endogsaa usædvanlig klog og snild.

Covielle: Naar man taler med hende . . .

Cléonte: Er hun fortryllende.

Covielle: Hun er altid alvorlig.

Cléonte: Du vilde maaskee hellere have, hun skulde være lystig og overgiven som disse Fruentimmer, der lee for et godt Ord?

Covielle: Men hun er da saa lunefuld, som Nogen vel kan være.

Cléonte: Ja, hun er lunefuld, det indrømmer jeg; men Alting klæder de Skjønne, man tauler Alt af de Skjønne.

Det andet Stykke og det, der giver det fyldigste Indtryk af Molières Følelser for Armande Béjart og hendes Ligegyldighed for ham, er det, der maaske kan ansees for hans bedste Arbeide, i al Fald fra Formens Side, nemlig Le misanthrope (Særlingen). Man kan ikke undres over, at den her fremstillede Charakteer har givet Anledning til Misforstaaelse, saa at man har bebyrdet Molière for at gjøre Dyden latterlig i Alcestes Person, thi det Komiske er her i den Grad til-

bagetrængt for at give en til det yderste sand menneskelig Skildring, at kun en meget stor Skuespiller kan faae det Billede frem, Molière har tilsigtet. Alceste er ikke nogen Menneskehader, men en grundretskaffen Mand, som vækker vor fulde Sympathi baade ved sin Hæderlighed og ved den ulykkelige Lidenskab, han nærer for den hjerteløse kokette Célimène. Men ved sin egensindige Stolthed, ved den Haardnakkethed, hvormed han staaer paa sin Ret, ved den Hensynsløshed, hvormed han udtaler sin Anskuelse, ved sin Særhed er han hjemfalden til Satire. Naar nu Molière selv fremstillede denne Charakteer, har han upaatvivlelig i sit Spil lagt saa megen komisk Overdrivelse, at Marqui'ernes Latter i anden Akts sidste Scene derved retfærdiggjordes, men naar han svarede derpaa med Repliken: Par le sang bleu, messieurs, je ne croyais pas être si plaisant que je suis. (For Pokker, mine Herrer, jeg troede ikke, jeg var saa morsom, som det lader til), saa veed man af Samtidiges Beretning, at den blev sagt med en bitter Latter, som gjorde et stærkt Indtryk. Naar man læser Alcestes melancholske Klager og Célimènes tvetydige Erklæring og tænker paa, at det er et virkeligt oplevet Forhold, der har inspireret Molière til de skjønne Vers, bliver man let tilbøilig til at glemme, at Le misanthrope er et Lystspil og Alceste en komisk Figur. Dobbelt krænket maatte Molière føle sig, da senere den unge Skuespiller Baron, som han

selv havde opdraget, og som havde forladt hans Selskab i Vrede, fordi Armande Béjart gav ham et Øresigen, efter at være vendt tilbage blev hendes Elsker. Der indtraadte dog mod Slutningen af hans Liv en Forsoning, men det var ikke Omsorg for den bryststvage Mand, der nærmede hende til ham, men Forfængelighed. Han havde skrevet sin Malade imaginaire (den indbildte Syge), og Armande Béjart ventede i Angélique's Rolle nye Triumfer. Da Stykket blev spillet fjerde Gang, den 17de Februar 1673, fik Molière midt under Ceremonien i Slutningen, da han skulde udtale Ordet: juro, et heftigt Anfald af Hoste og Blodspytning, som han søgte at skjule ved en tvungen Latter. Han blev baaret ud af Scenen, ført hjem og opgav et Par Timer efter Aanden i Armene paa to barmhjertige Søstre, som han hvert Aar havde pleiet at give Almisse. Præsterne havde derimod nægtet Forfatteren til Tartuffe *) den sidste Tjeneste, og det var kun efter gjentagne Bønner, at man fik Lov til at begrave ham i Stilhed. —

Det franske Akademi, som havdde tilbudt ham en Plads paa det Vilkaar, at han skulde holde op med selv at spille Roller, hvad han ikke vilde, fordi han var

*) De Forfølgelser, Molière maatte udstaae, fordi han i denne Komedie havde angrebet de Skinhellige, ere her ikke omtalte, fordi de ligge udenfor de Grændser, denne Afhandling maatte sætte sig.

uundværlig for de Mange, hvem Theatret skaffede deres Underhold, lod efter hans Død hans Buste opstille i sin Forsamlingssal med den Indskrift: Rien ne manque à sa gloire; il manquait à la nôtre. (Intet mangler i hans Berømmelse; han manglede i vor.)

Blinde Ole.

En Skizze fra det virkelige Liv af Johannes.

1.

Ikke langt fra en af Sjællands smilende smaa Indsøer, omringet af Strøskov og guulbrune Skrænter, ligger Fredløse Sognefoged-Gaard. Den er udmærket holdt og seer hyggelig ud. I dette Øieblik glimre dens Vinduesruder stærkere, end om der var Lys i alle Vinduer, thi Aftensolens sidste Straaler give dem et magisk gyldent Skjær og lade Bygningens hvide Mure træde saa meget klarere frem imod Havens dunkle Trætoppe. At Portfløiene staae aabne antyder, at Sognefogden har Fremmede; han har samlet alle de Bymænd, der høre til Sogneraadet, hos sig. I den af Tobaksrøg opfyldte Stue raadslaae de om flere for Sognet vigtige Sager, og den vigtigste af disse angaaer Blinde Oles Fremtids-Skjæbne.

Blinde Ole er en undersætsig, kraftfuld bygget Mand med nedkæmmet mørkt Haar, et aflangt Ansigt, og, forsaavidt der kan være Tale om Charakteerudtryk i et Aasyn, hvor Viets Lys er slukt, taler hans baade om Had og om Snedighed. Støttet til sin Knotekjæp — den Blindes Følehorn, hvormed han vidste at finde Vei paa egen Haand i Sognet, — har han i flere Aar gaaet paa Omgang blandt de mere velstaaende Gaardmænd.

Man undgik ham, saavidt det lod sig gjøre; thi Alle vidste at tale om de listige og ondskabsfulde Streger, han havde udført, og om hans hvasse Tunge, der ikke skaanede Nogen. Især syntes Sogneraadets Medlemmer — som om han i dem saae sine værste Modstandere — at være Gjenstand for hans Bitterhed og Kaadhed: snart var det den rige Lars Andersen, snart den velstaaende Christen Pedersen, nu var det den politiserende Skolemester, nu den stammende Kirkesanger, der maatte holde for; men værst var dog hans seneste Hærværk, da Sognefogden sidste Søndag fandt en Haandfuld Gruus, Smaasteen og andre Vei-Ingredientser i sin Kjødgryde.

I dette Øieblik pusler han travlt med et forsvarligt Stykke Reb i Nærheden af Sognefogdens Udgangsdør; hans Skridt ere sagte og listende, og ret som om han ikke fattedes Synet, veed han at udsøge de Steder, hvor Slagskyggerne udbrede deres Dæmring. Saasnart hans skarpe Øren opfange den allermindste Lyd, indta-

ger han strax sin Plads paa en lav lille Bænk, der staaer tæt ved den omtalte Dør.

Han maa saaledes nu have hørt Noget, thi han skynder sig her til Bænken, sætter sig ned og folder Hænderne over den stærktbeslagne Stok, denne Nødsel for Landsbyens alleryngste Ungdom. Hans fortskjæggede Hage hviler paa Hænderne; Haaret hænger ham ned over det bøiede Hoved og synes at udgjøre et sammenhængende Hele med den uldne Kaskjet, hvis Skygge skjuler de blinde Øine. Hans Dragt bestaaer i en lang Kofte, Knæbuxer, tykke Uldstrømper af en usikker Farve og svære, jernbeslagne Sko.

Hvad mon han hørte?

Det var Sognefogdens Malkepige, Karen, der vender tilbage fra Marken med den fyldte Mælkespand paa Hovedet, medens Hænderne flittigt sysle med en Strikkestrømpe. Da hun blev opmærksom paa Blinde Ole, der sad i sin grublende Stilling, udbrød hun:

„Hvad bestiller Du her i Gaarden paa denne Tid af Dagen? Du sidder nok og udspekulerer noget Ondt mod os igjen; Du synes vel ikke, at det var nok at forderve vor Søndagsmad, men at der maa noget Værre times os endnu!"

Ole hævede sin krogede Næse i Veiret, idet et ondskabsfuldt Smiil spillede om hans smalle Læber:

„Nei, Karen, dengang tog Du feil; ikke noget Ondt, det er tvertimod noget Godt, jeg sidder og spe-

kulerer paa, saa at Du og dine Lige kan see, at jeg ikke er saa ond, som Rygtet gaaer."

„Det vil kanskesens falde Dig haardt, Ole!"

„Jo, naar min Plan lykkes! Jeg sad netop og udspekulerte, hvorledes jeg kunde skaffe Dig den knøveste Karl i Sognet, den rige Claes Hansens Søn, til Fæstemand. Var det ikke noget Godt, jeg tænkte paa?"

Pigens blussende Kinder og bedrøvede Øiekast vise tilstrækkeligt, at Blinde Oles Ord har saaret hende dybt; han seer det ikke, men han veed det; hendes Taushed røber det, og han gotter sig.

„Du gjør stor Synd i at tale saadant, Ole! Du veed jo ligesaagodt som jeg, at Hans skal efter sin Faders Villie gifte sig med Husbonds Ane."

„Ih, da troede jeg, at Sagen var klappet og klar mellem Jer To!"

„Fei Dig an! Du burde ikke kaldes Blinde Ole, men Onde Ole! Jeg skal nok vogte mig for, en anden Gang at gantes med Dig." Hun vendte sig hastig bort, ret som om hun vilde skjule Taarene, der kom hende i Øinene, og skyndte sig ind i Mælkekammeret.

2.

Aftensolen forsvandt bag Horizonten, og nu faldt Skumringen paa, der lidt efter lidt gik over til Mørket, de vederkvægende Dugdraabers Moder.

Der tændtes Lys inde hos Sognefogdens, og desto tættere blev nu Mørket, der skjulte Blinde Ole; han reiste sig fra Bænken, sneg sig hen til Døren, puslede paa ny ved den, og da han var færdig dermed, gik han saa stille som muligt tilbage til Fattighuset, der laa ved Udkanten af Landsbyen, og hvor hans tarvelige Natteleie ventede ham.

Her ville vi forlade ham, for at vende tilbage til Sognefogdens Stue, hvor de forberedende Raadslagninger holdtes, og hvor man var bleven enig om, at Blinde Ole til Straf for alle sine hadefulde og bittre Yttringer om Sognets bedste d. v. s. rigeste Mænd, samt for hans skammelige Handlinger, skulde paa Sognets Bekostning indsættes i Amtets nyoprørte Tvangsarbeidsanstalt paa Prøve for et Aar.

Klokken var bleven halvti, da denne Bestemmelse eenstemmig blev taget, og nu stoppedes Piberne for sidste Gang, og efterat Alle havde faaet dem vel tændte, vexledes Haandslag, og „God Nat! „God Nat!" lød det fra de Bortgaaende og de Tilbageblivende. — De gik i en Flok dampende ud af Døren fra Lyset til Mørket; men et Øieblik efter hørte de, der bleve tilbage, et voldsomt Skrig, et jamrende Hvin og da de ilede ud med Lyset, laae det ærede Sogneraads Medlemmer sprættende paa Stenbroen, med sønderslagne Pibehoveder og brækkede Piberør, Nogle med en Tand mindre end for et

Øieblik siden, Andre med forslaaede Ansigter og skrabede Næser.

Hvad var der da hændet?

Ja dette Spørgsmaal gjentoges af Sognefogden og hans lille geskjæftige Hustru; det gjentoges med varm Deeltagelse af deres Sønner og Døttre; det gjentoges, men med et haanligt Smiil, af Piger og Karle, der vare ilede til allevegne fra for at hjælpe de Faldne paa Fode igjen.

„Men hvordan gik det dog til? Saa svar dog!" raabte Sognefogden ivrigt.

„Ih, det er da den simpleste Ting af Verden! Naar der er spændt et Toug tversover Veien, og i et Ovarteers Høide, saa er man nok nødt til at falde i Mørke. Men det havde jeg mindst ventet af Jer, Sognefoged!" sagde en gammel Bonde.

„I troer da vel ikke, at jeg er Skyld deri!"

„Nei Blinde Ole er det!" sagde Karen. „Jeg saae ham sidde herudenfor, og han vilde ikke sige mig, hvad han havde her at bestille. Husbond kan troe, at det er ham, som har spændt Touget ud!"

„Ja det er Blinde Ole!" lød det som et Chor fra Alles Læber.

„Han skal have sin Straf. Vi stemme Alle paa Livstid."

„Ja det er afgjort. Straffen forlænges fra „Prøve paa et Aar til for Livstid!" og dermed var Blinde Oles Fremtids-Lod kastet.

3.

Fire Aar vare henrundne siden hiin bedrøvelige Aften. Fire lange, lange Aar med alle deres Maaneder, Uger, Nætter og Dage vare gaaede hen over Blinde Ole. De havde seet ham sidde krumboiet over sine Karter i Tvangsarbeidshusets Spindestue; de havde ikke hørt mange Ord gaae over hans Læber; kun stundom havde de lyttet til hans sagte, trøstesløse og sukkende Klager: „Her skal jeg dø! Hele mit Liv skal være et Fængselsliv!“ — Hvergang Inspecteuren tiltalede ham, vare hans Svar: Ja! og Nei! og naar den unge Geistlige, der interesserede sig varmt for ham, søgte at opmuntre ham, lød kun den samme Klage, men endnu mere trøstesløst. Med de andre Arbeidere talede han ikke et Ord.

I den indelukkede Gaardsplads havde han i Hviletiderne en bestemt Siddeplads i en Krog, hvor Solens Straaler kunde vederkvæge ham. Der sad han med foldede Hænder over sin Knortestoks Haandgreb, indesluttet og taus. Hans Tanker — hvo forstod dem? Hans blinde Øine kunde ikke forraade dem; i enkelte Øieblikke listede sig Taarer frem under de lukkede Øielaag, naar den Geistlige berørte i sine Samtaler med ham en Moders Kjærlighed eller den sande Frihed, selv i et Fængsel.

Tungt er det at see Sorgens Taarer i det seende Øie, tungere at see dem i den Blindes!

Snart skulde der imidlertid indtræde en fuldstændig Forandring. En losladt Forbryder, hvem der af Kongens Naade var blevet eftergivet flere Aar af hans Straffetid, blev af sit Sogn øieblikkelig indsat i Tvangsarbeidsanstalten.

Han var en høi, stærktbygget Karl med et frækt afskyeligt Udtryk i det gulblege Ansigt, hans Læber vare fulde af gudsbespottelig Tale og hans Tunge af de ryggesløseste Forbandelser. Fra den første Dag, han indkom, sluttede han sig strax til Blinde Ole, og snart opstod der et fortroligt Venskab imellem dem. Nu kom der Liv i den Blindes Ansigtstræk og en feberagtig Uro i hans Bevægelser, naar de indbyrdes samtalede med hinanden. Den Geistlige fra den nærliggende Kjøbstad, der var ansat ved Anstalten, havde været bortreist i flere Uger; nu vendte han tilbage til sin Gjerning, og uden at have nogen Anelse om den Forandring, der var foregaaet med hans lille Menighed, som var indesluttet inden Anstaltens høie Muur, gik han derud med Søndags-Morgensskjær i Hjertet.

Ved hans Ankomst fortalte Inspecteuren ham strax om den Nyankomne og den fordærvelige Indflydelse, hans ugudelige Tale havde havt paa de fleste Lemmer, men især paa den Blinde.

En Følge heraf var, at han forandrede sin Text og sin Prædiken, og idet han gik ud fra Davids bekjendte Ord: „En Daare siger i sit Hjerte, der er ingen Gud!“ udviklede han Vantroens Afskyelighed.

Der sad nu Forbryderen ved den Blindes Side; og jo mere indtrængende Talen blev, desto blegere bleve hans Kinder, desto fastere knyttede Hænderne sig om Psalmebogen, og da den var endt, tilkastede han Præsten et stikkende Blik, der indeholdt saa meget giftigt Had, at man uvilkaarligt maatte tænke paa Bibelordet om Satans gloende Pile.

Saasnart Psalmesangen var forbi, kom den Ene efter den Anden af Lemmerne hen for efter Sædvane at række Præsten Haanden og takke ham, inden de forlode Bedesalen; men Forbryderen rev med Voldsomhed den Blinde med sig og gik heftigt ud af Døren. Saasnart de vare komne udenfor, søgte de hen til den Blindes Yndlingssted, og da de vare sikkre paa, at Ingen belurede dem eller kunde høre deres hviskende Samtaler, yttrede den Losladte med sammenbidte Tænder og med den knyttede Haand fægtende i Luften, som kæmpede han med en usynlig Modstander:

„Ja! jeg skal hævne mig paa ham, inden han aner det; lad os saa see, om hans Gud kan beskytte ham!"

„Hvad har Du ifinde, Christian!" spurgte den Blinde ham ind i Øret. „Der var en Tid, da ogsaa jeg sagde: Hevnen er sød! det var, da jeg i Landsbyen tænkte paa at gjengjælde Ondt med Ondt; men nu sige de derude det Samme, nu jeg hjælpeløs er indespærret. Jeg hører, Du vil hævne Dig; tag Dig i Agt, at det ikke gaaer Dig som mig! Hvad vil Du da gjøre?"

„Kan Du spørge, Ole? Jeg vil myrde ham! Han vidste godt, jeg ikke turde sige ham imod derinde; det var jo aabenbart, at hele hans Præk var møntet paa mig. Men underligt er det, hvordan han kunde skildre mig saa grangivelig; han maa have faaet det at vide af mine forrige Dommere. Men nu vil jeg spørge Dig, Ole! om det kan kaldes Christendom, at blotte et Medmenneske saaledes for Alles Øine. Føi hvilken Pharisæer! Jeg kan ogsaa hnske Noget af det Stads, de pakkede i mig i Skolen, det er Noget om en Splint og en Bjælke! Jeg vil raade ham at betænke det, før det bliver for sildigt."

„Vil Du virkelig myrde ham!"

„Naturligvis!"

„Men hvordan vil Du bære Dig ad dermed?"

„Det har jeg ikke rigtigt overveiet; men jeg er ikke raadvild! — Jeg tænker, jeg kan tvinge Jernstangen ud af Væven, og med den kan jeg kløve hans Pandeskal; ja, det er rigtigt, jeg skjuler den bag Døren, saa han ikke seer den, og naar han saa med sin skarpe Tunge har begyndt paa at prøvle for mig, saa griber jeg Stangen, og det Hele er expederet hurtigere, end Du kan slaae et Kneps i din Lomme."

„Du skulde dog betænke Dig lidt, før Du gjør det. Jeg har ondt af ham, thi mod mig har han altid været god. Hvorofte har han ikke sagt til mig: Gud prøver Dig nu haardt, stakkels Ole! men naar

Du er taalmodig, og Du bøier dit Sind, vil han nok finde Vei til at befrie Dig."

„Det har han sagt for at holde Dig op med Sludder! Du kom til at blive her til din Dødsdag, dersom jeg ikke var kommen for at udfrie Dig. Du kan jo nok begribe, at her vil blive et frygteligt Halloh, naar jeg har gjort det af med ham; saa kan Du slippe ud! med drei af til Høire ad Landeveien, og Du behøver blot at gaae en Miilsvei, saa træffer Du paa min Søster Sidses Hytte! Der vil Du finde et godt Tilhold, indtil jeg kommer og tager Dig med mig."

„Du taler, som om Du ikke blev et Hoved kortere inden den Tid."

„Nei, ikke for saa lidt Ole! Nei, ikke for saa lidt! Det Hele skeer ved en ulykkelig Hændelse; jeg staaer i min ensomme Celle og gjør min Væv istand, og idet jeg vil svinge den ind paa sin Plads, kommer Præsten uforvarendes med sit Hoved imellem — det er det Hele. Jeg giver mig naturligviis strax til at hyle og skrige — saa troer Inspecteuren, at det er skeet af Vanvare — men naar man taler om ham, Du veed nok, er han nærmest. Jeg forlader Dig, for at han ikke skal fatte Mistanke. Men Tand for Tunge, Ole!" —

Han reiste sig og gik smaanynnende forbi Inspecteuren ind i sin Celle.

4.

Flere Dage vare forløbne, og den Geistlige havde ikke aflagt noget af sine vanlige Besøg; han havde fra Dag til Dag ventet et Brev fra Amtet; endelig kom det, og han besluttede næste Morgen at gaae ud til Anstalten, saaledes kaldtes den store Samling af Bygninger, hvor Afsindige, Syge og Tvangsarbeids-Lemmer færdedes.

Næste Morgen var Luften mørk af regnsvangre Skyer, der, førte af Blæsten, fore hen for at give Plads for endnu mørkere Skymasser; en uklar men sørgelig Drøm havde fyldt Præstens Sjæl med tunge Tanker, da han reiste sig fra Leiet i den aarle Morgenstund; men Touren blev ikke opgiven. Han stak Brevet fra Amtshuset i Lommen og gik.

Stien snoede sig over en Kornmark, hvor Sæden begyndte at hvidne mod Høsten, og hen gjennem en lille venlig Lund og en duftende Kløvereng. Hvormangen Søndag Morgen havde han ikke tilbagelagt den samme Vei med opløftende Følelser; hvor ofte havde han ikke paa disse Vandringer til og fra den lille Skare af Lidende og Ulykkelige, der indesluttedes inden Anstaltens gule Mure, tænkt, medens han lyttede til Smaafuglenes Kvidren og klare Toner, paa Luthers Ord til Spurven: Hvor langt visere er Du ikke end Dr. Martin! Du flagrer hid og did under munter Kviddren uden Bekymring for dit Udkomme, medens jeg plager mig selv

under idel Uro med saadanne Sager." Hvor ofte havde han ikke standset paa Veien for at beundre Blomsternes Pragt, der stode kosteligere smykkede end Salomo i al sin Herlighed. Hvor ofte havde han ikke staaet stille ved Myretuen under Lundens gamle Egetræ og tænkt paa hiin Konges Formaning: Gak til Myren og bliv viis! — I denne Morgenstund hvilte der — han vidste ikke selv hvorfor — en Lamhed over hans Sjæl og en ubestemt Frygt over hans Hjerte.

Han gik fremad med langsomme Fjed uden at see til Høire eller til Venstre, stirrende mod Jorden. En Krage fløi op over hans Hoved, idet den udsendte sin skurrende Røst; han kom ihu, hvorledes en Krage havde sendt sit Skrig ind ad det aabne Vindue i samme Nu, som hans Moder døde. — Var dette et Varsel? —

Dog han maatte strax efter smile over Ideeassociationens Magt og over at Frygt og Overtro vilde benytte sig af denne tilfældige Omstændighed til at liste sig ind i hans Sjæl. Han saae op, og han stod ved Anstaltens Port; han trak i Portklokken med rask Haand, saa den gjenlød gjennem hele Bygningen, og Øieblikket efter aabnedes den for ham.

Han søgte strax hen til den losladte Forbryders Celle; han haabede at have gjort noget Indtryk paa hans Sjæl — nu vilde han mildne Sindet med venlig og deeltagende Tiltale.

Ved Cellens Dør stod Blinde Ole. Han hældede sig til Dørstolpen og støttede sig til sin Stok.

„Er Du her, min Ven!“ udbrød den Geistlige; „bliv her, til jeg kommer tilbage, jeg har Noget at tale med Dig om.“

Ole vilde tale; men han var i en saa ubeskrivelig Spænding, at han ikke vidste, hvorledes han skulde begynde, og da han vilde lofte Nosten, var Døren oplabt, men i samme Nu var hans Fod gledet ind, saa Døren kom til at staae paa Klem, og han blev saaledes Vidne til Samtalen; dog han bekymrede sig ikke om Ordene, nei han ventede paa den Lyd, hans skarpe Øre kunde opfatte, naar Jernstangen loftedes fra Gulvet.

Samtalen varede kun kort, Forbryderen greb Jernstangen, svingede den over sit Hoved og vilde lade den falde med al sin Tyngde paa Præstens Hoved; men Blinde Ole havde i det samme Nu, som Jernstangen toges bort fra sit Skjulested, grebet Præstens Haand, revet ham ud med sig paa Gangen og smækket Døren til, der nu modtog det vældige Slag af Stangen.

„Hvad er paafærde?“ spurgte den Geistlige rolig.

„Det Slag var Dem bestemt! Han vilde myrde dem!“

„Hvorfor?“

„Han hader Dem!“

„Hvoraf veed Du det?“

„Han har sagt mig det Altsammen!“

„Nu, saa vil jeg ind til ham, den Ulykkelige! Jeg vilde jo hans Bedste; hader han mig, saa vil jeg see at omstemme hans Sind.“

„For Himlens Skyld, lad være Hr. Pastor!“ udbrød Ole i det han skubbede sig hen for Døren.

„Nei, Ole! jeg maa ind og tale med ham.“

„Bliv blot, til Inspecteuren kommer. —

„Ikke et Ord til noget Menneske! Hører Du, Ole! Hvad den Ulykkelige har gjort maa ikke vides af Nogen! Lad mig nu komme ind, glem ikke, at der er Een, der er stærkere end baade han og jeg.“

Med disse Ord stødte han blidt Ole tilside og forsvandt bag Døren, som han lukkede til efter sig; Ole blev angst staaende og lyttede; han kunde ikke forstaae Ordene, men de lød rolige og milde fra Præstens Læber — endelig hørte han Inspecteuren nærme sig, og da denne forundrede sig ved at see ham staae lurende ved Døren, anede han Uraad, skjød ham rask tilside og aabnede den. Han saae den Løsladte sidde paa sin Bæverstol med begge Hænder for Ansigtet, medens den Geistlige, idet han sagde: „Gud lægge sin Velsignelse i mine Ord til Dig, Christian!“ forlod Kammeret.

Inspecteuren fulgte ud med, og nu vendte Præsten sig til Ole: Her har jeg et Brev i min Haand, min kjære Ven! det er til Inspecteuren, at han i Morgen skal udlevere Dig til Sognefogdens Karl, som kommer for at afhente Dig! Du er fri! Seer Du, Gud glemmer ikke den, der vender sig til ham! Tak ham nu ved at bruge din Frihed til hans Velbehag.“

5.

Otte Aar vare henrundne, og mange Forandringer vare indtraadte. Den betydningsfuldeste for den Geistlige var den, at han kort efter hiin Scene blev forflyttet, og lidt efter lidt trængte nye Forhold og nye Pligter Blinde Oles Minde tilbage i hans Sjæl, indtil et Brev fremkaldte det lyslevende igjen.

Her er det.

„Fredløse, d. 5. Sept. 1854.

„Jeg har idag modtaget en Commission, som jeg ikke vil opsætte at udføre. Her i Sognet er et blindt Fattiglem ved Navn Ole, som i sin Tid af min Formand i Kaldet var besørget indsat i Anstalten, medens De var Præst der. Ved Deres Mellemkomst blev han befriet derfra, og saavel for denne som for Deres øvrige Virksomhed i Forhold til ham, bevarer han den oprigtigste Taknemmelighed imod Dem.

„Han spurgte mig idag, om jeg kjendte Dem, og da jeg bejaede det, anmodede han mig meget indstændig om, paa hans Vegne, at takke Dem for alle Deres Velgjerninger imod ham, hvorover han var meget rørt. Det glæder mig at kunne tilføie, at han i min Embedstid har opført sig meget agtværdigt. Han anmodede mig netop om at tilføie hans Skudsmaal!

Med o. s. v."

Frederik Vilhelm den Første og hans Tobakscollegium.

Af

Christian Stremme.

I.

Man hører ofte den Sætning blive udtalt, at Frederik den Store er den egentlige Skaber og Grundlægger af dette Preussen, som nu truer med at ville tilrive sig Hegemoniet blandt Europas Stater, og i en vis Forstand er denne Sætning ogsaa begrundet. Men man maa ikke glemme, at bagved denne Fyrste, staaer en anden, en firskaaren Skikkelse med en fast og bestemt Holdning, der vel forsvinder i dette Aandens Flammeskjær, som falder over den lille blege Mand fra Sanssouci, men dog er det Fundament, hvorfra denne opfører sin stolte Bygning. En Frederik den Store er kun mulig med en Frederik Vilhelm den Første som Grundlag.

Dette har den kongelige Philosoph selv erkjendt og udtalt i sin brandenburgske Historie.

En eiendommelig Fremtoning, denne Frederik Vilhelm! charakteristisk, original, bizar, hugget i Granit fra Top til Taa og ligesaa fast og affluttet som det. En uindskrænket Herre af Guds Naade, sin Stats første Tjener og eneste Herre, „grundfæster han sin Souverainitet som paa en Klippe af Malm.“ Rastlos, arbeidsom, utrættelig vil han see Alt, høre Alt, vide Alt i sine Stater. Som en Stormvind farer han med sin Stok gjennem sit Rige, og vee den, der ikke har gjort sin Pligt, enten han er høi eller lav og bliver en Gjenstand for hans Vrede. Hans flammende og gnistrende Blik, hans Hyl slaaer lig et Rovdyrs med Skræk og Forfærdelse, og Alt flygter, hvad flygte kan. Han sender Statsministeren til Spandau. Med et: „guten Morgen, Hr. Thorschreiber“ prygler han Toldcontrolleuren egenhændig ud af Sengen, fordi han lader Bønderne vente udenfor Porten, uden at aabne den. Den trodsige og ulydige Tjenestepige sender han i Tugthuset. Han hersker med samme Enevælde over sine Undersaatter, hvad enten det er en Minister eller en Bonde, som over sin Gemalinde og sine Børn.

Simpel og naturlig, uden mange Ceremonier, raa og utæmmelig som Bjørnen i sine Skove, forstaaer denne moderne Spartaner sig kun paa to Ting: Penge og Soldater. Hertil sigte alle hans Foranstaltninger, det er det Midtpunkt, hvor om alle hans Tanker sysle.

Han er kort, fyndig, uden mange Ord. Men disse Ord skulle adlydes, og han forlanger øieblikkelig, ubetinget, blind Lydighed. Han er sig sin Magt bevidst og taaler ingen Skranker, men bryder dem voldsomt ned.

Denne raa og uforkærvede kongelige Bjørn viser sig i et endnu grellere Lys, naar vi see ham i hans Omgivelser, den Baggrund, hvorpaa han bevæger sig, det hoitoplyste raffineert-dannede attende Aarhundrede med sine Familiekrige, sine fine Diplomater, sine Moder og sine stive Parykker.

Og nu Berlinerhoffet! Her havde den franske Indflydelse allerede for et halvt Aarhundrede siden gjort sig gjældende, og Faderen havde søgt ved prægtige Bygninger, videnskabelige Anstalter, glimrende Hoffester og ceremonielle Hoitideligheder at omdanne sin Hovedstad Berlin til et Versailles og gjøre den til en værdig Residents for sit nye Kongerige.

Men aldrig saasnart havde den milde og svage Frederik lukket sine Øine, før Hoffet omdannedes som ved et Trylleslag. Istedenfor fine Hoffester indtraadte Vagtparader og Revuer, istedenfor gallonerede Kammerherrer, Lakaier og Haidukker saae man kun Officerer og lange Soldater. Overalt indførtes den største Simpelhed, Sparsommelighed og Oekonomi. De store Parykker, de stive Moder, det franske Væsen forsvandt, thi Kongen var tydskfindet fra Top til Taa og hadede Alt, hvad der var fransk. Man spiste og drak, kom og gik uden at ængste sig for Ceremonier, da han var en

Fjende af alle paatagne Manerer og viste sig jevn og utvungen i Omgang med sin Dronning, sine Børn, sine Ministre og Generaler.

Frederik Vilhelm var ikke nogen uskjøn Mand. Han var af Middelhøide med smukt formede Lemmer og en lige og militairisk Holdning. Hans Ansigt, med sit alvorlige Udtryk, sin høie Pande og sine blaae Øine, var smukt ovaldannet. Han havde en fiin Hudfarve, men gjorde Alt for at blive brunn, idet han allerede som Dreng indgned den med Olie og senere paa sine mange Jagter udsatte sig for hvilketsomhelst Veirligt. Hans Stemme var ikke vellydende, men desmere kjendt og frygtet i hele Preussen. Han benyttede sig af den plattydske Dialect, som paa den Tid i Omgangssproget endnu ikke havde adskilt sig fra Høitydsk.

I de senere Aar blev Kongen usædvanlig fed, saa hans Veste maalte en Bidde af en fire Alen. Han anstillede selv Jagttagelser over sin tiltagende Corpulence.

Naar han om Efteraaret drog ud til sit Slot Busterhausen for at jage, lod han sig med Følge veie der og lod føre Protokol derover. Hans Majestæt veiede i sit 53de Aar, kort før sin Død, den anseelige Vægt af 270 Pund.

Hans Klædedragt var ligesaa tarvelig som hans hele huuslige Indretning. Den store Allongeparyk bar han sidste Gang af Pietet mod Faderen ved hans Ligbegængelse, senere altid en mindre og lysfarvet. Ovrigt viste han sig almindelig i Potzdammer Gardens

Oberstuniform, blaae Frakke med røde Opslag, gul Vest og Beenklæder, og hans Sparsommelighed gik saa vidt, at han for ikke at tilsmudse den, naar han om Formiddagen arbeidede i sit Cabinet, bar Linnedærmer og et Forklæde over den. Han elskede Reenlighed paa hollandsk Vis, og lig en Muselmand vaskede han sig mangfoldige Gange om Dagen. Derfor banlyste han Silketapeter, Tepper, Lænestole og lignende Luxusartikler, da Støvet, hvoraf han var en erklæret Fjende, lettere samler sig her, og benyttede sig altid af Træborde, Træstole og sin Træskammel, hans sædvanlige Sæde, paa sine Værelser.

Sin Afsky for paafaldende Dragter og Moder viste han allerede som Dreng, da han som en lille egensindig Krabat paa en syv Aar kastede sin Guldbrokadesklædning i Kaminen til sin Gouvernantes Fortvivlelse.

Da Grev Rothenburg, den franske Gesandt i Berlin, i Aaret 1719, sex Aar efter Frederik Vilhelms Thronbestigelse, viste sig i en ny Mode, stor skygget Hat med Tresser og Haarpidsk, og vakte stor Opmærksomhed blandt Berlinerne, blev Kongen bange for, at denne franske Syge skulde gribe om sig og besluttede paa en radical Maade at fordrive den. Ved en stor Revue udenfor Hovedstaden lod han Regimentsskarpretteren, hvis Embede medforte borgerlig Vanære, udklæde i den Dragt, som Gesandten indførte, og endnu mere parodiere ved at forlænge Hatteskyggen saa langt, at den lignede en Regnskærm, medens Grevens Haarpidsk svulmede op til en heel Haar-

sæk hos Skarpretteren. Endvidere befalede han, at Alle, der havde deres Ære forbrudt, skulde bære denne Dragt.

Allerede som Kronprinds havde han vænnet sig til en bestemt Dagsorden og bibeholdt denne med faa Afvigelser som Regent. Han stod tidlig op Sommer og Vinter og tilbragte Morgenen i sit Cabinet med sine to Cabinetsraader. Alle Regjeringssager beskjæftigede ham her, og med egen Haand skrev han Marginalier eller Randbemærkninger, som vare affattede meget lakonisk, (Narrenpossen! total abgeschlagen osv). til Underretning for hans Ministre og Embedsmænd. Naar Gigtsmerter, hvoraf han i sit senere Liv ofte led, hindrede ham i at bruge den høire Haand, brugte den utrættelige og energiske Monark den venstre. Marginalierne bare ofte Spor deraf, thi hans forhen utydelige Haandskrift blev da endnu utydeligere, end den var iforveien, og ofte meget vanskelig at tyde. Dette kunde ofte afstedkomme stor Fortræd, især, da hans Embedsmænd vare afrettede til med den blindeste og mest slaviske Lydighed at udføre Eneherskerens Villie. Et Exempel vil oplyse det.

Da General Glasenap, Commandant i Berlin og en fortrolig Ven af Kongen, havde gjort Indberetning om nogle Optoier i Berlin og forespurgt sig hos ham, hvad der skulde gjøres med Ophavsmændene, kunde han ikke læse Kongens Kragetæer paa anden Maade end: Rädel aufhenken, ehe ich komme. Kongen ventedes den følgende Morgen Kl. ti. Ingen kunde forstaae Meningen

af disse Ord anderledes, end at der sigtedes til en Lieutnant Rädel, som aldeles ikke var indviklet i Affairen og ikke havde forseet sig. Men hans Majestæts Ordre maatte adlydes. Glasenap lod derfor Lieutnanten arrestere og forberede til Døden. Til al Held og Lykke ankom Cabinetssecretairen lige for Executionen og forklarede Kongens Befaling nærmere. Han havde ment: „den Rädelsführer", Anføreren for Optøierne. Glasenap lod strax Manden løs, som nær havde mistet sit Hoved for sit Navns Skyld, og en af de Arresterede, hvis røde Haar syntes at betegne ham som Anfører, strax hænge.

Naar Frederik Vilhelm var i Berlin begav han sig Kl. ti pr. om Formiddagen. til Paradepladsen for at inspicere sine kjære „Blaakjoler" eller „blaae Drenge." Paa Veien frem og tilbage tog han imod Bønskrifter og talte ofte nedladende og venligt med dem, der overbragte dem. Hvis han ikke var i godt Lune, som var Noget, der hyppigt indtraf, var det altid en betænkelig Sag at nærme sig til ham.

Allerede Kl. tolv sad Hans Majestæt ved sit simple og borgerlige Middagstaffel og gjorde sig derefter en Promenade, enten tilhest, naar han var i Hovedstaden, eller tilfods i Potzdam og Busterhausen, altid ledsaget af sit Spanskrør eller til Afvexling af en Knortestok, ganske in natura. Naar den frygtede og velbekjendte Skikkelse i Potzdammergardens Oberstuniform viste sig i Berlin, bleve Gaderne øde og tomme: Alle toge Flugten, thi Kongen blandede sig i Alt og adspurgte dem, der mødte

ham, som det faldt ham ind, og hvis man ikke kunde udholde hans strenge Blik, fattede han strax Mistanke om, at man ikke fortalte ham den rene Sandhed. En corporlig Revselse med Stokken fulgte meget ofte paa et saadant inquisitorisk Forhor. Til Oplysning et Par Exempler.

En Dandsemester, en Genre af Folk, der ikke faldt i Kongens Smag, modte ham engang i en Gade i Berlin, men tog Flugten over Stok og Steen, da han saae ham. Kongen lod strax en af sine Pager, der altid ledsagede ham, kalde Dandsemesteren til sig og udspurgte ham noie om hans Navn, hans Stilling osv. For ikke at blive ført bag Lyset lod han ham paa staaende Fod midt paa Gaden udføre en Sarabande.

Værre gik det en anden Dandsemester, som ogsaa var saa uheldig at mode Preusserkongen. Da han var tilhest, galoperede han afsted af alle Kræfter for at undvige Majestæten, uden at ændse dennes Kalden. Øieblikkelig sendtes en Livpage afsted efter den Flygtende, som blev funden paa et Høloft, hvor han var kroben i Skjul. Først for Kongen udgav han sig for en Tjener fra et Handelshuus fra Marseille, men Sandheden kom snart for Dagen, og hans Dom lod: „en Maaned trille Gruus ved Petrikirken," der dengang var under Bygning.

En Schakkerjode, der ikke ventede sig noget Godt af et Mode med Kongen i en snever Gade, søgte at komme hurtigt afveien, men blev indhentet. „Hvorfor løber Du?" spurgte Kongen ham. „Fordi jeg frygter,"

gav den skjælvende Jøde til Svar. „Du skal ikke frygte mig, Du skal elske mig" vedblev hans Majestæt og lod Joden med det Samme sole sit Spanskrør for at indprente ham disse Ord med større Eftertryk. Til saadanne Begivenheder vare Berlinerne vante, naar Kongen var i Hovedstaden. Hvis nu Nogen ved et saadant Møde med den bistre Kongebjørn havde Mod og Aandsnærværelse til at svare frimodigt, kunde man endogsaa undertiden gjøre sin Lykke. Saaledes anholdt han engang en theologisk Candidat. Da han hørte at Candidaten var fra Berlin, sagde han: „Berlinerne due ikke til Noget." Det er i Reglen sandt, Deres Majestæt! svarede den behjertede Candidat; imidlertid kjender jeg dog To, som gjøre en Undtagelse! „Naa! og hvad er det for To?" „Deres Majestæt og jeg" var det dristige Svar. Næste Dag blev Candidaten stævnet op paa Slottet og maatte prædike paa staaende Fod over et opgivet Sted. Kongen var tilfreds og gav ham strax et Præstekald.

I hvor høi en Grad Frederik Vilhelm forlangte punktlig, øieblikkelig Lydighed af sine Underordnede, vil Læseren bedst kunne see af et Par betegnende Træk. Da Byen Fridrichsstadt blev opført, kom Kongen ofte derhen for at besee Arbeiderne og var for det meste ledsaget af en Embedsmand ved Navn Heidenreich, som stod i Spidsen for Ledelsen af Byggeforetagendet. Engang lod Monarken holde udenfor hans Huus og Manden kalde. Denne, der sad tilbords i Slobrok, men kjendte Kongens Utaalmodighed i at vente, satte kun Parykken paa

og ilte ned til ham med en Undskyldning for, at han ikke havde havt Tid til at paaklæde sig bedre. Kongen roste hans Nidkjærhed, tog ham med sig i sin kongelige Equipage og steg fra Tid til anden ud med ham for at tage Bygningerne i Øiesyn — han selv i Potzdammergardens Uniform, Heidenreich i Paryk og Slobrok! At denne blinde Lydighed i at efterkomme den kongelige Ordre ikke var overdreven, men nødvendig, kan den følgende Begivenhed bevise.

En Soldat havde begaaet et Indbrud og Tyveri paa en 6000 pr. Thaler, og Criminalcollegiet havde efter Kongens egen Lov dømt ham til Galgen. Imidlertid havde General Dönhof, der ligesom Kongen nødigt vilde miste en tre Alen høi Soldat, gjort Forestilling til ham om det Uretfærdige i denne Dom, da nylig en Krigsraad, der havde stjaalet 30,000 pr. Thaler, ikke var bleven dømt til saa haard en Straf. Frederik Vilhelm, der med en uhyre Passion holdt af høie Soldater og sørgede over en saadans Død som en Begivenhed, der angik Rigets Vee og Vel, delte fuldstændig Generalens Anskuelse og lod Criminalcollegiets Raader og Directeur kalde for sig. Disse boede omkring i Byen, og sade i deres Slobrokke (vistnok en yndet Huusdragt paa den Tid, da den saa ofte omtales), just som det kongelige Bud naaede dem. De klædte sig hurtigt paa og begave sig til Slottet. Imidlertid sidder Kongen paa sin Træskammel med sin Stok i Haanden og venter, men de ulykkelige Raader have endnu ikke præsenteret sig. Hans Majestæts Utaal-

modighed stiger hvert Minut høiere og høiere. Endelig ankomme fire af Raaderne, som først vare blevne færdige med deres Paaklædning. Øieblikkelig blive de stedte for Monarken, som ikke har Taalmodighed til at oppebie de Øvriges Ankomst. I Begyndelsen foreholder han dem med tilsyneladende Nolighed det Uretfærdige i deres Dom, men tilsidst bryder den tilbageholdte Vulcan frem. „I Skurke! hvorfor have I dømt saaledes?“ Da nu nogle af de ærværdige Raader begyndte at retfærdiggjøre sig, mistede den Ene ved Hjælp af det kongelige Scepter et Par Tænder, de Andre maatte med blodige Pander søge at komme til Døren og løb ned ad Trappen, forfulgte af Hans Majestæt med Stokken.

Naar han led af Podagra, et Onde, der hjemsøgte ham ikke saa sjelden fra Aaret 1729, kjørte han sig gjerne efter Middagstaflet en Tour i aaben Vogn ledsaget af et Par Officerer, eller, hvis der indtraf daarligt Veirligt, pleiede han at male, et Arbeide, under hvilket den utrættelige Mand, der altid maatte have Noget at beskjæftige sig med, mente, at man bequemt kunde fordøie. Denne ædle Kunst dyrkede Hans Majestæt invita Minerva, uagtet denne Beskjæftigelse stod i Modstrid med hans øvrige Principer, da han foragtede al høiere Kunst og Videnskab med Undtagelse af Theologien; thi en streng, orthodox Christen var han.

Skjøndt der anføres ikke mindre end fem Hofmalere i Statscalenderen fra den Tid, og skjøndt der var dygtige Mestre (f. Ex. en Pesne) ved Kunstacademiet, tog han ikke

sin Tilflugt til disse, men noiedes med en Mester Hans, en Klatmaler, der maatte tegne Portraiter af Bønder, Betjente, store Gardister og rive Farver for hans høie Elev, som derpaa selv colorerede Portraiterne. Denne Medhjælper fik en lille aarlig Gage og en Gylden for hver Dag, der blev malt, men, stakkels Hans! les tours de baton vare langt rigeligere, thi hvert Penselstrøg, som mislykkedes Kongen, der under sine Anfald af Podagraen ikke var i det bedste Humeur, maatte han betale med Stokkeprygl. Engang lod den kongelige Kunstmaler en Skilderihandler Schütz kalde for at faae at vide, hvormeget han kunde fortjene ved sin Kunst, og af denne hørte han til sin store Tilfredshed, at han i det værste Tilfælde kunde leve af den.

Da nogle Medlemmer af Tobakscollegiet yttrede Tvivl herover, lod han strax nogle af sine Malerier falbyde hos en Hofleverandeur. Denne, der ikke kunde undslaae sig for Kjøbet, bød 100 Th. for Stykket. Kongen slog til, men erfarede snart, at Kjøbmanden havde ophængt de kongelige Billeder udenfor sin Boutik med den Overskrift: Malede med egen Haand af Hans Majestæt Kongen. Dette var ham ubehageligt. Han sendte derfor Kjøbmanden Pengene tilbage, men denne benyttede sig heraf og erklærede, at han umuligt kunde skille sig ved saa værdifulde Gjenstande for den ringe Indkjøbspriis, og Kongen maatte bekvemme sig til at give ham en betydelig Opgjeld.

Da han engang havde fuldendt et Jagtstykke, ønskede han at høre en af sine Slotsfogders, en født

Hollænders Mening derom. Denne forsikrede dem, at det var malet ganske i en berømt Nederlænders Bas Clas's Maneer, der til nærmere Forstaaelse af sine Figurer betegnede dem med Bogstaver og Underskrift: das is gemalen von Bas Clas; a is de Hund, en b is de Haas. Flere af Kongens Frembringelser existere endnu. Under nogle, der bleve bragte til Verden under Podagraens Veer, læser man de betegnende Ord, skrevne med hans egen Haand: In tormentis pinzit F. W.

II.

Om Eftermiddagen eller henad Aften begav han sig i sit Aftenselskab eller Tobakscollegium. Allerede hans Fader havde indført saadanne Selskaber; dog Hofceremoniellet fordampede ikke her som Tobakken, men den fine Etiquette fulgte ogsaa derhen med de stive Parykker. I det kongelige Slot i Berlin hænger et Maleri, der forestiller et saadant Selskab. Kongen og Dronningen, den aandrige Sophie Charlotte, begge klædte i Hermelin og Kostbarheder, sidde ved et Bord; Dronningen tænder med sin fine Haand ved Hjælp af en Fidibus Kongens lange Leerpibe. Rundtomkring sidde Generaler og Ministre i Galauniform efter streng afmaalt Rangorden. Det øvrige Hofpersonale lige ned til Pager og Lakaier mangler ikke. Ogsaa hos Frederik Vilhelms Svigerfader Georg den Første af England og flere af Datidens tydske Fyrster omtales saadanne

Tabagier, som i europæisk Berømmelse rigtignok ikke kunne taale en Sammenligning med Frederik Vilhelm den Førstes, da disse spille en betydelig Rolle i den Tids Politik.

Der var to Hofpartier og politiske Leire i Kongens nærmeste Omgivelser, der ved List, Intriger og Cabaler førte Krig paa Liv og Død med hinanden. Begge søgte at vinde Kongen for sig, der var ligesaa vaklende og ubestemt i sin ydre Politik, som han var ubøielig og halsstarrig i at følge sine Yndlingspassioner: samle Penge i sit Skatkammer og høie Soldater i sin Armee. Det ene Parti søgte at slutte sig til England og arbeide i dets og Preussens Interesse. Det andet var for Keiseren og stod tildeels i hans Sold. Det engelske anførtes af Dronningen, Sophie Dorothea, en Datter af den tidligere Curfyrste af Hannover, dengang Konge af England. Hun var ikke smuk, men besad kongelig Anstand og Værdighed i sin Fremtræden, og hendes dannede Aand og kydske Levnet indgjød Agtelse, medens hendes Hjertensgodhed og ulykkelige Huusliv ved Siden af den tyranniske og raa Gemal vandt hende Alles Hjerter. Hun skjænkede ham fjorten Børn, og han var hende ubrodelig tro, omgikkes hende med Frihed og Utvungenhed, kaldte hende som oftest „sin Phie“ (Fiekchen) og i Andres Nærværelse kun „sin Kone“. Men hans Hidsighed og Vildhed, der grændsede til Afsindighed, kastede morke Skygger i den stolte og ærgjerrige Sophies Sjæl og

beredte hende og hendes Børn mange kummerfulde Timer.

I Begyndelsen af Frederik Vilhelms Regering besad hun ingen ringe Indflydelse hos ham, skjøndt hun ikke var hans første Kjærlighed, og hun traadte dristigt op mod sine Modstandere, Fyrst Dessau og General Grumbkow, der var det andet Parties Ledere. Men dette varede ikke længe. Ved underfundige Beskyldninger lykkedes det omsider disse to Ränkesmede at vække Kongens Mistanke mod hende i den Grad, at hun i Aaret 1792 ikke engang fik Lov til at lede sin ældste Datter Vilhelmines Opdragelse og vælge hendes Gouvernante. Siden den Tid blev hun forsigtigere ligeoversor sine Modstandere og blev dem efterhaanden en farlig Medbeilerinde i at stemme Kongen i hans ydre Politik. Hendes Ærgjerrighed stræbte i ligehoi Grad efter at hævde Preussens og Hannovers Anseelse, thi hun elskede sit Fødeland af sin ganske Sjæl. Da hendes Fader, Georg, en beskeden Churfyrste, Aaret efter hendes Mands Thronbestigelse steg op paa Englands Kongethrone og blev som Regent af England og Hannover en af Europas mægtigste Potentater, steg ogsaa et Haab op hos Sophie. Fra nu af blev det hendes Livs Formaal, som hun med seig Udholdenhed under Krænkelser og huuslige Sorger aldrig tabte af Syne, ved en inderlig Forbindelse mellem den engelsk-hannoveranske og preussiske Kongefamilies ældste Børn at knytte de to Riger nær til hinanden. Familieinteresser, det ledende Drivhjul i det attende Aarhundredes Alliancer

og Krige, var altsaa den hemmeligt tilskyndende Magt hos hende. Maaskee har hun ogsaa tænkt derved at forbedre sin huuslige Stilling til sin Gemal. Da Frederik Vilhelm i Aaret 1720 opgav sit Forbund med Peter den Store og knyttede sig til Georg for i Forening med ham at slutte den elendige Fred med Sverrig, kan man heri spore Dronningens Finger. Endelig blev ved hendes Indflydelse et Dobbeltægteskab mellem begge hendes Born, Vilhelmine (den berømte Memoireforfatterinde, Markgrevinde af Baireuth) og Frederik (den senere „Store") samt Hertugen af Gloceſter, Georg den Førstes Sonneſøn (den senere Georg den Tredie) og hans Søster Amalie bragt paa Bane, og paa den politiske Horizont steg en Dobbeltstjerne op, der fra sin Opgang til sin Nedgang i mange Aar gjennemgik alle mulige Phaser fra den stærkeste Glands til fuldstændig Forsvinden. Ofte troede Sophie at være nær ved sit længselsfuldt ventede Ønskes Opfyldelse for atter at see sit Værk forsvinde som en Løgtemand.

I Hannoverforbundet, der i Aaret 1825 sluttedes mellem England og Frankrig til Forsvar mod Wieneralliancen mellem Keiseren og den ærgjerrige spanske Dronning Elisabeth, tog Preussen Deel. Baade Keiseren og Georg havde beilet til Frederik Vilhelm, thi denne var en vigtig Forbundsfælle, der stillede 64,000 Mand i Marken. Preusserkongen havde valgt England, vist heller ikke her uden Indvirkning fra Dronningen, da han hadede Alt, hvad der var fransk.

Men han havde ikke fulgt sit Hjertes Stemme, da han skilte sig fra sin Keiser; han gjorde det kun for at udvide sit Lands Territorium ved Løfter om Jülich og Berg. Mange Misforstaaelser, Forstemninger, Hvervingsstridigheder hindrede de to Monarkers gode Forstaaelse, og Forbundet løsnedes mere og mere. Keiser Karl, der var vel underrettet herom, sendte i Aaret 1726 Grev Seckendorf, som i lang Tid havde staaet i Brevveksling med Kongen af Preussen og var i Yndest hos ham, til Hoffet i Berlin og udnævnte ham snart derpaa til sin midlertidige Gesandt ved det preussiske Hof. Fra dette Øieblik indtræder Ægteskabsspørgsmaalet i en mørkere Phase, og Kongen vender sig mere og mere bort fra England.*) I Forbindelse med Grumbkow, der bliver aarlig betalt af Hoffet i Wien, General Bork og Fyrst Dessau trodser Seckendorf det engelsk-franske Parti: Dronningen, Kronprinds Frederik, hans Søster Kronprindsessen, Vilhelmine, Ministrene Ilgen og Knyphausen. Seckendorf spinder Intrigenettet med Snuhed og Snildhed, medens Dobbeltgiftermaalet mere og mere forsvinder.

Tobakscollegiet blev især benyttet af Kongens Raad

*) Georg den Første døde Aaret efter, og Georg den Anden, hans Efterfølger, hadede Kongen lige fra den Tid, da denne som Dreng gav ham en blodig Næse i Hannover. Georg kaldte altid sin Svoger „Corporalen" eller Keiserens „Erkesandstrøer".

givere til at stemme ham til den Side, de ønskede, og her havde de frit Spillerum, thi Dronningen og Ministrene vare udelukkede herfra. Her modtog Hans Majestæt utallige Indtryk, let paavirkelig som han var i den høiere Politik, der gik over hans jevne Forstand, og her lyttede han til sine gamle Generalers Raad. Derfor var det især de fremmede Ministre, som med faa Undtagelser ikke havde Adgang her, af Vigtighed at faae at vide, hvad der var blevet sagt i Tobaksraadet, og endnu mere at vinde et eller andet Medlem for at faae Kongen stemt efter Ønske. Her var en vid Mark for den snu Sneckendorf og den listige Grumbkow. Her vævede de deres fine Edderkoppespind om Frederik Vilhelm, som hans kluntede Pote ikke forstod at sønderrive; her lode de den vilde Kongebjørn dandse efter deres Pibe og forlystede sig selv og Verden ved dens pudsige Spring. Hvor glade vare de ikke, naar de engang ret for Alvor havde gjækket den tykhudede Herre af Guds Naade, der pleiede at sige: „Jeg er Konge og Herre og kan gjøre, hvad jeg vil."

Men man maatte gaae frem med stor Forsigtighed. Ligesaa aaben Kongen var, ligesaa mistroisk og mistænkelig var han. Ingen turde tale sagte med den Anden, thi da vaagnede Løven: et Vredesudbrud var i Vente, og den var ikke at spøge med, naar den reiste Manke og udstødte sit Brøl. Derfor havde de jævne, troskyldige gamle Officerer eller de, der kunde anstille sig saaledes, langt mere Indflydelse paa ham end de klogtigste Hoveder,

thi disse skyede han i Bevidstheden om deres Overlegenhed.

Disse regelmæssige og daglige Forsamlinger afholdtes i Berlin, Potzdam eller Wusterhausen, Kongens tre Opholdssteder, eftersom han residerede paa et af disse Slotte. Der var indrettet bestemte Værelser dertil; men om Sommeren forsamlede man sig ofte i et dertil indrettet Telt i det Frie. Her var ingen Rangforordning, al Etikette var banlyst, og den største Utvungenhed og Ligefremhed triumferede her over Hofceremoniellets kjedelige og stive Love. Deeltagerne vare Generalerne og Stabsofficererne i Kongens Følge, sædvanlig en halv Snees Personer. Ogsaa fremmede Notabiliteter, som opholdt sig kortere Tid i Preussen, og Lærde, der ved deres Skrifter havde erhvervet sig et berømt Navn, bleve indbudne. Den vittige og snakkesalige Baron Pølnitz, en bekjendt Memoireforfatter fra denne Tid, nod det Fortrin at kunne komme uindbuden. Han havde reist meget oplevet mange Eventyr og morede Selskabet ved sine Historier, som han fortalte godt, skjønt han ikke altid holdt sig strengt til Sandheden. Til de selvskrevne Gjæster hørte desuden den berømte Fyrst Leopold af Anhalt Dessau, almindelig kaldet „den gamle Dessauer". Han var beslægtet med Kongen, saavel kjødeligt som aandeligt, en streng Herre af raae Sæder, mørk og haard i sit Ydre som i sit Indre; han satte kun Priis paa Penge og Soldater og foragtede alt Andet, især Kunst og Videnskab. Men han var en dygtig Krigsmand, havde tjent

sine Sporer i det blodige Slag ved Malplaquet og lært Krigskunsten hos den snilde Eugen. Han var ligesaa snu og listig som ærgjerrig og dristig, og hvor han ikke kunde trænge igjennem ved Magt, forstod han at anvende List og benytte sig af sin aandelige Overlegenhed hos Kongen. Han var en farlig Fjende, der aldrig tilgav en Fornærmelse. Efter en romantisk Kjærlighedshistorie havde han ægtet en borgerlig Pige, en Apotheker Böses Datter i Dessau, et Særsyn af Mesalliance paa disse Tider og i disse Kredse, og hans Gemalinde, der var lige udmærket ved Skjønhed, Ynde og Forstand, havde ikke gjort hans Valg tilskamme.

Foruden „Dessaueren" hørte General Grumbkow til Tobakscollegiets Stamgjæster. Han var en Adelsmand fra Pommern, der havde uddannet sig ved Datidens berømte Universiteter i Leyden og Utrecht, og han havde ved mangesidig Omgang med Hof-, Krigs- og Statsmænd erhvervet sig en udbredt Verdenskundskab. Ved sin Vittighed, sine muntre Indfald og sin tilsyneladende Aabenhed og Frimodighed var han bleven Kongen en behagelig og efterhaanden uundværlig Omgangsven. Han elskede Bordets Glæder og gav sin Kok 400 Th. aarlig; for sin stærke Drikkeevne fik han i Collegiet Tilnavnet „Biberius." Grumbkow var en Egoist, der ligesaa lidt elskede sin Fyrste som hans Huus og Land, men tænkte kun ved ethvert Middel paa at holde sig i Anseelse hos Eneherskeren. Han forsmaaede ikke at lade sig bestikke af Keiseren og forraadede med stor Frækhed

og Dumdristighed baade sin Konge og sit Land. Vilhelmine, Frederik den Andens aandrige og aandsbeslægtede Søster, der har en hvas Pen og en spids Tunge, afmaler ham tilligemed Dessau i sine Memoirer med de mørkeste Farver og tillægger ham et Hjerte fuldt af den sorteste Ondskab, medens hun ikke frakjender ham Aand og Vid. Han var den intelligenteste og mest dannede mellem Monarkens stupide Tobaksfæller.

Til de fremtrædende Personligheder i Tobakscollegiet hører endelig Grev Seckendorf, den omtalte østerrigske Gesandt i Berlin. Han røg ikke, men gav sig alligevel Udseende af at ryge for at behage Kongen, idet han ligesom Dessau stadig holdt sin hollandske Leerpibe i Munden og pustede med Læberne. I Forening med de to foregaaende Mænd, Dessau og Grumbkow, danner Seckendorf et Triumvirat, der er Sjælen i de mere politiske og vigtige Debatter i Forsamlingen, og han er den fornemste Acteur i den Komedie, der opføres ved Hoffet hver Aften fra Klokken sex til ni.

Hans Excellence Felttøimester Grev Seckendorf havde kjendt Frederik Vilhelm fra Marlboroughs Dage og Beleiringen af Stralsund, det eneste Krigsmoment i den stokmilitaire Konges fredelige, 27aarige Regimente, dengang da Greven som Generallieutenant commanderede de sachsiske Tropper; men det var især efter Aaret 1726, da han var bleven ansat i Berlin, at han fik en overveiende Indflydelse ved Hoffet. Det var ham, der vandt Epicuræeren Grumbkow for de østerrigske Inter-

esser og fik Keiseren til aarlig at give ham en Pension af tusinde Ducater. Seckendorf var over de Halvtreds, da han kom til Berlin, en stiv og spidshaget gammel Adelsmand, en Typus paa det attende Aarhundredes Diplomater, ligesaa gjerrig, som falsk og underfundig. Ingen forstod bedre at lyve end han og fore sig Løgnen til Nytte. Han stod i en vidtløftig Correspondance med Prinds Eugen og underrettede Wienerhoffet om Alt, hvad der forefaldt i Berlin, lige ned til de huuslige Skandaler i den kongelige Familie, hvilke Hans Majestæt i sine aftenlige Tabagier med hensynslos Aabenhed gav sine Gjæster tilbedste.

Til disse hørte endvidere hans Generaler Derschau, Flaus, Glasenap og Flere, Mænd der vare graanede i Militairlivet, raae og uvidende i alt Andet og altsaa ret efter den preussiske Spartanerkonges Sind. Den hollandske Gesandt Ginckel var ogsaa velseet her. Det lærde Element var heller ikke udelukket, skjøndt Lærdommen kun spillede en sørgelig Rolle i denne Kreds; thi de lærde Hofraader maatte tillige overtage Hofnarrens bedrøvelige Rolle. Af saadanne, der havde den Funktion at gjøre Uddrag af fremmede Aviser og holde Foredrag for Gjæsterne, have især Gundling, Faßmann, Morgenstern og Andre opnaaet en tvetydig Navnkundighed.

Tobaksgjæsterne saae intet til kongelig Luxus og Pragt; man følte sig pludselig hensat i en jævn Borgermands eller simpel Landjunkers Huus. Alle Meublerne vare tarvelige og uden overflødige Prydelser. Paa Bordet

stode smaa flettede Kurve med hollandsk Tobak og Tørvegløder i smaa Kobberpander; paa et Sidebord var der opstillet en Krukke med godt Smør, Brød, kold Steg eller Skinke. Enhver Gjæst kunde tage for sig heraf og havde desuden foran sig en Kande Ducksteinerøl og et Glas. Man skjænkede selv i, thi Tjenerskabet var forsvundet og viste sig kun paa et Tegn af Kongen. Undertiden trakterede denne med en Ret Fisk og Salat, som Majestæten tillavede med egen Haand. Først vaskede han Hænderne og begyndte at skære Fisken itu; naar Stykkerne vare i Kjedlen, vadskede han sig igjen for at servere Salaten. Saa vaskede han sig igjen, førend han kom Olie paa den, og endnu to Gange, førend han anrettede Fisken og satte sig tilbords.

Underholdningen i Tobakscollegiet var i høieste Grad mangeartet og blandet. I broget Charivari kom Alt paa Bane, ligefra de høieste, vigtigste Statssager af indgribende Betydning for Land og Rige lige ned til de ubetydeligste Narrestreger; alvorlige, theologiske Materier varierede med den scurrileste og raaeste Passiar. Man spøgte, man lo, man politiserede, man agiterede, man duperede hverandre, medens Tobaksdampen leirede sig i Skyer om denne olympiske Forsamling, hvor der altid var Torden i Luften; thi man kunde aldrig være sikker for et Bredesudbrud af Guden, der thronede paa sin Træskammel midt iblandt dem. Man maatte altid huske paa, at man befandt sig paa eller ved en brændende Vulkan, selv naar Hans Majestæt var i godt Lune

og med en elskværdig Aabenhed aabnede og lettede sit Hjerte for Forsamlingen.

Høie fyrstelige Personers Besøg forstyrrede ikke disse Sammenkomster. Kongen indbød sine fremmede Gjæster hertil, ja i Aaret 1732 saae det næsten ud, som om han brugte Tobakscollegiet som Maske for en politisk Congres. I det mindste er det sikkert, at her skete Valgagitationer for det romerske Kongevalg, og den eventuelle Keiser, Frants af Lothringen, Maria Theresias Mand, anbefalede sig her med en dampende Pibe. Mange andre tydske Fyrster præsenterede sig her. Selv den kæmpestærke August af Sachsen og Polen turde ved sit Besøg i Berlin ikke forsømme at besøge Tobakscollegiet. Han viste sig der i sin Hofnar Fröhlichs Selskab, og det kom til en artig Scene mellem denne Sidste og den høilærde Geheimeraad Gundling, hvem Narren titulerede „Hr. Broder," til stor Fornøielse for Selskabet. Den kjæreste fyrstelige Gjæst i Collegiet var Kong Stanislaus af Polen, som i Aaret 1735 efter sin Fordrivelse besøgte Frederik Vilhelm. Han pleiede at ryge omkaps med Preusserkongen, undertiden tredive til toogtredive Piber paa en Aften, saa at Tabagiet blev forlænget til langt ud paa Natten.

For at anskueliggjøre den broderlige Frihed og Lighed, som den i egen Indbildning „republikanske" Konge havde befalet sine Gjæster at iagttage, vil jeg anføre nogle slaaende Træk. Enhver ceremoniel Hilsen var forbudt, og Ingen maatte staae op for at hilse paa Kon-

gen eller de kongelige Prindser, naar de traadte ind i Salen. Naar man var træt af at conversere, tillod Hans Majestæt, at man tog sig et Parti Schak eller andet Brædtspil, ikke Kort, som var forbudt. Han selv pleiede da at spille Toccadille, et Terningspil, med General Flaus, en pommersk Adelsmand af djærve og ligefremme Sæder. Kongen betydede engang Generalen, at det ikke passede sig for dem paa Skræderviis at spille uden Indsats, men at man for Fremtiden maatte sætte en Groschen ind. „Lad blot være med det," svarede Flaus paa sit Plattydsk. „Nu kaster Deres Majestæt mig næsten Tærningerne i Hovedet, skjondt vi ikke spille om Noget. Hvorledes vilde det da gaae, naar vi spille om Penge?"

En saadan fri Spøg behagede Kongen, og de Gjæster, som havde Mod til at tillade sig en saadan, vare ham de velkomneste. Hertugen af Holsteen, som ved sit anmassende Væsen undertiden gjorde sig altfor bemærkelig i Selskabet, gjorde den Erfaring, at den samme djærve General Flaus var flem at binde an med. Da nemlig Hertugen engang paa sin sædvanlige høitalende Viis afbrød Generalen, tog denne et Europaskort, der laa paa Bordet, hen foran sig, udbad sig alle Lysene og anstillede sig, som om han med Iver søgte om Noget. Kongen, hvis Nysgjerrighed var bleven vakt, spurgte ham, hvad han søgte om. „Jeg søger om Hertugen af Holsteens Rige, men det maa være et daarligt Rige,

det, da jeg ikke engang kan finde det, og dog gjør den Herre sig saa tyk deraf."

Til en preussisk Oberst, som nylig var vendt tilbage fra Paris, rettede Kongen i Tobakscollegiet det Spørgsmaal, hvorledes han syntes om den franske Kongefamilie. „Ak," svarede Officeren, „om Forladelse, Deres Majestæt! det er lutter smaat Toieri, passende til et tredie Geled; Ingen maaler over fem Fod!" Kronprindsen, den intelligente og franskdannede Frederik, maatte undertiden for at behage den tyranniske Fader overvære disse platte og raae Drikkeselskaber, men naturligviis ugjerne og modstræbende, thi i sit Hjerte foragtede han baade Selskabet og Underholdningen. Han røg heller ikke og havde heller ingen Pibe i Munden som Desfaueren og Seckendorf. Hans unge Brødre, de smaa Prindser, traadte sædvanlig ind i Tobakscollegiet ved Sengetid for at sige den strenge Fader deres Godnat, og den store Frihed, som herskede her, behagede Drengene saa vel, at de altid modstræbende førtes tilbage til Dronningens Værelser.

Disse Aftenselskaber vare i Aarenes Løb blevne uundværlige for Kongen og hans anden Natur, saa at han ofte under Sygdom, trods store Smerter, lod sig bære eller rulle til sit Tobakscollegium, eller ogsaa lod han kalde Tobaksgjæsterne til sig ved Sengen. I sine sidste Aar var han ofte upasselig. Vattersot og andre Onder hjemsøgte ham, og hans Endeligt syntes at nærme sig; men den syge Løve var dog ikke at spøge med og maatte

omgaaes med stor Forsigtighed, thi Frederik Vilhelm var den samme Tyran fra sine Drengeaar til sit sidste Aandedrag. Da Kronprindsen engang i Faderens sidste Levetid efter en Revue i Ruppin uventet traadte ind i Tobakscollegiet, og Alle i den rygende Kreds stode op for at gjøre deres Reverents, tvertimod Collegiets Reglement, blev den svage Konge heftigt fortørnet. Hans Harme betog ham i den Grad, at Kammertjeneren maatte bringe den maalløse Monark tilbage til hans Værelser. Der blev strax udstedt den Befaling, at samtlige Gjæster øieblikkelig skulde forlade Slottet og ikke komme igjen. Efter nogen Tids Forløb, da Kongens Harme havde lagt sig, og han ikke kunde undvære, hvad der var blevet ham til anden Natur, erholdt Gjæsterne Adgang igjen, men først efter drøie Tilrettevisninger. Saaledes sagde han til Hertugen af Holsteen, at han ikke maatte troe at have større Rettigheder end de Andre. Hans Hoved skulde ligesaa godt flyve af som de Øvriges, naar han vedblev at tilbede den opgaaende Sol.

Men Frederik Vilhelm maatte snart efter sige sine kjære Tobaksselskaber og dette Liv Farvel for bestandig. Han døde rolig og fattet den 31te Mai 1740 og fornægtede ikke engang i sin sidste Stund sin vilde Heftighed, der som en ond Dæmon havde fulgt ham gjennem Livet.

Paa Slottet i Berlin hænger et Maleri, der fremstiller et Tobaksselskab hos Frederik Vilhelm. Kongen sidder paa sin Træskammel ved et langt Bord i sin vel-

bekjendte Oberstuniform med en dampende Pibe i Haanden. Tilhøire sees Kronprindsen i hvid Uniform med blaae Opslag; han er den Eneste i Selskabet, der ikke har nogen Tobakspibe i Haanden. Ved Bordet sidde desuden elleve Personer paa lange Træbænke i hvide, blaae og graae Uniformer. Man gjenkjender i dem flere af Datidens høie Officerer. Ved Bordets nederste Ende seer man en Nar med en tam Hare ved Siden. Livlægen og Livchirurgen ere placerede ved Væggen, og to unge Prindser, i blaa Uniform ligesom Faderen, træde ind med deres trekantede Hatte i Haanden for at sige deres Fader Godnat.

Efteraaret.

Af

Guſtave Droz.

Kjender Du Efteraaret, kjære Læſer, Efteraaret ude paa Landet med Stormens lange, forunderlige Suk, med de gule Blade, der borthvirvles af Vinden, med de opblødte Stier, med de deilige Solnedgange, der ere blege ſom Smilet hos en Syg, med de morſomme Vandpytter paa Veiene. Kjender Du alt dette?

Hvis Du har ſeet det, ſaa kan Du ikke have ſeet koldt og ligegyldigt paa det. Thi man maa enten afſkye det eller elſke det inderligt.

Jeg hører til dem, ſom holde af det; ja jeg vilde bytte to Sommere bort for et eneſte Efteraar. Jeg finder et ſtort flammende Baal i Kaminen fortryllende, og jeg befinder mig ſaa inderlig vel, naar jeg ſidder hjemme i Kakkelovnskrogen, medens min ſtore Hund lægger ſig til Hvile paa de vaade Støvler. Man hører, hvorledes

Vinden piber om Ladehjørnet, hvorledes den store Port knager paa sine Hængsler, hvorledes Hunden hylende rasler med sin Lænke, og trods Støien fra Skoven, der under vrede Suk boier sin Krone, skjelner man tydeligt de ynkelige Skrig af en Flok Ravne, der kæmper mod Stormen. Regnen pidsker paa Ruden, og idet man mageligt strækker sine Fødder hen imod Ilden tænker man paa dem, som ere udenfor. Man tænker paa dem, der ere paa Søen, paa den gamle Doktor, der selv kjører sin lille stodende Kabriolet, medens Hjulene bore sig dybt ned i de opblodte Veie, og medens den gamle Hest vrinsker mod Vinden. Man tænker paa de to Gensdarmer med den regndryppende Hat, naar man seer dem rystende af Kulde og gjennemblødt ride hen over Vinbjergene paa deres adstadige Dyr. Man tænker paa Jægeren, der har forsinket sig ude mellem Lyngen, og man hører ham, forfulgt af Stormen, pibe efter sin Hund, der pjasker omkring i Sumpene.

Stakkels Doktor, Stakkels Gensdarmer, stakkels Jæger!

Og pludselig aabner Døren sig, og min lille Kjæledægge kommer for at fortælle:

— Fa'er, nu staaer Middagsmaden paa Bordet!

Stakkels Doktor! Stakkels Gensdarmer!

— Naa, og hvad skal vi have at spise?

Dugen var hvid som Sneen i December, og Couverterne straalede i Lampeskinnet; Dampen fra Terrinen steg

Veiret og satte Dug paa Lampeglasset, medens den samtidig udbredte en velsignet Kaallugt i Stuen.

Stakkels Doktor! Stakkels Gensdarmer!

Dørene vare lukkede, Gardinerne omhyggeligt trukne for, min lille Søn rettede sig paa sin Stol og strakte Halsen frem, for at man skulde binde Servietten omkring ham, og med det samme klappede han i Hænderne og raabte:

— Grønlangkaal, Grønlangkaal; jeg holder rigtig meget af Grønlangkaal!

Og jeg smilte og sagde til mig selv: „Den lille Knægt har dog altid den selvsamme Smag som hans Fader."

Mama kom nu og sagde muntert, idet hun lagde Handskerne fra sig:

— Idag skal vi have noget, som Herren holder af, veed jeg.

Det var den Dag, vi pleiede at faae Fasaner, og uvilkaarlig vendte jeg mig om mod Buffetten for at see, om min gamle støvede Chambertinflaske stod der.

Fasaner og Chambertin! Forsynet har skabt dem for hinanden, og min Kone har aldrig skilt dem ad.

— Det kan nok være, at vi har det godt her, sagde jeg straalende af Lykke, det kan nok være, mine Børn, ikke sandt?

— Jo, det har Fa'er rigtignok Ret i, tilføiede den lille Krabat, idet han gav sig ifærd med sin Grønlangkaal.

Og vi gav os til at lee Allesammen.

Stakkels Gensdarmer! Stakkels Doktor!

Ja, ja, jeg holder meget af Efteraaret, og jeg holder af det, ikke alene paa Grund af den Fornøielse, som det er at sidde hyggeligt og hjemligt sammen om et stort flammende Baal, men ogsaa paa Grund af selve Regnskyllet, selve Stormen og de gule Blade. Der ligger en egen, forunderlig Tilfredsstillelse i at kunne trodse det Altsammen.

Hvor ofte har jeg ikke med ham, den kjære Dreng, spadseret omkring derude, skjondt det var koldt og skjondt der var sorte, truende Skyer paa Himlen!

Vi havde naturligviis pakket os godt ind og vare trukne i vore lange Stovler. Jeg tog ham ved Haanden, og saa tourede vi ud, hvorhen det kunde træffe sig. Han var kun fem Aar gammel, men stampede dog afsted som en Mand. Herregud! Det er nu femogtyve Aar siden!

Vi vandrede henad Stien mellem mørke og drivvaade Buske; bag de store, nogne Popler skimtede vi Horizonten og saae i det Fjerne under en violetfarvet Himmel de gule Straatag og de røde Skorstene, hvorfra smaa blaae Skyer stege i Veiret og joges omkring af Vinden. Min Dreng hoppede af Glæde og holdt paa sin Hat, for at den ikke skulde flyve fra ham. Hans Kinder vare røde af Kulde, og under Næsetippen hang der en lille, gjennemsigtig Vandperle, der var lige ved at falde. Men han var fornøiet og glad, og saa vandrede vi afsted henover de store Enge, som Aaen havde

overſvømmet. Hvilke Maſſer af Siv, Aakander og Rør var der ikke her! Og ſaa Kjærne, der ſtode i Græs til midt op paa Benene!

Henne bag en ſtor tor Pilebul ſad to Smaapiger og krøb ſammen tæt op til hinanden. De ſad med de nøgne Been i Træſkoene og paſſede paa deres Kjær, medens deres to ſmaa gjennemisnede Anſigter tittede frem af en ſtor Kappe, ſom de havde hyllet ſig ind i.

Af og til ſpærredes Veien af ſtore Vandpytter, i hvilke den blege Himmel ſpeilede ſig, og vi bleve da ſtaaende et Øieblik ved Bredden af disſe improviſerede Søer for at ſee paa, hvorledes Vinden kruſte deres Flader og hvorledes Bladene ſeilede omkaps paa dem. Stakkels Blade! Det var Aarets ſidſte; vi ſaae dem rive ſig løs fra Toppen af de ſtore Træer, vi ſaae dem hvirvle en Stund omkring i Luften og ſaa falde ned i Vandet. Jeg tog min lille Mand under Armen, og vi gik videre. Paa Grøftkanten langsmed de nøgne Marker ſaae vi hiſt og her en væltet Ploug eller en ſkjødesløſt henkaſtet Harve. De afplukkede Viinranker laae hen ad Jorden, og Pindene til dem vare ſamlede i ſtore Knipper.

Hvor jeg tydelig mindes en af disſe Efteraarsture! Vi vare komne frem til Toppen af Høien ad en Vei, ſom løber igjennem Lyngen og fører til den gamle Bro, da Vinden pludſelig tog til med forbauſende Heftighed. Min Dreng greb, halv angſt, fat i Benet paa mig og ſkjulte ſig bag min Paletot, og Hunden lagde ſig ned

paa alle Fire og saae paa mig med store, skinnende Øine og med Halen mellem Benene.

Jeg vendte mig om. Horizonten var mørk som en Gravhvælving. Forfærdelige sorte Skyer dreves frem over os, og overalt bøiede Træerne sukkende deres Kroner, medens Vindstødene pidskede Regnstrømme ind imod dem. I en Fart løftede jeg min lille Fyr, der nu græd af Angst, iveiret og skyndte mig hen bag et Gjærde, hvor ovenikjøbet de gamle Pile ogsaa ydede noget Ly. Jeg slog min Paraply op, satte mig paa Hug bag den og, idet jeg knappede min store Paletot op, lod jeg Drengen krybe ind under den og klynge sig til mig. Hunden kom og lagde sig ved Fødderne af os, og da min Dreng saaledes var under Beskyttelse af begge sine Venner, begyndte han at stikke Hovedet frem og smile til os.

— Naa! lille Ven, har Du det saa godt? spurgte jeg.

— Yndigt, kjære Fader, svarede han, og jeg følte, hvordan han gjorde Forsøg paa at omfavne mig med sine smaa Arme.

Gjennem Paletotens Aabning strakte han sine smaa Læber frem og nærmede dem mine.

— Regner det endnu, lille Fa'er? spurgte han.

— Nei, nu er det strax hørt op, min Ven.

— Allerede? det er kjedeligt. Jeg har det saa godt her.

Hvor jeg levende mindes alt det. Ja, det er

maaskee latterligt at fortælle om disse lykkelige Øieblikke, men det er saa deiligt at mindes dem!

Vi vendte hjem igjen forfærdelig tilsølede og fik naturligviis mange Skjænd. Men da det blev Aften, da min lille Dreng var kommen i Seng, og da jeg — som jeg altid pleiede — gik hen til ham før at give ham et Kys, før han faldt i Søvn, lagde han sine to smaa Arme om min Hals og hviskede mig i Øret:

— Fader, naar det regner, skal vi saa igjen gaae ud at spadsere?

Brutus den Yngre.

Af Giacomo Leopardi. Oversat fra Italiensk af S. Schandorph.

Da først Italiens Kraft laa dybt nedstyrtet
— End vældig som Ruin —
I Thraciens Støv, da turde Skjæbnen vove
Imod Hesperiens Vang og Tibrens Bred
At sende ud fra Nordens nøgne Skove,
Hvor Bjørnestjernen bleg paa Sneen skinner,
Barbarers Rytterflokke
Og lade Romas vidtberømte Mure
For Gothersværdet synke.
Der var det Brutus sad paa eenlig Tue
I mørke Nat, besprængt af Broderblodet,
Paa Død beredt, mens paa de grumme Guder
Og Hades høit han skjælder,
Og vildt fra trodsig Tunge
I dove Luft de tomme Trusler runge:

O Dyd! du tomme Ord, som er opfundet
I hule Skyer, i Ørkner,
Hvor travle Skygger myldre, Anger vorder
Din Dyrkers Løn! I kolde Marmorguder!
— Hvad enten dybt i Flegethon I huse,
Hvad eller over Skyen — grusomt lege
I med den arme Slægt,
Af hvem I fordre Templer, hvem I haane
Med svigefulde Love.
Det netop Fromhed er paa Jord, som vækker
I Himlen Had, og altsaa troner Du,
O Zeus! som Børn for Onde. Naar fra Skyen
Din Straale knittrer, og din Torden ruller,
Med dine hellige Flammer
De Fromme og Retfærdige Du rammer.

En jernhaard, ubønhørlig Skjæbne tynger
Paa Dødens usle Slaver.
Den slove Hob, som ei kan flygte bort
Fra Aagets Tryk, sig trøster med: det er
Nødvendigt dog. Er Ondet mindre haardt,
Som ei kan ændres? Føle vi ei Smerte,
Skjønt Haabet er os røvet?
En Krig paa Liv og Død den Kjække fører
Med Dig, Du onde Skjæbne!
Han har ei lært at flye; men naar din Haand
Ham rammer og med Kæmpetag ham ryster,
Med Haan Du over Helten triumferer.

Men mod hans ædle Hjerte
Det skarpe Staal alt iler,
Og længselsfuld mod Dødens Mulm han smiler.

Dog Guder afskye den, som voldsomt bryder
I Hades ind — den Kjækhed
Ei rummes i de bløde Gudehjerter.
Nu seer jeg, Himlen kaaret har vor Liden,
Vor bittre Vanfred, vore dybe Smerter
Til Skuespil for sig imag at more.
En Tid Naturen hersked
I gyldne Alder, uden Sorg og Brøde
Som Skovens Huldgudinde, Livets Dronning;
Men Ondskab styrted hendes ædle Throne,
Og strax det golde Liv sik andre Love.
Naar nu en mandig Sjæl
Vil flye de onde Dage,
Mon da Naturen tør hans Sværd anklage?

Uvidende om Kval og Skyld og Brøde
De vilde Dyr i Skoven
Mod sildig Alder uformærket glide,
Men om de ogsaa vilde knuse Panden
Mod haarde Træbul eller Fjeldets Side
Og lade Vinden sprede deres Lemmer,
Naar Vanheld dem betvang —
Ei nogen lonlig Lov dem skulde rokke,
Ei feige Overlæg

Dem skræmme fra at lyde Smertens Attraa;
Men I, Prometheus' Børn — hvor under Himlen
I Lyset end har skuet — overalt
Er Livet Jer til Lede;
Og naar saa Døden tøver,
Til Charons Strøm selv Zeus Jer Adgang røver.

Stig, blege Maane, op af Havets Skjød,
Som nys har slugt vor Blod!
See paa hin Slette, som Ausoniens Hæder
Saa fjendtlig var. Lys i den vilde Nat!
Den Seirende paa Brødres Nakke træder;
Syv Høie skjælve, og det gamle Romas
Skyhøie Tinder synke.
Hvi er Du nu saa rolig? Du jo skued
Lavinias Afkom fødes
Med glade Haab om eviggrønne Laurbær,
Og lige taus Du samme Glands vil gyde
Henover Alperne, naar Romas Navn
Af Trældom er besudlet,
Og naar dets øde Sted
Høit droner af Barbarers tunge Fjed.

O, see det vilde Dyr paa nogne Fjelde,
Den Fugl paa grønne Grene,
— Ei deres Dvaleliv kan føle Sorgen.
Lad Verdner falde, og lad Skjæbner vexle
De mærke Intet! Hør — i tidlig Morgen,

Naar Solens første Lys paa Hytten spiller,
Den trøble Landmand vækker
Den tause Dal med Morgensangens Toner
Og driver ud til Græsning
Sin lille Faarehjord paa Bjergets Aase;
Men vi — Heroers Slægt — er Skjæbnens Udskud!
Ei Kampestenens Blok, ei Bjergets dybe
Og echosvangre Huler
Ynkes ved Jordens Sukke,
Ei Jordens Graad kan Stjernens Glands udslukke.

Olympens og Kokytos' døve Drotter!
Du onde Jord, du Nat!
Ei i min Dødsstund knæler jeg for Eder,
Ei for det svage Glimt i Dødens Mulm,
Det store Fremtidsry. Og ei jeg beder
Den dumme Hob min nogne Grav at hædre
Med Hylen og med Offre.
Tilbage Verden gaaer, og daarligt kan man
Til Fremtids Dværgeyngel
De store Sjæles Ære overlade
Og de Ulykkeliges sidste Hævn.
Lad nu den sorte Rovfugl mig omkredse,
Lad Ulvetand og Regnskyl
Mit glemte Lig fortære,
Lad Stormen bort mit Navn, mit Minde bære!

Froken Clara Ziegler,

hvis Portrait følger med dette Hefte, og som omtales i Artiklen: „I Bøhmen", er Datter af en berlinsk Farver, der havde nedsat sig i München. Hun følte allerede som Barn Kald og Lyst til Theatret og lod sig derfor af Hofskuespiller Christen meddele de nødvendige theoretiske og praktiske Kundskaber. 1861 optraadte hun, endnu ikke fuldt udvoxet, paa Hoftheatret i München som Jomfruen fra Orleans og overtydede Kjendere om hendes ualmindelige Begavelse. Desuagtet lykkedes det hende ikke strax at faae Engagement ved dette Theater; hun maatte først udvikle sit Talent paa mindre Scener, og navnlig var det da Direkteur Engelken, der dengang opholdt sig i Ulm, som tog sig af hende og lod hende feire glimrende Triumfer først paa Ulmer Stadttheater og siden paa det nyoprettede Folketheater i München. Da hun senere overtog Heltinderollerne i alle classiske Dramaer paa Theatret i Leipzig, kom hun ind paa sit rette Omraade. De forbausende ydre Midler, over hvilke hun raader, i Forbindelse med hendes sjeldne og mangesidige Begavelse, lod hendes Ry snart brede sig ud over Tydskland. Der blev nu tilbudt hende Engagement ved Hoftheatret i München; hun modtog det, og har siden kun gjort enkelte Kunstreiser. Men Tydsklands første Scener kappes nu om at drage hende til sig, og der er i Tydskland kun een Mening om, at hun som tragisk Skuespillerinde ubetinget er den første.

Literatur og Kunst.

Maanedsskriftets Læsere ville maaskee mindes en smuk lille Fortælling „Ridderens Fjer", der fandtes optaget i et af de tidligere Hefter. Forfatteren hertil har nu under det pseudonyme Mærke Klok udgivet en Samling „Fortællinger og Skizzer", hvor denne Fortælling staaer ved Siden af en Række Smaaskykker, som alle kunne gjøre Fordring paa Opmærksomhed. Det Omraade, paa hvilket Forfatteren bevæger sig som hjemme, er vistnok temmelig snævert afstukket, men indenfor det gaaer han heller aldrig feil. Han vover ikke at føre sine Læsere ud paa Livets store, brusende Hav, men naar man i hans Baad glider hen over den stille Sø, faaer man et Indtryk af, at Alt omkring En er skjønt og fuldt af Poesi. Der er saa hyggeligt baade paa Handskemagerens Værksted og ved Mortensgildet hos Kjælderfolkene, i Forpagtergaardens Have og hos de Gamle i Mollen, og denne Hygge er heller ikke vanskelig at forklare. Den kommer, fordi Forfatteren seer det jævne, simple Liv, som han skildrer, ikke alene sundt og naturligt, men tillige gjennem Poesiens Glar, og fordi hans Talent er modnet og afrundet nok til, at han ogsaa kan give det, der er smukt seet, en smuk og tiltalende Form. Man vil i denne lille Bog ikke finde Meget, der forbauser ved en ny og eiendommelig Begavelse; derimod vil man befinde sig vel tilmode, naar man

har sluttet Læsningen af hver enkelt Stykke, fordi der hverken i Tanken selv eller i den Form, hvori den er indklædt, findes Noget, som støder, men derimod en mild, behagelig Stemning, som forhøies ved Fortællemaadens ungdommelig Friskhed.

— Det er ganske vist utvivlsomt, at kun den største Digter vilde være i Stand til at gjengive Digtene i den ældre Edda ligesaa simple og ligesaa poetisk skjønne som i Originalsproget, men da nu rimeligviis, idetmindste i vor Levetid, ingen Digter vil paatage sig Løsningen af denne vanskelige Opgave, maa Læseverdenen være taknemmelig, naar der blot gjøres bygtige Forsøg paa ved Oversættelser at udbrede Kjendskab til den poetiske Skat, som vor gamle nordiske Literatur indeholder. Et saadant Forsøg er „Den ældre Edda", oversat af H. G. Møller, en Bog, som for nogen Tid siden er udkommen i samme Udstyrelse, som de tidligere paa Chr. Steen & Søns Forlag udgivne Folkeudgaver af Ewalds, Wessels og Grundtvigs Digte, samt til en saa billig Priis, at den bliver tilgængelig for Alle. — Siden Finn Magnussens Oversættelse, som nu endogsaa er forsvunden af Boghandelen, har der ikke foreligget nogen fuldstændig dansk Gjengivelse af Eddadigtene. Forskjellige frie Bearbeidelser af deres Stof have søgt at udbrede Kjærlighed til de gamle Sange, men om de end ingenlunde kunne siges at have forfeilet deres Hensigt, har Læseverdenen dog igjennem dem kun faaet et Indtryk paa anden Haand. Ved Siden deraf er der desuden fremkommet Oversættelser af større eller mindre Brudstykker, af hvilke dog de fleste have havt den væsentlige Feil, i formel Henseende at ville modernisere de gamle Sange, hvorved disses eiendommelige Charakteer er udvisket, uden at man til Gjengjæld har faaet en fri, digterisk Behandling. Hr. Møller derimod har ligesom tidligere Finn Magnussen fulgt den upaatvivlelig eneste rigtige Vei, ikke at opgive Originalens Verselag og i det Hele taget at bringe sin Oversættelse saa nær til Originalen som muligt. Men ved Siden heraf staaer hans Arbeide et godt Stykke over Finn

Magnussens. Hans Vers falde saa let, som det er muligt, Tanken har gjennemgaaende faaet et klart og koncist Udtryk, Stemningen og Musiken i de gamle Sanges Rhytmer er trods den sparsomme Brug af Bogstavrimet ikke forsvundet, og endogsaa af deres gigantiske Storhed faaer man et ret fyldigt Billede. I det Hele taget er denne Oversættelse saaledes, at den maa modtages med Glæde af Alle, der har Kjærlighed til de gamle Sange, og af Alle, der endnu ikke kjende dem. Til disse anbefale vi den foreliggende Oversættelse af Eddaen. De ville ved at læse den sande M. N. Petersens Ord om disse Digte: „De glode ikke af Sydens Poesi, men de gribe; de bestaae ikke af fyldige Vers, der som Elve strømmer ud i forskjellige Retninger med blomsterklædte Bredder, men de staae ligesom stivnede i faste Former, som høie Isfjelde, der rage op i det uendelige Rum, og ved hvis Fødder det Utrolige foregaaer, og det Grueligste, Menneskene kunne forestille sig, skeer.

— Forfatteren til „En Kjærlighedshistorie", „Dansk Soldaterliv" o. s. v. har, dennegang med Ophævelse af sin Anonymitet, udgivet en Digtsamling: „Fra et Ungkarleliv", Digte af Georg Bethonich. Størst Interesse har denne lille Bog som Heelhed betragtet, idet den gjennem Rækken af de lyriske Digte giver et samlet Charakteerbillede fra vore Dage, der er tegnet med gode Conturer og af og til ogsaa med varme Farver. Forfatteren har dog anlagt sin Skildring saaledes, at det er ham umuligt at finde nogen passende Slutning, og heller ikke den lille indflettede Kjærlighedshistorie er han kommen ganske heldig fra; den gjør i ethvert Tilfælde et meget sygeligt Indtryk. Hvad de enkelte Digte angaaer, kan man ubetinget sige, at de ere rige baade paa Stemning og Varme. De vidne ganske vist ikke om noget eiendommelig Digterindividualitet, men de bringe paa den anden Side alligevel ikke saa sjeldent smukke og originale Tanker. Formen er gjennemgaaende klar, og Versene falde let og smagfuldt.

Michael Rosing.

Michael Rosing.

Lyriske Digte.

I. Stjerneskud.

Af

H. H. Nyegaard.

Mørke over Jorden ruger,
Mørke ruger i min Sjæl,
Sorg og Savn mit Hjerte knuger,
Lyset har jeg sagt Farvel:
See — fra Skyen farer ud
Som et Lyn et Stjerneskud.

Glimt fra Almagts skjulte Baner!
Blink fra Aanders fjerne Hjem!
Drømme om hvad Sjælen aner,
Varsler — hvo kan tolke dem?
Siig, hvorfra Du bringer Bud,
Gaadefulde Stjerneskud?

Vil Du mig et Budskab sende
Fra det stille Dødens Land?
Er en Hilsen det fra hende,
Som ei her jeg skue kan?
Siig, hvorfra Du bringer Bud,
Gaadefulde Stjerneskud?

Skal jeg samles med den Døde,
Hun, som klart for Tanken staaer?
Skal jeg hende atter møde,
Naar engang min Time slaaer?
Siig, hvorfra Du bringer Bud,
Gaadefulde Stjerneskud?

Sender Du et Glimt, der svinder
Atter bag den sorte Sky?
Vækker Du Forventnings Minder
For at slukke dem paany?
Siig, hvorfra Du bringer Bud,
Gaadefulde Stjerneskud?

Hvad jeg saae med Sjælens Blikke,
Hvad jeg fandt af Sympathi,
Døden det mig røver ikke,
Alt er ikke her forbi:
Bring mig derfor kun dit Bud,
Gaadefulde Stjerneskud!

Varsel om, at fra det Fjerne
Folger Almagts Gud vort Fjed;
Han er Livets Ledestjerne,
Han er ideel Kjærlighed:
Bring mig derfor kun dit Bud,
Gaadefulde Stjerneskud!

II. Vor bedste Skaal.

Ved en Studenterforbour.

Af

Axel Sørensen.

Brødre! For brat kun vort flygtige Stævne
Synker som et Minde bag Vaarnattens Slør,
Brug da den ilende Stund efter Evne,
Forend Dagens Toner i Skumringen dør!
Kom, lad os tomme begeistret en Skaal
For, hvad tilsammen at elske vi lærte,
For, hvad der staaer som det høieste Maal
Dybt i hvert Menneskehjerte!

Alt, hvad vi mindes, og Alt, hvad vi haabe,
Hver en Hjertets Længsel, af Vaarsolen vakt,
Speiler sig hver i en perlende Draabe,
Deri ligger Vinens berusende Magt;

Alt, hvad der knytted' vort trofaste Baand,
Barndommens Minder og Ungdommens Dromme,
Alt, hvad der luttred og ildned vor Aand,
Speiles i Bægrenes Strømme.

Seer I den Draabe? den gjemmer et Billed,
Billedet af Danmark, vor Moder, i Sorg.
O lad os haabe, at Herren har villet
Nyste kun — ei knuse vor ældgamle Borg;
Muurkronen brast i en vinterkold Nat,
Ene vor Moder udaanded sin Klage,
O lad os haabe, den rovede Skat
Herren os giver tilbage!

Perle paa Perle i Bægrene glimte,
Seer I den, der funkler med rødmende Skjær?
Klart i dens bævende Øie vi skimte
Billedet af hende, vort Hjerte har kjær,
Kvinden, der adler og løfter vort Liv,
Lysnende selv vore tungeste Veie,
Hende, den trofaste Moder og Viv,
Hjerternes fagreste Eie!

Dybest paa Bunden en Perle sig dølger,
Hele Livets Rigdom sig speiler deri,
Gjemt som det Bedste bag funklende Bølger,
Alt det Ideale, vor Sjæls Poesi —

Den, der udſprang fra et høiere Væld,
Der, hvor den evige Ungdom har hjemme,
Tom Eders Bæger for Perlen i Kveld,
Den, ſom I aldrig maae glemme!

III. I det Frie.

Af

Jul. Chr. Gerſon.

---

1. I Skoven.

I den gronne Skov jeg gik —
Det er ſaa min vante Skik,
Naar mig Noget trykker;
Sorgerne, de ſtore, ſmaa,
Strax de gjorde ligeſaa,
Fulgte mig til Lundens ſvale Skygger.

Langſomt kom de een for een,
Satte ſig paa Qviſt og Green,
Titted' ud fra Løvet,
Pegede med ſynlig Lyſt
Paa, hvad fra en ſvunden Høſt
Guult og visnet ſpredt der laa i Støvet.

Ved en knudret Bøg jeg stod,
Boied' mig mod Træets Rod
Med et Suk, et stille;
Pludselig fra Træets Top
Flagrede en Sangfugl op,
Slog melodisk smeltende sin Trille.

Men, som grebne strax af Skræk,
Susede fra Skoven væk
Flokvis Savn og Smerte,
Og, som flygtigt op jeg saae
Mod Guds Himmel, klar og blaa,
Traf en Straale af hans Sol mit Hjerte.

---

2. Ved Kilden.

En Aften silde ved Kilden jeg stod,
Piblende Vandet kom op ved min Fod,
Blinked' og sank saa tilbage;
Trindt var det stille, kun fjernt i et Krat
Hilste en Fugl paa den kommende Nat
Dæmpet og halvt som i Klage.

Luften var skyfri, men skyfuldt mit Sind,
Tynget var Tankernes luftige Spind

Af, hvad i Verden der lides;
Kilden, der nynned', og Fuglen, der sang,
Lidet mig tyktes al Skjønhed og Klang
Dog mod, hvad daglig der strides.

Længe jeg grunded' og dromte og saae —
Da faldt mit Øie paa Stjernerne smaa,
Lysfugles guldvirkte Rede,
Stille jeg tænkte og følte mig let:
Himmelens Stjerner de skinne først ret,
Naar det er natligst hernede.

Romerske Skizzer.

Af

Professor Gustaf Ljunggren.

I. Den danske Ambassade.

Carnevalet i Rom i Concilieaaret var just ikke synderligt tiltalende. I Begyndelsen havde Pius den Niende tænkt paa at forbyde det ganske som upassende for en Stad, hvori saamange fromme Fædre vare forsamlede; tilsidst fik man ham dog overtalt til at lade det gaae sin Gang, — kun nedlagdes der et bestemt Forbud imod at gaae med Maske. Dette Forbud irriterede Romerne i den Grad, at de vilde holde sig aldeles borte fra Festen, og den første Carnevalsdag feiredes ogsaa saagodtsom udelukkende af Fremmede, hvis Fornøielse væsentlig indskrænkede sig til at overøse hinanden med Confetti-Meel, hvori endeel Amerikanere særligt syntes at udmærke sig. De paafølgende Dage kunde man neppe engang mærke, at man befandt sig i Carne-

valstiden, hvilket omsider foranledigede Hs. Helligheds til at tillade, at man maatte maskere sig den sidste Dag; men der var ikke Mange, der benyttede sig af denne Tilladelse. Alligevel kunde man af Livet paa Corsoen paa denne Dag danne sig en Forestilling om, hvad Carnevalet maatte være under gunstigere Forhold, samt hvormeget fiint Galanteri der kan lægges for Dagen i Kampen med Blomster og Confetti. Hvis ikke en saadan Carnevalsdag med sine Maskeradeoptog, sine Buketter, Confetti, Moccoli og Hestevæddeløb allerede saa ofte var beskreven, kunde jeg nok føle mig fristet til at gjøre det. Nu vil jeg blot i Korthed skildre en Slags Carnevalsforlystelse, hvis Beskrivelse, mig vitterligt, Ingen endnu har forsøgt paa.

Som bekjendt spilles der i Carnevalstiden paa alle de romerske Theatre, og hist og her gives der Baller for de forskjellige Samfundsclasser. Saaledes holdt den fornemme Verden Bal i Palazzo Barberini, hvortil Entreen kostede tyve Francs, og hvor man kjedede sig for det Dobbelte. Langt billigere og interessantere var et Bal, som jeg tilfældigviis kom til at tage Deel i. Min Værtinde var født i Trastevere og havde der en Broder, som holdt Værtshuus, og som nu gjorde Bal i Anledning af Carnevalet. Hendes Familie havde i flere Dage havt travlt med at faae Toiletterne i Orden, og samme Dag, som Ballet skulde finde Sted, foreslog min Værtinde sine Logerende at deeltage i det. Entreen kostede kun en Franc, og hvis man gjorde nogen Vanskelighed

ved at lade os komme ind, saa behovede vi blot at nævne hendes Navn — det var en Tryllеformular, som nok vilde aabne os Doren. Selskabet, tilsoiede hun, bestod næsten udelukkende af „Artister" med deres Familier, og vi behovede ikke at gjore Toilet, men kunde gaae derhen i vore daglige Klæder. Vi lode os ikke det sige to Gange, thi det er kun sjeldent, at det lykkes en Fremmed at gjore Bekjendtskab med Beboerne i Trastevere, der rose sig af at være de eneste ægte Romere og derfor i Almindelighed holde sig meget tilbage. Hertil kommer, at man der træffer paa de bedste ægteromerske Typer baade af Mandfolk og Fruentimmer. Vi takkede altsaa vor Værtinde og lovede at indfinde os.

Da vi efter Middagsbordet i en Café kom til at tale om, hvad for en Plan vi havde lagt for Aftenen, yttrede flere af vore skandinaviske Landsmænd Lyst til at følge med os, og i Tillid til Signora Giobertis meget formaaende Navn lovede vi at tage dem med. Iblandt de Forigste var der nogle danske Candidater, der nylig til deres Examen havde faaet „bedste Charakteer" — forresten livlige og ungdomsglade Mennesker. Det var dog nærmest for deres Skyld, at vi fandt det nodvendigt at tilraade lidt Forsigtighed, eftersom Trasteveranerne ere bekjendte for at have en los Haand og strax at gribe til Kniven. I to Vogne, fire i hver Vogn, toge vi altsaa bort om Aftenen Klokken ni. I den Labyrinth af Gader, vi havde at passere i Morke, bleve Vognene skilte fra hinanden. Vor Vogn standsede

omsider paa et lille Torv udenfor et oplyst Huus, som vor Kudsk erklærede for at være Bal-Lokalet. Vi skiltes fra ham under Skjænderi, fordi han som sædvanligt erklærede, at han skulde have mere, og fordi han var misfornøiet med Drikkepengene. Vi traadte nu ind i Huset, men opdagede strax, at det var et almindeligt Kaffehuus uden Gjæster, og hvor man ikke vidste det Mindste om Ballet. Vor Kudsk, der havde ført os bag Lyset, var forsvunden, og der stode vi nu paa Torvet i Mørke og Regn og vidste ikke, hvad vi skulde gribe til. Da dette Kvarteer af Byen ikke ansees for synderlig sikkert paa den Tid af Aftenen, besluttede vi at holde os sammen, og nu vandrede vi i sluttet Trop Gade op og Gade ned og spurgte os for overalt.

Tilsidst lykkedes det os at komme paa Sporet; man viste os ind i en stor Port, hvorfra en høi Trappe tilvenstre, oplyst af en Lampe, førte op til Lokalet. Vi gik op ad Trappen og kom ind i et Lukaf; to Herrer sade ved et Bord, hvorpaa der laa en Mængde smaa Papirslapper. De saae noget forundrede paa os, men da vi beraabte os paa Signora Giobertis Anbefaling, tillod man os at træde ind og betale Entreen; dog maatte vi først opgive vore Navne, som de naturligviis ikke kunde finde Rede i, men alligevel skreve de dem op paa Papirslapper, der bleve lagte hen til de andre. Et Forhæng blev nu trukket tilside, og vi førtes ind i en høi og rummelig Balsal. Paa de hvidkalkede Vægge hang der Guirlander af Grønt; Orchestret saavelsom hele

Salens Baggrund var dekoreret med de pavelige Farver, Rødt og Hvidt. Henne i Baggrunden var der i et Hjørne en meget steil Trappe; og oppe under Taget hang der en Mængde Tøug og Liner, hvis Bestemmelse vi forgjæves søgte at udfinde.

Da vi traadte ind, skyndte vor Værtindes Døttre sig hen til os og rakte os Haanden. Strax efter indfandt ogsaa Værten sig og bad os med mange Buk om Undskyldning for, at Arrangementet var saa tarveligt; det var ingenlunde beregnet paa Fremmede som os, men maatte kun betragtes som en Familiefest; vor Nærværelse kunde derfor ikke Andet end være i høieste Grad smigrende baade for ham og de øvrige Gjæster. Forlegne over al denne Artighed vidste vi ikke ret, hvad vi skulde svare, men noiedes med at bukke forbindtligt. Han bad os træde nærmere, og idet han viste os Veien, hviskede han til de Omkringstaaende, men saa høit, at vi Alle kunde høre det: „Tutta l'ambasciata di Danimarca" — hele det danske Gesandtskab! Var det for at give sin Fest mere Glands, eller vilde han sørge for vor personlige Sikkerhed ved at stille os under Folkerettens Beskyttelse? nok sagt: vi maatte for den Aften finde os i at spille danske Ambassadeurer. I den øverste Ende af Salen blev der stillet tre Stole frem til Ambassadeurerne, og paa dem toge de tre Ældste iblandt os Plads, medens den Fjerde, en ung dansk Jurist, der maatte agere Legationssekretair, fik Lov til at staae op.

Vi havde beholdt Overfrakkerne paa, da vi traadte ind i Salen, og da der var temmelig luftigt derinde, bleve vi siddende med dem paa, hvilket man uden Tvivl holdt os tilgode i den Tanke, at det maatte være Skik og Brug i de Isregioner, hvor vi havde hjemme.

Langsmed Væggene sade „Artisternes" Damer. De vare temmelig tarveligt klædte og svarede ingenlunde til det Ry, der gik af deres Skjønhed; derimod var der imellem Herrerne flere smukke og velvoxne unge Mennesker. Paa de fleste af de Ældre kunde man derimod tydeligt see, hvad de til daglig Brug gav sig af med: Trastevere beboes nemlig saagodtsom udelukkende af Haandværkere. Den, der mest tildrog sig vor Opmærksomhed, var dog unegtelig den Herre, der fungerede som Baldirecteur: det var en kraftig og smuk Skikkelse med en Anstand og Holdning som en Fyrste. Den Slags Figurer ere dog ingenlunde sjeldne i Rom, der i Aarhundreder har været Sædet for disse Menneskeslægtens Priviligerede, som benævnte sig cives romani. Den omtalte Herre var pyntelig klædt i fiin sort Kjole og gik op og ned ad Gulvet, idet han uddeelte Numre til alle dem, der meldte sig hos ham. Dandsen var nemlig ordnet saaledes, at kun et bestemt Antal Par fik Lov til at dandse ud ad Gangen, først fra Nr. 1 til 16, saa fra 16 til 32 osv. Der blev kun valset, og de gode Dandseres Tal var overordentlig ringe.

Medens vi havde fuldt op at gjøre med at anstille disse Jagttagelser, kom Værten med et forlegent Ansigt

hen til „Legationssekretairen" og meddeelte ham, at der stod endnu fire Fremmede udenfor Døren, som ligeledes beraabte sig paa, at de vare anbefalede af Signora Gioberti! Vare nu disse de, han ventede, og var han bleven mystificeret af os, eller var Forholdet omvendt? Legationssekretairen forsikkrede ham, at de hørte til vort Selskab, skjøndt de kom noget bagefter. De vare, som vi senere hørte, kjørt feil ligesom vi Andre og havde havt endnu vanskeligere ved at finde til Maalet. Værten, som fandt, at det ikke gik an ogsaa at regne dem med til den danske Ambassade, præsenterede dem som „Forestieri distinti" d. v. s. som „Fremmede af Distinktion".

Eftersom disse „forestieri distinti" vare unge Mennesker, havde de nok Lyst til at deeltage i Dandsen, og de fik ogsaa deres Numre, saasnart de havde tilkjendegivet deres Ønske. Men de stolte Haandværkerdøttre i Trastevere havde slet ingen Lyst til at dandse med Folk, de ikke kjendte, og vore unge Cavalerer vare ligeved at opgive ethvert Haab om at faae dandset, da Signora Giobertis Døttre forbarmede sig over dem, og det lykkedes dem at skaffe de unge Danske nogle Damer, som ingen Andre vilde dandse med. Efter enhver Dands begave Herrerne sig op af den ovennævnte steile Trappe. De unge Skandinaver fulgte Exemplet, og da de kom tilbage, berettede de, at man deroppe kunde faae Forfriskninger. Ambassadeurerne nedlode sig da ogsaa til at stige op ad den steile Trappe for at drikke et Glas Viin; men da de vilde betale, kastede en ung

Trasteveraner Penge paa Bordet og forbød Værten at tage Betaling af de Fremmede. Ambassadeurerne takkede venligt, talte lidt med den unge Romer og vendte derpaa tilbage til deres Pladser.

Al Høihed i denne Verden har sine Ulemper, og det var ogsaa Tilfældet med vor Ambassadeurværdighed. Vi kunde ikke godt gaae bort uden at tage Afsked med Værten; men hvorvidt skulde vor Taknemmelighed gaae, naar vi tillige skulde holde paa vor Værdighed? Havde vi ikke læst i adskillige af de Omstaaendes Blikke, at de allerede begyndte at tvivle om vor Berettigelse til at optræde som Ambassadeurer? Kunde det ikke falde Værten ind at give vor Bortgang en vis Eclat ved f. Ex. at foreslaae et Leve for „den danske Ambassade"? Kunde det ikke give Anledning til en eller anden Modsemonstration, og selv om dette ikke skete, hvorledes skulde vi da tee os? Disse og lignende Tanker begyndte at løbe rundt i vore Hoveder og at fylde os med en vis Uro.

Vi kom dog lykkeligt ud af denne Forlegenhed. De mystiske Liner og Toug oppe under Loftet sænkedes pludselig; en Akrobat i Tricot traadte frem tilligemed en Dreng; de begyndte strax paa deres Kunster og hilsedes med Jubel. Ambassadeurerne reiste sig fra deres Pladser, blandede sig med Tilskuerne, trak sig umærkeligt henimod Døren og forsvandt under stormende Bifaldsraab, der gjaldt Akrobaten. Der er vist — og jeg tilstaaer det med Undseelse — at det ikke var nogen glimrende Bort-

gang; men hvormangen Anden, der har spilt en langt større Rolle paa Verdenstheatret end vi i Trasteveres Dandsesal, har ikke maattet finde sig i en „sortie", der slet ikke har været bedre. Det er dog en Trøst, skjøndt den er temmelig daarlig.

Vore „forestiere distinti" bleve derimod tilbage, og da Akrobaten havde endt sine Kunster, deeltoge de endnu en god Stund i Dandsen; men da Trasteveranerne temmelig tidt gik opad den steile Trappe og bestandig hedere i Hovedet kom ned ad den, fandt de det omsider raadeligst at fjerne sig.

II. Herr Jensen i Rom.

De Tusinder af Fremmede, der aarlig gjennemstreife Italien, ere ikke saa udelukkende optagne af Landets Natur, Folkeliv, Bygninger og Kunstskatte, at de jo ogsaa undertiden kunne have lidt Die for hinanden indbyrdes. Naar jeg nu iblandt denne Masse i Særdeleshed holder mig til Een, er det ikke, fordi at denne Ene er den betydeligste eller originaleste, jeg har seet, men fordi han ved sit Exempel kan vise, hvor ubegribelig lidt Sprogkundskab man behøver for at slaae sig igjennem paa en Reise, selv om den, naar man ikke kan et Ord af Landets Sprog, neppe løber af uden nogle smaa Ubehageligheder.

Hr. Jensen var Maler og havde i Kjøbenhavn

gjennemgaaet nogle Classer paa Kunstakademiet; men han havde pludselig afbrudt sine Studier og etableret sig i en Provindsby som praktiserende Kunstner. Hans Specialitet var at male Altertavler. Men hvad enten nu denne Artikel ikke blev synderlig efterspurgt i den Egn, hvor min Ven Jensen havde nedsat sig, eller det specielt var hans Arbeider, der havde ondt ved at finde Kjøbere, nok sagt, da der var gaaet nogen Tid, vendte han Kunstnerbanen Ryggen, slog sig til Malerprofessionen, giftede sig og blev snart en flink og velstaaende Haandværker. Den Tid og Møie, han tidligere havde anvendt paa sin kunstneriske Uddannelse, kom ham imidlertid ogsaa her tilgode, thi da en af de monumentale Bygninger i hans Hjemstavn skulde restaureres, blev Dekorationsmaleriet overdraget til ham under en kjøbenhavnsk Professors Ledelse. For at gjøre Studier til dette Arbeide havde han faaet offentlig Understøttelse, og det var i det Øiemed, at han havde begivet sig til Italien. Det Hverv, der var betroet ham, var faldet i gode Hænder, thi han var en dygtig Tegner og ualmindelig flittig.

Hans Ydre var fordeelagtigt og bar Præget af den trofaste Ærlighed, der udgjorde Grundtrækket i hans Væsen. Man kunde ikke træffe et mere hæderligt og hjertensgodt Menneske. Hører Naivitet med til en sand Kunstnernatur, saa havde han Naivitet nok til en langt større Kunstner, end han selv var. Det var ikke muligt andet end at have Agtelse for ham, men paa den anden

Side var det ligesaa umuligt at høre med et alvorligt Ansigt paa Beretningen om de Uheld, som han paa Grund af sine mangelfulde Sprogkundskaber idelig var udsat for.

Hans philologiske Dannelse indskrænkede sig til Modersmaalet og en lille Smule Tydsk, men selv det var tidt af en underlig Beskaffenhed. Da imidlertid Tydsk var det eneste fremmede Sprog, han troede at have i sin Magt, brugte han altid at tale Tydsk, naar han skulde tale fremmede Sprog. Men han gjorde det altid med et blødende Hjerte, thi til Trods for, at han af Charakteer var mild, fredelig og menneskekjærlig, havde han et indgroet Had til Alt, hvad der var tydsk. „De kan ikke forestille Dem," sagde han engang til mig, „hvad det koster mig, at jeg i Tydskland skal være nødt til at tale det forbandede Kragemaal." Der lyste en saadan Fædrelandskjærlighed ud af den Maade, hvorpaa han sagde disse Ord, at jeg næsten bebreidede mig, at jeg, der lidt i Forveien havde hørt ham tale Tydsk med en Hollænder, var altfor tilbøielig til at lægge en ondskabsfuld Dobbeltbetydning i hans Ord. I Særdeleshed harmede det ham, at han engang paa Reisen, da han talte Tydsk, var bleven spurgt af en tilstedeværende Tydsker, om de Danske talte Tydsk paa den Maade. „I Danmark tale vi vort eget Sprog og slet ikke Tydsk", svarede Jensen. „Hvorledes hedder da det, som De nys sagde, paa Dansk?" Jensen oversatte det paa sit Mo-

dersmaal; men da Tydskeren hertil bemærkede, at „det var jo Eet og det Samme", vendte Jensen ham Ryggen.

Med Tydsk hjalp han sig igjennem til Venedig; men da han kom did, gjorde de nye, forunderlige Omgivelser og det fremmede Sprog ham mistroisk. Han havde ingen Reisebog med sig fra Hjemmet, men en skreven Reiseroute, og han blev ført hen til Hôtel Bauer, der, som bekjendt, fortrinsviis søges af Tydskere. Han blev sat i en Gondol, roet igjennem en Mængde større og mindre Kanaler, hvilket allerede forekom ham mistænkeligt, og tilsidst sattes han iland ved en Bygning, der laa ved en ganske snever Kanal. Hotellet lignede ingen af dem, han tidligere havde lært at kjende, og det var for ham en ny Kilde til Uro. Portieren og Opvarteren tiltalte ham paa Tydsk, hvilket jo paa den ene Side var en Fordeel, da han dog deri kunde gjøre sig forstaaelig, men paa den anden Side var Tydsk jo et decideret Gavtyvesprog. Han var ganske vis paa, at han var falden i Røverhænder; men hvad var der at gjøre? Han kjendte Ingen, og Ingen kjendte ham. Han besluttede da at rede sig ud af det ved en List. Han vendte sig om til Portieren og spurgte, om han vidste, hvor Marquis *** boede. Han mumlede her et Navn, der skulde klinge som Italiensk. Nei, der var Ingen, der vidste, hvor bemeldte Marquis boede. Jensen gik da bort og lo saa smørigt ved sig selv: han havde jo ladet dem forstaae, at han havde fornemme Bekjendtskaber i Staden, og at de altsaa ikke kunde rydde ham

af Veien, uden at de maatte frygte for at blive opdagede. At han kom usladt fra Venedig, tilskrev han udelukkende dette listige Paafund. Da han skulde reise bort maatte han, eftersom han var aldeles ubekjendt med italiensk Mønt, give en Billetkasserer paa Jernbanegaarden hele sin Reisekasse og lade ham gjøre sig betalt deraf. Om han ogsaa gjorde sig betalt for sin egen Ulejlighed med det samme, kunde Jensen naturligviis ikke controllere.

Imidlertid kom Jensen til Florents, og her, som næsten overalt i Italien, traf han paa Landsmænd, der efterhaanden curerede ham for hans Mistroiskhed. Sine smaa Indkjøb besørgede han selv. Af Værten i Florents, der var en indfødt Dansk, fik han at vide de italienske Navne paa de Artikler, han vilde kjøbe. Men hans Organ havde vndt ved at føie sig efter den italienske Udtale, og naar han kom hen paa de paagjældende Steder, kunde Ingen forstaae ham. Jensen begyndte da at tale Tydsk for at gjøre sig forstaaelig, men naar det ikke hjalp, tog han sin Tilflugt til Mine- og Tegnsproget, og det varede da ikke længe, inden han og Butikeieren bleve enige, takket være dette Universalsprog. Da lo Jensen, saa det klukkede i ham, og Sælgeren havde da i Regelen ikke Hjerte til at trække ham op. Til Alles Forundring skaffede Jensen sig saaledes selv „Permesso“ (skriftlig Tilladelse) til at tegne Loftmalerierne i Ufficiernes Palads. Han gik ind i Direkteurens Værelse, sagde: „Permesso! Permesso!“ gjorde nogle Malergestus med Hænderne og pegede paa Loftet. Den

velvillige Direkteur forstod ham og opfyldte strax hans Forlangende. Inden han forlod Florents, lærte Stuepigen i Hotellet ham Talbenævnelserne; han repeterede flittigt sit: „uno, due, tre, quattro, cinque“ osv., men naaede alligevel, som vi strax ville see, aldrig saavidt, at han kunde bruge dem rigtigt.

Ved sin Ankomst til Rom søgte han strax hen til Vatikanet, hvor der findes de ypperste Dekorationsmalerier i Verden. Da han første Gang traadte ind i Rafaels Loggier, blev han saa slaaet af Forbauselse, at han en lang Tid taug ganske stille. Da han endelig kom til sig selv igjen, udbrød han: „Saadant Noget kan de sgu ikke finde paa i X!“ (det Sted, hvor han var fra). Han var snart i fuldt Arbeide i Vatikanet, og naar en af Custoderne spurgte ham, om han havde Tilladelse til at arbeide der, trak han sit florentinske „Permesso“ frem og foreviste det triumferende. Men en Dag fandt dog en af disse Folk paa at undersøge det nærmere, og da han saae, at det skrev sig fra Kjætterkongens Residentsstad, blev den stakkels Jensen viist Døren som en Bedrager. I det Hele taget hændte det ham ikke sjeldent, at han blev jaget paa Porten, naar han uden Tilladelse fremtog sin Blyant og Tegnebog. Sit mærkeligste Eventyr i den Retning oplevede han paa Palatinerbjerget.

I de keiserlig franske Udgravninger paa dette Bjerg var det forbudt at aftegne de nyeste Opdagelser, da Regjeringen selv forberedte Udgivelsen af et Værk derom.

Det vidste Jensen ikke noget af, men begav sig til Cavaliere Rosa for at skaffe sig Tilladelse til at eftertegne nogle Ornamenter. Han henvendte sig da til Cavalieren med sin sædvanlige Tiltale: „Permesso! Permesso!“ Rosa modtog ham meget artigt og meddelte ham paa Fransk sine Grunde, hvorfor han ikke kunde give ham den Tilladelse, han attraaede. Men da Rosa holdt op, og hans Tale, som Jensen ikke forstod et Ord af, ikke ledsagedes af det skriftlige Tilladelses-Bevis, mente Jensen, at han ikke havde forstaaet ham, og begyndte derfor igjen paa sit: „Permesso! Permesso!“ Rosa udviklede nu anden Gang for ham, hvorfor han var nødt til at afslaae hans Begjering, og da Jensen ikke kunde formode, at en saa artig Mand vilde give ham et Afslag, troede han nu, at Meningen var, at han slet intet skriftligt Permesso behøvede. Han takkede derfor, bukkede og tog strax fat paa sit Arbeide. Lidt efter kom en Custode og spurgte, med hvad Ret han tegnede her. „Permesso! Permesso!“ svarede Jensen med en saadan Rolighed og Sikkerhed, at han imponerede Custoden. Alligevel mente denne, at han burde sporge Cavalieren, om den fremmede Maler virkelig havde den Tilladelse, han foregav. Rosa, der blev opbragt over, at Maleren saa aabenlyst trodsede hans udtrykkelige Forbud, befalede Custoderne at vise ham bort, og inden Jensen vidste af det, havde han en Custode ved hver Arm, der uden videre førte ham til Ud-

gangen, til Trods for, at Jensen stred imod og den ene Gang efter den anden gjentog sit „Permesso!“.

Naturligviis kunde Jensen ikke undgaae, at han engang imellem kontant maatte betale sin Mangel paa Sprogkundskab. Jeg vil anføre et eneste Exempel af de mange. Han havde gjort en Reise til Neapel og Pompeji og bragte en neapolitansk Seddel paa tyve Francs med sig tilbage til Rom. Han gik ind til en Vexellerer for at bytte den i romerske Penge og fik tilbage en pavelig Seddel paa den samme Sum; men Jensen, der vilde have to Tifrancssedler, gav ham Seddelen tilbage og sagde: „due cinque, due cinque!“ hvilket efter hans Mening skulde betyde: „to Tiere“. Vexellereren saae forundret paa ham, men da han vedblev at gjentage sit due cinque, gav han ham tilsidst, hvad han forlangte, d. v. s. to Femmere. Jensen stak dem fornøiet til sig og gik. Først da han en Times Tid efter regnede sin Beholdning sammen, gik det op for ham, at cinque betyder fem og ikke ti, og at han var bleven narret for ti Francs. Han var alligevel ikke at bevæge til at gaae tilbage til Vexellereren. Grunden dertil laa dog ikke i nogen falsk Undseelse, men havde maaskee et ædlere Motiv, som man af følgende lille Begivenhed er berettiget til at slutte.

Paa Caféerne i Rom gives der visse Frimurerhemmeligheder, som man har godt af at kjende, naar man vil undgaae at betale meer end tilbørligt. Saaledes maa man f. Ex. i Café Roma, naar man for-

langer sin Eftermiddagskaffe, tilføie Ordet „semplice“, saafremt man ikke vil betale 10 Centimer mere. Forskjellen i Serveringen bestaaer deri, at man for den billige Priis faaer stødt Sukker og for den høiere Priis hugget Sukker. Paa andre Cafèer maa man gjøre en lignende Tilføielse, naar man forlanger Toddy, ellers maa man ikke blot betale den Cognak, man bruger, men ogsaa den, der er tilbage paa Karaffen. Paa den Maade var Jensen en Aften kommen til at betale sin Toddy temmelig dyrt, da en Landsmand kom ind og forlangte en Toddy, som han betalte ulige billigere. Det kom nu til en Forklaring, og Opvarteren blev hidkaldt og irettesat, fordi han havde benyttet sig af Jensens Uerfarenhed til at trække ham op. Opvarteren tilbød at give Jensen Pengene tilbage, men det vilde han ikke modtage. Dagen efter mødte Jensen udenfor den samme Café en Bekjendt, som foreslog ham at gaae ind med sig og spise Frokost; men Jensen vilde ikke. Da Vennen trængte ind paa ham, fortalte Jensen, hvad der var passeret ham Dagen i Forveien, og tilføiede: „Jeg kunde jo gjerne gaae derind; men jeg kan sætte mig ind i, hvor ubehageligt det maa være for den stakkels Opvarter at see mig igjen. Jeg vil derfor vente nogle Dage, for jeg igjen gaaer derind.“ At en saadan Delicatesse var en bortkastet Perle, behøver jeg ikke at tilføie, men en Perle var det dog og tilmed en ægte.

Jensens sidste Eventyr i Rom maa jeg ikke forglemme. Han havde bragt med sig fra Hjemmet et meget

lunefuldt Uhr. Jensen havde imidlertid bragt det dertil, at han, ved en behørig Anvendelse af Addition og Subtraktion, dog idetmindste omtrent kunde sige sig, hvad Klokken var. Hans Venner raadede ham til at bringe Uhret hen til en Uhrmager, men i det Punkt var han fuldkommen stædig. Han frygtede for at blive narret og kjendte desuden i Hjemmet en Uhrmager, til hvem han havde fuldstændig Tillid. Han vilde da ikke lade det reparere, før han kom hjem, og vedblev derfor med sine indviklede Tidsberegninger; saaledes kom da endelig den Morgen, da han skulde forlade Rom. Muligviis havde Uhret fundet paa den sidste Nat at gaae urimeligt langsomt; det er heller ikke urimeligt, at Jensen, medens han havde travlt med at pakke sin Kuffert, ikke har anvendt behørig Eftertanke paa sine Beregninger — vist er det, at han kom en halv Time for silde til Jernbanegaarden. Han maatte nu tage ind paa et Værtshuus til den næste Dag, betale dyrt Logis, nye Drikkepenge, Bærepenge og Droschke m. m. — hvad der tilsammen beløb sig til langt mere, end Uhrets Reparation vilde have kostet.

Endnu engang skulde jeg i Italien blive erindret om min Ven Jensen. Paa en af mine Udflugter til Pompeji spiste jeg til Middag hos Rafaello, i hvis Locanda Kunstnerne pleie at tage ind. Ved at blade omkring i en Bog der, hvori de Reisende indførte deres Navne og Bemærkninger, traf jeg ogsaa paa Jensens Navn. Han havde boet i nogen Tid her og befundet

sig vel, hvorfor han ogsaa anbefalede sine Landsmænd „den brave Rafaello og hans Hôtel, hvor man har det saa hyggeligt og faaer god Mad — for første Gang i Italien som i det kjære Hjem, udmærket Viin — „Ponte Vesuvio“ — og gode Appelsiner.“

Her i dette tarvelige Vertshuus, hos disse simple, hjertelige Mennesker, havde han for første Gang følt sig som hjemme. Man læser her mellem Linierne, hvor fremmed han har følt sig, og hvilke faste Baand der knyttede ham til hans Hjem og hans Fædreland. Man synes at see ham aabne hele sit Hjerte, og man faaer Øiet op for al dets Savn, Længsel og Kjærlighed. Under saadanne Omstændigheder har det kun lidt at betyde, at han skriver et P istedenfor et M; han gjør ingen Fordring paa at være Philolog, og det kan være ham fuldkommen ligegyldigt, om et Bjerg hedder paa Italiensk „Ponte“ eller „Monte“.

Nu sidder han, haaber jeg, i Hjemmet, midt imellem sine Kjære, fortæller dem sine vidunderlige Reiseeventyr og glemmer ikke at udmale, hvor uchristeligt Italieneren „synder“ den Reisende. Gid han maa leve længe og lykkeligt, som han fortjener! Flere Sprogkundskaber ønsker jeg ham ikke; hellere vilde jeg ønske, at hverken han eller nogen af hans Landsmænd i deres eget Hjem, imod deres Villie, maa tvinges til at tale Jensens eneste fremmede Sprog.

Skjønhedspletten.

En Novelle

af

Alfred de Musset.

I.

Det var i Aaret 1756. Trættet af Stridighederne om To-Sousafgiften*) besluttede Ludvig den Femtende at afholde en Lit de justice, og Parlamentets Medlemmer nedlagde i den Anledning deres Embeder. Sexten af Afskedsbegjæringerne bleve modtagne, og Medlemmerne gik i Landflygtighed.

Det var imidlertid ikke alene de Landsforviste selv, som maatte lide under deres Opsætsighed, men ogsaa deres Slægtninge og Venner. Det morede Kongen at krænke Brevhemmeligheden. Naar han i ledige Timer vilde forjage Kjedsomheden, lod han sin Favoritinde fore-

---

*) En Skatteafgift; af Tiendedelen af Indkomsten skulde betales to Sous for hver Livre.

læse ham det af Postens Indhold, som hun fandt interessanteſt. Enhver, som han fandt staaende i nærmere eller fjernere Forhold til de fjendtlige politiske Partiers Forere, var næsten altid fortabt. Man veed, at Ludvig den Femtende, ved Siden af alle mulige Svagheder, kun havde een stærk Side, nemlig den at være ubønhørlig.

En Aften sad han i sit sædvanlige melancholske Humeur foran den flammende Ild og lod Fødderne hvile paa Kaminpladen. Marquiſen, der gjennemlob en Række Breve, traf paa Skuldrene og lo. Kongen spurgte, hvad det var, der morede hende.

— Aa, jeg finder her, svarede hun, et aldeles forrykt Brev; men der er noget rørende i det, som vækker Deeltagelse. Det er adresseret til den smukke Froken d'Annebault. Nu skal De høre, Sire.

Madame Pompadour begyndte da med et ganske let Anstrog af Skjelmeri at læse et langt Brev, der var fuldt af forelskede Tirader.

„Hvor dog — skrev man — Skjæbnen forfølger mig! Med et Overmaal af Grusomhed har man ladet mig skimte Himlen, for siden at nedstyrte mig i Afgrunden. Jeg har ikke længere andet Tilflugtssted, andet Haab end Graven, thi nu, da jeg er ulykkelig, tør jeg ikke længere tænke paa at erholde deres Haand. De veed, at min Fader ansøgte for mig om en Fændrikspost i Cavalleriet eller Garden, og De veed, hvilken Indflydelse denne Post vilde havt paa hele mit Liv, da den gav mig Ret til at tilbyde Dem min Haand. Her-

tugen af Biron støttede min Ansøgning, men Kongen afslog den paa en Maade, som jeg altid vil mindes med Smerte, thi af hvilken Grund skal jeg straffes for min Faders Anskuelser? Min Hengivenhed for Kongen er ligesaa oprigtig som min Kjærlighed til Dem. Det er fortvivlet, at man afslaaer min Bon, og det strider fuldstændig mod Hs. Majestæts velbekjendte Godhed ...

— Ah, sagde Kongen, det interesserer mig virkelig.

„Dersom De vidste, hvor vi ere opfyldte af Sorg? Vauverts Pavillon søger jeg hvert Øieblik hen til; i Haverne omkring Neauflette vandrer jeg hver Dag alene. Jeg har forbudt at stuffe Gangene, og Sporene af Deres lette Fjed ere ikke blevne udslettede. Mærkerne af Deres lille Fod og af Deres høie, hvide Hæle seer jeg endnu i Alleerne; de drage mig uvilkaarligt efter sig, medens jeg i Tankerne følger Deres skjønne Billede, og dette henrivende Fantom faaer efterhaanden Liv, som om det fængsledes til de flygtige Spor. Her er det, her i Blomsterhaven, medens vi gik og talte med hinanden, at jeg lærte at kjende Dem. En Opdragelse, beundringsværdig som var det en Engels, en Dronnings Anstand, forenet med Nymfernes Gratie, Tanker, der vare Leibnitz værdige, og et Sprog, saa simpelt og yndefuldt, Platos Bid paa Dianas Læber, alt det sænkede mig dybere og dybere ned i Tilbedelse. Og imens udfoldede alle disse elskede Blomster sig rundt omkring os. Jeg aandede deres søde Duft, medens jeg hørte paa

Dem, og i deres Vellugt levede Erindringen om Dem. Nu boie de deres Hoved; de ere mig et Billede paa Døden ...

— Aa, det er jo kun en daarlig Copi af Jean-Jacques, afbrød Kongen hende.

„Og naar jeg vender tilbage fra disse Spadseretoure — fortsatte Marquisen — finder jeg min Fader alene i den store Sal. Han sidder med Albuen stottet til Bordet, et enkelt Lys brænder ved hans Side, og rundt omkring er der kun Rester af forsvunden Herlighed. Med Smerte seer han mig komme . . . min Sorg forøger hans. — Athenais! henne ved Vinduet i denne Sal staaer det gamle Klaveer, paa hvilket Deres lille fine Haand har leget, denne Haand, som mine Læber en eneste Gang har berørt, medens Deres aabnede sig for at nynne de blode Toner saa let og sagte, at Deres Sang næsten kun blev et Smiil. Hvor de dog ere lykkelige, Rameau og Lulli og Douci, og hvad de hedder Allesammen! De mindes dem og elsker dem, og Tonerne, som de skabte, have svævet paa Deres Læber. Ogsaa jeg sætter mig til Klaveret og forsøger at spille en af Deres Yndlingssange, men de synes mig saa kolde og saa monotone! Jeg hører dem doe hen, medens Echoet taber sig i den store, triste Sal. Min Fader vender sig om og seer min Sorg; men hvad skal han gjøre? Han seer mig ung, fuld af Kraft og Liv, og længselsfuld efter at føres ud paa Livets stormfulde Hav; han er min Fader og mægter Intet at gjøre for mig . . .

— Men sig mig, hvad vil han i Grunden? spurgte Kongen. Hvad er der i Veien?

„Jeg kan ikke negte — vedblev Marquisen at læse med mere dæmpet Stemme — jeg kan ikke nægte, at vi ere nære Naboer og langt ude beslægtede med Abbed Chauvelin . . ."

— Ah, det hænger saaledes sammen, sagde Ludvig den Femtende gabende. Endnu flere Slægtninge af de Opsætsige! Parlamentet misbruger min Godhed; det har virkelig en altfor talrig Familie.

— Men naar det nu kun er langt ude Beslægtede . . .

— Ligemeget; jeg vil slet ikke vide af dem at sige. Denne Abbed Chauvelin er Jansenist. Kast Brevet i Ilden og lad mig ikke høre mere om det!

II.

Kongens sidste Ord indeholdt just ikke en udtrykkelig Dødsdom, men dog noget nær et Forbud mod at leve, thi hvad skulde i 1706 en ung, uformuende Adelsmand tage sig for, naar Kongen ikke vilde høre tale om ham?

Saaledes omtrent stode Sagerne for Chevalier de Vauvert.

Han befandt sig med sin Fader ene paa

Slottet Neauflette og gik i en sørgmodig, men heftig Stemning op og ned i den gamle Sal.

— Jeg vil reise til Versailles, sagde han.

— Men hvorfor?

— Jeg elsker lidenskabeligt Froken d'Annebault.

— Men til ingen Nytte, veed Du nok. Det er kun Molière, der laver Ægteskaber uden Medgift. Desuden husker Du nok ikke paa, at jeg er i Unaade.

— Maa det i al Beskedenhed være mig tilladt at spørge, hvad der har foraarsaget denne Unaade? Hvorfor skal Abbed Chauvelin drage os med sig i sit Fald?

— Abbed Chauvelin har handlet som en brav Mand. Han vægrer sig ved at billige Tienden, fordi han foler sig oprørt over Hoffets Ødselhed. Den seirrige Konge har klarlig seet, at han var elsket af hele sit Rige, han har seet det endnu mere klart, da han svævede paa Gravens Rand. Da ophørte hver Uenighed, hver Partistrid og hvert Nag. Hele Frankrig laa paa Knæ ved Kongens Seng og bad for ham. Hans Soldater og hans Læger har vi redeligt betalt, men vi vil ikke længere betale hans Maitresser, thi vi har Andet at gjøre end at underholde Madame Pompadour.

— Jeg vil ikke tage hende i Forsvar. Jeg kan hverken tale for eller imod hende, thi jeg har ikke engang saa meget som seet hende.

— Ja men, ikke sandt, Du vilde ikke have noget imod at see hende? I din Alder er det altid Øinene, som fælde Dommen. Nu, Du kan jo gjøre et Forsøg,

hvis Du har Lyst; men Du vil ikke opnaae, hvad Du søger.

— Og hvorfor ikke?

— Fordi det er Daarskab, fordi denne Marquise er ligesaa usynlig i Brinborions Boudoirer som Storherren i sit Serail, fordi man vil lukke alle Dørene lige for Næsen af Dig. Du vil kun forsøge det Umulige og jage efter Lykken som en Eventyrer!

Nei, men som en Forelsket. Jeg vil kun gjøre Indsigelse mod en Uretfærdighed. Jeg havde grundet Haab, ja jeg havde næsten et Løfte fra Hr. de Biron; jeg var lige ved at komme i Besiddelse af den, jeg elsker, og denne Kjærlighed er ikke ufornuftig, — Du har selv aldrig misbilliget den. Tillad mig da at gjøre et Forsøg paa at tale min Sag.

— Du kjender ikke det mindste til Hoffet og vil alligevel søge det!

— Maaskee vil jeg netop lettere blive modtaget, fordi man ikke kjender mig.

— Man skulde ikke kjende Dig? Hvad tænker Du paa? Med et Navn som dit! . . . Vi ere gamle Adelsmænd, min Søn; man maa kjende os.

— Kongen vil høre mig.

— Jo vist! Du troer, at Du er i Versailles, naar din Vogn holder udenfor Slottet . . . Lad os nu engang antage, at Du kommer gjennem Entreen, Galeriet og ind i Forsalen. Mellem Hans Majestæt og Dig er der kun en Dør, men denne Dør er en Afgrund.

Du vender tilbage, Du søger Omveie og Protectioner, men Du finder ingen. Vi ere Slægtninge af Abbed Chauvelin, og Du veed jo, hvorledes Kongen hævner sig? Med Tortur paa Damiens, med Landflygtighed paa Parlamentet, men paa os Andre med et Ord, eller, værre endnu, med Taushed. Og veed Du ikke, hvad Kongens Taushed vil sige, naar han, istedenfor at svare Dig, gaaer forbi Dig med sit stumme Blik og tilintetgjør Dig. Det er, ligesom Grevepladsen og Bastillen, en bestemt Grad af Straf; tilsyneladende er den mindre grusom, men den mærker dog ligesaa godt som Bøddelens Haand. Og Du vil virkelig gaae til Hoffet, virkelig kaste Dig for Marquisens Fødder?

— Man siger, at de skal være udmærket smukke.

— Hun er ingen Skjønhed og Kongen elsker hende ikke, det veed man, men alligevel giver han bestandig efter for denne Kvinde. For at hævde en saadan Magt, maa hun vel sagtens være i Besiddelse af Andet end sit dumme Hoved.

— Man paastaaer, at hun skal være i Besiddelse af megen Aand.

— Men uden Hjerte — et herligt Fortrin!

— Uden Hjerte! Hun, som kan declamere Voltaires Vers og synge Rousseaus Musik saa smukt! Hun, som spiller Alzire og Colette! Det er umuligt, det faaer man mig aldrig til at troe.

— Saa reis og see selv!

III.

Chevalier de Vauvert begav sig altsaa til Versailles og tog Klokken fem om Eftermiddagen ind i Herberget „Solen

I Versailles boede en gammel Geistlig, som tidligere havde været Sognepræst i Nærheden af Neauflette. Chevalieren kjendte ham og holdt af ham. Denne Præst, der selv var fattig og uden Indflydelse, havde imidlertid en velstaaende Nevøu, som var Abbed ved Hoffet og paa Grund deraf maaskee nok kunde være til Nytte. Chevalieren begav sig til Nevøuen.

— De kommer netop i en heldig Stund, sagde den ansete geistlige Herre. Der er i Aften Opera ved Hoffet. Selv gaaer jeg der ikke, men her er netop en Indbydelse fra Hertugen af Aumont. Benyt den. De er ganske vist ikke præsenteret, men da man spiller Komedie, er det heller ikke nødvendigt. Sørg for at befinde Dem paa Kongens Vei, naar han gaaer til sine Privatværelser. Et Blik, og Deres Lykke er gjort.

Chevalieren takkede Abbeden og, trættet af en næsten søvnløs Nat og en heel Dag til Hest, gjorde han foran et Speil i Herberget et af disse lidt skjødesløse Toiletter, der klæde Forelskede saa ypperligt. En i denne Kunst ikke meget erfaren Tjenestepige hjalp ham, saa godt hun kunde, og forsynede hans guldbroderede Kjole med et ikke ringe Quantum Pudder.

Og saa begav han sig da, tyve Aar gammel, paa Vei for at søge Lykken.

Det begyndte at blive Nat, da han naaede Slottet. Lidt frygtsom gik han hen til Gitterporten og spurgte Skildvagten om Vei. Man viste ham opad Hovedtrappen. Paa denne fik han af Schweitzeren at vide, at Operaen nylig var begyndt, og at Kongen, det vil sige alle de Indbudne, befandt sig i Operasalen.

Dersom Hr. Marquien vil gaae over Gaarden, tilføiede Schweitzeren (han kaldte Alle Marquier, naar han ikke kjendte deres Titel), vil De kunne bivaane Skuespillet om et Øieblik. Vil Hr. Marquien derimod hellere gaae gjennem Værelserne . . .

Chevalieren kjendte slet ikke Slottet. Nysgjerrigheden bragte ham til at svare, at han foretrak at gaae gjennem Værelserne; da derfor en Lakai gjorde Mine til at ville ledsage ham, drev en pludselig opdukkende Forfængelighed ham til at tilføie, at man ikke skulde gjøre sig Ulejlighed med at ledsage ham. Han begav sig da, ikke uden en vis Uro, paa Vei alene.

Versailles straalede af Lys. Lysekroner, Candelabrer, forgyldte Meubler og Marmorstatuer glimrede hele Slottet igjennem. Alle Fløidøre stode aabne undtagen de, der førte til Dronningens Gemakker. Efterhaanden som Chevalieren gik fremad, blev han fyldt af en Forbauselse og en Beundring, som man har ondt ved at forestille sig. Thi det, som gjorde hele det Skue, der viste sig for ham, saa vidunderligt, var ikke alene den glimrende Skjønhed, han saae omkring sig, det var til-

lige den fuldstændige Ensomhed, der omgav ham i denne fortryllende Ørken.

Der er i Virkeligheden ved at befinde sig alene i et stort, vidtstrakt Rum, det være sig nu i et Tempel, et Kloster eller et Slot, noget Besynderligt og. man kan næsten sige, Hemmelighedsfuldt. Bygningen synes at tynge med en underlig Vægt paa den, som befinder sig ene derinde; Murene true ham, Echoet lytter, Lyden af hans Skridt forstyrrer en saa dyb Taushed, at han føler en uvilkaarlig Frygt og kun gaaer fremad, opfyldt af Ærbødighed.

Chevalieren havde i Begyndelsen ogsaa denne Fornemmelse, men snart blev han endnu mere betagen af Interessen ved det Nye og Forunderlige. Fra Speilvæggene straalede Candelabrenes Lys ud igjen i utallig Mangfoldighed; Tusinder af Amoriner, Nymfer og Hyrdinder legede paa Paneelværkerne, flagrede omkring paa de gibsede Lofter og syntes i en uendelig Række at omslynge hele Paladset. Her var der uhyre Sale med guldbroderede Fløielsbaldakiner, og hvor det store Kongedømmes traditionelle Stivhed endnu bevaredes af de i Parade opstillede Lænestole; der saae man hyppigt brugte Ottomaner i Uorden omkring et Spillebord; — hist en Uendelighed af øde Sale, hvori Glimmerpragten straalede saa meget stærkere, fordi dens Glands syntes saa unyttig. Af og til aabnede hemmelige Døre sig ud til uendelige Corridorer; tusinde Trapper og tusinde Gange krydsede hinanden som i en Labyrinth. Snart saae man kæmpe-

mæssige Soileræker og Estrader, snart Boudoirer, der lignede Tukkesale; et vældigt Maleri af Vanloo tæt ved en Porphyrkamin; en Æske Skjønhedspletter, glemt ved Siden af en plump chinesisk Porcellainsfigur; snart en overvældende Storhed, snart en forfinet Elegance; og overalt midt i denne Luxus, Ødselhed og Blodagtighed en underlig, stadig vexlende, berusende Duft, en Parfume, der mindede om Blomster og Kvinder, en Atmosphære, svanger med den mest udsøgte, bedovende Vellyst.

Naar man, tyve Aar gammel, bliver flyttet ind mellem disse Vidundere og befinder sig ene der, er der ganske vist Grund til at føle sig blændet af al denne Glands. Som i en Drøm gik Chevalieren omkring paa Lykke og Fromme.

„Et sandt Feepalads!" hviskede han, og i Virkeligheden forekom alt dette ham ogsaa som et af disse Eventyr, i hvilke Prindser, der have forvildet sig, opdage magiske Slotte.

Var det virkelig dødelige Væsener, som beboede dette uforlignelige Opholdssted. Var det virkelige Kvinder, som havde siddet i disse Lænestole, og hvis bløde Former paa disse Puder havde efterladt det lette Tryk, som endnu fortalte om yndefuld Nonchalance? Maaskee vilde der bag disse tykke Draperier aabne sig en stor, straalende Sal med en for hundred Aar siden indslumret Prindsesse; maaskee vilde der ud fra Marmorsøilerne og de gyldne Paneler træde en eller anden Fee i Fiskebeenskjorter, en eller anden Hoffets Hamadryade!

Fortumlet af alle disse Chimærer havde Chevalieren, for bedre at kunne dromme, kastet sig paa en Sopha, og han vilde maaskee være bleven liggende der længe, hvis han ikke var kommen i Tanke om, at han vor forelsket. Hvad tog for Øieblikket hans Elskede, Froken d'Annebault, sig for i det gamle Slot, hvor hun var bleven tilbage?

— Athenais! udbrød han pludselig. Og jeg, som her doser Tiden hen! Er min Fornuft omtaaget? Hvor er jeg, og hvad foregaaer der med mig?

Han reiste sig og fortsatte sin Vandring gjennem denne nye, ukjendte Verden. At han forvildede sig, behøver neppe at fortælles. Men han saae da nogle Lakaier, som stode og talte sagte med hinanden i en af de tilstødende Sale. Han gik hen til dem og spurgte, hvilken Vei han skulde gaae for at komme til Theatret.

— Hvis Hr. Marquien, svarede man (bestandig efter samme Formel), vil være saa god at gaae ned ad denne Trappe og følge Galeriet tilhøire, saa maa De ved Enden af det stige tre Trin opad. De skal derpaa dreie tilvenstre, og, naar De er kommen igjennem Diana- og Apollosalen samt Musernes og Foraarets Sale, atter stige sex Trin ned. Naar De saa gaaer videre frem med Gardesalen paa høire Haand, vil De ganske vist træffe paa andre Schweitzere, som kunne vise dem Resten af Veien.

— Meget forbunden, sagde Chevalieren. Naar

jeg med saa gode Oplysninger ikke kan finde Vei, maa Skylden være min egen.

Han gav sig atter modigt paa Vandring, standsede af og til imod sin Villie for at see sig omkring og mindedes saa atter sin Forelskelse. Da der tilsidst var hengaaet endnu et godt Kvarteer, traf han, som man havde sagt, igjen paa andre Lakaier.

— Hr. Marquien er gaaet feil, underrettede man ham om. De skulde være gaaet gjennem den anden Fløi af Slottet. Men det kan meget let redresseres, hvis Hr. Marquien blot vil stige ned ad denne Trappe, derpaa gaae igjennem Nymfesalen, Sommersalen . . .

— Jeg takker Dem, afbrød Chevalieren.

Men det er jo forskrækkelig dumt af mig, faldt det ham derpaa ind, saaledes at adspørge disse Folk. Jeg gjør mig jo selv til Skive for deres Sarkasmer, og selv om de ikke lee af mig, hvad Nytte har jeg saa af alle disse pompeuse Navne paa Sale, hvoraf jeg ikke kjender en eneste?

Han bestemte sig til, saavidt det lod sig gjøre, at gaae bestandig ligeud. „Thi," sagde han til sig selv, „dette Slot er meget smukt, det er meget stort, men naar det kommer til Alt, maa jeg dog, selv om det var tre Gange saa langt som vor Kaningaard, tilsidst naae Enden paa det."

Det er imidlertid i Versailles ikke let at gaae længe ligeud, og denne landlige Sammenligning mellem Kongeboligen og en Kaningaard har uden Tvivl vakt

Fortrydelse hos Stedets Nymfer, thi de begyndte igjen at lede den stakkels Forelskede vildt, saa han bestandig kom tilbage til det samme Sted, hvorfra han var gaaet ud. Til Straf for hans Mangel paa Delicatesse viklede de ham dybere og dybere ind i deres Labyrinth af Marmor og Guld.

I Piranési's „Romerske Antiquiteter" findes der en Suite Tegninger, som Kunstneren kalder sine Drømme, og som ere Erindringer fra Syner, han har havt under en Febervildelse. Disse Tegninger forestille store gothiske Sale; paa Gulvene staaer der alleslags Kraner og Løftemaskiner, Hjul, Touge, Tridser, Løftestænger, o. s. v., et Udtryk for den voldsomme Magt, som her er sat i Bevægelse. Langs Murene seer man en Trappegang, og paa denne klattrer med sienlynlig Besvær Piranési selv. Naar man følger Trinene lidt opad, standse de pludselig ved Randen af en Afgrund. Den stakkels Piranésis Besværligheder maae, antager man, her være endte, thi han kan ikke gjøre et Skridt videre uden at falde. Men løfter man Øinene op, vil man see en anden Trappegang, høiere oppe i Luften, og paa den atter Piranési ved Randen af en ny Afgrund. Og naar man seer endnu høiere op, gjentager det Samme sig, Piranési fortsætter bestandig sin svimlende Opstigning, indtil Trappen og han forsvinde i Skyerne, det vil sige udenfor Tegningen.

Denne Feberallegori giver et fortræffeligt Billede paa spildt Umage og blind Utaalmodighed.

Chevalieren, der bestandig vandrede fra Sal til

Sal og fra Galeri til Galeri, blev til Slutning hidsig og vred.

— Det er da ogsaa fordømt! udbrød han. Efterat jeg har været saa fortryllet og henrykt over at befinde mig saa vel i dette tosfede Palads, kan jeg nu ikke længere komme ud af det igjen. Det er Straffen for den dumme Forsængelighed, der bevægede mig til at gaae herind som Prinds Fanfarinet med Guldstøvlerne, istedenfor at jeg skulde have bedt den første den bedste Lakai om at ledsage mig til Theatret.

Da han, lidt vel seent, blev anfalden af dette Samvittighedsnag, befandt Chevalieren sig, ligesom Pirenéi, paa Halvveien af en Trappegang og stod netop paa en Affats i Nærheden af tre Døre. Bag den midterste forekom det ham, at han hørte en saa let, saa behagelig Lyd af Stemmer, at han ikke kunde lade være at lytte. I samme Øieblik, som han gjorde nogle Skridt fremad for at være indiscret, sprang begge Fløidørene op. Et Vindpust, fryddret af tusinde forskjellige Parfumer, en Straaleglands, der maatte bringe selve Speilgalerierne til at blegne, strømmede saa pludseligt ud imod ham, at han uvilkaarligt veg nogle Skridt tilbage.

— Vil Hr. Marquien træde ind? spurgte Schweitzeren, der havde aabnet Døren.

— Jeg ønskede gjerne at overvære Skuespillet, svarede Chevalieren.

— Det er forbi netop i dette Øieblik.

Og samtidig saae Chevalieren en Mængde smukke Damer, der vare fiint sminkede med Roser og Karmin, række ikke Armen og heller ikke Haanden, men Fingerspidsen til ældre og yngre Cavalerer, og saa med stor Omhu begynde at komme paaskraa ud af Skuespilsalen, for at deres Fiskebeensskjørter ikke skulde tage nogen Skade. Hele denne glimrende Skare talte med sagte Stemmer, halv muntert og halv ærbødigt.

— Men hvad er dog dette? udbrød Chevalieren, der ikke anede, hvor Tilfældet havde ført ham hen?

— Kongen kommer, svarede Schweitzeren.

Der er et Slags Uforfærdethed, som aldrig giver fortabt; det er det Slags Mod, der findes hos Folk uden egentlig Opdragelse. Men det besad vor unge Provindsbeboer ikke, skjøndt han forresten var ganske tapper. I det Samme han hørte Ordet: „Kongen kommer", blev han staaende ubevægelig og næsten forfærdet.

Kong Ludvig den Femtende besad, som man veed, en ganske overordentlig let, elegant og majestætisk Holdning. Han roste sig med fuld Foie af at være Frankrigs første Adelsmand, og hans Elskerinder sagde, ikke uden Grund, til ham, at han tilligemed var den mest velskabte og den smukkeste. Det var virkelig noget Overordentligt at see ham forlade sin Læneſtol og være saa naadig selv at bevæge sin Person fremad. Naar han gik hen over Gulvet med den ene Arm hvilende paa d'Argensons Skulder, medens hans røde Hæle lang-

somt gled hen over det bonede Gulv (en Dovenskab, som han selv havde bragt i Mode), saa forstummede enhver Hvisken, og Kavalererne bøiede Hovedet uden at briste sig til at bringe Monarken nogen egentlig Hilsen, og de smukke Damer hældede sig dybt ned over deres ildfarvede Livbaand og tilnikkede ham med Hovedet skjult i den store Halskrave dette kokette Goddag, som vore Bedstemødre kaldte en Reverents.

Den tause Monark passerede altsaa ensom midt imellem hele Skaren, forbi disse Blomster, disse smukke Damer og hele Hoffet. Chevalieren behøvede ikke at tænke sig længe om for at indsee, at han ikke havde Nogetsomhelst at haabe af Kongen, og at Beretningen om hans Kjærlighedshistorie hos ham ikke vilde finde noget gunstigt Øre.

— Jeg Ulykkelige, tænkte han. Min Fader havde kun altfor megen Ret, da han sagde, at jeg to Skridt fra Kongen vilde see en Afgrund mellem ham og mig. Selv om jeg vovede at bede om en Audients, hvem skulde saa beskytte mig, hvem skulde præsentere mig? Der staaer han, denne mægtige Eneherster, som med et Ord kan forandre hele mine Skjæbne, sikkre min Fremtid, opfylde alle mine Ønsker. Der staaer han foran mig; naar jeg strækker Haanden ud, kan jeg røre ved hans Kongekaabe . . . og dog føler jeg mig længere borte fra ham, end jeg var det i min fjerne Provindsafkrog. Hvorledes skal jeg vove at tale til ham? Hvor-

ledes skal jeg faae ham til at standse? Hvem kommer mig til Hjælp?

Medens Chevalieren hengav sig til disse lidet trøstelige Tanker, fik han Øie paa en ung, meget smuk Dame med en Anstand fuld af Ynde og Fiinhed. Hun var ifort en hvid Kjole uden Diamanter eller Broderier og bar en Rose i Haaret. Hun rakte Haanden til en „ambraduftende" Kavaler, som Voltaire siger, og talte ganske sagte med ham bag sin Vifte. Tilfældet vilde nu, at medens hun var ivrig i Færd med at tale, smile og gestikulere, faldt denne Vifte hende ud af Haanden og ind under en Læneſtol, der stod lige foran Chevalieren. Han bøiede sig øieblikkelig ned for at tage den op. Ved denne Leilighed var han kommen til at ligge paa Knæ, og den unge Dame forekom ham saa fortryllende, at han præsenterede hende Viften i denne Stilling. Hun smilte og gik bort, idet hun takkede ham med en let Haandbevægelse. Med ved det Blik, hun sendte ham, følte han sit Hjerte banke, uden at han kunde forklare sig selv Grunden dertil. Der var imidlertid en Grund. Denne unge Dame var nemlig ingen Anden end den lille Etioles, som de Misfornøiede endnu kaldte hende, medens Andre, naar de talte om hende, sagde „Marquiſen" paa samme Maade, som man pleier at sige „Dronningen".

IV.

— Hun skal protegere mig, hun skal komme mig til Hjælp! Ja, Abbeden havde Ret, da han sagde, at et Blik skulde blive af afgjørende Betydning for hele mit Liv! Ja, disse milde, venlige Øine, denne skjelmske og yndefulde Mund, denne lille Fod, der drukner i Silke, skal blive min Redning .... Hun er min gode Fee!

Chevalieren udtalte disse Tanker næsten høit, da han vendte tilbage til sit Herberg. Men hvorfra kom da dette Haab saa stærkt og saa pludseligt? Var det blot hans Ungdom, der talte, eller havde Marquisens Øine ogsaa talt?

Vanskeligheden blev imidlertid bestandig den samme. Selv om han ikke længer tænkte paa at blive præsenteret for Kongen, hvem skulde saa præsentere ham for Marquisen?

Han tilbragte en stor Deel af Natten med at skrive et Brev til Froken d'Annebault, der saa omtrent lignede det, Madame Pompadour havde læst.

Allerede tidlig den næste Morgen gik Chevalieren ud og drev drømmende omkring gjennem Gaderne. Det faldt ham ikke ind at tye hen til hans Beskytter Abbeden. Hvorfor? ja det er just ikke saalet at sige. Grunden var vel nærmest en Blanding af Frygt og Dristighed, af falsk Undseelse og romantisk Sværmeri. Og hvad vilde i Virkeligheden ogsaa Abbeden have svaret, naar han fortalte ham sin Historie fra den foregaaende Dag?

— „De har været saa heldig at tage en Vifte op; har De benyttet Dem deraf? Hvad har De sagt til Marquisen?" — Intet. — „De skulde have talt til hende?" — Jeg var forvirret og havde næsten tabt Hovedet. — „Det var en Feil af Dem, man maa forstaae at gribe Leiligheden; men det kan gjøres godt igjen. kal Sjeg præsentere Dem for Hr. N. N., der er en af mine Venner, eller for Madame N. N., som er en af mine Veninder? Vi ville forsøge at skaffe Dem Adgang til denne Marquise, som De er saa bange for, og saa haaber jeg" osv. osv.

Det vilde Chevalieren ikke. Det forekom ham, at naar han fortalte Andre sit Eventyr, vilde han paa en vis Maade fordærve det. Han sagde til sig selv, at Tilfældet havde begunstiget ham paa en næsten uhørt og utrolig Maade, og at dette burde være en Hemmelighed mellem ham og Tilfældet; at betroe denne Hemmelighed til den Første den Bedste var efter hans Mening at berøve den sin Værdi og at vise sig uværdig til den.

Jeg gik igaar alene til Versailles, tænkte han, og jeg vil nu ogsaa gaae alene til Trianon (det var for Øieblikket Favoritindens Opholdssted).

En saadan Maade at tænke paa kan, ja maa vel endogsaa synes extravagant for de mere Beregnende, der Intet forsømme og overlade det mindst Mulige til Tilfældet. Men selv de sloveste Mennesker kunne, hvis de engang have været unge (hvad iøvrigt ingenlunde Alle have været), have lært at kjende denne eiendommelige, dristige, farlige og forførende Følelse, som

driver os paa Lykke og Fromme ud i Livet; man føler sig blind, og man ønsker at være det; man veed ikke, hvor man gaaer hen, men man gaaer dog bestandig fremad. Det Fortryllende ligger netop i denne Sorgløshed og Uvidenhed; det er den virkelige Lykke for Kunstneren, som drømmer, for den Forelskede, som tilbringer Natten under sin Elskedes Vinduer; det er ogsaa Soldatens Instinkt og ligeledes Spillerens.

Chevalieren havde da, næsten uden at vide det, taget Veien til Trianon. Uden egentlig at være pyntet savnede han dog ingenlunde Elegance og endnu mindre denne Maade at være paa, der gjør, at en Lakai, som man tilfældig støder paa, ikke spørger, hvor man skal hen.

Det faldt ham derfor heller ikke vanskeligt ved Hjælp af nogle Oplysninger, som han havde faaet i Herberget, at naae til Gitteret foran Slottet, hvis man tør kalde denne Bonbonæske af Marmor ved dette Navn.

Gitteret var imidlertid uheldigvis lukket, og en stor Schweitzer spadserede med Hænderne paa Ryggen frem og tilbage i den indre Allee.

— Kongen er her, sagde Chevalieren til sig selv, eller ogsaa er Marquisen her ikke. Naar Dørene ere aflaasede, og Tjenerne spadsere, saa maa Herskabet enten have lukket sig inde eller være gaaet ud.

Hvad var her at gjøre? Ligesaa megen Tillid og Mod, som han havde havt for et Øieblik siden, ligesaa megen Tvivl og Frygt følte han nu. Den blotte Tanke:

„Kongen er her" forskrækkede ham nu mere, end de Ord: „Kongen kommer" havde gjort Dagen forud. Thi nu kjendte han dette kolde Blik, denne Majestæt, der var uimodtageliq for enhver Paavirkning.

— Hvilket Ansigt — tænkte han — vilde jeg ikke sætte op, hvis jeg nu forsøgte at trænge ind i denne Have og pludselig stod Ansigt til Ansigt med Monarken!

For den ulykkelige Forelskedes Phantasi viste sig allerede det just ikke meget tiltalende Omrids af Bastillen; istedenfor det fortryllende Billede, han havde bevaret af denne Marquise, der gik smilende forbi ham, saae han Taarne og Fængsler, daarligt Vand og muggent Brød. Lidt efter lidt kom Eftertanken, og samtidig svandt Haabet.

Og dog, sagde han endnu en Gang til sig selv, der er jo i Grunden ikke noget Ondt i det Hele. Jeg kommer kun for at protestere mod en Uretfærdighed. Man modtog mig saa godt i Versailles igaar, og Lakaierne vare saa høflige! Hvad frygter jeg for?

Han nærmede sig Gitterporten og tog fat i den. Den var ikke lukket; han aabnede den og traadte dristigt ind. Schweitzeren vendte sig om imod ham med en barsk Mine.

— Hvad vil De? Hvor skal De hen?

— Til Madame Pompadour.

— Er De tilsagt til Audients?

— Ja.

— Hvor er Deres Brev?

Nu var han ikke længere Marquis som igaar.

Chevalieren saae ned ad sig og opdagede med Bekymring, at hans hvide Stromper og hans Agatspænder vare bedækkede med Støv. Han havde begaaet den Feil at komme tilfods. Schweitzeren saae ogsaa ned og maalte ham, ikke fra Hoved til Fod, men nedenfra opad.

— De har intet Brev. Hvad vil De?

— Tale med Madame Pompadour.

— Og det, mener De, kan lade sig gjøre uden videre?

— Det veed jeg ikke. Er Kongen her?

— Maaskee. Men gaa nu deres Vei!

Chevalieren havde ikke Lyst til at blive vred, men imod hans Villie bragte dog denne Uforskammethed ham til at blegne.

— Jeg har undertiden sagt til en Lakai, at han skulde gaae, men en Lakei har aldrig tidligere vovet at sige det til mig.

— Lakai! Jeg en Lakai! udbrød Schweitzeren rasende.

— Lakai, Portner, Tjener, Dørvogter, — det er mig et og det samme.

Schweitseren gjorde et Skridt henimod Chevalieren med knyttede Hænder og truende Blik. Chevalieren, der nu igjen var bleven fuldstændig Herre over sig selv, løftede ganske let Grebet paa sin Kaarde.

— Tag Dem iagt, sagde han, jeg er Adelsmand, og det koster mig kun sex og tredive Livres at slaae en Tolper som Dem til Jorden.

— Hvis De er Adelsmand, saa staaer jeg til

Gjengjæld i Kongens Tjeneste; jeg gjør kun min Pligt, og tro ikke . . .

I dette Øieblik hørte man fjernt borte en Fanfare, der syntes at komme fra Satorysskoven. Chevalieren lod sin Kaarde falde tilbage i Skeden og sagde, idet han reent glemte den opstaaede Trætte:

— Men, det er jo Kongen, der tager paa Jagt. Hvorfor sagde De mig ikke det strax?

— Det angaaer hverken Dem eller mig.

— Hør nu, min Ven. Kongen er ikke derinde, og jeg har intet Brev. Jeg er heller ikke tilsagt til Audients; men see her er Drikkepenge, saa lader De mig nok komme ind.

Han tog nogle Guldstykker op af sin Lomme. Schweitzeren maalte ham paany med overlegen Foragt.

— Hvad skal det betyde? sagde han haanligt. Troer De, at man paa denne Maade kan faae Indpas i en kongelig Bolig? Tag Dem iagt, at jeg ikke lader Dem arrestere, istedenfor at jage Dem paa Porten.

— Du? jammerlige Drog! udbrød Chevalieren, i hvem Vreden atter kogte op, og som nu paany greb til Kaarden.

— Ja, netop jeg! svarede den store, svære Mand. Men under denne Samtale havde tætte Skyer samlet sig paa Himlen. Et Uveir stod i Begreb med at bryde los. Der glimtede et hurtigt Lyn, fulgt af et heftigt Tordensfrald, og Regnen begyndte at falde i store Draaber. Chevalieren, der endnu holdt Haanden ved Kaardegrebet,

saae en Draabe, saa stor som en lille Daler, falde paa sin stovede Sko.

— Lad os søge Ly, sagde han. Jeg seer ingen Grund til, at vi skulle staae her og lade os gjennembløde.

Og han tog ganske ugeneert Veien til Cerberus' Hule, eller, om man hellere saa vil, Portnerboligen. Da han var kommen derind, kastede han sig i Portnerens egen store Lænestol.

— Hvor De kjeder mig, sagde han, og hvor jeg er uheldig! De troer, at jeg har ondt i Sinde, og hele Sagen er dog den, at jeg i min Lomme har et Bønskrift til Hans Majestæt! Jeg er fra Provindserne, men De er slet og ret en Dumrian!

Istedenfor at svare gik Schweitzeren hen i en Krog, tog sin Hellebarde og stillede sig med dette Vaaben i Haanden ligeoverfor Chevalieren.

— Naar gaaer De? raabte han med Stentorstemme.

Striden, der vexelvis var bleven glemt og gjenoptaget, truede denne Gang med at antage en alvorlig Charakteer, og Schweitzeren løftede allerede Vaabnet. Der kunde i dette Øieblik være hændet, hvad det skulde være, hvis Chevalieren ikke pludselig havde vendt Hovedet om med det Udbrud:

— Hvem kommer der?

En ung Page, der red en fortræffelig Hest, kom ridende i fuld Carriere. Veien var opblødt af Regnen,

og Gitterporten stod kun aaben paa Klem. Han standsede et Øieblik, medens Schweitzeren gik hen og lukkede op. Pagen gav derpaa Hesten Sporerne, men Dyret gled paa den fugtige Jord, snublede og faldt.

Chevalieren ilede strax tilhjælp, og han bar sig saa behændigt ad, at Hest og Rytter snart vare paa Benene igjen. Men denne sidste var bedækket med Snaus og kunde kun til Nød halte afsted. Da han var bragt ind i Schweitzerens Huus, og det nu var blevet hans Tour at tage Plads i den store Læneſtol, sagde han til Chevalieren:

— De er uden Tvivl Adelsmand. De har beviist mig en stor Tjeneste, men De kunde bevise mig en endnu større. Jeg bringer et Budskab fra Kongen til Marquisen, hvormed det haster meget, hvad De vil kunne indsee, da min Hest og jeg have været nærved at brække Halsen for at komme hurtig afsted. De vil forstaae at jeg, tilsolet som jeg er og haltende, ikke kan bringe dette Papir til dets Bestemmelsessted. Vil De gjøre det for mig?

Samtidig traf han op af sin Lomme en stor guldbroderet Taske, forsynet med det kongelige Segl.

Let som en Fjer skyndte Chevalieren sig bort med Taſken.

V.

Da han kom op til Slottet, stod der en anden Schweitzer foran Soilegangen.

— En Ordre fra Kongen, sagde den unge Mand, som dennegang ikke frygtede Hellebarderne; og idet han løftede Tasken i Veiret, spadserede han fornøiet ind mellem et halvt Dusin Lakaier.

Da den store, svære Schweitzer, som stod midt i Vestibulen, saae det kongelige Segl, bukkede han og trykkede med sin Finger paa en Fjer i Panelet.

En lille skjult Dør aabnede sig strax som af sig selv. Schweitzeren gjorde en høflig Bevægelse, Chevalieren gik ind gjennem Døren, og den faldt i efter ham.

En tarvs Kammertjener førte ham nu ind i en Sal, derpaa gjennem en Corridor, ud til hvilken stødte to eller tre smaa Cabinetter, og endelig ind i en anden Sal, hvor han bad ham vente et Øieblik.

— Er jeg endnu bestandig i Versailles? spurgte Chevalieren sig selv. Er Meningen, at vi igjen skulle begynde at lege Blindebuk?

Han befandt sig i et lille Boudoir, der var heelt bedækket med Speilglas. Man veed, hvor overordentlig meget en smuk Dame, der har en smuk Figur, vinder ved at lade sit Billede vise sig fra en Mængde forskjellige Sider. Hun blænder, hun omgiver fuldstændig den, hun vil behage. Hvor han saa seer hen, seer han hende. Hvorledes skal han undgaae hende? Man har intet Andet at gjøre, end at flygte eller erklære sig overvunden.

Chevalieren lod ogsaa et Blik streife ud over Haven. Derhenne bag Buskadset og Labyrintherne, Statuerne og Blomstervaserne saae man de første Spor af den Hyrdesmag, som ved Marquisen kom i Mode, og som senere Madame Dubarry og Dronning Marie-Antoinette bragte til en saa høi Grad af Fuldkommenhed. Tritonerne, de alvorlige Gudinder, de lærde Nymfer og Busterne med de store Parykker saae allerede en engelsk Have titte frem af Jorden midt imellem forbausede Taxusvæxter. De smaa Plainer, de smaa Bække og de smaa Broer stode i Begreb med at detronisere Olympen og erstatte den med en Mælkestue.

Men Chevalieren var altfor henrykt og fortryllet over at befinde sig paa dette Sted, til at det kunde falde ham ind at anstille kritiske Betragtninger. Han var tvertimod oplagt til at synes godt om Alting, og han stod netop i fuld Beundring og dreiede det store Brev mellem Fingrene paa samme Maade, som en Mand fra Provindserne dreier paa sin Hat, da en Kammerpige lukkede Døren op og hviskede til ham:

— Kom.

Han fulgte hende, og efterat de paany havde passeret flere mere eller mindre mystiske Corridorer, førte hun ham ind i et stort Værelse, hvor Vinduesskodderne vare halvt tillukkede. Her standsede hun og syntes at lytte.

— Bestandig Blindebuk! sagde Chevalieren til sig selv.

Imidlertid aabnede der sig efter nogle Øieblikkes Forløb endnu en Dør, og en anden Kammerpige gjentog i samme Tone det samme Ord:

— Kom.

Havde hans Hjerte banket i Versailles, saa bankede det nu meget stærkere. Han begreb, at han stod lige ved Dørtærskelen til Templet, hvor Guddommen boede. Et behageligt Lys, mildnet ved lette Gazes Forhæng, fulgte efter Mørket; en næsten umærkelig, men fortryllende Parfume udbredte sig i Luften rundt omkring ham; Kammerpigen traf sagte en Silkeportiere tilside, og inde i et stort Cabinet, udstyret med den eleganteste Comfort, saae han Damen med Viften, det vil sige den almægtige Marquise.

Hun var alene og sad foran et Bord, indhyllet i sin Puddérkappe. Hun støttede Hovedet i Haanden, som om hun grundede paa Noget. Da hun saae Chevalieren træde ind, reiste hun sig med en pludselig og ligesom ufrivillig Bevægelse.

— De kommer fra Kongen? spurgte hun.

Chevalieren kunde have svaret, men han fandt det i Øieblikket rigtigere at gjøre et dybt Buk og præsenterede Marquisen Tasken. Hun tog den, eller rettere hun bemægtigede sig den ivrigt og rystede formelig paa Haanden, medens hun brød Seglet.

Brevet fra Kongen var meget langt. Hun slugte det i Begyndelsen med et Øiekast, men læste det derpaa igjennem med dyb Opmærksomhed, med sammen-

trukne Bryn og sammenknebne Læber. Hun var ikke smuk saaledes og lignede i dette Øieblik slet ikke den bedaarende Skikkelse fra Gaarsdagen i Versailles. Da hun var færdig, syntes hun at grunde over Indholdet. Lidt efter lidt antog hendes Ansigt, der var blevet blegt, en let rød Farve; hun fik ikke alene den tidligere Ynde tilbage, men et Skjær af virkelig Skjønhed gik hen over de fine Træk. Hun udstødte et neppe hørligt Suk, lagde Brevet fra sig og vendte sig om til Chevalieren:

— Jeg har ladet Dem vente, sagde hun til ham med det mest henrivende Smil, men det havde sin Grund i, at jeg ikke havde gjort Toilet, hvad jeg da forresten heller ikke har gjort endnu. Derfor maatte jeg lade Dem komme herind ad Krogveie; thi jeg er næsten ligesaa beleiret her, som jeg er hjemme. Jeg kunde have Lyst til at svare Kongen et Par Ord; vilde det være Dem imod at bringe dem til ham?

Denne Gang maatte han tale, og han havde nu ogsaa havt Tid til at fatte sig:

— De beviser mig, Madame, svarede han i en lidt sørgmodig Tone, altfor stor en Gunst, men uheldigviis kan jeg ikke modtage den."

— Og hvorfor ikke?

— Jeg har ikke den Ære at høre til Hans Majestæts Omgivelser.

— Hvorledes er De da kommen her til mig?

— Ved et Tilfælde. Jeg mødte paa Veien en Page, som var falden af Hesten, og som bad mig ...

— Hvorledes, falden af Hesten! gjentog Marquisen og brast i Latter.

— Ja, Madame, han faldt af ved Gitterporten. Jeg var heldigvis ved Haanden og kunde hjælpe ham op, og da hans Dragt var tilsmudset i temmelig høi Grad, bad han mig om at overtage sit Hverv.

— Men hvorledes kom De til at være „ved Haanden?"

— Fordi jeg, Madame, har et Bønskrift at overrække Hans Majestæt.

— Hans Majestæt opholder sig i Versailles.

— Ja, men De boer her.

— Ah, det er altsaa Dem, der vilde bede mig overtage et Hverv for Dem.

— Madame, jeg bønfalder Dem om at troe ...

— Bliv ikke bange, De er ikke den Første. Men hvorfor henvender De Dem til mig? Jeg er kun en Kvinde ... som enhver Anden.

Hun sagde disse Ord med en halv skjemtende Betoning og kastede samtidigt et triumferende Blik paa det Brev, hun nylig havde læst.

— Madame, svarede Chevalieren, jeg har altid hørt sige, at Mændene udøvede Magten, men at Kvinderne ...

— Raadede over den, ikke sandt? Nu vel! der findes en Dronning af Frankrig.

— Det veed jeg, Madame, og netop derfor var jeg i Formiddag „ved Haanden".

Marquiſen var i allerhøieſte Grad vant til den Slags Complimenter, om man end kun pleiede at ſige hende dem med dæmpet Stemme. Men i dette Øieblik ſyntes Chevalierens Ord at behage hende mere end almindelig.

— Og hvor kunde De falde paa, at det ſkulde lykkes Dem at komme herind? Thi De har dog formodentlig ikke gjort Regning paa, at en Heſt ſkulde falde paa Veien.

— Madame, jeg troede ... Jeg haabede.

— Hvad haabede De?

— Jeg haabede, at Tilfældet ... kunde bevirke ...

— Beſtandig Tilfældet! Det hører til Deres Venner, ſom det lader; men jeg maa underrette Dem om, at naar De ikke har andre, er det kun en daarlig Anbefaling.

Maaſkee har Tilfældet, i Harme over denne Fornærmelſe, villet hævne ſig. Viſt er det i hvert Fald, at Chevalieren, ſom ved de ſidſte Spørgsmaal var kommen mere og mere ud af Fatning, pludſelig henne paa Bordet opdagede netop den ſelvſamme Vifte, ſom han havde taget op den foregaaende Dag.

— Tør jeg, Madame, ſagde han og tog Viften, viſe Dem den eneſte Ven, ſom jeg har her?

Marquiſen ſyntes i Begyndelſen forbauſet, tav og ſaae ſnart paa Viften, ſnart paa Chevalieren.

— De har Ret, ſagde hun endelig; det er virkelig Dem. Nu kjender jeg Dem igjen. Det var Dem,

jeg saae iaftes efter Komedien, da jeg talte med Hr. de Richelieu. Jeg tabte denne Vifte, og De var, som De siger, „ved Haanden".

— Netop, Madame.

— Og De rakte mig den paa en Maade, som det sømmer sig en sand Cavaleer. Jeg har ikke takket Dem, men jeg har altid været overbeviist om, at den, der med saa megen Smag forstaaer at tage en Vifte op, vil ogsaa i paakommende Tilfælde, hvad vi Damer sætte Priis paa, forstaae at optage en Handske.

— Ganske vist, Madame. Og netop et Øieblik før jeg kom herind, var jeg nærved at faae en Duel med Schweitzeren.

— Barmhjertige Gud, udbrød Marquisen i et nyt Munterhedsanfald, med Schweitzeren! Og af hvilken Grund?

— Han vilde ikke lade mig komme ind.

— Det vilde have været Synd. Men hvem er De da? Hvad ønsker De?

— Madame, jeg hedder Chevalier de Vauvert. Hr, de Biron har ansøgt om en Ansættelse for mig som Fændrik ved Garden tilhest.

— Ja vel, det mindes jeg. De kommer fra Neauflette, De er forelsket i Froken d'Annebault...

— Madame, hvem har kunnet fortælle Dem det?

— Jeg maa forudskikke den Bemærkning, at jeg er et meget farligt Menneske. Naar Erindringen svigter mig, saa gjætter jeg. De er en Slægtning af Ab-

bed Chauvelin, og man har af den Grund ikke villet tage Hensyn til Deres Ansøgning, ikke sandt? Hvor er Deres Bønskrift?

— Her, Madame, men jeg forstaaer i Sandhed ikke ...

— Det behøver De jo ikke heller? Læg Deres Papir her paa Bordet; jeg vil sende et Brev til Kongen, og De kan da paa samme Tid bringe ham Deres Ansøgning og mit Brev.

— Men, Madame, jeg troer at have sagt Dem ...

— Gjør Intet til Sagen: De er kommen her til mig som Sendebud fra Kongen, ikke sandt? Nu vel, De gaaer nu til ham med Bud fra Marquisen af Pompadour, Palaisdame hos Dronningen.

Uden at sige et Ord, bukkede Chevalieren, blev staaende ubevægelig bagved hende og lagde Mærke til, hvorledes hun først skrev lidenskabeligt, ud af hele sit Hjerte, men derpaa standsede, grundede og lagde Fingrene paa sin lille Næse. Hun blev lidt urolig; det generede hende at have et Vidne. Men endelig bestemte hun sig dog og gjorde en Rettelse.

Ligeoverfor Chevalieren, ved den anden Ende af Bordet, straalede der et stort venetiansk Speil. Det frygtsomme Sendebud vovede næppe at løfte Øinene i Veiret; men enten han vilde eller ikke, kunde han dog ikke lade være i dette Speil at holde Øie med den nye Palaisdames fortryllende lille Ansigt.

— Hvor hun er smuk! tænkte han. Det er kun uheldigt, at jeg er forelsket i en Anden; men Athenais er smukkere, og forresten vilde det jo fra min Side være en forskrækkelig Mangel paa Loyalitet ...

— Hvad taler De om? spurgte Marquisen. (Chevalieren havde som sædvanligt, uden selv at vide det, tænkt temmelig høit.) Hvad er det, De siger?

— Jeg, Madame? jeg venter.

— Naa saaledes! svarede Marquisen og tog et andet Stykke Papir. Men ved den lette Bevægelse, hun havde gjort, idet hun vendte sig om, var Pudderkappen gledet ned paa hendes Skulder.

Moden er som bekjendt meget vexlende. Vore Bedstemødre fandt aldeles intet Upassende i at møde ved Hoffet med Kjoler, der lode deres Bryst næsten blottet, men Nakken derimod, som vore smukke Damer nutildags vise baade paa Baller og i Operaen, skjulte de omhyggeligt.

Paa Madame Pompadours fine, nydelige, hvide Skuldre var der en lille sort Prik, som lignede en Skjønhedsplet. Chevalieren saae paa denne Plet som et Menneske, der bliver overrasket, men vil skjule det, og Marquisen saae i Speilet paa Chevalieren.

I dette Speil blev der vexlet et hurtigt Øiekast, et Øiekast, som Kvinderne aldrig tage feil af, og som paa den ene Side betyder: „De er fortryllende", og paa den anden: „Jeg er ikke vred derover".

— De betragter min Skjønhedsplet, sagde Marquisen og lagde igjen sin Pudderkappe tilrette.

— Jeg betragter den ikke, Madame; jeg seer, og jeg beundrer.

— Her er mit Brev; bring det til Kongen tillige med Deres Bønskrift.

— Men, Madame . . .

— Nu?

— Hans Majestæt er paa Jagt; jeg hørte nylig Hornene i Satorylskoven.

— Det er sandt, det huskede jeg ikke; nu vel, saa imorgen, eller iovermorgen. — Nei, strax. De kan give det til Lebel. Farvel. Forsøg at mindes, at denne Skjønhedsplet, som De nylig saae, den er der ingen Anden i hele Kongeriget, der har seet, undtagen Kongen. Og hvad angaaer Deres Ven, Tilfældet, saa gjør mig den Tjeneste at sige det, at det skal vænne sig til ikke at tale saa høit med sig selv som for nyligt. Farvel, Chevalier.

Hun ringede med en lille Bordklokke, og idet hun derpaa kastede et Hav af Kniplinger op over sit Ærme, rakte hun den unge Mand sin blottede Arm.

Han bukkede atter, og hans Læber berørte kun let Marquisens rosenfarvede Fingerspidser, hvori hun imidlertid ikke saae en Uhøflighed, men kun en lidt overdreven Beskedenhed.

Strax efter var han igjen tilbage mellem de smaa Kammerpiger, og hos dem stod, som et Klokketaarn mel-

lem en Flok Faar, den store, svære Schweitzer. Smilende som altid førte han ham til Udgangen.

VI.

I et lille Værelse i Herberget „Solen" ventede Chevalieren nogle Dage, men der kom stedse Bud. Han begyndte allerede at frygte, at Marquisen ganske havde glemt ham.

En stærk Banken paa Døren rev ham ud af hans Betymringer:

— Hvem der?

Den store, stærke Schweitzer, traadte ind og hilste ærbødigt:

— Der er iaften, Hr. Chevalier, Maskebal ved Hoffet, og Fru Marquisen sender mig til Dem for at sige Dem, at De er inviteret.

— Fortræffeligt, min Ven, mange Tak.

Saasnart Schweitzeren var borte, ilede Chevalieren hen til Klokkestrengen Den samme Pige, som tre Dage tidligere havde pyntet ham saa godt som muligt, hjalp ham nu igjen med at isøre sig den samme Dragt som dengang.

Derpaa begav den unge Mand sig paany til Slottet; han var nu inviteret og tilsyneladende roligere, men i Virkeligheden langt uroligere og mindre dristig, end da han gjorde sine første Skridt i denne fornemme Verden uden at kjende den.

VII.

Blændet, næsten ligesaa meget som første Gang, af hele den straalende Pragt i dette Versailles, gik Chevalieren rundt i det store Galeri og lod Blikket streife omkring til alle Sider, som om han forsøgte paa at faae at vide, af hvilken Grund han befandt sig her. Men der var Ingen, som syntes at ville nærme sig ham. Da der var forløbet omtrent en Time, kjedede han sig og vilde gaae. Men to kvindelige Masker, som sade henne paa en lille Sopha, iførte uoiagtig den samme Dragt, holdt ham tilbage. Den ene af dem pegede paa ham, den anden reiste sig og gik hen til ham.

— Det synes, sagde Masken, der med skjødeslos Lethed tog ham under Armen, at De staaer Dem særdeles godt med vor Marquise.

— Jeg beder Dem om Forladelse, Madame, men om hvem taler De?

— Det veed De jo meget godt.

— Nei, aldeles ikke.

— Jo vist saa.

— Men jeg forsikrer Dem . . .

— Hele Hoffet veed det jo.

— Men jeg hører ikke til Hoffet.

— De spiller den Uvidende. Jeg siger Dem, at man veed det.

— Det er muligt, Madame, men jeg veed det ikke.

— Veed De da heller ikke, at en Page igaar faldt af Hesten ved Gitterporten udenfor Trianon. Og var De ikke tilfældigviis „ved Haanden?"

— Jo, Madame.

— Hjalp De ham ikke op igjen?

— Jo, Madame.

— Og kom De ikke derpaa ind i Slottet?

— Ganske vist.

— Og gav man Dem ikke et Brev?

— Jo.

— Og dette Brev var til Kongen?

— Fuldstændig sandt.

— Kongen var ikke i Trianon; han var paa Jagt, Marquisen var alene, ikke sandt?

— Jo, Madame.

— Hun var nylig staaet op, og var næppe paaklædt, kun, efter hvad man fortæller, ifort en stor Pudderkappe.

— Folk snakke saameget.

— Ganske vist; men det synes, som om der mellem hende og Dem er blevet vexlet et Blik, som hun slet ikke har taget Dem ilde op.

— Hvad slutter De deraf, Madame?

— At De ikke har mishaget hende.

— Derom veed jeg Intet, og det skulde gjøre mig meget ondt, hvis en saa udsøgt Forekommenhed, der har gjort et saa dybt Indtryk paa mig, skulde give Stof til Bagtalelse.

— De bliver altfor ivrig, Chevalier. Man skulde næsten troe, at De vilde udfordre hele Hoffet.

— Men, Madame, fordi denne Page er falden af Hesten, og fordi jeg har overbragt hans Budskab . . . er det af den Grund — undskyld at jeg spørger — at De har indladt Dem i Samtale med mig?

Masken trykkede hans Arm ind til sig og hviskede:

— Hør mig.

— Jeg hører Alt, hvad De behager, Madame.

— Jeg skal sige Dem, hvad der er i Gjære. Kongen elsker ikke Marquisen, og man tvivler om, at han nogensinde har gjort det. Hun har nylig begaaet en Uforsigtighed; hun har ved Tosous-Afgiften faaet hele Parlamentet imod sig, og nu drister hun sig til at angribe en endnu større Magt, nemlig Jesuiterne. Hun maa bukke under; men hun har Vaaben, og før hun falder, vil hun forsvare sig.

— Men, Madame, hvad vedrører det mig?

— Det skal jeg sige Dem. Hr. de Choiseul har halvveis brudt med Hr. de Bernis; Ingen af dem veed rigtigt, hvad de vil gjøre. Bernis staaer i Begreb med at trække sig tilbage, og Choiseul vil indtage hans Plads; et Ord af Dem kan fremskynde Afgjørelsen.

— Men jeg forstaaer ikke hvorledes, Madame.

— De skal fortælle om Deres Besøg fra forleden Dag.

— I hvad Forbindelse staaer da mit Besøg med Jesuiterne og Parlamentet?

— Skriv mig blot et Par Ord til, saa er Marquisen styrtet. Og tviol ikke om vor varmeste Tak, vor mest levende Erkjendtlighed . . .

— Madame, det er en Usselhed, De forlanger af mig. Jeg forstaaer mig ikke paa det Hele. Madame Pompadour taber sin Vifte; jeg tager den op og giver hende den tilbage. Hun takker mig og tillader mig, med den hende eiendommelige Venlighed, at bringe hende min Tak igjen.

— Hvortil alle disse Ophævelser? Tiden løber. Mit Navn er Grevinde d'Estrades. De holder af Frøken d'Annebault, min Niece . . . ja, De behøver ikke at nægte det. De ønsker en Fændrikpost ved Garden. De skal faae den imorgen, og hvis Athenais holder af dem, vil De snart være min Neveu.

— Det er, Madame, en Godhed uden Lige.

— Men De maa ud med Sproget.

— Nei, Madame.

— Man havde sagt mig, at De holdt af Athenais.

— Jeg elsker hende saa høit, som man kan elske. Men hvis hun nogensinde skal besidde min Kjærlighed, maa min Ære følge med.

— De er meget halsstarrig, Chevalier! Er det Deres sidste Ord?

— Det er det sidste som det første.

— De afslaaer altsaa at komme ind i Garden? De afslaaer min Nieces Haand?

— For denne Priis, ja, Madame.

Madame d'Estrades kastede et gjennemtrængende og nysgjerrigt Blik paa Chevalieren. Da hun imidlertid i hans Ansigt ikke saae Tegn paa Ubestemthed, fjernede hun sig langsomt og tabte sig blandt Mængden.

Chevalieren, der ikke kunde forstaae det Mindste af dette besynderlige Eventyr, gik hen og satte sig i en Krog af Galeriet.

— Hvad tænker denne Dame paa? sagde han til sig selv. Er hun rigtig klog? Hun vil fremkalde en Statsomvæltning ved Hjælp af en Bagvaskelse, og, for at jeg kan fortjene hendes Nieces Haand, foreslaaer hun mig en vanærende Handling. Men Athenais vil ikke forlange det af mig, eller hvis hun vilde laane Ære til en saadan Intrige, vilde det være mig, der trak mig tilbage. Hvorledes! søge at skade denne fortræffelige Marquise, vanære, bagvaske hende . . . aldrig, nei, aldrig! . . .

Distrait som bestandig stod Chevalieren rimeligviis i Begreb med igjen at tale høit, da en fiin lille Haand ganske let berørte hans Skulder. Han slog Øiet op og saae foran sig de to Masker i samme Dragt.

— De vil altsaa ikke komme os til Hjælp? sagde den ene af Maskerne med fordreiet Stemme. Men omendskjøndt Costumet var ganske det samme, og omendskjøndt Alt syntes beregnet paa, at man skulde forvexle dem, tog Chevalieren dog ikke feil. Hverken Blikket eller Tonefaldet var det samme.

— Hvad er Deres endelige Svar?

— Et Nei, Madame.

— Og De vil ikke skrive?

— Nei.

— Ja, De er ganske vist meget halsstarig. Farvel, Hr. Lieutenant.

— Hvad siger De, Madame?

— Her er Deres Officeerspatent og Deres Ægteskabskontrakt.

Og hun kastede sin Vifte til ham.

Det var den samme, som Chevalieren allerede havde taget op to Gange tidligere. Det var Madame Pompadours Vifte.

— Fru Marquise! er det virkelig Dem?

— Ja vist, sagde hun og løftede den lille Knipling en Smule fra Hagen.

— Jeg veed ikke, Madame, hvorledes jeg skal takke Dem . . .

— Det er heller ikke nødvendigt. De er en Mand med Charakteer, og vi ville ofte faae Leilighed til at gjensees. Kongen har ansat Dem ved de hvide Gardehusarer. Husk, at en Supplikant er mest veltalende, naar han forstaaer at tie i rette Tid . . .

— Og tilgiv os, tilføiede den Anden, idet de lo og skyndte sig bort, at vi have søgt nogle Smaaoplysninger om Dem, før vi betroede Dem vor Niece.

Nogle Ord om Sophie Brahe.

Af

H. P. Holst.

„Naar Danmark ihukommer sin Tycho Brahe, bør det ikke glemme den ædle Kvinde, der ved Aanden endnu mere end ved Blodet var hans Søster," siger Heiberg i den interessante Skildring, som han i „Urania" har givet os af hende. Naar jeg derfor igjen henvender Tanken paa Sophie Brahe og i faa og korte Omrids søger at fastholde hendes Billede, saa er det ikke for at dvæle ved hendes Liv, men for om muligt at bidrage til at frede om hendes Grav.

Ved Foden af Sødra Aasen ovre i Skaane ligger Herresædet Knudstorp, omgivet paa alle Sider af rige Bøgeskove. Her blomstrede i Middelalderen en af Danmarks stolteste Adelsslægter, Familien Brahe eller, som den ogsaa kaldes i gamle Dokumenter, Bragde eller

Brahe — og her fødtes den verdensberømte Tycho og ti Aar efter i 1556 hans „lærde" Søster Sophie. Hun har ikke vundet dette Tilnavn for Intet, thi det er bekjendt, at hun ikke blot var vel bevandret i de classiske Sprog og skrev latinske Vers med en udsøgt Elegants, men hun var især hjemme i Naturvidenskaberne og Mathematiken, kunde gaae sin Broder tilhaande i hans Observationer og Beregninger og dyrkede Chemien og Alchymien med Lidenskab. Da hun var ligesaa smuk og god som lærd og begavet, var det intet Under, at hun havde Friere nok. Den, der gik af med Seiren og førte den attenaarige Brud hjem, var Hr. Otto Tott til Eriksholm i Skaane. „Dette Ægteskab varede kun kort", siger Heiberg, „og hun blev Enke et Par Aar efter at hun havde født sit første og eneste Barn Tage Tott." Dette er ikke ganske korrekt. Hun blev ikke Enke et Par Aar efter at hun havde født sin Søn, thi Tage Tott fødtes 1580, og hendes Husbond døde først i 1588, som man kan see af Indskriften paa hans Ligkiste, og Ægteskabet varede altsaa heller ikke saa ganske kort, eftersom Tage Tott først kom til Verden fem Aar efter Bryllupet.

Efter sin Gemals Død bestyrede hun i kort Tid Eriksholm for sin Søn; men hele hendes Sjæls Længsel førte hende hen til Broderen, hvis Berømmelse nu voxede med hver Dag, og som netop dengang paa Hveens gule Banker havde opført det Uranienborg, hvorfra han udbredte en saa lysende Glands over sit Fædreland, at

den gav Gjenskin i hele Europa. Her deelte hun nu Broderens Glæder, Sorger og Moisommeligheder og var ham en trofast Medhjælp i alle hans Arbeider, paa samme Tid som hun med Iver fortsatte de Studier, der fra Ungdommen mest havde fængslet hende.

Blandt de Skarer af Fremmede, der paa denne Tid gjæstede Hveen, var ogsaa en ung dansk Adelsmand, Hr. Erik Lange til Engelstholm og Bygholm. Han var ung, smuk og elskværdig, usædvanlig dannet og begavet for en Adelsmand paa den Tid og en lidenskabelig Dyrker af Alchymien og Guldmagerkunsten. Dette Studium havde været ham dyrt, thi da han af Naturen var flygtig og letsindig, havde hans Lyst til at gjøre dyre Experimenter i faa Aar kostet ham det Meste af hans Formue. Fælles Studier og Interesser førte ham her snart for Fødderne af den smukke og rigtbegavede Enke, og medens de i Forening bestræbte sig for at finde de Vises Steen, begik de netop den Daarskab at forlove sig med hinanden. Alle Sophie Brahes Slægtninge fraraadede hende at gifte sig med en Eventyrer, der Intet eiede, og at de idetmindste i det sidste Punkt havde Ret, viste sig kun altfor snart, thi da Erik Lange, der havde givet sine Creditorer Pant i sine Eiendomme, lod disse Eiendomme forfalde og ikke mødte for Retten, da han blev stævnet, saa gjorde Christian den Fjerde kort Proces og fradømte ham egenmægtigt de Godser, hvormed Frederik den Anden havde forlenet ham for Livstid. Erik Lange reiste da ud af Landet, for at vinde sin For-

mue tilbage som Guldmager; men Lykken vedblev at svigte ham det ene Aar efter det andet. Hans lange Fraværelse blev naturligviis brugt som et Vaaben imod ham, og Sophie Brahes Slægtninge undlode ikke at trænge ind paa hende for at formaae hende til at hæve deres Forlovelse. Snart hed det, at Erik Lange var død i Fattigdom og Elendighed, snart at han skulde gifte med en Anden; men Sophie Brahe lod sig ikke anfægte af disse Rygter, og hun vedblev i Aarenes Løb med urokkelig Troskab at hænge ved den, som hendes Hjerte havde valgt sig.

I denne lange og glædeløse Periode søgte hun sin eneste Trost og Tilflugt hos Muserne, og i Aaret 1594 skrev hun til Erik Lange sit berømte latinske Poem, som meer end noget Andet har foreviget hendes Minde. Det er væsentligt af alchymistisk og astrologisk Indhold, men paa enkelte Steder giver dog det forpinte Hjerte sig Luft, og man kan ikke Andet end bevæges, naar man hører hende udbryde:*)

„Ikke for min Skyld ene jeg ønsker hurtigt at see Dig,
Men for min Sons, der nu snart trænger til Raad af en Mand."

Eller et andet Sted:

„Selv om jeg aldrig Dig saae (hvad Gud forbyde!), mit Øie
Holder dit Billede fast, aldrig det udslettes der. —

*) Disse Citater ere tagne af J. L. Heibergs Oversættelse. See „Urania" 1846 Pag. 187—207.

Eet jeg frygter kun for: at under den langsomme Nolen
Er, naar Du kommer igjen, ikke mit Ydre som før.
Smuk nok syntes jeg Dig, dengang Du forlod mig;
maaskee dog,
Naar Du mig skuer paany, ikke den Samme jeg er.
End ei Aarenes Vægt mig tynger og Frygten for Rynker,
Men ved Bekymring man kan ældes saavelsom ved Aar."

Tre Aar efter (1597) forlod Tycho Brahe det utaknemmelige Fædreland og begav sig til Keiser Rudolph i Prag, af hvem han blev modtagen med Udmærkelse. Efter Tychos Opfordring vilde Sophie tage til ham i Prag, og han tilbød at betale hendes Reise. Hun laante da Penge og reiste, men tog først til sin Søster Margrethe, der var gift med Rigsraad Skeel og boede paa Fusinggaard i Jylland. Paa Reisen derfra traf hende den smertelige Efterretning om Tychos pludselige Død, og hun kom nu i den pinligste Pengeforlegenhed. Omtrent samtidig traf hun nede i Holsteen et Sted paa sin elskede Erik Lange; men han var nu — efter tolv Aars Fraværelse — syg, forarmet og mere forgjældet end nogensinde. Ikke desto mindre giftede hun sig med ham fjorten Dage før Paasken 1602 i al Stilhed, og der var kun „syv Adelsmænd og Fruer" tilstede ved deres Bryllup.

Dette Giftermaal blev, som man kunde vente, ingenlunde lykkeligt. Hendes rige og fornemme Slægt slog Haanden af hende; man forholdt hende Indkomsterne af hvad der var hendes personlige Eiendom, og

det var egentlig kun ved Fremmedes Godhed, at hun friſtede Livet i de faa Aar hendes Ægteſkab varede. Erik Lange døde paa en Reiſe i Udlandet, og først nu begyndte der at oprinde en roligere Tid for hende. Hendes Søn Tage, der havde gjort glimrende Lykke ved Hoffet, var af Regjeringen bleven benyttet i forſkjellige Miſſioner til Udlandet. Efter ſin Hjemkomſt tog han til ſin Fædrene-Eiendom Erikſholm, og her formaaede han nu ogſaa ſin aldrende Moder til at tage ſit fremtidige Ophold. Her levede hun endnu en lang Række Aar og havde den Lykke at ſee ſin Søn, der var bleven udnævnt til en af „Rigens Raad", tiltage i Anſeelſe, Rigdom og Magt i den Grad, at han over hele Landet gik under Navnet „skånska kungen."

Paa Univerſitetsbibliotheket i Lund findes efter Sophie Brahe en Bog i Folio, hvori hun har optegnet alle de beromteſte ſkaanſke Slægters Genealogier. Ifølge en Paategning paa den første Side har hun forfattet den Anno 1600 og ſiden rettet og forbedret den. Paa det ſidſte Blad har hun nedſkrevet følgende Linier:

„Denne Slegtebog haffwer först werrit skreffwitt anno 1600. Siden haffwer jeg ladett den igien udskriffwe her udi Helsingör anno 1626. Och meget forendrit derwdi och paa sommesteder Slegterne slet forandret, som tilforrn icke war rett, och flere Slegter sat dertill end, som tilforn war.

Sophia Ottis datter med egen handt."

Hun var dengang halvfjerdsindstyve Aar gammel og døde først fytten Aar efter paa Eriksholm i 1643.

Sophie Brahe blev begraven paa Torrløsa Kirkegaard i et Gravkapel, som hendes Søn Tage havde ladet opføre ved Kirken. I dette Kapel havde han ladet nedsætte Ligene af Sophie Brahes første Mand Hr. Otto Tott samt af sine to første Hustruer Hedevig Rantzau og Kirstin Urup. Dette Gravkapel kom imidlertid til at optage endnu mange flere Lig, inden Loddet traf Tage Tott selv. Sophie Brahe overlevede saavel sin Sønnesøn Breide, der i en spæd Alder fulgte efter Moderen Kirstin Urup, som ogsaa sin anden Sønnesøn Anders, der faldt, 21 Aar gammel, i en Duel i Siena, og hvis Lig derefter førtes til Hjemmet. Ogsaa Tage Totts tredie Hustru Karin Gyldenstjerne døde, inden Svigermoderen døde. Tage giftede sig nu med Søsteren til sin tredie Kone Iytta Gyldenstjerna, og hun overlevede vel Sophie Brahe, men overlevedes selv af sin Husbond, der saaledes fjerde Gang blev Enkemand. Han døde først femten Aar efter Moderen i 1658.

Dette Gravkapel med sine mindre Levninger henstod urørt indtil for faa Aar siden, da Bønderne i Torrløsa Sogn med deres Præst i Spidsen fik det forrykte Indfald at nedrive Kapellet under Paaskud af, at det var skrøbeligt, og at det kunde være farligt for Menneskeliv, om det vedblev at staae der. Det var imidlertid saa lidt skrøbeligt, at de nær aldrig havde faaet det ødelagt, saa at de tilsidst maatte tage deres Tilflugt til Jernstæn-

ger for at faae Bugt med det! Det pragtfulde Epitaph, som Tage Tott havde ladet opstille, splintredes med det samme, og Stumperne førtes hen til den nye Kirke, der er opført et Stykke Vei fra den gamle. Kisterne aabnedes: Fruernes Ligklæder, der bestode af guldgaloneret Silke og Floiel, havde bevaret sig gjennem Aarhundrederne, og ikke engang Farverne havde tabt sig. Hr. Tage selv laa i en høirød Floielsdragt, og under den guldbræmmede Floielskalot var Ansigtets Form fuldstændig vedligeholdt. Sophie Brahes Kiste havde lidt mest: af den graa Floiels-Ligdragt var der ikke andet end Lapper tilbage, og af hende selv — kun Underarmen og den høire Haand, denne Haand, der havde skrevet saameget Smukt, Sindrigt og Poetisk. Det var en fiin, smuk Fruentimmerhaand, der nu uden Tvivl er hensmuldret, efter at Kisten har været aabnet.

Hvilken Vandalisme i vore Dage! Da den ryg-tedes, reiste der sig naturligviis Stemmer imod den i Sverrig, og den skaanske „fornminnes föreningen" dadlede offentligt og strengt, at en geistlig Mand kunde bære sig saa barbarisk ad. Det er imidlertid saa langt fra, at dette har frugtet, at det kun har ophidset Præsten til at fortsætte sit Ødelæggelsesværk. Et Par af mine skaanske Venner har skrevet mig til, at han nu har besluttet at planere hele den gamle Kirkegaard, hvori Sophie Brahes og hendes Slægts Kister nedsattes, efterat man havde ført dem ud af Kapellet. Endnu veed man dog, hvor Sophie Brahe hviler, skjøndt ikke engang en Steen betegner Stedet, thi det er bekjendt derovre, at

da Kisterne bares ud af Kapellet, blev de nedgravne udenfor Choret, og Sophie Brahe fik da Plads mellem Sønnen Tage Tott og hans fjerde Hustru. Endnu veed man det; men naar den fanatiske Præst — maaskee om meget kort Tid — har sat sin Billie igjennem, saa veed man det ikke længer. Det forekommer mig derfor, at der er god Grund til ogsaa herfra at nedlægge en alvorlig Indsigelse mod en saadan fortsat Vandalisme. Hvis man derfor ikke vil, at den stakkels Sophie Brahe skal omtumles efter sin Død, ligesaa meget som hun blev det i Livet, og hvis man ikke vil, at de sidste Spor af en ædel og lysende Kvindesskikkelse skal forsvinde fra Jorden, saa er det den yderste Tid til at standse den vanhellige Haand, der igjen vil forgribe sig paa hendes Levninger. Men hvem skal gjøre det? Jeg er ikke saa bevandret i de adelige Stamtavler som Sophie Brahe og veed derfor heller ikke, om der er nogen Slægtsforbindelse mellem den herlevende Thottske Familie og den ovennævnte Herr Tage. Hvis det er Tilfældet, saa er det naturligviis den, der er nærmest til at forhindre Profanationen, og naar den ikke allerede har gjort det, saa ligger det deri, at den maa være uvidende om, hvorledes man faa Miil paa den anden Side af Sundet forfarer med dens Aner; thi hvilke Interesser man end forfølger her i Livet, saa kan dog ingen af dem fritage En for den Pligt, der paahviler Enhver og dem, der bære et berømt Navn i Særdeleshed: at værne om sine Døde.

I modsat Fald er det Pressen og den offentlige Mening her i Landet, der maa tale saa høit, at den kan vække Autoriteterne ovre i Skaane og formaae dem til at afholde en halsstarrig Præst fra at forgribe sig anden Gang. At undlade dette vilde fra dansk Side være en fortsat Utaknemmelighed mod Tycho Brahe og hans Erindring.

Kong Motacim.

Af

Pastor A. Fabricius.

Det er en bekjendt historisk Sandhed, at Muhamedanismen ikke har kunnet opbygge Stater, der have kunnet bestaae og blomstre, men at den netop har manglet Samfundsideen. Den har udfoldet stor Kraft i at oplose bestaaende Samfund, men stor Skrobelighed i at sammenholde dem, den selv stiftede. Derfor ere de tilsyneladende glimrende Riger, den har grundet, forsvundne som Stjerneskud.

Saaledes gik det ogsaa med det mægtige Kalifat i Cordova, som var stiftet af Ommiaden Abderraman. Længe førend det var gaaet til Grunde, havde Statholdere i fjerne Provindser gjort sig uafhængige og dannet selvstændige Riger.

Af saadanne smaa muselmanske Riger, af hvilke der tilsidst opstod mange, som reiste sig for snart igjen at forsvinde, ville vi fremdrage det mærkelige lille blomstrende Kongerige, som Familien Beni-Somadih grundede i Almeria; thi det giver os et tro Billede af dem. Stiftet paa en æventyrlig Maade, ligner dets korte Tilværelse, dets Blomstring og Ophør et Æventyr fra det 11te Aarhundrede.

Familien Beni-Somadih stammede fra Aragonien, hvor dens Hoved Abu-Yahya Mohammed var Statholder eller Fyrste i Huesca. Men han blev forjagen af den mægtige Fyrst Mondhir i Saragossa og flygtede til Valencia til Fyrst Abdalaziz, en Sønneson af den berømte Almanzor. Denne modtog ham meget vel og gav hans to Sønner, Abul-Ahwas Man og Abu-Otba Somadih, sine to Søstre tilægte. Da Mohamed siden vilde begive sig til Østerlandet, vistnok paa en Pilgrimsreise til Mekka, leed han Skibbrud og fandt sin Død i Bølgerne.

Ikke længe efter faldt Fyrst Zohair af Almeria i Krig med Fyrsten af Granada, nemlig i Aaret 1038, og da han ingen Arvinger efterlod, var Abdalaziz ikke seen med at sætte sig i Besiddelse af hans Land, et af de skjønneste Fyrstendømmer i Spanien. Nøveretten gjaldt dengang, ligesaa fuldt som i det 19de Aarhundrede. Men Misundelsen vaagnede og bragte Modjehid, Fyrsten af Denia, til at anfalde Valencia. For at redde sine oprindelige Besiddelser maatte Abdalaziz

henimod 1041 brøde op fra Almeria efterat have indsat sin Svoger Abul Ahaas Man til Statholder.

Paa den Tid tragtede enhver Statholder efter Uafhængighed, og Man var ingen Undtagelse fra den almindelige Regel. Han svigtede sin Svoger og gjorde sig uafhængig.

Efter hans Død 1051 fulgte paa Thronen hans Søn Mohammed, mere bekjendt under Navnet Motacim, men da han kun var 14 Aar gammel, blev hans Farbroder Somadih hans Formynder. Denne havde let kunnet bemægtige sig Thronen, dersom han havde villet, saameget mere som hans Broder Man selv havde tænkt paa at udnævne ham til sin Efterfølger; men Somadih havde bedet ham om at opgive denne Tanke, da hans i hine Tider meget sjældne Ædelmod ikke tillod ham at forurette sin Broderson ved at berøve ham den Krone, der tilkom ham.

Det lille Fyrstendømme Almeria var vel ikke synderligt stort, da det foruden Almeria kun indbefattede faa større Stæder, som Lorca, Baeza og Jaen, og nogle af disse endog efterhaanden faldt fra, især efter Somadihs Død 1054, saa at Riget tilsidst blev indskrænket til Hovedstaden selv og dens nærmeste Omegn. De samtidige Forfattere omtale det derfor gjerne med spøgende Ringeagt, saameget mere som det i Almindelighed var lidet begunstiget af Naturen. Den arabiske Forfatter Ibn-Khakan udtrykker sig saaledes derom: „Dette Landskab er meget lille; det frembringer kun Lidt, og man

overseer det med et Diekast. Skyerne udgyde til ingen Nytte deres velgjørende Draaber derover, thi det frembringer hverken Frugter eller Korn; dets Marker ere næsten altid ufrugtbare; Græs alene kan spire frem der. Men Gud tilgive mig! Jeg glemmer jo at tale om Floden Pechina, denne store Flod, der undertiden bliver saa tyk som en Snor! Dens Kilde svigter den meget ofte, men den trøster sig saa, naar Dug eller Regndraaberne komme for at gjøre den større. Ved dens Bredder er der Kornagre og Enge, rigtignok ikke større end en udstrakt Haand, men Duerne og Kørne kunne dog der finde deres Føde." Der er megen Sandhed i disse spottende Ord. Landet imellem Almanzora og Almeria er sandigt og ufrugtbart, og Sletten, der strækker sig fra Almeria til Cap de Gata er en sand Ørken. Til Gjengjæld er Landet frugtbart imod Sydvest. Berja for Exempel ligger maleriſk i en skjøn Dal, paa alle Sider omringet af Bjerge. Sletten ved Daleya, Campo de Dalias, er vel nu udyrket, men man finder endnu nogle Vandbeholdninger (algibes) som Maurerne have anlagt, og dersom man kan troe en nyere Reisende, Kaptain Cook, vilde nogle Damme være nok til at forvandle den til en yndig Have. Den var det i Maurernes Tid; thi den nysnævnte Forfatter, der ingenlunde var partisk for Almerias Destrikt, siger om Berja og Daleya: „Det er to Landskaber, hvis Lige Øjet aldrig har gjennemvandret. Zephyren leger der med Træernes Grene; Bækkene ere klare og gjennemsigtige, Haverne

udaande alle yndige Dufte, Parkerne opmuntre Sindet og byde Øiet det meest henrivende Skue."

Uagtet sit Riges snævre Grændser, var Motacim da i det Hele ikke saa ringe aflagt som Fyrste, saameget mere som hans Hovedstad blomstrede ved sin Handel og Industri. Den lignede kun tildeels vore Dages Almeria. Byens mauriske Udseende med sine lave Huse og flade Tage, dens Beboeres behagelige Væsen og udsøgte Høflighed, hvorom baade den gamle arabiske Forfatter Checundi og den nyere engelske Reisende, Kapitain Cook omtrent bruge de samme Udtryk, dens Kvinders melodiske Stemme og brunlabne Ansigtsfarve, Alt dette minder endnu om det ædle Folk, der engang var det meest dannede og virksomme paa Jorden. Men Intet, undtagen Ruinerne, lader nu formode, at Almeria i Middelalderen var den vigtigste Søhavn i Spanien, der modtog Skibe ligesaavel fra Syrien og Ægypten som fra Pisa og Genua; at den havde tusinde Gjæstgiverier og fire Tusinde Bæverstole, og at man der forarbeidede alle Slags Jern-, Kobber- og Glassager.

Dens Fyrste Motacim var et Mønster paa de Dyder, der tiltale meest. Fremfor Alt fredelskende, vilde han ikke forstyrre sine Undersaatters Ro ved sine personlige Stridigheder og lod sig derfor noie med sin lille Stat uden at forsøge paa at udvide den. Han behandlede sine Slægtninge, sit Folk og sine Soldater med en sand faderlig Godhed, og de Fremmede, der kom til hans Hof, fandt der en høimodig og ædel Gjæstfri-

hed. Som en dannet og oplyst Beskytter af Kunster og Videnskaber opmuntrede og belonnede han udmærkede Mænd. Hans Hof minder om den Tid, da den arabiske Dannelse i Spanien stod i sin høieste Blomstring ved Hoffet i Cordova under de store Ommiader Abderraman den Tredie og Alhakam den Anden i det foregaaende Aarhundrede og byder ligesom en skjon Efterklang af denne glimrende Tid, da Arabernes Dannelse forduntlede alle andre Folks. Da han havde megen Ærbødighed for Religionen og dens Tjenere, var det ham en Glæde at høre Fakierne udbrede sig over de hellige Texter, og derfor forsamlede han dem regelmæssigt engang om Ugen i en Sal i sit Palads. Han besad en levende Retfærdighedsfølelse. Da han lod bygge det prægtige Palads, der siden blev bekjendt under Navn af Somadihia, bemægtigede Arbeiderne sig en Have, der tilhørte umyndige Forældreløse. Deres Formynder nedlagde forgjæves Forbud derimod og besluttede da at henvende sig til Fyrsten selv. En Dag, da Motacim befandt sig i sin Park, saae han, at der i en Kanal flød et Rør, der i begge Ender var lukket med Vox. Han lod det bringe, aabnede det og fandt et Brev, hvori Formynderen gjorde ham ansvarlig for den Uretfærdighed, hans Arbeidere havde begaaet. Fyrsten lod dem kalde, gjennemheglede dem strapt og gav Jorden tilbage, skjondt den var nodvendig for Bygningernes Regelmæssighed. Da Paladset var færdigt, bemærkede man denne Feil og sagde det til Fyrsten. „Det er fuldkommen rigtigt," sagde han, „men

da jeg kun kunde vælge mellem Menneskers og den Eviges Dadel, kunde mit Valg ikke være tvivlsomt. Jeg forsikrer Eder, at hvad der behager mig meest af Alt ved mit Palads, det er netop denne Feil."

Det var ham en Glæde at tilgive Fornærmelser. Han havde overøst Digteren Abul-Walid Nahli fra Badajoz med Gunstbevisninger, men da denne havde begivet sig til Motadhid Ibn-Abbads Hof i Sevilla, var han utaknemlig nok til at indflette følgende Vers i en Dithyrambe til sin nye Fyrstes Ære: „Ibn-Abbad har udryddet Berberne; Ibn-Man (o: Motacim) Hønsene i Landsbyerne."

Motacim fik denne Spot at vide; men Musernes sorgløse Søn havde glemt den og kom efter nogen Tids Forløb tilbage til Almeria. Da han var bleven indbudt til at spise til Aften hos Motacim, blev han meget forundret over ikke at see Andet paa Bordet end Høns. „Har I, Herre!" raabte han, „da ingen andre Retter i Almeria end Høns?" — „Vistnok," svarede Motacin, „men jeg vil vise Dig, at Du har taget feil, naar Du har sagt, at Ibn-Man har udryddet alle Høns i Landsbyerne." Digteren erindrede da sit uheldige Vers og søgte at undskylde sig, men Fyrsten sagde til ham: „Fat Dig; en Mand kan vel friste til at bære sig saaledes ad; men den fortjener min Vrede, der har hørt Dig fremsige dette Vers og har taalt, at Du fornærmede hans Ligemand." Han gav derpaa

Digteren Foræringer for at vise, at han ikke nærede nogen Brede mod ham.

Dersom en saa ædel, højmodig, retfærdig, fredelskende Fyrste havde regeret til en anden Tid og over et større Land, vilde hans Navn have glimret blandt de i Sandhed store Konger, der ikke have vundet Berømmelse ved at udgyde Strømme af Blod for at udvide deres Landes Grændser nogle Miil, men ved at forbedre deres Undersaatters Tilstand og fremme deres Lykke. I hine Tider vare saadanne Fyrster sjældne, hvilket de igrunden ere til enhver Tid, og ikke mindst i Spanien. Imidlertid havde den udmærkede Motacim sin Kjærlighed til Videnskaberne tilfælles med flere af de mauriske Fyrster i Spanien, der just ikke sjælden udmærkede sig ved en høi Grad af Dannelse. Hans Gavmildhed drog mange Skjønaander til hans Hof.

Saaledes kom der en Dag en ung Mand, der var fattig, ringe klædt og ikke kjendt af Nogen. Han kom fra Landsbyen Berja, hvor han var opdragen af sin Fader, en Mand af megen Aand og stor Lærdom, og han heed Abul-Fadhl Djafar Ibn-Charaf. Han havde faaet det Indfald at søge sin Lykke i Almeria, og uagtet sin mere end beskedne Dragt vovede han at melde sig i Paladset, i det Haab, at hans Egenskab af Digter skulde aabne dets Døre for ham. Han blev heller ikke skuffet, og da han befandt sig i Fyrstens Sal, fremsagde han et Digt, der begyndte saaledes:

„Natten, langsom til at gaae bort, havde allerede længe lovet, at Morgenroden skulde komme tilsyne, og Stjernerne klagede allerede over deres lange Nattevagt; da ankom pludselig en frisk Østenvind og spredte Taagerne. Blomsterne udaandede deres yndige Duft, og Aurora, rødmende af Blyhed, viste sine Kinder, badede i Dug, medens Natten gik fra den ene Stjerne til den anden for at give dem Lov til at søge Hvile; de faldt da langsomt den ene efter den anden, ligesom man seer Bladene falde af Træerne.

„Jeg sværger derpaa ved min Fader! Udmattet af lang Nattevaagen, var jeg just slumret ind i det Øieblik, da Morgenvinden udbredte Dugtaarerne over Blomsterne; da kom Billedet af Gjenstanden for mine Sukke for at besøge mig, efterat hun havde forladt den Bolig, hvortil man har nægtet mig Adgang. Hvor var hun skjøn, min Hoitelskede med de fyldige Hofter og det slanke Liv! Da hun slog sit lange Haar tilbage fra sit Ansigt, mindede hun mig om Aurora, der jager Mørket bort; thi hendes Haar var ligesaa sort som Natten, og man skulde tro, at Aurora havde laant hende sine dugvædede Kinder. Hendes Øine gjennembore ligesom Sværdet, hun bærer ved sin Side, og hendes Kinder have hele dets Glands.

„Hvor hun er skjøn at skue, min Hoitelskede, naar hun bæres af en Ganger, der flyver afsted, og som med sine stolte, brændende Øine dog lader sig lede af hende som en frygtsom Gazelle.“

I denne Tone vedblev han, med hine yppige Naturskildringer, der vare sædvanlige i den arabiske Digtekunst; han betjente sig af tvetydige Udtryk, der ligesaagodt kunde anvendes paa Fyrsten som paa hans Elskerinde: thi det er en Særegenhed hos de arabiske Digtere, at de kunne bruge Hankjøn, skjøndt de tale om en Kvinde. Ibn-Charaf endte sit Digt med en glimrende Lovtale over Motacim.

Fyrsten var henrykt og udtalte lydeligt sin Beundring for den unge Digter, der kunde give sine Tanker saa friske og yndige Farver. Fra nu af var Ibn-Charafs Lykke gjort; han selv vidste det maaskee ikke, men Hoffets Digtere vare paa det Rene dermed, og nogle af dem følte allerede en hæftig Misundelse. Saaledes Digteren Abu-Abdallah Mohammed, der almindelig kaldtes Ibn-okht-Ghanim, Sønnen af Ghanims Søster, et meget ubehageligt Øgenavn for en Mand, der levede i saa fornemme Kredse; thi det mindede om hans simple Herkomst fra Malaga, da hans Fader ikke havde anden Berømmelse end at være gift med den berømte Philolog Ghamins Søster. Han selv var iøvrigt en god Digter og en uudtømmelig Visdomskilde; thi han havde læst en Mængde Bøger, og hvad der var mere, han kunde dem udenad, fordi han besad en vidunderlig Hukommelse. Da han vilde bringe sin formentlige Medbeiler i Forlegenhed, gav han sig til at betragte hans Landsbydragt med en temmelig nærgaaende Nysgjærrighed og spurgte ham, fra hvilken Ørken han var. Men han kom ilde derfra,

Uden at lade sig bringe ud af Fatning ved hans Uforskammethed, svarede Ibn-Charaf, hvis Navn betød „Adelens Søn", ham med Stolthed: „Rigtignok er min Dragt en Ørkenbeboers, men jeg er ikke destomindre af ædel Herkomst. Jeg behøver ikke at rødme over min Stand og bærer ikke Navn efter min Morbroder." Alle loe ad den uheldige Spotter, der skammede sig og tav, men siden søgte han at hævne sig ved en Satire over Ibn-Charifs Fordring paa at være Digter.

Imidlertid steg denne stedse høiere i Motacims Gunst. Da han engang var bleven affordret en betydelig Afgift af en Jordeiendom, han havde ved en Landsby, klagede han til Fyrsten derover og ledsagede sin Klage med et Digt, hvori fandtes følgende Vers:

„Under denne Fyrstes Regjering er altslags Tyranni banlyst, undtagen det, som de slanke unge Pigers funklende Øine udøve."

„Hvormange bet (Huse) er der i Landsbyen?" spurgte Motacim. — „Omtrent 50." — „Nuvel, jeg skjænker Dig dem for dette ene bet" (Vers). Øieblikkelig udfærdigede han et Dokument, hvorved han gav ham Landsbyen til Eiendom med Frihed for al Afgift.

Ibn-Charaf var ikke alene Digter, men udmærket Mediciner, og som Moralist har han forfattet to Samlinger Tankesprog, den ene i Prosa, den anden i Vers. En af hans Samtidige, Ibn-Khakan, har bevaret nogle af disse, der ikke mangle Vid og Skarpsindighed:

„Den dydige Mand, der lever i en fordærvet Tid, er som en Fakkel i Ørkenen; den vilde udbrede Lys, dersom Vindene vilde lade den i Fred".

„Den stigende Lykke vække mere din Misundelse end den høieste Lykke; thi naar Maanen er fuld, begynder den strax at tage af."

„Stoel hellere paa Eders egne Kræfter, hvor svage de end ere, end paa Eders Venner, hvor stærke de end synes; thi den Levende paa to Been er stærkere end den Døde, der bæres til Kirkegaarden af otte (nemlig af fire Venner efter østerlandsk Skik)."

„Dersom de ikke havde sagt: Siden! vilde Mange have været Vise.

Ofte er en ædel Mand, som altid giver bort, rigere end en gjerrig, der altid tager ind."

„O Adams Søn! Du dadler din Tids Mennesker, som om Du var den eneste Dydige, og alle de Andre vare Røvere. Du tager Feil; Du har været uretfærdig, og man har været uretfærdig mod Dig, men Du husker hvad de Andre have gjort, og glemmer, hvad Du selv har gjort."

Blandt de andre udmærkede Digtere ved Motacims Hof var Abu-Abdallah Ibn-al-Haddad fra Guadix, Forfatter til en Afhandling over Versebygningen, hvori han søgte at bringe det musikalske System i Overensstemmelse med de Regler, som den berømte Grammatiker Khalil havde opstillet. Man kaldte ham Andalusiens største Digter og lærte hans erotiske Digte udenad. Det var just ikke

altid Trofasthed, der aandede gjennem disse; saaledes følgende:

„Bedrag din Herskerinde, naar hun bedrager Dig, og Du vil kun være retfærdig; betving den Kjærlighed, hun har indgydt Dig, ved Forglemmelse og Ligegyldighed! Thi de unge Piger ere ligesaa skjønne og ligesaa ødsle med deres Gaver, som Rosentræet; en Forbigaaende har plukket en Rose, en Følgende plukker en anden efter ham."

Digterne vare meget fordringsfulde og forvænte i de Tider. Som forkjælede Børn bleve de vrede, naar de ikke strax opnaaede, hvad de fordrede, og de misbrugte ofte den Frihed, de havde til at sige, hvad de vilde. Ibn-al-Haddad forspildte den blide Motacims Gunst ved sin Uforskammethed. Fyrsten var i sin Ungdom bleven kaldt: Rigets Fakkel, og Digteren sigtede dertil i følgende Vers:

„Alt har sin slette Side og uagtet sin Glands, udbreder Faklen Røg."

Da Motacim hørte dette, udbrød han: „Gud straffe den næsvise Slyngel! Dog, hvilke beundringsværdige Vers er det ikke han digter!" Han tilgav ham imidlertid, men snart var den utaknemlige Ibn-al-Haddad atter paa Spil med en blodig Satire, da Motacim havde afslaaet en ny overdreven Fordring.

„O Du, som søger Gaver, forlad Ibn-Somadihs Hof, denne Mand, der, naar han giver Dig et Sennepskorn holder Dig tilbage i sine Lænker som en dødsdømt

Fange. Selv om Du havde tilbragt hos ham et Liv, der var ligesaa langt som Noahs, vilde Du ikke destomindre være ligesaa fattig, som om Du aldrig havde seet ham."

Denne Fornærmelse var altfor grov til at kunne tilgives. Motacim havde kunnet taale, at Nahli spottede ham for hans Kjærlighed til Freden, men han kunde ikke taale, at man bebyrdede ham for Gjærrighed. Inden han kunde straffe den uforskammede Digter, havde denne dog faaet Nys om den truende Fare og skyndsomt forladt Almeria. Imidlertid blev hans Broder kastet i Fængsel, men snart viste Motacims milde Sind sig, da Ibn-al-Haddad havde udtalt sin Sorg derover i et gribende Digt, blev Motacim rort og satte Broderen i Frihed.

Det var netop Motacims svageste Side, Digteren havde saaret; thi det var næsten med en sygelig Stolthed, at Motacim for enhver Priis vilde ansees for en ædelmodig og gavmild Fyrste, der var Videnskabers og Kunsters høimodige Beskytter. At frakjende ham denne Egenskab, den første i hans Øine, var at krænke ham dødeligt; at anerkjende den var derimod det sikkreste Middel til at vinde hans Gunst; men man maatte gjøre det, om ikke med Finhed — thi han kunde ved Vanen taale megen Smiger — saa dog paa en smagfuld og især digterisk Maade. Saaledes kom en skjøn Dag Omar Ibn as-Chahid og fremsagde et Digt, hvori der forekom følgende:

„Dine Fingre udbrede en Regn af Velgjerninger, der er saa rigelig og overflodig, at man skulde fristes til at tage dem for Himlens Skyer. Man kan ikke leve lykkelig, uden hvor Du befinder Dig, og uden Dig ville vi henslæbe alle vore Tilværelses Dage med Bedrovelse."

Fyrsten fandt særdeles Behag deri, henvendte sig til de andre Digtere og sagde: „Er der Nogen iblandt Eder, der kan vinde mit Hjerte ved lignende Vers?"

„Visselig, Herre," svarede Abu-Djafar Ibn-al-Kharraz, men man er ikke altid sikker paa at vinde dit Bifald. For nogen Tid siden henvendte jeg følgende Digt til Dig, hvori jeg sagde:

„Da Lykken, der ligner en ufrugtbar Jordbund, nægtede mig sin Gunst, og der hverken var Frugter for mig at plukke eller Korn at høste, modtog jeg de Gaver, som Du bød mig. Din Godgjørenhed mod mig lignede et Træ, der giver den trætte Vandrer sine Frugter og sin Skygge, og jeg, fuld af Erkjendtlighed for din uudtømmelige Godhed, jeg sang din Lovsang til Tak, ligesom Fuglene synge paa Træernes Grene."

„Ved Gud!" raabte Fyrsten, „det forekommer mig som om jeg hørte disse Ord for første Gang, og Du siger, at Du allerede før har fremsagt dem for mig! Nu vel, Du har Grund til at sige, at man ikke altid er heldig; men nu vil jeg belønne Dig dobbelt, først paa Grund af Versene selv, dernæst, fordi jeg har ladet Dig vente saalænge."

Det var intet Under, at Digternes Antal ved Motacims Hof var meget betydeligt. De vare ikke alene fra Almeria, men fra mange forskjellige Steder; saaledes var der en heel Coloni af flygtede Lærde fra Granada, hvor vilde berbiske Tyranner dengang herskede, der især forfulgte Dannelsen og Lærdommen. De søgte da Tilflugt hos den ædelmodige Montacim, der selv Araber, hadede Berberne ligesaameget som de. Ghaniens Sosterson var en af disse Flygtninge. Hans Morbroder, den store Philolog, hos hvem han opholdt sig, opfordrede ham til at forlade Badis's Stater. „Denne Tyran," sagde han til ham, „vil udrydde alle Videnskabsmænd. Hvad mig angaaer, da bekymrer jeg mig ikke om mit Liv; jeg er gammel og skal dø imorgen eller overmorgen, men jeg bærer Omsorg for mine Værker og ønskede ikke, at de skulde gaa tilgrunde. See her ere de; Du er ung, tag dem og drag til Almeria. Tyrannen vil kunne dræbe mig, men jeg vil idetmindste tage med i Graven den trøstende Tanke, at mine Værker skulle overleve mig."

En anden af disse Flygtninge var den dygtige Digter Somæsir fra Elvira, der havde skrevet Satirer over Berberne i Almindelighed og særlig over deres Konge, Abdallah Bologgin. Han var allerede flygtet over paa Almerias Grund, da han blev fængslet paa Motacims Befaling, der troede, at han ogsaa havde skrevet Satirer over ham. Han lod ham føre for sig og befalede ham at fremsige sine Satirer.

„Jeg sværger ved den, der har overleveret mig i Eders Hænder," raabte han, „at jeg aldrig har sagt noget Ondt om Eder; men hør, hvad jeg har sagt: „Adam viste sig for mig i Dromme. „O Fader for alle Dødelige," sagde jeg til ham, „skulde det være sandt, hvad man fortæller? Skulde Berberne være dine Børn?" — „Hvad," raabte han forbittret, „dersom det var sandt, saa vilde jeg strax skille mig ved Eva." Fyrst Abdallah har tragtet mig efter Livet for disse Vers; lykkeligviis har jeg kunnet undslippe og lægge Grændsen mellem ham og mig. Da har han faaet det Indfald at bestikke Nogen, der skulde fortælle Eder om Vers, som jeg aldrig har digtet. Han haabede, at I skulde dræbe mig, og Listen var god nok, thi dersom den var lykkedes, vilde han paa engang have hævnet sig paa mig og samlet over Eder al Hadet over denne uretfærdige Handling."

„Hvad Du der har fortalt, forekommer mig meget rimeligt; men siden Du nu har fortalt mig de Vers, som Du har digtet med hans Folk i Almindelighed, saa lad mig høre dem, der særskilt sigte til ham selv."

„Da jeg saae, at han var ifærd med at befæste sit Slot i Granada, sagde jeg:

Den Daare, han bygger sit Fængsel,
Som Silkeormen spinder sin Puppe!"

„Det var en slem Behandling, han fik, men Du har gjort Ret. Jeg vil gjøre Noget for Dig. Jeg vil give Dig en Gave, men modtager Du den, maa

Du forlade mit Rige; eller Du faaer ingen Gave, men saa lader jeg Dig indskrive blandt mine Digtere. Vælg!"

Digteren svarede ham i smagfulde Vers, at efter hans ringe Mening kunne begge Forslag ypperligt lade sig forene.

„Du er en listig Krabat," sagde Motacim, „imidlertid vil jeg give Dig en Gave og lade Dig indskrive."

Ikke alene Digtere, men ogsaa Videnskabsmænd af første Rang samlede sig ved Motacims Hof, saaledes Abu-Obaid Bekri, den største Geograf, som det arabiske Spanien har frembragt. Han var en Søn af en Duodrynyrste i Huelva, der havde solgt sit Fyrstedomme til Kongen af Sevilla, og han var bleven opdragen i Cordova, hvor han havde vundet Alles Hjerter ved sit smukke Ansigt, sin livlige Aand og sine udstrakte Kundskaber i Literaturen. Da han var bleven en fortrolig Ven af Motacim, overøste denne ham med Overposter og Rigdomme. Som sin Tids Barn deelte han muntert sin Tid mellem Studier og Forlystelser. Intet var mere afvexlende end hans Beskjæftigelser; snart underhandlede han i sin Herres Navn om et Forbund eller en Fred; snart arbeidede han paa sit store Værk over „Veiene og Kongerigerne", hvoraf vi desværre kun have nogle Dele, som Beskrivelsen af Afrika, eller paa sin geografiske Ordbog, Medjam, der er bevaret i sin Helhed og indeholder en Mængde Navne paa Steder,

Bjerge og Floder, som omtales i de gamle Arabers Historie og Digte; snart endelig deeltog han, træt af de alvorlige Sysler, i en Fest, hvor der herskede overgiven Munterhed. „O, mine Venner," sang han da, „jeg brænder efter at holde Bægeret i mine Hænder og indaande Violernes og Myrternes Duft! Lad os overgive os til Glæderne, lad os laane Øre til Sangene, lad os gribe denne Dag og fly uvedkommende og paatrængende Blikke." Næste Morgen kunde han, hvad enten han dreves af Samvittighedsnag, eller han vilde gjendrive sine Fjenders Bebyldninger for Fylderi, med brændende Iver kaste sig over Arbeidet, men denne Gang for at skrive en meget alvorlig og opbyggende Bog, en Afhandling der skulde bevise, at Mohamet, til Trods for alle vantroe Indvendninger, dog i Sandhed havde været sendt af Gud.

Man vil ikke let kunne forestille sig den Lidenskab, hvormed alle fremtrædende Personer ved Hoffet i Almeria overgav sig til disse Aandens Øvelser. Motacim selv, hans Sønner og Døttre skreve Vers, og det heldigt efter de Prover, der ere komne til os. De hengave sig sorgløst til Glæden uden at tænke paa den Dag i Morgen. Men ak, dette var altfor skjønt til at det kunde vare ved. Ved Siden af Poesien var der en alvorlig Virkelighed i Skikkelse af to fjendtlige Nabofyrster, den kastilianske Konge Alfons den sjette og Afrikaneren Yusuf. Da den sidste havde seiret over den første i det store Slag ved Zallaca 1080, viste han snart, at

det var hans Hensigt at underkaste sig hele Andalusien, — Da Motacim havde forbundet sig med den ridderlige Fyrst Motamid af Sevilla imod Almoraviden, lod denne sin Feltherre Abu-ja-caria oversvømme hans Rige. Den ulykkelige Motacim var falden i en farlig Sygdom og følte, at Døden vilde spare ham for den Sorg at see sin Trone falde. Saasnart han hørte, at Motamid havde overgivet sig, raadede han sin ældste Søn Izzad-daula til at søge sin Tilflugt hos Familien Beni-Hammad, Herre over Bugia.

Det var et sørgeligt og rørende Syn, at see denne gode Konge, hvis Tilværelse var saa rolig, fredelig og blid, paa sin Dødsseng kæmpe paa eengang med legemlige og aandelige Smerter. En Dag, da han næsten havde tabt Brugen af sine Hænder og sin Stemme, hørte han Vaabenlarmen i den fjendtlige Leir. „Ak, min Gud," sukkede han bedrøvet, „vil det ikke engang blive mig tilladt at dø i Ro?" Een Trøst havde han dog, at hans trofaste Digtere holdt ud ved hans Leie og søgte at opmuntre ham, indtil han drog sit sidste Suk Torsdagen den 12te Juni 1091. Han blev omtrent 54 Aar gammel og havde regjeret i 40.

Fire eller fem Maaneder senere maatte Almeria aabne sine Porte for Almoraviderne. Izzad-daula flygtede til Bugia, hvor han fandt en god Modtagelse, men han kom aldrig meer tilbage til sit Rige og døde i Landflygtighed ligesom Broderen, den høitbegavede Digter Raschid-ad-daula. Vi have endnu skjønne Digte

fra denne ædle-Slægt, hvori den udtaler en ydmyg Hengivelse under sin haarde Skjæbne:

„Underkast Dig taalmodig Lykkens Omskiftelser; Alt kan forandres til det Bedre. See Morgenrøden, den jager Mørket bort."

„Du veed, at Gud styrer din Skjæbne, stoel paa ham, og snart skal Du see Engelen Gabriel komme til din Hjælp.

„Naar Du underkaster Dig Forsynet, i Haab om Løn i det andet Liv, skal Du snart nyde Paradisets høie Glæder."

Med Michael Rosings Portrait.

I 1775 kom der en ung Student herned fra Norge. Han lod sig indskrive ved vort Universitet, og det var hans Agt at gaae videre af den Vei, paa hvilken han var slaaet ind. Men det gik ham, som det er gaaet flere andre udmærkede Mænd. Det nye, store Liv i Hovedstaden vakte ham til Forstaaelsen af hans Evner og hans Trang, og han indsaae snart, at hans Interesser gik i en heel anden Retning end Universitetet og Examensvæsenet. Theatret optog hans Lyst og hans Tanker, og det kaldte ham med saa stærk Røst, at han ikke kunde lade denne Kalden upaaagtet.

Allerede det følgende Aar overraskede han da en skjønne Dag sine Studenterkammerater ved Efterretningen om, at han agtede at indtræde i den dengang kun lidet ansete og agtede Skuespillerstand. Man forundredes, man trak paa Skuldrene, og man beklagede ham. Men

der gik kun nogle faa Aar, saa var Forundringen forvandlet til Beundring, Beklagelsen til Høiagtelse. Thi nogle faa Aar efter var Michael Rosing en fejret Skuespiller af første Rang, en Hæder for Holbergs Skueplads.

Den unge Normand havde et stolt og mandigt Ydre. Hans Hoved var smukt og ædelt formet, og de skjønne Træk fremhævedes end mere ved et stort, bølgende, mørkt Haar. Der var i hans Gang og Holdning en Anstand, i hans Stemme en Klang og i hele hans Optræden en Lethed og en aaben Djærvhed, som paa Scenen maatte blive ham til uberegnelig Nytte. Men ved Siden af disse reent ydre Midler havde han tillige indre, der ingenlunde stode tilbage. Allerede hans første Optræden (den 6te October 1777 som Drosman i Voltaires Tragedie „Zayre") viste, hvormegen Ild og Varme han kunde lægge i sit Spil, hvormegen Aand og Smag han besad og med hvor stor Tænksomhed og Dannelse han traadte frem paa Scenen. Den bekjendte Skuespiller Schwarz skulde i det daværende dramatiske Selskab gjennemgaae hans Debutrolle. „Drosman var ypperlig i det Hele," sagde han. „Og det var hans første Prøve. Jeg vil ikke, siden det er første Gang, Drosman betræder dette farlige og slibrige Sted, tale om de Mangler, han kan have haft, — det var hans første Prøve og dette undskylder alle smaa Feil, — store har man forgjæves søgt hos ham. Held være Dig, unge Broder! En stedste brændende Iver for

din Kunst bor i Dig! Bliv aldrig lunken, men bliv stedse lig din første Aften, saa vil Du endog leve, naar Du har fuldendt din Rolle paa Verdens Skueplads!"

Rosing fulgte sin ældre Kunstbroders Opfordringer, og Schwarz's sidste Ord bleve prophetiske. Brændende Iver for den Kunst, hvortil han havde helliget sig, har aldrig manglet Michael Rosing, han omfattede den ikke alene med den varmeste Kjærlighed, men han offrede den tillige al sin Tid. De rige Evner udviklede han videre gjennem omhyggelige Studier; den Dannelse, som Skuespilleren altid har været og særlig dengang var altfor tilbøielig til at lægge paa Hylden, søgte han ad alle Veie, der stode ham aabne, og han blev derfor ikke alene yderligere elskværdig som Menneske, men tillige i Stand til at hæve Theatret og Skuespillerne i Publicums Øine. Det er ret characteristisk, at Rosing var den første Skuespiller, som af Kongen modtog Ridderkorset, en Hæder, som man tidligere ikke havde drømt om kunde blive en Skuespiller tildeel.

Hans Kunstnerbane var mere rig paa Udmærkelser og paa Laurbær, end den var lang. 1806 sendte Øhlenschlæger sin „Hakon Jarl" hjem fra Halle. Rosing læste den høit for en Kreds af Digterens Venner og indsaae strax, at der med dette Arbeide begyndte en ny Æra i den danske Skuespildigtnings Historie. Det blev hans ivrigste Ønske at udføre Titelrollen i dette Mesterværk, thi han følte, at denne Opgave netop var den, han havde længtes efter, og at hans Evner her vilde

slaae til til noget virkelig Udmærket. Men Lykken var ham imod. Kort for Stykkets Opførelse fik han Gigt, og han kom aldrig til at spille hverken i denne eller nogen anden ohlenschlægersk Tragedie. Under Fremstigelsen af nogle enkelte Smaating fik han Leilighed til at see, hvor høit Publicum skattede hans Værd, men hans Rolle ved Theatret var udspillet.

-Det er ikke godt at afgjøre, af hvor stor Betydning han vilde kunne være bleven netop for den ohlenschlægerske Tragedie, men saa meget er vist, at det er ham, der har skabt hele den Kunstretning, i hvilken hans Efterfølgere paa dette Omraade naaede saa høit. Ligesom Michael Rosing blev Stamfader til en Kunstnerslægt, mellem hvis Medlemmer vort Nationaltheater har fundet og endnu eier flere af sine Ypperste, saaledes har hans sande og dybe Følelse, hans ildfulde Phantasi, hans uddannede Smag og hans omhyggelige Studium ved Theatret udviklet en Tradition, der har baaret rige Frugter. De Ord, Schwarz udtalte efter hans første Optræden ere blevne til Sandhed: han har levet og han vil endnu leve længe, efterat han har fuldendt sin Rolle paa Verdens Skueplads.

Literatur og Kunst.

Som Fortsættelse af Hauchs smukke „Minder fra min Barndom og min Ungdom" har Digteren nu udsendt et nyt Bind Livserindringer under Titelen „Minder fra min første Udenlandsreise." Medens han i det første Bind førte sine Læsere tilbage til hans skjønne Barndomstid i Norge og til hans første Udvikling her i Kjøbenhavn, skildrer han i dette Bind sin første Fraværelse fra Hjemmet, de mange vexlende Indtryk, han modtog ude i den nye, store Verden, og fremfor Alt det store afgjørende Vendepunkt, da, som han selv siger, Poesien paany vaagnede i hans Bryst og blev til en Magt, der forandrede Retningen i hans Liv. Over Meget af det, han oplevede paa disse første Reiser, har Tiden, siger han, lagt sit Taageslør. Og dog modtager man gjennem hans Skildring et ikke alene fyldigt, men samtidig overordentlig varmt og tiltalende Billede af de Egne og de Mennesker, om hvilke han fortæller; næsten paa hver Side faaer man et levende Indtryk af, at det er med en Digters Øie, der er seet, og at Beretningen om det Seete bringes os af en Digter. Interessanteste ere dog vistnok de Afsnit af Bogen, hvori han fortæller om sig selv, om sit Ophold i Neapel og Rom,

om den sørgelige Begivenhed, der ramte ham paa det førstnævnte Sted, om de Livsbetragtninger, som den gav Anledning til og den rige Udvikling, der indirekte opstod som Frugt af den. Literaturen har her faaet et Stykke Autobiographi af høit Værd, baade fordi den, om hvis Liv det handler, hører til Literaturens Stormænd, og tillige fordi det fremtræder under en Form saa klar og afrundet og tiltalende, som man kun kan vente det fra en stor og moden Forfatternatur.

— Til de smukkeste Fortællinger, hvormed vor Literatur i de sidste Aar er bleven forøget, hører ganske vist en for nylig udkommen Oversættelse af Franskmanden Edouard Laboulaye's „Abdallah". Scenen for denne Fortælling er Phantasiens og Eventyrets Land: Arabien, en Scene, paa hvilken der er oprullet saa mange levende og ildfulde Billeder, at der for en Forfatter hører stor Kunst til for paa den at fremtrylle andre og nye, som kunne staae ved Siden af de gamle. Edouard Laboulaye er imidlertid i Besiddelse af denne Kunst, og han eier den ganske simpelt, fordi den Tryllestav, hvormed han maner Billederne frem, henter sin Kraft fra Poesien. „Abdallah" er et Digterværk i Ordets fuldeste Forstand, og man kan kun glæde sig over, at et saa fortjenstfuldt Arbeide er bleven overført paa Dansk og derved ogsaa gjort tilgjængelig for den større Deel af vort Publicum. Forfatteren maa piensynlig have gjort sig meget nøie fortrolig med Livet i de Egne, der ere blevne saa berømte ved „Tusind og een Nat", thi hans Fortælling har ved Siden af sine reent digteriske Fortrin tillige det, at være som skreven ud af en arabisk Bevidsthed. Land og Folk springe saa tydeligt og anskueligt frem, hele Tankegangen er østerlandsk, og selv den skjønne, afrundede Form har Østerlandets Duft over sig. Dertil kommer endnu, at denne Form vistnok i Oversættelsen er bibeholdt saa meget, som det overhovedet var muligt at bevare den.

— Th. de Banvilles Lystspil „Gringoire", som da det fremkom paa Théatre français vakte en ualmindelig Opsigt og endogsaa forskaffede dets unge, hidtil næsten ubekjendte Forfatter den hæderfulde Anmodning om at skrive Oden til Napoleonsfesten det følgende Aar, er nu udkommen i den danske Oversættelse, i hvilken det er bleven spillet paa Kasino. Skjønndt Oversættelsen ingenlunde er noget Mesterværk og skjønndt navnlig de to Digte, der saa at sige danne Centrum i Skuespillet, ere blevne noget matte og farveløse i den danske Gjengivelse, vil dette lille, poesirige Lystspil sikkert være velkommen hos Mange, der ikke have havt Leilighed til at see det gaae over Scenen.

— Mellem den Række Fortællinger, som hvert Aar pleie at forøge Literaturen, findes iaar „Lys og Skygge" af Henriette Brandis. Der er over denne Bog udbredt en vis Hjertelighed, som imidlertid ikke kan dække dens temmelig talrige Mangler. Navnlig synes selve Novellens Bygning for fattig og Størsteparten af dens Figurer for ubetydelige til at have Krav paa Interesse. Maaskee vilde dog den poetiske Stemning, som er umiskjendelig paa flere Steder, have været i Stand til at bringe dette i Forglemmelse, hvis ikke Damenovellens temmelig almindelige Skyggeside, en vag og sygelig Pietisme, var kommen til.

— Robert Watt's livfulde „Pariserfotografier" ere nu udkomne i en ny Udgave. Forfatteren minder i sit Forord om, at disse Skildringer bleve skrevne i det glade og glimrende keiserlige Paris, med dets Fester paa Hôtel de Ville, Væddeløb paa Longchamps, Carnevaler, Concerter og Theaterforestillinger, kort sagt med alt det, der dengang faldt den Fremmede meest i Øinene, men som danner en saa storartet Modsætning til Paris, saaledes som det er nu. Han tager imidlertid neppe feil ved at antage, at netop Sammenligningen vil have sin Interesse, og i ethvert Tilfælde ere disse

Smaastykker strevne med en saa elskværdig Naturlighed, saa megen underholdende Livlighed og en saa tiltalende Lethed, at de altid maa læses med Fornøielse.

— I en meget smagfuld Udstyrelse er Hr. Fritz Holsts Lystspil „Hverdagsfolk" udkommet i Trykken. En træffende Satire, en morsom Dialog og gode Charakteertegninger ere dette Arbeides Hovedfortrin, og man kan ikke gjøre Bekjendtskab med det uden at indrømme dets Forfatter betydelige dramatiske Evner. Og dog vil han pienshynlig endnu kunne naae høiere: derfor borger den af Stykkets Figurer, som er givet meest i Contur, nemlig den unge, tilsidesatte Slægtning Marie. Der er over hende et poetisk Skjær, som lover en heel Deel for Fremtiden. Forresten har Forfatteren vovet dristigt og er derfor heller ikke langt fra at have vundet. Mens Andre slutte med at sætte Krandsen paa Huset, begynder han i det Øieblik den er sat op, med strax i den første Scene at rive den af; derpaa gaaer det ud over Taget, og saa demoleres hele Huset, Etage for Etage. Dette er imidlertid gjort med saamegen Dygtighed og Behændighed, at man følger Ødelæggelsesværket med Interesse. Tilsidst er der ikke Steen paa Steen tilbage. Men netop denne Omstændighed indeholder et Bevis for, at Arbeidet idetmindste tildeels savner Poesi. Thi Poesi river ikke ned, men bygger op — i al Fald river den ikke ned, uden at opføre en ny Bygning ved Siden.

— C. A. Thyregod, hvis populaire Fortællertalent har skaffet ham en udbredt Læsekreds, har begyndt at udgive en ny Række Skildringer under den gamle Titel „Blandt Bønder". De første Hefter ere udkomne. Deres Indhold slutter sig i alt Væsentligt paa en smuk Maade til Forfatterens tidligere Arbeider.

— Af St. St. Blichers Noveller er der begyndt at udkomme en ny Folkeudgave, som besørges af Hr. P. Han-

sen. Der er en saa ægte dansk og folkelig Tone og en saa poetisk Sangbund i de af denne Forfatters Fortællinger, der spille paa dansk Grund, at selv den Ubemidlede bør kunne anskaffe dem. Det vil uden Tvivl ogsaa gaae med Blichers Fortællinger ligesom med Ingemanns Romaner, der i Begyndelsen havde ondt ved at finde Publicum, men som nu gjennem en billig og folkelig Udgave ere blevne de mest udbredte Bøger i Danmark. At Blicher i en langt høiere Grad end Ingemann fortjener denne Skjebne, kan der ikke være Tvivl om, og da denne nye Udgave af Blicher baade er meget billig og synes at blive god, er der Haab om, at det ogsaa her vil komme til at gaae efter Fortjeneste.

Tuileriernes Brand,

Natten den 24de Mai 1871.

Christian den Forstes Romerreise.

Af

Kammerherre F. Krogh.

I.

Den 8de Januar 1474 forlod Kong Christian (Christiernus) den Forste Slottet Segeberg for at tiltræde en Reise til Rom, der forte til vigtige Forhandhandlinger deels om de nordiske Rigers Anliggender, deels om de Spørgsmaal, som dengang beskjæftigede de europæiske Hoffer. Reisen gav Anledning til en heel Række af Festligheder, der forsaavidt ere af Interesse, som de lære os hin Tids Sæder og Skikke at kjende, og Kongen selv var Gjenstanden for den mest udsøgte Opmærksomhed. Denne Reise indtager saaledes en fremragende Plads i Kong Christians bevægede Liv, og har forsaavidt en speciel historisk Interesse, hvorhos de paa samme forte Forhandlinger give værdifulde Oplysninger om hin Tids ledende Personligheder og Politik. Det

er derfor let forklarligt, at denne Reise alt tidligt har været Gjenstand for historiske Granskninger, og at den er bleven behandlet saavel i større historiske Værker som i Monographier. Men den falder paa en Tid, hvor Diplomatiet havde begyndt at udfolde sin Virksomhed, hvor Paven ved Legater, Keiseren og de øvrige Fyrster ligesaavelsom Republikerne ved Gesandtskaber, søgte at indhente Oplysning om Udlandet, hvor der ved disse Gesandtskaber forhandledes om Alliancer og Traktater, og hvor Opbevaringen af vigtige Breve, Instruxer, Indberetninger m. m., med andre Ord, hvor Indretningen af Arkiver, i alt Fald i Italien, var bragt i System og i Tydskland havde taget sin Begyndelse. Det ligger altsaa i Forholdene, at de ældre historiske Arbeider om det her omhandlede Emne, nu, da Arkiverne med deres Skatte ere blevne tilgængelige, ved Hjælp af det saaledes til Raadighed stillede Kildestof, kunne fuldstændiggjøres. I Arkivet i Mailand findes saaledes meget Materiale til en Beskrivelse af Kong Christian den Førstes Reise i Italien, saasom Breve og Instruxer fra Hertugen af Mailand og Indberetninger fra hans Gesandter, hvoraf Hofjægermester Bertouch har taget Afskrifter, som af Geheimeraad Wegener, til hvis Disposition disse Afskrifter bleve stillede, ere blevne overladte til det kongelige Geheimearkiv i Kjøbenhavn. Ligeledes indeholde Arkiverne i Bologna, Firenze (Florents) og Rom mere eller mindre fuldstændige Efterretninger om Kongens Ophold paa de nævnte

Steder. Men fremfor Alt maae her Arkiverne i Baiern nævnes. Saaledes findes i det Bambergske Arkiv endeel fortrolige Breve fra Kongen saavelsom fra hans Geheimesecretair, Domprovst Klitzing, bl. A. til den paa hin Tid i Ausbach regjerende Markgreve, Churfyrst Albrecht Achilles af Brandenburg-Ansbach og Sammes Svarskrivelser.

Forsøgene i den Retning blive mindre vanskelige, efterat en Mængde Aktstykker fra hin Tid ere blevne offentliggjorte, f. Ex. Wegeners Diplomatarium Christierni primi, Michelsens Urkundenbuch, Müllers Reichstagstheater, Chmel's regesta, Höfslers Fränkische Studien, v. Löhers: Die italienische Krone im Jahre 1474, samt de af Singius la Sacra udgivne: Depêches des Ambassadeurs Milanais sur les campagnes de Charles le Hardi, der omtale Kong Christians Mæglingsforsøg i Hertug Carls Stridigheder med Keiser Frederik III. og ere en fortrinlig Kilde til Studiet af hin Tids Historie*).

Ogsaa forskjellige Kroniker, saasom de af Joh. Petersen, Hansen, Hammelmann og Schiphoverus, give Oplysning om det Tidspunkt, hvorom her er Tale, men de have alt længe været kjendt her og ere ofte blevne benyttede af vore Historieskrivere, hvilket derimod

*) De omtalte Indberetninger fra Mailands Gesandter ere hvad Form og Indhold angaaer sande Mesterværker; de udmærke sig ved Objectivitet og bære Vidne om en skarp Iagttagelse og en overordentlig Fremsynethed.

ikke er Tilfældet med de gamle augsburgske Kroniker af Hector Mulich, Werlich, Pirmin Gasserus og Sander, Manuskripter, som findes i det kongelige Bibliothek i München og i Arkiverne i Augsburg, og som mere eller mindre udførligt handle om Kongens Ophold i Augsburg.

Derimod ere de af den Commission*), som ifølge Kongen af Baierns Befaling den 20de August 1858 bleo oprettet ved det baierske Academie for Videnskaberne, hidtil udgivne Arbeider ikke fremskredne saa vidt, at de kunne komme nærværende Arbeide tilgode.

Forfatteren har imidlertid troet, ikke at burde indskrænke sig til at meddele det nu til Disposition stillede Materiale, men har ønsket i Forbindelse med sin Beskrivelse af Kongens Reise at give et Billede af de Steder, hvor Kongen opholdt sig i kortere eller længere Tid, og hvor han modtog Indtryk, der senere har gjort sig gjældende, og af de Personer, som han kom til at forhandle med.**)

---

*) Den understøttes af Kongen af Baierns Civilliste med 15,000 fl. aarlig og efter Statuterne af 26de Nov. 1858 skal den netop beskjæftige sig med Udgivelsen af Kildestoffet i Almindelighed og specielt med Udgivelsen af Acterne angaaende de saakaldte Rigsdage.

**) Herved ere foruden de bekjendte danske Forfattere, og bl. disse fremfor alle: Johannis Meursii Historia Danica ed. a. Grammio, og de alt nævnte augsburgske Krønikere og Arkiverne, bl. a. blevne benyttede:
Sinold: Beschreibung von Ansbach. — Winterbach.

Det første Spørgsmaal, der fremstiller sig, er, hvad der kan have givet Anledning til, at Kongen bestemte sig til den lange og kostbare Reise. Schlegel, Hammerich, Allen og Flere sætte denne Reise i Forbindelse med et Løfte, som Kongen engang skal have aflagt om at foretage et Pillegrimstog til Jerusalem, og antage, at hans Hovedsiemed med Reisen har været i Rom at søge Dispensation fra dette Løfte; enkelte Historikere gaae endnu videre og fortælle, at han har aflagt dette Løfte under Livsfare i Slaget ved Brunkebjerg. Denne Paastand bekræftes imidlertid ikke af de Actstykker, som have været Forfatteren meddeelte, derimod indeholde Arkiverne i Baiern og Italien adskillige Data for, at Kongen har villet foretage Reisen til Rom, for at be-

---

Geschichte der Stadt Rothenburg. — Benzen. Geschichte der Stadt Rothenburg. — Fr. Carl Gullmann. Geschichte der Stadt Augsburg. — F. A. Witz. 3 Tage in Augsburg. — P. Ferdinand Trøjes Chronik von Botzen. P. Justinian Lacturner's forskjellige Skrifter i Tyroler Arkivet. — Joseph Egger. Geschichte Tirols. — Fr. C. Joller. Geschichte u. Denkwürdigkeiten der Stadt Innsbruck. — Heinrich Stephan: Das Verkehrslehre im Mittelalter. — F. Gregorovius. Geschichte der Stadt Rom. C. Höfler.' Rom im Mittelalter aus dem Nachlaß des N. Papencordt. — Poggius. De varietate Fortunæ. — Fr. Cancellieri. Notize della venuta in Roma di Canuto II. e di Christiano I. — Beer. Allgem. Geschichte des Welthandels. — M. Merian. Genealogische Heerführung der Häuser Baden u. Holstein.

søge Apostlerne Peters og Pauls Grave, som det var Skik paa den Tid, og for at vise Paven sin Ærefrygt. Ligesom Kongen i sit Brev, dateret Florents den 5te Mai 1474, til Churfyrste Albr. Achilles ikkun taler om en Pillegrimsvandring til Rom, saaledes sige ogsaa de augsburgske og andre Kroniker, som f. Ex. Hammelmann, der mere eller mindre vidtløftigt berette om denne Reise, at han er reist til Rom „af Andagt" for at besøge Apostlernes Grave, eller de tale om en Pillegrimstog, hvis Maal var Rom. Endelig siger Paven selv i en Skrivelse, som ordret anføres af Fr. Cancellieri i hans Notize della venuta in Roma di Canuto II e di Christiano I, og som maa antages efter Ordlyden at være Svar paa Kongens Anmeldelsesskrivelse om sin Hensigt at komme til Rom: „ut ad sancta Apostolorum limina venias, et Successorem Petri in terra hac visites Martyrum sanguine consecrata."

En Historieskriver, Antonius Bonfinus, siger rigtignok i sin Ungarns Historie, at Kongen for at indfrie et Løfte valfartede til Rom; men det turde være farligt at bygge formeget paa denne ungarske Livius, som man nok kan tiltroe at have antaget, at, naar Kongen af Danmark valfartede til Rom, da maatte det være paa Grund af et Løfte; hvortil kommer, at denne Forfatter kun taler om, at det var en Fart til Rom, men ikke nævner Jerusalem.

Men i alt Fald fremgaaer det af de oftere omtalte Arkivalier, at det har været Kongens Mening ved

denne Leilighed at forhandle ei alene med Paven, men ogsaa med Keiseren og andre verdslige Fyrster, samt at Reisen alt længe havde været forberedt. Den nærmeste Anledning til samme synes at have været Forleningssagen med Holsteen, da det i Keiserens Brev af 26de Mai 1473, var paalagt Kongen inden et Aars Forløb at sende sine Befuldmægtigede til Keiserens Hof for at fuldbyrde Lehnspligten, og han rimeligviis selv personligt har villet give Møde for ved samme Leilighed hos Keiseren, til hvem han stod i Venskabsforhold, at udvirke, at Forlehningen tillige blev udvidet til Ditmarsken. En anden Anledning for Kongen til den omtalte Reise var hans Ønske at forhandle med Kongen af Frankrig, Ludvig d. XI., eller hans Slægt om en Forbindelse mellem dennes Søsterdatter, Prindsessen af Savoien og Junker Hans, hvis Forlovelse med Kong Casimir af Polens Datter, hvorom Kongen i et Brev til Keiseren af 1467 havde gjort Anmeldelse, atter var hævet. Endelig havde han flere Anliggender, der vedrørte hans Rige, hvorom han kunde ønske at underhandle med Paven og Keiseren. Men dog synes Hovedøiemedet med Christians Reise til Rom at have været, at bevise Paven sin Ærefrygt og modtage hans Velsignelse, hvilket stemmer med hans Religieusitet og hans Valgsprog: „Spes mea Christus".

Paa Grund af Veienes Usikkerhed *) paa den Tid, da Stratenroverier næsten ansaaes for at være en hæderlig Haandtering, var det almindeligt paa længere Reiser, at Flere forenede sig til fælleds Forsvar, f. Ex. Kjøbmændene i Caravaner; fornemme Herrer pleiede at reise med stort Følge af Adelsmænd og bevæbnede, og hvad der i Begyndelsen var en Nødvendighed blev siden en Luxus. Ogsaa Kong Christian var paa sin Romerreise ledsaget af et stort Følge, bl. A. af Hertug Johan af Sachsen-Lauenburg, Grev Bernhard (Günther) Mühlen af Barby, der ligesom Forstnævnte hørte til de romersk tydske Standsherrer, Grev Ludvig til Helfenstein, der 1471 paa Rigsdagen i Regensburg paa Kongen af Danmarks Vegne havde taget Deel i Forhandlingerne om det saakaldte Tyrkertog, Magistrene Henrik Sankenstede, en meget lærd Mand, der paa Reisen brugtes som Tolk, Hermann Reinsperger og Kongens Livlæge Johan Heise samt Domprovst Klitzing, Kongens Geheimesecretair. Foruden disse vare flere Riddere og Prælater fra de nordiske Riger blevne opfordrede til at slutte sig til Kongens Følge som Johan Urne, Søn af Jørgen Urne til Nygaard paa Fyen, Albert Gosmann, Johan Mathei paa Hinsgavl, Johan Remstede,

*) Til Exempel kan anføres, at da Keiseren skulde reise til Rigsdagen i Regensburg 1471 maatte han af Rigsstæderne forlange for sin personlige Sikkerheds Skyld, at der sendtes ham 200 Ryttere imøde for at escortere ham fra Passau til Regensburg.

Peter Wittorp, Carl Rønnov, senere Biskop i Odense, Niels Ebbesen Galt,*) tidligere Lehnsmand paa Aalholm, Werner Parsberger, Lehnsmand paa Holbekslot, Christoffer og Johan v. Heynsen, Johan v. Campen, Matheus v. Gerwert og Niclasen, Kongens Capellan **).

Følget bestod af i Alt 150 — efter Andre af 120 — Personer, der ligesom Kongen selv vare iførte en Pillegrimsdragt, som bestod af en sort Kappe med hvidt Broderi og hvide Pillegrimsstave; disse Stave toges med, omendskjøndt Reisen gjordes til Hest. Det første Natteqvarteer holdtes i Klosteret Reinfeld, som kort i Forveien af Kongen var bleven benaadet med forskjellige Forrettigheder, og her tog Kongen ligeledes ind efter sin Tilbagekomst fra Rom. Fra Reinfeld fortsattes Reisen, som det synes, fra Kloster til Kloster, indtil Kongen naaede Ansbach. — Denne Maade at benytte Klostrene som Herberge var efter Datidens Skik og Brug

*) Om ham fortælles, at han under Opholdet i Rom i Pavens Nærværelse skal have yttret det Ønske at han blot for tre Dage maatte være Pave, for at kunne sætte de mod deres retmæssige Konge oprørske Svenskere saaledes i Ban, at de alle med hinanden skulde dø af Sult som Fluer.

**) I Archivet i Innsbruck findes en „Raitbuch" eller Regnskabsbog, fra Aaret 1474, hvori der er noteret: „Herrn Niklasen, des kunigs von Dannmarkt Caplan, hab ich eodem unf geschefft meines gnädigen Herrn Ergelt geben 111 reinisch gylden."

et Slags Privilegium for Pillegrimme, som ofte vare henviste til deres Medchristnes Gjæstfrihed, og denne formindskede i væsentlig Grad Reisens Omkostninger, hvilket under Kongens velbekjendte mindre heldige oekonomiske Forhold kun maatte være ham kjærkomment. Pengene til Reisen synes Kongen, i alt Fald for en Deel, at have laant i Lybeck hvor man ofte fik Laan til høie Renter. Saaledes skriver han under 18de Marts fra Mailand til Churfyrsten af Brandenburg-Ansbach, den bekjendte Albrecht Achilles, der var Dronning Dorotheas Farbroder:

„ehe wir uns aus unsern Landen gefügt haben „wir von den vom Lybeck etliche Summen gelts gelichen, „wieder zu geben auf diesen Ostern, oder wo wir das „nicht taten, das wir in denne etliche pfande dar vor „einsetzen solten. Nun wissen wir rat zu solchen gelde „aber vegen der langen Reise" o. s. v.

Kongen anmoder nu Churfyrsten om at skrive til Lybekerne i denne Sag, med Tilføiende, at han ønskede Henstand indtil sin Tilbagekomst fra Reisen, hvorhos han tilføier:

„gefallet er Ew Lieb nicht zu berüren, das uns „die kaiserl. majestæt etliche gewerbe u. geschäfte zu „handeln befohlen habe, dadurch unser walfart verlän„gert werde."

Den 12te April skrev Churfyrsten i den Anledning til Lybeckerne og til Bispen af Lybeck, og af hans Brev af

4de Mai til Kongen sees, hvorledes han i denne Sag har opfyldt Kongens Ønsker.

I Begyndelsen af Februar Maaned naaede Kongen til Onolzbach, det nuværende Ansbach, hvor Kongen tog ind hos Dronning Dorotheas ovennævnte Farbroder, Albrecht Achilles, der residerede i Ansbach,*) en Mand med skarp Forstand, fremragende Dygtighed og bekjendt for sin indflydelsesrige Stilling i Keiserens Raad. Han ledsagede i Regelen Keiseren paa dennes Reiser og til Rigsdagene. Hofholdningen i Ansbach var indskrænket, og Etiketten synes i alt Fald efter Nutidens Begreber, at have været noget ligefrem. Saaledes skriver Churfyrste Albrecht Achilles i Efteraaret 1473 til sin Gemalinde, at han beklager ikke at kunne være Julen i Ansbach, og saaledes at være udelukket fra at pidske hende og Hofdamerne op.**) Selve Ansbach var dengang en lille befæstet By, der ligesaalidt som Omegnen var rig paa Seværdigheder, med mindre man dertil vil regne Uhret i Heilsbronn, som nu er opstillet i det historiske Museum i München. Kongens Ophold i Ansbach var kun kort. Men at det ikke udelukkende var bestemt til at skaffe Kongen, hans Folge og

*) Onolzbach, ved Holzbach, blev 1331 erhvervet af Huset Brandenburg og forblev i henved 500 Aar i denne Slægts Besiddelse.

**) Udtrykkene i Churfyrstens Breve ere endnu djærvere, men Meningen maa have været den ovennævnte.

Hestene den fornødne Hvile efter den lange og besværlige Reise fremgaaer allerede af Stedets Beliggenhed, idet han nemlig paa en Reise fra Holsteen til Rothenburg, kun ad en længere Omvei har kunnet naae til Ansbach. Det maa derfor antages, at Kongen har lagt Veien herover, deels for at hilse paa sin Gemalindes Farbroder, den ham meget hengivne Albrecht Achilles, og deels for med ham at raadføre sig om de Andragender og Forslag, der i Rothenburg skulde forhandles med Keiseren. At Albrecht Achilles ikke har været uvidende om Kongens Planer, fremgaaer bl. A. af hans Brev til Hertug Vilhelm af Sachsen af 1473, hvori han efterat have omtalt Keiserens forfeilede Forhandlinger med Hertugen af Burgund, og at Keiseren havde lagt Veien fra Cøln til Rothenburg over Würzburg og Ochhenfurt, tilføier, at Kongen af Danmark ventedes til forskjellige Forhandlinger i Rothenburg og nok vilde blive affærdiget i otte til ti Dage. Om det Venskabs og Tillidsforhold, hvori Kongen stod til Churfyrsten, vidne deres fortrolige Breve. At Churfyrsten paa Kongens Reise paa mange Maader, navnlig med sin Indflydelse hos Keiseren, har fremmet Kongens Planer og i alle Henseender har været ham en tro Ven, fremgaaer af deres Brevvexling og bekræftes af et Brev fra Dronning Dorothea til Churfyrsten, dateret Kjøbenhavn den 20de April, hvori hun, „für die dem König erwiesener mannichfaldiger Woldat" „freundliken" takker. — Brevet er

registreret i det bambergske Arkiv som et „Grus u. Danckbrieflein."

Fra Ansbach gjorde Kongen Reisen til Rothenburg sammen med Churfyrsten, der var ledsaget af 400 Ryttere. Paa Veien traf de det bohmiske og det polske Gesandtskab, der ligeledes ventedes i Rothenburg, hvor de indtraf den 7de Februar. Keiser Frederik III. var ankommet nogle Dage for med sin Søn, den senere Keiser Maximilian, mange Fyrster og deriblandt mærkeligt nok en tyrkisk Prinds. Keiseren havde taget Quarteer i Christoph Bermeters Huus.

Keiseren sendte Erkehertug Maximilian tilligemed de Churfyrster og andre Fyrster, som dengang vare i Rothenburg, og 500 Ryttere Kongen imode, for at føre ham ind i Byen. Ved Byens Port mødte Keiseren selv til Hest med 400 Ryttere, efterat han i Forveien udtrykkelig havde forlangt, at den første Velkomsthilsen skulde skee til Hest, hvormed han vilde vise Kongen en Opmærksomhed. Derefter ledsagede Keiseren med Eskorte Kongen til den Bolig, der var indrettet for ham i Adam Rheins Herrehuus, som senere har fort Nr. 469.

Rothenburg, et af de smukkeste Steder i Tydskland, ligger i Tauberdalen paa en fremspringende Høi, som jevnt skraaner ned til en Slette.

Rothenburgs daværende politiske Beliggenhed var en lignende som det senere Kongerige Hannovers, idet det laa midt i Huset Brandenburgs Gebeet, og lige-

som Preussen i 1866 angreb Hannover, saaledes førte Albrecht Achilles af Brandenburg-Ansbach i Aarene 1440—1450 en blodig Erobringskrig imod Nothenburg; men den frie Rigsstad gik ubeseiret ud af Kampen. I saa Henseende have muligen de der gjældende drakoniske Lovbestemmelser ikke været uden Indflydelse, hvoraf kun to skulle fremhæves:

„Enhver, som forlader sin Post, eller flygtende „forlader Rigsstadens Fane, mister Liv og Gods, „og hans Kone og Børn blive for stedse udviste fra „Byen."

„Den Anfører, som lader sig beseire, bliver kastet „i Taarnet."

Krigens heldige Udfald skyldtes dog vel i Hovedsagen Rigsstadens daværende Udvikling. Nothenburg var ved sin Handel, som især fik Betydning derved, at den store Handelsvei fra Würzburg til Augsburg førte derigjennem, og ved andre Omstændigheder blevet en velhavende By, hvorved dens Forsvarsevne var bleven betydelig. Mange frankiske Adelsslægter vare flyttede ind i Byen, hvor de vare i Besiddelse af saakaldte „Herrenhäuser"*) uden dog som Patricierne og Adelen

*) Den, som nu besøger Nothenburg, vil let blive opmærksom paa denne, fra Adelsmændenes Indvandring, hidrørende særegne Bygningsstiil i den saakaldte Herregade, Byens største og bredeste Gade. Husene, der endnu kaldes Herrehuse, have høie Gavle og store af Spiler

i andre Rigsstæder, at give sig af med Handelen, hvorimod de levede som „Herremænd" af deres Formue, deres Godser og mindre Besiddelser, der ofte bestode i Vinbjerge; men de vedbleve deres ridderlige Øvelser og bleve derved af væsentlig Betydning for Byens Forsvar. Dertil kom deres Forbindelse med Omegnens Adelsmænd, som i Krigen mod Brandenburg-Ansbach sluttede sig til deres Fættere i Rigsstaden og toge Deel i Byens Forsvar. Endvidere vare Fæstningsværkerne i god Stand, og de Vagttaarne, der paa Grund af Veienes Usikkerhed vare blevne opførte i Landdistrictet til Handelens Beskyttelse, kunde nu benyttes som fremskudte Værker.

Umiddelbart efterat Krigen imod Brandenburg-Ansbach var endt, begyndte ogsaa her en Forfatningskamp, der førte til, at Rigsstadens aristokratiske Forfatning blev styrtet, og Haandværkerne indtoge de fornemme Slægters Plads og holdt Dom over disse „Ledriggængere, som ikke kunde noget Haandværk". En fuldstændig social Omvæltning var Følgen — men efter nogle faa Aars Forløb, allerede i 1455, indtraadte der en Reaction, og den gamle Forfatning, dog med en deelvis Hensyntagen til de demokratiske Principer, blev atter indført. Hvad Raadet angik, blev den ældre

---

baarne Haller. Ogsaa det Kong Christian til Ovarteer anviste Huus laa her og var udstyret med megen Pragt.

Bestemmelse om „at det var skammeligt for en Raads-„herre at bebyrde den offentlige Skat og tage imod „Sold," bibeholdt, og derved bleve de mindre For-muende udelukkede fra at tage Sæde i Raadet. Efterat Ordenen var gjenoprettet, vendte de nævnte Adelsslægter tilbage, og Handelen tog et nyt Opsving. Saaledes forefandt Kong Christian den gamle Rigsstad. Hvor stor Betydning Rothenburg allerede dengang havde faaet, fremgaaer deraf, at Rigsdagen i 1474 kunde holdes der, at Byen altsaa havde de fornødne Lo-caliteter til at modtage Keiseren, Erkehertugen, Chur-fyrsterne, Rigsdagens øvrige Medlemmer, Kongen af Danmark, Sendebudene og Gesandtskaberne med deres respective ofte meget talrige Følge.

Kong Christian blev syv Dage i Rothenburg som Keiserens Gjæst og blev overøst med Udmærkelser. Da-gen efter sin Ankomst begav han sig til Hest til Kei-serens Bolig og fulgte med denne i Kirke, hvor man indrømmede ham Rang foran Churfyrsterne og en Plads paa „Evangeliet" ved Siden af Keiseren. I Schlegels Samlinger omtales et Brev, der tidligere fandtes i Arkivet paa Rosenholm, og hvori Brevskriveren melder:

„Samme Dags Eftermiddag besvarede Keiseren „Besøget, og endte de alle de Ærender, min Herres „Naade havde til Hannem. Siden de havde endt „deres Ærende, da blev han alligevel indtil mørk Nat „og gjorde sig ganske hemmelig med min Herre. I „maae for sandt vide, det han der handlede, det er intet

„vort Rige til Forfang i nogen Maade." Brevskriveren tilfoier: „at Keiseren haver forfoiet Herskabet i Holsteen „og Stormarn og gjort deraf et Hertugrige og lagt „dertil Ditmarsken, og haver draget disse Lande i eet „Navn og kalder dem alle tre Hertugdommet af Holsteen „og forlehnede min Herres Naade det igaar, nemlig „Torsdagen for Fastelavn, dog vort Rige og Sønder„jylland uden Forfang."

Forlehningen med Holsteen blev, efterat Kongen i egen Person havde gjort Forlehningsbrevet af 26de Mai 1473 fyldest, fuldbyrdet med stor Pragt. Paa Torvet i Rothenburg fandtes dengang et noget fremspringende Huus med et lille Taarn, som var omdannet til Raadhuus.*) Foran dette Huus paa Torvets nordre Side var der reist en med kostbare Tæpper beklædt Tribune, og her tildelte Keiseren, siddende paa et ophoiet Sæde og omgiven af Churfyrsterne og Rigsdagens fornemste Medlemmer, i de fremmede Gesandters Overværelse, Kong Christian Rigslehnet Holsteen, tilligemed „Egnen Dithmarsken".**)

Denne Forlehning havde i flere Henseender en større

*) Det mellemste Værelse i Raadhuset var indrettet til en Drikkestue for Raadsherrerne „for at Fortrolighed og bestandigt Venskab kunde blive stiftet og bevaret imellem dem."

**) Beutsen melder i sin chronologiske Oversigt over Rothenburgs Historie, at Forlehningen med Dithmarsken skete 1472, men dette er en Feiltagelse.

Betydning. Biskopperne af Lybeck havde 1434 af Keiseren faaet det Privilegium, at Holsteen af dem skulde tages til Lehn. Dette Privilegium blev 1438 stadfæstet og blev paa en Maade anerkjendt ved, at Greverne af Schauenburg og Kong Christian, efter Hertug Adolphs Død, angaaende dennes Andeel, den saakaldte Rendsburgske Deel, henvendte sig til den daværende Biskop i Lybeck, Arnoldus Westphal, der ogsaa mæglede imellem dem. Det var nu Opgaven at befrie Kongen af Danmark for denne Lehnsnexus til Biskoppen af Lybeck, at faae Holsteen ophøiet til et umiddelbart Rigslehn, samt dermed at forene Dithmarsken. I Lybeck var paa hiin Tid Albert Krummendieck, en holsteensk Adelsmand, Biskop og som saadan altsaa Grevskabet Holsteens Lehnsherre. Han var bekjendt for sin Fornøielsessyge, sin Overdaadighed og sit Forhold til sin Veninde, den smukke Maria Magdalena, og en Verdensmand, der satte større Priis paa at staae i et godt Forhold til Keiseren og Kongen end paa det omtalte Privilegium, som kunde medføre Forviklinger uden i Virkeligheden at forøge Biskoppernes Magt. Fra denne Side var der saaledes ingen Vanskeligheder at vente. Anderledes stod Sagen med Dithmarsken, hvor Bondestanden var fri for Adelsvælden, og som hidtil havde modsat sig enhver Forbindelse med Holsteen. Dithmarskerne vare krigeriske og krigsvante og havde ofte givet Beviser paa, at de vare bestemte paa at hævde deres Uafhængighed. Det var derfor utvivlsomt, at de ikke uden videre vilde an-

erkjende den af Keiseren befalede Indlemmelse, angaaende hvilken de ikke engang vare blevne tagne med paa Raad.

Kong Christian synes heller ikke at have hengivet sig til Illusioner. Ligesom han ved Motiveringen af sit Forslag hos Keiseren især støttede sig til, at Dithmarskerne ikke havde nogen Overherre, at de vare et uroligt Folk, og at det var farligt at taale saadanne Tilstande i Riget, saaledes gjentager han i Brevet til Markgreve Albrecht Achilles, dat. Augsburg den 20de Febr. 1474, at Dithmarskerne vare et frit og egenraadigt Folk, og at de vist vanskeligt vilde lade sig bevæge til at anerkjende ham som deres arvelige Lehnsherre. Af Hensyn hertil beder Kongen om Udstedelsen af en keiserlig Befalingsskrivelse til Dithmarskerne, og at Marskalken Busso v. Alvensleben maatte udnævnes til Overbringer af de keiserlige Breve og Befalinger, samt at det maatte paalægges ham at søge Underretning om, hvorledes Lybeckerne, „som sade til Hobe i fast Forbund med Dithmarskerne", vilde forholde sig i denne Sag. Endvidere skulde Marskalken berette, hvorledes Dithmarskerne havde optaget Sagen, „hvorledes deres Andagt og Tilboielighed var, om de vilde lade sig vinde og handle efter Anviisning af Hans keiserlige Majestæts Breve". Slutteligen bemærker Kongen for det Tilfælde, at Dithmarskerne ikke vilde foie sig med det Gode, at han efter sin Tilbagekomst fra Rom vilde tage under nærmere alvorlig Overveielse, hvad der videre

kunde foretages i denne Sag, og haaber han under alle Omstændigheder at kunne stole paa Keiserens og Churfyrstens Velvillie og Understøttelse. Af Albrecht Achilles' Optegnelser sees, at Kong Christian snart efter har udtalt det Ønske, at holde Sagen svævende og holde den Ting stille „indtil sin Hjemkomst", og at Churfyrsten i en Skrivelse af 27de Marts har udtalt, at han ikke holdt det for hensigtsmæssigt at Alvensleben for Tiden, og saalænge Kongen var fraværende, meddeelte Dithmarskerne, at Kongen af Danmark skulde være deres arvelige Lehnsherre. Sandsynligviis haabede Kongen efter sin Tilbagekomst ved Forhandlinger med Dithmarskerne at kunne ordne Sagen og frygtede for, at de, naar de aldeles uforberedte fik Efterretningen om den af Keiseren tagne Beslutning, vilde blive mindre tilgængelige for Kongens Forslag. Churfyrstens omtalte Brev af 27de Marts kom imidlertid for sildigt, idet Keiserens Skrivelse til Busso v. Alvensleben, angaaende Dithmarskens Indlemmelse i Holsteen, alt under 23de Marts var bleven udfærdiget. Samtidig hermed var en Notificationsskrivelse afgaaet til Raadet i Lybeck.

Dette havde Landskabets Protest af 1ste Mai til Følge, som Alvensleben indsendte den 7de med den Bemærkning, at han, som det var blevet befalet ham, havde forrettet Sagen med Dithmarskerne. Imidlertid opretholdt Keiseren i Begyndelsen sin Anordning og udstedte den 28de Mai en Skrivelse til Dithmarskerne, hvori han befalede dem med Lydighed at underkaste sig

Herskabet Holsteen. Endelig paalagde han ved en Skrivelse af 22de Juni Hertugerne af Lauenburg og af Stettin at bringe Dithmarskerne til Lydighed, men disse vedbleve at protestere og foreslillede Keiseren ved et særligt Gesandtskab, at de hørte under Erkebiskoppen af Bremen, og denne sluttede sig til Dithmarskerne og paaberaabte sig den Skjænk, som Keiser Frederik I 1180 havde gjort Erkebiskop Siegfred med Stade, hvortil Dithmarsken dengang hørte. Erkebiskoppen bemærkede, at Keiseren nok var Verdens Herre, men ikke Kirkens og de den tilhørende Landes, over hvilke kun Christus og hans Efterfølgere havde at raade. Tillige henvendte han sig til Paven, som 1476 udstedte en Bulle, ifølge hvilken Dithmarsken skulde forblive ved Bispestolen i Bremen. Kong Christian havde imidlertid paany henvendt sig til Keiseren med Anmodning om, ikke at tilstaae Landet Dithmarsken, hvormed han var forlehnet, Noget som stred imod Forlehningsbrevet; men Keiseren tilbagekaldte Dithmarskens Indlemmelse, idet han dog tilstod Kongen at bevise den Ret, som han mente at have, og indrømmede ham hertil en Tid af 63 Dage; men først længe efter Kong Christians Død fandt denne Sag sin Afgjørelse ved Blod og Jern.

Foruden Forlehningen med Holsteen fik ogsaa andre Anliggender en til Kongens Ønsker svarende Afgjørelse. Under 13de Februar bekræftede Keiseren alle de tidligere Kongen meddelte Privilegier og tillige blev det paalagt Churfyrst Albrecht Achilles og Biskoppen i Magdeburg at

vidimere samme. Under samme Dato meddeltes Kongens Undersaatter i Holsteen og hans andre tydske Lande et Privilegium, hvorefter de i første Instants ikke maatte stævnes for nogen Domstol udenfor Landet. Endvidere tilstod Keiseren under 13de Febr. Forhøielsen af Toldsatserne i Rendsborg, Plöen og Oldesloe, og befalede Rigsstæderne Lybeck, Hamborg, Lüneborg og Wismar ikke at foretage nogen Forandring i deres Myntfod, der kunde blive Kongen af Danmark til Skade. Endelig emanerede under 13de Febr. keiserlige Befalinger til Sostæderne i det romersk-tydske Rige og til Kongen af Polen og den saakaldte „Teutschmeister" i Liſland om ikke at drive Handel med Kongens oprørske Undersaatter. Den 17de Febr. fritog Keiseren Kongens Undersaatter for de Toldafgifter, der paa andre Steder i det tydsk-romerske Rige maatte blive paalagte.

Endvidere forhandledes imellem Keiseren og Kongen om den burgundiske Sag og om en Sammenkomst imellem Kongerne af Frankrig og Danmark. At Keiserens Mellemværende med Hertugen af Burgund har været Gjenstand for Forhandlinger med Kong Christian, sees af dennes egne Breve (bl. A. det af 18de Marts til Albrecht Achilles) og af det allerede omtalte Aktstykke, der tidligere fandtes i Arkivet paa Rosenholm, hvori det hedder: „Item om Hertugen af Borgoings Wærinde, „var eder for længst at skrive, hvad Pragt og hoffart „der var i Treyer, men det fik en skiden Ende, da han „ikke kunde vorde Konge, saa skildtes de ueens af."

Forhandlingerne om den burgundiske Sag maae have henledet Kongens Opmærksomhed paa Friesland, og han udtalte for Keiseren Ønsket om at forlehnes med Friesland, for paa dette Sted at kunne gjøre Modstand og forhindre, at Friesland faldt i Hertugen af Burgunds Hænder. I et Brev af 18de Marts til Albrecht Achilles bemærker Kongen, at Churfyrsten nok vidste, hvad der om Friesland var blevet forhandlet imellem Keiseren og ham, hvorhos Kongen atter henledede Opmærksomheden paa, at Frieslænderne, naar de ikke havde Nogen, til hvem de kunde tage deres Tilflugt, let kunde blive kastede i Armene paa Hertugen af Burgund. — Under sin Reise kom Kongen gjentagende tilbage hertil, og Churfyrsten svarede ham under 4de Mai: „angaaende Friesland vil Hs. keiserlige Majestæt „selv svare Eder, naar I kommer til ham," men Ønsket om Forlehningen med Friesland blev aldrig opfyldt.

At der har været forhandlet om en Sammenkomst imellem Kongerne af Frankrig og Danmark, sees bl. A. af Keiserens Brev, dat. Rothenburg den 16de Februar, hvori det hedder, at Kongen, der nu befandt sig paa Reisen til Rom, havde forhandlet med Keiseren og bl. A. udtalt Ønsket om, paa sin Tilbagereise at træffe sammen med Ludvig XI, og han anbefaler Keiseren denne Sammenkomst. Keiserens omtalte Brev blev afsendt med et Bud, kort efterat Kong Christian havde forladt Rothenburg, og naaede ham paa Veien til Augsburg.

Til Augsburg kom Kong Christian den 26de Febr. Keiseren havde anmeldt Kongens Ankomst, og efter Keiserens Anmodning blev han her modtaget med ganske overordentlig Pragt. Han blev modtaget af Rigsstadens Øvrighed og 34, efter andre 20 saakaldte „Geschlechter" *), som rede ham imode indtil Donauwörth. Til Ære for Kongen opførtes en saakaldet Geschlechtertanz **), som interesserede Kongen i høi Grad. Den følgende Dag blev der holdt Carneval, Skydeovelser ***) og Tourneringer og om Aftenen vare Byens Gader oplyste med Begkrandse, endelig lod Byen ham som „Credenz" overrække en Solvskaal, efter Andre et Solvdrikkehorn, endvidere 2 Fade Etsch-Viin og mange kostelige Fisk. Det var nemlig Skik at give de gjennemreisende høie Fyrster saadanne Foræringer. Da saaledes Barbara, Johan af Brandenburgs Datter, paa Reisen til sin Forlovede, den daværende Prinds Ludvig af Mantua, passerede

*) De saakaldte „Geschlechter" vare adelige eller Patricierfamilier, som for en Deel vare meget ansete.

**) De fornemme Familier i Augsburg fandt megen Behag i Dandseforlystelser, især i de saakaldte „Geschlechtertänze", til hvilke unge Patriciere i et eiendommeligt Optog bragte Indbydelserne til de Udvalgte, og paa hvilke Lystigmagere med komiske Dandse maatte bidrage til Munterheden.

***) Der fandtes alt dengang Kanonstøberier i Augsburg. De første Kanoner støbtes her 1378 af Johannes v. Aran, der i sin Tid gav Undervisning i Kunsten at lade og at afskyde Kanoner.

Augsburg, forærede Raadet hende endeel Sølvkar, Viin og Penge, og hendes Søster, Dronning Dorothea af Danmark, som 1475 gjorde en Andagtsreise til Rom og den 31te Marts 1475 kom til Augsburg, fik 76 Kander Viin, 24 Æsker med Sukker og saamange Fisk, som 8 Mand kunde bære. Ligeledes fik Keiser Frederik ved sin Ankomst til Augsburg den 5te April 1474 blandt Andet 6 Fade Neckarviin, 4 Fade Etschviin, 8 Oxer og 5 Kurve med Fisk.

(Fortsættes i næste Hefte.)

Digte af Michael Berg.

I.

Iver og Folkver.

(Frit efter et gammelt Sagn.)

Det var stolten Hr. Iver,
Han var en Ridder bold,
Øved han mangt et Kæmpeværk
I Leg med Landse og Skjold.

Og det var ungen Folkver,
Han kunde Harpen slaae
Og kvæde, saa Alle lytted,
Baade Riddre og Jomfruer smaa.

Mest dog glædtes Hr. Iver
Alt ved den Harpeleg;
Hver Gang han dertil lytted,
Flux al hans Sorg bortveg.

Mest da glædtes Hr. Iver,
Og han var Folkvers Ven,
Fandtes ei bedre Venner
Blandt alle Verdsens Mænd.

„Hør du, ungen Folkver,
Du altid var mig kjær,
Dog maa jeg nu bortdrage
Alt udi Ledingsfærd."

„Gaaer du i den Leding,
Saa gaaer min Glæde med.
Hvor kan jeg slaae Guldharpen,
Naar du ei sidder ved?"

„Du skal slaae Guldharpen,
Alt som du kunde før,
Men jeg vil ride Bølgen
I Blæst og i bliden Vor."

„Hav du Tak, kjær Iver,
Du var min kjæreste Ven,
Giver Christ os Lykken god,
Vi mødes vist igjen."

Saa svor de hinanden
En evig Vennetro,
Det vil jeg for Sanden sige,
Slet ingen af dem lo.

Skiltes da deres Veie,
De var' saa mod i Sind,
Det vil jeg for Sanden sige,
At dem randt Taar' paa Kind. —

Aar da gik der tvende,
De gik foruden Hast;
Folkver hin unge døde,
Og Harpestrængen brast.

Maanedsdagen derefter,
Saa vendte Hr. Iver hjem,
Da han spurgte Folkvers Død,
Saa lysted han ud igjen.

Der gik Aar og Dage,
Saa langelig runde de hen,
For han havde mist i Verden
Sin allerkjæreste Ven.

Der gik Aar fuldmange,
Han sørged i alle dem,
For han saae aldrig mere
Sin allerkjæreste Ven. —

Det var stolten Hr. Iver,
Han fæsted en Jomfru skjøn,
Ingeborg hed hun med Ære,
Han elskede hende i Løn.

Brudekjerterne tændtes
For favren Ingeborg,
Hvorhen den Jomfru skued,
Der flygted hver en Sorg.

De holdt Bryllupsgilde
Med Leg og Skjemtesang,
Vinen randt i Guldhorn
Til hundrede Harpers Klang.

Iver lytted til Klangen
Med Haanden under Kind,
Han mindedes sin døde Ven
Heel tankefuld i Sind.

Da lod der ved Døren
En Røst saa sagtelig:
„Stat du op, Ridder Iver,
Og kom du ud til mig."

Op stod stolten Hr. Iver
Paa Svaleloft at gaae,
Der da stod ungen Folkver,
Svøbt i en Kofte graa.

„Hør du Ridder Iver,
Min allerkjæreste Ven,
Ikke saa maa du ræddes
Ved mig at see igjen."

„Ikke vil jeg ræddes
For Folkver, min Ven saa kjær;
Hvor har du dvælet saa længe,
Hvi kommer du atter her?“

„Jeg har været i Graven
Saa dybt under Blomster blaa,
Jeg har været i Himlen
Høit over de Stjerner smaa.“

„Gaaer du bort til Himmerig,
Saa lad mig følge med,
Lad mig en liden Stund skue
Saa frydefuldt et Sted.“

Folkver gav Iver Haanden
Og ledte ham bort med sig,
Gik de dem fra Jorden
Og til det Himmerig.

Der da var saa lifligt,
Som Ingen nævne kan,
Thi ingen Skjald paa Jorden
Fik skue Himlens Land.

„Gaa nu hjem, kjær Iver,
Dvæl ikke længer her,
De lider Alle efter dig
Alt til den Bryllupsfærd.“

„Lider Alle efter mig,
Det skal kun være kort,
Naar de til Dandsen træde,
Saa vil jeg drage bort."

„Gaa herfra, kjær Iver,
Og skynd dig nu did,
Tænk paa din Moder kjære,
Hun sorger sig Kinden hvid."

„Græder min Moder kjære,
Jeg tænker, hun snarlig leer,
Om lidt saa skal hun frydes,
Naar hun mig atter seer."

„Skynd dig bort, kjær Iver,
Ei tøve du maa,
Tænk paa liden Ingeborg
Af Sorrig hun vil forgaae."

„Og længes liden Ingeborg,
Saa har jeg ingen Ro,
Men henter du mig anden Gang,
Saa vil jeg hos dig boe.

Hav du Tak, kjær Folkver,
Du var en fuldtro Ven,
Henter du mig anden Gang,
Jeg drager ei hjem igjen." —

Bort gik ſtolten Iver,
Saa brat han ſkyndte ſig,
Han tænkte paa det Bryllup
Og ſaa paa Himmerig.

Saa gik han at finde
Det ſtolte Brudehuus,
Men han fandt ingen Roſenlund,
Og han ſaae ingen Ljus.

Tyktes det ham Vinter,
Faſt det Skjærſommer var,
Tyktes det ham Midienat,
Faſt Solen ſkinnede klar.

Tyktes det ham dødningsſtil
Alt i den mørke Lund,
Dog ſjunge de Nattergale
Saa ſødt i den Morgenſtund.

Stolt Iver var ſaa ſorrigfuld,
Han ſtøtted ſig paa ſit Sværd,
Heel underlig ham tyktes
Den natlige Færd.

Mødte ham en liden Mø,
Svøbt udi Skarlagenſkind,
Hun var en Roſenblomme,
Han ſaae kun en gammel Kvind.

„Siig du mig, o Kvinde,
Hvis du det vide maa,
Hvor er Ridder Hr. Ivers Borg,
Hvor monne hans Bryllup staae?"

„Ikke holdtes her Bryllup
I lange hundrede Aar,
Om Iver og hans Fæstemø
Saa vide Sagnet gaaer.

Iver og liden Ingeborg
I Brudebands skulde gaae,
Da forsvandt den Ridder,
Og Ingen ham mere saae.

Skam saa faae den Ridder,
Forlod sin Fæstemø;
Hundred Aar er det siden,
Af Sorrig hun maatte døe."

Bort gik stolten Iver,
Han var saa sorrigfuld;
„Saa give det Gud i Himmerig,
Jeg laa i sorten Muld.

Hjælpe mig Gud i Himmerig,
Og saa du milde Christ!
Hundred Aar er det siden,
Jeg skued Jorden sidst!"

Stil sad stolten Iver,
Han fældte saa modig Taar',
For Solen sank under Lide,
Laa han paa sorten Baar.

II.

Til C. Hauch,

da han reiste til Italien.

Blomsten døer og Skovens Blade
Spredes over Vang,
Fuglen tier med sin glade,
Trøsterige Sang;
Men Naturens Lov ei gjælder
Dig, du ædelbaarne Skjald, —
Skjøndt dit Liv mod Nedgang helder,
I din Sjæl dog evigt vælder
Poesiens Tonefald.

Ja, som Olding nu du stander,
Men trods Tidens Vægt
Fører end du Lysets Banner
Ungdomsvarmt og kjækt; —

Ungdomsmodet ei du tvinger,
Vind og Veir du ikke skyer,
Lig en Trækfugl du dig svinger
Til Italien, — fast det klinger
Som et deiligt Eventyr.

Vemod vil din Sjæl berøre,
Naar du seer igjen
Landet, hvor dig Himlens Muse
Kaared til sin Ven, —
Med hin Ø, som kan fortælle
Om det stolte Romas Glands,
Klippeøen, af hvis Fjelde
Du har manet frem med Vælde
En udød'lig Digterkrands.

Capri blev jo Klippegrunden
For dit Digternavn,
Stolt den hæver sig, omvunden
Trindt af Bølgens Favn;
Du paa Sandheds Fjeld har bygget
Al din Id med Mod i Barm,
Derfor staaer den fast betrygget
Og af Himlen overskygget,
Hævet over Dagnets Larm.

Mindes Grotten du, hvorunder
Himlens Aander boe, —

Azurfarvet Bølgen blunder
I forklaret Ro?
Saadan bølge dine Sange
Under Alvors Klippekyst
Himmelsyner og saa mange
Dybe Tanker, som skal gange
Slægten rundt til evig Trøst. —

Drom da sødt om svundne Dage
Hist i Mindets Land,
Mens de vilde Storme drage
Over Nordens Strand!
Han, som Lysets Stjerner klare
Forer paa det sikkre Spor, —
Han som tvinger Mørkets Skare,
Stjærme dig mod hver en Fare
Paa din Vei saa langt fra Nord!

Men naar Vaaren atter beiler
Til det danske Land,
Naar den friske Pil sig speiler
I det sølvblaa Vand, —
Vend da hjem, og du skal møde
Varme ved dit Hjemlands Bryst,
Dine Dages Aftenrøde
Mere gyldent end skal gløde
Her ved Danmarks fagre Kyst!

Et Besøg i en Fremtidens By.

Af

Adolf Bauer.

De danske Kjøbstæder frembyde i Reglen ikke Exempler paa nogen synderlig hurtig Udvikling. Den store danske Sindighed gjør sig ogsaa heri gjældende, idet de med langsomme Skridt gaae henad Tidens Vei, og gaae de end ikke synderlig frem, saa er det dog kun de færreste af dem, der gaae tilbage. For en enkelt Byes Vedkommende stiller Sagen sig imidlertid anderledes. Frederikshavn, der ved Vendsyssselbanens Aabning er bleven Endepunktet for den jydske Længdebane, vil under de gunstige Forhold, der herved bydes den, sikkert udvikle sig med betydelig Hastighed og træde i første Klasse af Danmarks Kjøbstæder. Allerede nu er et Besøg i den nævnte lille By af Interesse, fordi man der seer alle Elementerne til dens fremtidige Udvikling.

Man kan gaae op til Frederikshavn med Dampskibet „Uffo", som paa sine ugentlige Farter mellem Kjøbenhavn og Christiania anløber Byen, men det var en gammel Aftale, at jeg engang skulde prøve Touren derop med Fiskeriselskabets Dampkvase „Samsø," og da derfor Meldingen en Aften kom, at Skibet skulde afgaae den næste Middag, slog Lysten til at see Frederikshavn Hovedet paa Sømmet, og jeg gik med. I en Fart blev Vadsækken pakket og lidt Fourage medtaget, thi Restauration findes der ikke ombord, og den Bespisning, Fiskene faae, kan man ikke godt lade sig noie med i den Snes Timer, Reisen medtager. Alligevel kan jeg forsikre Læseren, at man slet ikke behøver at være „en loierlig Fisk" for at befinde sig meget godt ombord paa det lille Skib, hvis venlige Fører søger at gjøre Opholdet der ombord saa behageligt som muligt. „Samsø" er oprindelig slet ikke beregnet paa Fiskene; det blev bygget til Passagéerbefordring mellem Aalborg og Veile og brugtes ogsaa i Begyndelsen dertil, men senere gik det tilbage for Skibet, og efter at det er blevet kjøbt af „Kjøbenhavns Fiskehandels-Selskab", bestaaer dets Passagerer fornemmelig af Torsk, Flyndere og Rødspætter, der i den senere Tid har faaet et meget passende Reiseselskab i Østers fra Limfjordsbankerne. Den lille Kahyt i Agterenden af Skibet er dog bibeholdt og skænker af og til enkelte Reisende Ly paa Skibets ugentlige Farter mellem Kjøbenhavn, Frederikshavn og Skagen, men Lasten er ombannet til Bolig for

dets andre Passagerer, der undertiden i et Antal af halvsyvendehundrede Snese beboe dens mørke og fugtige Haller. I Begyndelsen havde man tænkt paa at forskaffe disse lidt mere Luft og Bevægelse, og Selskabet havde derfor anskaffet det sindrige Apparat, som afdøde Skuespiller Anton Smidth, der med saa levende Interesse omfattede Alt, hvad der vedrørte Fiskerivæsenet, havde konstrueret; men dette bliver nu ikke benyttet, da Skibet ikke mere beseiler Farvande, hvor man trænger til et saadant Apparat. Side om Side med Fiskene boer her Mandskabet, ialt fire Mand, hvis Lukaf ligeledes ligger i Forenden af Skibet. Naar jeg tilføier, at Skibet vel omtrent er dobbelt saa stort som „El Ole", turde man vel derefter have en Forestilling om det Fartøi, med hvilket vi skulde tiltræde Reisen over Kattegat.

Klokken blev adskilligt over den fastsatte Tid, før vi kom afsted, thi det graanede stærkt i Veiret, samtidig med at det begyndte at blæse, og i haardt Veir vover „Samsø" sig ikke gjerne ud. Længere hen paa Eftermiddagen blev imidlertid Veiret bedre, og vi toge da Mod til os og kom afsted. Snart vare vi ude paa Kattegatet.

„De Danskes Vei til Ros og Magt" viste sig imidlertid herude noget mere end almindeligt „fortladent". Det frembød ganske vist en fortrinlig Leilighed til at studere de nyeste Theorier om Havets Bølgedannelser og deres Forbindelse med det menneskelige Legemes Fysiologi,

navnlig forsaavidt angaaer Bolgebjerges og Bolgedales Indvirkning paa Mavens Muskelsystem, men ret oplagt til Studier kunde man imidlertid ikke være, dertil vare Donningerne, som Styrmanden forklarende kaldte dem, altfor stærke. I nogle Minutter, ligesom under en lille Pause, kunde Skibet gaae ganske roligt, men pludseligt saae man en Bolgerække komme rullende, kantet forover med hvidt Skum, og nu gyngede Skibet op og ned, ret som om det havde overtaget Funktionen for Tivolis Kastegynge, medens Dampmaskinen som Tegn paa sin Utilfredshed med denne Form af Tilværelsen udstødte dybe Suk. At man under saadanne Forhold næsten følte sig fristet til at sympathisere med den franske Dame, der i Vaudevillen „De Danske i Paris" udtaler sin Nødsel over de to barbariske Navne „Skaggerak og Kattegat," er let forklarligt. Hvile turde vel under saadanne Omstændigheder — forsaavidt det var muligt at finde den — være det tilraadeligste, og deri maa Grunden søges, til at jeg ikke kan meddele Læseren noget Nærmere om Touren, forinden vi naaede Frederikshavn.

„Solen gik ned om Aftenen" — som der staaer i en historisk Læsebog — og da den stod op om Morgenen, belyste den Bangsbro Fiskerleie med Frederikshavn i Baggrunden. Har man ladet sig forføre af Navnet „Fladstrand," den gamle Benævnelse paa Frederikshavn, der endnu er bibeholdt fra Citadellet, til at troe, at heroppe er Alting „fladt som en Pandekage,"

bliver man strax revet ud af Feiltagelsen. Langt ude viser der sig allerede i Baggrunden morkeblaae Skyer, som efterhaanden, naar man kommer nærmere, antage Form og Farve. Bakkelag paa Bakkelag træde tydeligere frem og hoine sig over hverandre, klædte med Skovens grønne og Lyngens morke Farver; snart opdager man tydeligere og tydeligere Gaardenes røde Tage, der skinne i Sollyset, og hvad der først syntes at være en hvid Prik øverst paa Bakken viser sig nu som en Kirke. Som et Bjergland løfter sig her disse Forgreninger af den jydske Aas; „et Stykke Silkeborg" har H. C. Andersen kaldt dette Danmarks Skov- og Høiland, men et Stykke Silkeborg ved Havet. Det er en rig Erstatning, dette Skue yder os for Søreisens store Besværligheder; men det er kun en ringe Deel af den store Skare Touriſter, der aarlig gjøre Udflugter til Danmarks skjønne Egne, som ane, hvormegen Skjønhed Vendsyssel gjemmer heroppe, navnlig i Partierne ved Bangsbro Skove, Flade Banker, Knivholt og Tolne Bakker; ellers vilde disse Steder være langt mere besøgte, end det nu er Tilfældet, især da Dampskibet kun bruger lidt over tolv Timer for at føre os herop, men Forholdene ville forhaabentlig nu forandre sig, efter at Vendsyssselbanen er aabnet, og Dampvognen ogsaa lyder i disse Egne.

Tydeligt træde nu Markerne bag Skibsbæmningen i Frederikshavn frem. Citadellet med sit gamle runde Kastelstaarn søgte at indgyde os Respekt baade ved sit

ærværdige Navn „Fladstrand“ og ved sine tykke Mure, men vi lode os ikke imponere deraf; thi vi vidste vel, at det kun er en Afglands af fordums Herlighed. Fæstningsvoldene omkring det ere nu knap saa høie som de Mure, over hvilke Remus engang gjorde hint skjæbnesvangre Spring, og det runde Taarn, „Krudttaarnet,“ som det kaldes, er det heller ikke stort bevendt med, skjøndt det regner sine Ahner fra selve Tordenskjold. Det har rigtignok en Commandant, men derimod savner det baade Garnison, Ammunition og Vaaben. Det er en gammel Veteran, der er bleven sat paa Pension i 1864. I dette Sorgens Aar for flere af Danmarks Fæstningsværker blev ogsaa det nedlagt, og nu bruges det kun af Byens Kjøbmænd som Oplagssted for større Mængder Krudt. Indgangen dertil forsvares kun af en tyk Jernstang med Hængelaas. Vi see nu „Toldboden“ og Husene i Fru Mette Bildes gamle Stad, der imidlertid nu gjør et langt mere anseeligt Indtryk end dengang, da Besidderinden i Aaret 1748 solgte dets henved 70—80 straatækte Huse eller vel rettere Hytter med deres halvtrediehundrede Indvaanere til den hæderlige Borger Peder Hansen Hoier „Indvaaner udi Fladstrand“ for den billige Pris af 4000 Rd. Til Venstre begrændses Udsigten af Pikkerbakken, en mægtig gulgron Bakke, der herfra synes at gaae steilt ned imod Stranden; til Høire ligesom gynger ude paa Havet de smaa Steenøer Hirtsholmene, Tordenskjolds Lyst, fordum de Søfarendes Skræk. Men

een Ting savne vi i Prospektet af Frederikshavn, det er Indtrykket af et Taarn eller Kirkespir; Byens Kirke har intet saadant og hører overhovedet til de mindste og uanseeligste Bygninger i sit Slags. Dens Uhyggelighed er bleven et Ordsprog, men ved frivillige Sammenskud er den bleven ret smagfuldt restaureret og har en smuk Altertavle af Torph. Man kan ikke let forvilde sig i Frederikshavn; thi hele Byen bestaaer kun af en eneste, forovrigt meget lang Gade, og ved at passere denne kan man derfor forskaffe sig et hurtigt Overblik over Frederikshavns Mærkværdigheder. Husene, der ere opførte paa begge Sider af Gaden, gjøre Indtrykket af Velstand: det er Een- eller To-Etages Bygninger i Reglen med en lille Have. Og Klimaet er ingenlunde saa barsk her, at jo ret vel næsten alle vore sædvanlige Haveplanter og Træer kunne groe heroppe; jeg har seet Kirsebærtræet snoe sig i Espalier op ad Husenes Vægge. Ovrigtigt talt er der ellers ikke Noget at see i Frederikshavn; den har ingen storartede Anlæg eller mærkværdige Bygninger, der kunne bringe dens Navn omkring, og for Øieblikket turde Byen nok skylde sin væsentligste Berømmelse til „Frederikshavns Rødspætter"; thi om end Talemaaden lyder: „saa bekjendt som Randers Handsker," turde de førstnævnte maaskee nok kunne kappes med de sidste. Ikke blot her i Landet er denne Handelsgjenstand bekjendt, men den svenske Skærgaardsbefolkning, i Særdeleshed den Deel, som befatter sig

med Opkjøb af Fisk, styrer ofte Coursen herover og medfører hele Baadladninger til det svenske Fiskemarked.

Men er Frederikshavn end saaledes ingen fremragende By i Nutiden, saa vil den maaskee om ikke ret mange Aar være en verdensberomt Stad, thi den er en Fremtidens By. Den er ved Vendsyssselbanens Fuldforelse bleven Endepunktet for den jydske Længdebane; den Conflux, som Jernbanerne i Reglen ikke undlade at tilføre i det mindste deres Endepunkter, vil vistnok i rigt Maal blive Frederikshavn tildeel, og den lille By vil da blive en stor og folkerig Stad med mange Gader, der oplyses med Gas, med store Bygninger og prægtige Boutiker. Den fortrinlige, næsten stedse frie Havn er da bleven udvidet og uddybet, saa at den kan rumme de mangfoldige Seilere og Dampskibe, der allevegne fra søge herhen. Fra Sverrig og Norge gaaer allerede en stor Deel saavel af Person- som Godstrafiken over den ned til Hamburg; thi naar der bliver indrettet Jiltog paa hele den jydske Bane, vil man i een Dag kunne komme fra Frederikshavn til Hamburg.

Det Opsving, Staden utvivlsomt vil tage, viser sig nu allerede paa mange Maader: Indbyggerantallet er i stadig Stigen — ved Aarhundredets Begyndelse var det kun 460 og nu er det over 2000 — og Eiendommene stige stadig i Værdi. Havnen, hvis Anlæg paabegyndtes efter den i Aaret 1814 sluttede Krig, og som fuldførtes i 1833, gaaer nu en ny Udvidelse imøde, og Bygningen af en Anlægsqnai for Dampskibe

skal paabegyndes. Den henved en halv Fjerdingvei lange Strækning fra Havnen op til den egentlige Stad er nu næsten fuldstændig bebygget, og Jernbanesporet er ført heelt ned til Havnen. Allerede længe har Byen havt Dampskibsforbindelse med Kjøbenhavn og Christiania, og ifjor satte Nordmændene det nybyggede Dampskib „Dannevirke" igang derpaa. Ligeledes haaber man i Gøteborg at komme i daglig Forbindelse med sin jydske Nabo, og en stor Deel af den svenske Trafik vil da gaae derover. Men som et af de synligste Tegn paa Fremskridtet kneiser nu den nye Banegaard, en af de største i hele Jylland og Fyen, med sine mægtige Bygninger.

Frederikshavn er en Fremtidens By. For hundrede Aar siden kun en lille Landsby, vil den, naar hundrede Aar ere gaaede, være en verdensbekjendt Stad.

Fabriken i Essen og den kruppske Kanon.

(Efter Revue des deux mondes, August 1871.)

Hvori bestaaer Vaabenlykken? I de to sidste Krige, den østerrigske og den franske, maa Seierherrernes Held for en Deel tilskrives de techniske Opfindelser: det hurtigskydende Gevær i 1866 og Bagladekanonen i 1870, der begge uadskilleligt ere forbundne med deres Opfinderes Navne, Dreyse og Krupp. Og er det end tvivlsomt, hvor stor en Andeel der tilkommer disse af de opnaaede Resultater, saa er det dog sikkert, at uden dem vilde disse Resultater hverken være opnaaede saa hurtigt eller have været saa afgjørende. Have de saaledes været de Første ved Arbeidet, bør de ikke være de Sidste, naar Talen er om at høste Ære for det Skete. For Dreyses Vedkommende er det allerede skeet; hans Gevær har paa en glimrende

Maade gjennemgaaet Provetiden; det er blevet omtalt og har sin Historie. Baade i Europa og Amerika ere Efterligningerne nu saa mangfoldige, at man vilde have Vanskelighed ved at optegne dem; det er ei blot kopieret, men det er overgaaet af Efterfolgerne. Dette er ikke Tilfældet med den kruppske Kanon, thi det er kun meget kort Tid siden, at den har viist, hvad den duer til; dens Optræden var en sorgelig Overraskelse for vore Armeer og især for Paris; den tog Præmien ved det første Skud og har hidtil staaet som Seierherre i Kampen med Efterlignerne. Paa Grund heraf vil det være interessant at gaae tilbage til dens Oprindelse og at folge det taalmodige Arbeide, der har frembragt den Kraft, som vi have været Vidne til. Denne Kanons Historie er saadelig baade Fabrikens og den geniale Mands Historie, hvem Fabriken skylder sin Tilværelse.

I.

Paa den høire Rhinbred ikke langt fra Düsseldorf, der hvor Ruhr flyder i Rhinen, ligger en By, der i forrige Aarhundrede tilhørte Abbedisserne, og som nu eies af Smede; den har skiftet Eier, men dens Tilværelse har ikke lidt derved. Det er Essen, hvis Indbyggerantal i Løbet af en Fjerdedeel af et Aarhundrede er steget fra nogle Tusinde til 50,000. Alt har begunstiget denne Fremgang, baade Befolkningen og Jordbunden. Essen ligger nemlig midt i Westphalen paa et af disse Kullag, som først i den senere Tid ere blevne

bearbeidede, og hvor Kullene, ligesom i andre store Formationer, hvile paa et Steenleie, saaledes at de danne parallele Lag. For den horizontale Udstræknings Vedkommende har man kun meget ufuldkomne Boringer, men man veed dog, at den nuværende Produktion (10 Millioner Tonder aarlig) ikke vil være istand til at udtomme Kulleiet i fire tusinde Aar. Driften af Kulminerne er forholdsvis let og bequem; man træffer paa Kullene i en Dybde af 100 til 200 Metrer, og Laget har en Mægtighed paa to til tre Metrer; de ere af fortrinlig Qvalitet og tilfredsstille enhver Fordring, da Minerne levere baade fede og magre Kulsorter, med lang eller kort Flamme. Desuden ledsages Kullene af en Jernmalm, der vilde kunne levere et meget godt Stobegods, dersom ikke Nabolaget ved Nassau, Siegen og Sayn, nær Neuwied, havde Overflodighed af Jernglands, der giver et fortrinligt Stobejern. Beliggenheden er saaledes fortræffelig; Industrien har Alt ved Haanden: Brændsel, metalførende Jordlag og desuden en Mængde Kunder i Byerne Elberfeld, Barmen, Duisburg, Mühlheim, Solingen og Oberhausen, der tælle 40 til 50,000 Indbyggere med betydelig industriel Virksomhed.

Det er endnu ikke Alt. Essen er ikke alene rigt forsynet med naturlige Produkter, men ogsaa med Cirkulationsmidler. Foruden at det ligger paa Hovedveien mellem Coblentz og Minden, er det desuden gjennemkrydset af et Net af Jernbaner, som forsyne den uhyre Fabrik, der har opslugt det gamle Abbedi. Ja, Tilførse-

len er saa betydelig, at paa en eneste af disse Jernveie passerer der gjennemsnitsviis hver Dag hundrede Train paa fem og tyve Vogne næsten alle ladede med Kul. Hele Etablissementet omgives af et Jernveisbelte, der sender Forgreninger ind i de enkelte Værksteder. — Man træffer saa Scener, der i høiere Grad ere istand til at fængsle Beskuerens Blik, end Synet af Essen. Saaledes seer man pludselig en uhyre rødglødende Barre fremtræde af Ovnen og holdes svævende i Luften ved mechaniske Kræfter; den følger en Bane, der bestemmes af Kranen, hvori den er ophængt, og ender under Hammeren, der skal bearbeide den.

I Gaardene, paa Pladserne, overalt ligge liggende Barrer, nogle kolde, men andre, uagtet deres graa Farve, endnu brændende hede, og som man derfor maa vogte sig for at komme i Beroring med. Paa et andet Sted træffer man iilsomme Lokomotiver ikke blot paa Hovedlinien, men ogsaa paa smaa Forgreninger, der fra de enkelte Mineschachter føre hen til Hovedrouten. Hist og her paa dette 40 Hektarer (72 Tønder) store Areal, der bedækkes af Værksteder, møder Øiet det monumentale Billede af Høiovnene og de pyntelige Facader af de store Arbeidssale fulde af Ild og Røg, Larm og Bevægelse.

For fyrgetyve Aar tilbage saae dette Sted ganske anderledes ud og manglede det nuværende Liv. Ved Hoindgangen til Fabriken findes der endnu to Huse ved Siden af hinanden, som ere meget beskedne og have

kun een Etage, og som nu tjene til Contoir, hvor Arbeiderne modtage deres Lon. Her boede i sin Tid Krupps Fader, og lidt derfra ligger Smedien, hvori han med en eneste Arbeiders Hjælp forarbeidede en Deel Staalvarer, hvilke han kun var istand til at afsætte ved selv tilhest at drage om med dem. Da Sonnen Frederik Krupp var femten Aar gammel, blev han Faderens Medhjælper og Deeltager i hans Undersogelser af Stobestaalet. Faderen havde Instinktet, i Sonnen fødtes Geniet; men alligevel, hvormange Prover og frugtesløse Forsog! Skridt for Skridt kan man folge deres Spor ved at gaae igjennem Fabriken. I ringe Afstand fra det gamle Baaningshuus ligge nogle Værksteder, der indeholde de Redskaber, der, nu forladte, vare Begyndelsen til Essens industrielle Lykke. Det er nogle Maskinhamre, der vel allerede i lang Tid vare almindelige i de katalouiske Smedier i Pyrenæerne, men som Krupp, ledet af enkelte Exempler, forandrede paa en dobbelt Maade derved, at han forogede deres Masse og lod dem arbeide ved Damp. Andre Organer frembringe andre Virkninger. Hammerskaftet dannes af en Træstamme, der er otte Metre lang og een Meter tykt; det er beslaaet med Jernringe og stottes af to Mure; dette Skaft bærer en Hammer, hvis Vægt gaaer fra 6,000 til 10,000 Kilogrammer, og som loftes og sænkes ved Dampstemplets Bevægelse. Det er de forste Rudimenter af den egentlige Damphammer, der noget senere skulde give Jernindustrien et ganske andet Opsving.

Saa ufuldkommen nu end denne Opfindelse var, saa bragte den dog Krupp paa den rette Vei. Han anede dens Betydning, og ved alle væsentlige Arbeider var han derfor altid den Første paa Pletten for at styre den og iagttage dens Virkning. De gamle Arbeidere vise endnu, tæt ved den største af disse Hamre, det Sted, hvor Krupp pleiede at tage sig en Lur, medens Medhjælperne hedede Staalet, der var under Arbeide. Naar det var tilstrækkeligt glødende, blev han vækket; thi han vidste, hvad Tiden og Mesterens Tilsyn var værd og især da, naar det gjaldt en omhyggelig Iagttagelse, der har saa stor Betydning i Videnskaben, og som er det fikkreste Pant paa et heldigt Udfald. Værkstedet var for ham paa een Gang Studereværelse og Laboratorium. Ved saaledes at see ham heldigt gjennemføre ethvert Foretagende fik Troen paa noget Overnaturligt Indgang hos hans Folk. Nogle mente, at han maatte være i Besiddelse af en særegen Recept eller visse ubekjendte Kunstgreb. Andre talte om en virkelig Hemmelighed, der overleveredes fra Fader til Søn. Krupp gjorde sig ingen Ulejlighed med at tilintetgjøre denne Tro; han lod dem snakke om Hexeri, men under ingen Omstændigheder lod han sig udspeide eller gjennemskue. Ved Hovedindgangen opslog han Plakater i tre forskjellige Sprog, der forbød Adgangen til Værkstederne; og foran dette Forbud maatte baade den Nysgjerrige og den Ligegyldige friste til at spørge: Hvad skjules der da her?

I Virkeligheden er Krupps Hemmelighed overmaade simpel. Den bestaaer deri, at man i Alt, selv i den yderste Detail stræber efter den størst mulige Fuldkommenhed og med Udholdenhed fortsætter denne Bestræbelse, indtil Fuldendtheden er opnaaet. Det er hans Hemmelighed, han har aldrig havt nogen anden. I Begyndelsen, da han kun øvede sig paa et begrændset Arbeide, overlod han ikke Udførelsen til Andre; men senere da Arbeidet voxede, søgte han Stedfortrædere, der kunde erstatte ham; han oplærte dem da selv i deres Functioner og befæstede det Lærte ved et stadigt Tilsyn. Det var fremdeles Arbeidets Fuldendthed, han havde for Øie, idet han forøgede sin Arbeidskraft, og saaledes vedblev han. Dersom Krupp fandt En eller Anden dygtig til at arbeide med Hoved eller Haand, lod han ham sjeldent slippe. Ved denne mærkelige Rekrutering erholdt han snart de dygtigste Værkmestere, de bedste Regnere og de flinkeste Administratorer. Nu danne Essens Contoirer næsten en lille Stat, der kunde tjene til Model for mange større. I de tekniske Afdelinger hersker den samme Omhu for at skaffe gode Forstandere, der vælges mellem Blomsten af Tydsklands polytekniske Skoler, og hertil kommer endnu en Retskyndig til Bedømmelsen af Stridsspørgsmaal og Oprettelsen af Kontrakter. Arbeidsredskaberne vrages ligesaa ivrigt; Alt, fra det mindste Værktøi til den største Maskine, er fuldendt og udfører Arbeidet fortræffeligt. Disse Redskaber gjøres i selve Fabriken, og man vil ikke være istand til at opdage Mangler ved

dem. Forgjæves vilde man lede efter bedre Materiale og en omhyggeligere Formning. Essen er gaaet foran og har ikke ladet sig springe forbi. Jeg gjentager det, deri stikker Krupps Hemmelighed.

Man overbevises bedst herom ved at følge hans Virksomhed med Hensyn til Stobestaal. Det er muligt, at han under sine Forsøg er kommen til at opdage nogle nye Forbindelser eller Legeringer, og det er rimeligt; men en Række af vel udførte Operationer, uafladeligt gjentagne og omhyggeligt studerede, ere af langt mere overveiende Betydning. Derfor benævnes ogsaa dette Staal med hans Navn. Det er ikke længere Sheffields eller Bessemers, men Krupps Staal, der søges, og dets gode Egenskaber hidrøre fra første Færd fra et godt Udvalg af Malm til Forsyning af Smelteovnen. Efterat det er underkastet en methodisk Kulreduction i Pudleovnen, bringes det gjentagne Gange under Hammeren og Valseværket, der uddriver Slakken og tætter Strukturen. Det er nu Pudlestaal i Form af runde eller flade Stænger, der atter hugges eller klippes, koldt eller varmt, i ganske smaa Stykker. For at frembringe Stobestaal, bringes disse Stykker i Digler sammen med en særegen Art Jern, der formindsker Pudlestaalets Rigdom paa Kulstof ved selv at forbinde sig dermed. Jernet alene er usmelteligt; men sammen med Staalet smelter det og opløses i dette. Ere Diglerne fyldte, stilles de paa Bunden af Ovne af ildfaste Steen, i hvilke Smeltningen finder Sted, og naar denne er fuldført, er Resultatet et

Stobestaal, der indtager en høi Rang i Industriens og Krigens Tjeneste. Det er imidlertid ikke vundet uden Moisommelighed, som nogle Detailler ville vise.

Næsten enhver Enkelthed af Bearbeidelsesmaaden naaer Maalet efter langsommelige Prøver. Ovnene, for Exempel, hvori Digelsmeltningen finder Sted, har man maattet ombygge flere Gange for at faae dem til at modstaae den Hede, der var nødvendig; endogsaa nu, da man anvender de bedste skotske Steen, kan det hændes, at de angribes og forglasses under den umaadelige Hede, som Staalsmeltningen udfordrer. I Henseende til Forfærdigelsen af Diglerne, da er den en fuldkommen Kunst og ikke uden Vanskelighed; de gjøres af en omhyggelig Blanding af Resterne af gamle Digler, Stumper af Muursteen, ildfast Leer og et Blysalt. Alle disse Brokker af Steen og Leer knuses mellem Valser og pulveriseres under omløbende Hjul; Melet blandes med Blysaltet og ældes til en Deig i Truge og ved mechanisk Hjælp dannes denne Deig i nøiagtigt construerede Former til Digler af eensartet Godhed. Denne Omhu er nødvendig, thi kun derved undgaaes eller formindskes Sprængninger, der skade Arbeidet og kunne medføre Ulykkestilfælde. Krupps Digeloplag er heller ikke en Bagatel. Hans Tørrehuse indeholde i Gjennemsnit hundredetusinde Stykker, der alle kun bruges een Gang; have de gjennemgaaet een Støbning, blive de, uden Hensyn til om de ere beskadigede eller ikke, knuste til Brug for Tilvirkningen af nye. Diglernes Rumfang er

forskjelligt, de fatte fra tyve til tredive og fyrgetyve Kilogrammer i Forhold til den Seighed eller Haardhed, man ønsker at give Staalet.

Vi ere nu ude over de forelobige Operationer; Ovnene have fuldfort deres Opgave, Diglerne ligesaa, og den smeltede Masse er færdig. Den Hytte, hvori de store Støbninger udføres, kan fatte indtil tolvhundrede Digler, hvoraf fire, otte eller tolv staae i een Ovn efter Diglernes Storrelse. Det gjælder nu om at bringe dette flydende Staal, fordeelt i denne Mængde smaa Kar, over i den store Form, der her ikke er af Støbesand, men af tykt Støbejern og altid cylindrisk, men af et Rumfang, der kan variere fra treds til syvogtredivetusinde Kilogrammer. Disse Former, som skulle modtage det flydende Metal, ere henlagte i en Fordybning, der lober gjennem Hyttens Midte, og som er forsynet med en bevægelig Kran, der saaledes kan føres hen, hvor man har den nødig. Der gives et Signal, og Maneuvren begynder. Mandskabet er bevæbnet med Tænger og inddeelt i Brigader; det har dets bestemte Poster og Ordrer — aldeles paa militair Viis. Ligheden er slaaende. Tempoet og Bevægelserne ere snart hurtige, snart langsomme; men enten det er Een eller Flere, der bevæge sig, saa er Intet vilkaarligt; Alt er beregnet paa et bestemt Maal og en bestemt Virkning. Enhver kjender sin Rolle, den være simpel eller indviklet. Værkmesteren bestemmer forud Formens Plads, saaledes at den kan naaes fra alle Smeltesteder; han har indstillet

en Mængde Ramper med smaa Kanaler, der alle udmunde i en større ovenover Formen. I de smaa Kanaler udgyde Arbeiderne det flydende Staal, idet de ved Hjælp af en Tang to og to fremføre Digelerne, og de maae holde Skridt for ikke at ryste det flydende Indhold. Enhver Uorden maa undgaaes, saaledes at Ingen kommer hinanden i Veien, for at ikke en Overspröitning skal finde Sted, der næsten altid har sorgelige Følger.

I nogle Minuter er Formen fyldt; to Timer derefter er Blokken storknet og befriet fra sit Hylster. Hvad er dens Bestemmelse? Hvem veed det? Det er ligesom i Fabelen, skal den være Gud, Bord eller Kjedel? Det afhænger af Tilfældet. Der findes i Essen en mærkværdig Hal, hvori Metalblokkene vente paa deres Skjæbne: en Ordre eller Bestilling. Blokken forbliver der, indtil man har Brug for den, uden at den bliver fuldkommen afkølet. Det vilde have været altfor kostbart at bygge Ovne til Opbevaring af disse uhyre og uhaandteerlige Masser i denne provisoriske Tilstand, og man har derfor søgt en anden Udvei. Man bedækker hvert Stykke med Kulstov, der fastholdes ved tort Muurværk, og den langsomme Forbrænding af dette Affald uden Værdi gjør, at Metallet holdes i en Varme af nogle hundrede Grader; det befinder sig under dette Hylster som i et Sandbad. Hallen er opfyldt af disse overtallige, men værdifulde Barrer. Medregner man de allerede hamrede Stykker, der ogsaa maae gjennemgaae denne Bagningsproces, vil Værdien løbe op til flere

Millioner Francs, og af alle disse meer eller mindre forarbeidede Artikler kan kun Krupp drage Fordeel; thi kun han kan smede, udhugge, bryde, smelte og transportere dem.

Selv for Krupp har det ikke været et Øieblik Sag at bringe det til at smede saadanne Masser; han har maattet gjøre mere end eet Forsøg og løbe mere end een Risico. Hans første Hammerværker, der kunde behandle de sædvanlige Barrer, stode magtesløse overfor en Metalmasse paa syvogtredive Tons, og han maatte opgive dem. Men hvormed skulde han erstatte dem? De store Jernværker vare endnu kun naaede til Forsøg. Man omtalte en Damphammer i Creusot, som kunde knække en Nød og dog virke med Kraft paa uhyre Blokke. Hammerens Vægt var tolvtusinde Kilogram, og ved Mechanismen kunde man regulere Slagets Styrke efter Behag. Dampen løftede Hammeren og lod den falde, langt eller kort, paa det over Ambolten lagte Stykke. Dette Redskab, Damphammeren, er nu Sjælen i alle Værksteder af første Rang. Foruden den i Creusot fandtes der Damphammere i Marinens Smedier ved La Chaussade og hos Petin & Gandet i Rive de Gier, begge paa femtentusinde Kilogrammers Vægt.

I England steg deres Vægt endnu høiere, og blandt andre fandtes der een med femogtyvetusinde Kilogrammers Vægt. Det var i 1859, at denne Revolution fandt Sted i Jernværkerne, og der var ikke een Mand af Fa-

get, uden at hans Tanker jo beskjæftigede sig med denne Omvæltning. I den industrielle Verden gjor den Mening sig gjældende, at Arbeidsmidlerne maae staae i Forhold til Vægten af de Masser, man vil bearbeide; Gjenstandenes Storrelse maatte altsaa tildeels rette sig efter Redskaberne. Men Krupp blev ikke staaende ved det allerede Givne; han gjorde sine Beregninger og udfandt, at naar de Fordringer, han maatte stille til sine Redskaber, skulde kunne fyldestgjores, maatte han have en Damphammer paa halvtredsindstyvetusinde Kilogrammers Vægt.

Ideen var dristig, og næsten Alle betvivlede dens Udførlighed; Jernværkseierne betragtede den som en Galskab, der blot kunde medfore Tab af Tid og Penge, og de fleste Lærde sluttede sig til denne Anskuelse. De Fleste, af hvem man afæffede en Dom, meente, at det ikke vilde lykkes at constructere en saadan Hammer, eller, at det ikke vilde være muligt at sætte den i Gang og endelig, at hvis man naaede dertil, vilde den knuse baade sig selv og Maskinstillingen. Krupp stod altsaa her overfor tre Umuligheder, men opgav dog ikke sin Idee. Det var sienfynligt, at et heldigt Udfald for storste Delen maatte beroe paa Opstillingens fuldkomne Soliditet, og han gik til Værket som en Mand, der forstaaer sig paa at gjennemfore Noget For at give sin Damphammer et Underlag, der vilde være istand til at modstaae Rystelserne, gav han den tre Fundamenter ovenpaa hinanden; nederst i stor Dybde Muurværk, derpaa

et Lag af svære Egebjælker og ovenpaa dette et tredie dannet af Jernklodser, Alt solidt forbundet. Ovenpaa dette Underlag kom Amboltsfoden, der ligeledes befæstedes, og endelig i denne Ambolten, der maa kunne udtages, da den efter Omstændighederne skal have forskjellig Form. Dette Underlag skulde nu ikke blot udholde Slagene af den halvtredsindstyvetusinde Kilogrammer svære Hammer med et Fald af fem Metre, men tillige bære et heelt System af hule Jernsøiler, der danne en Søilegang rundt om Hamren, og som atter bære Hovedstykket, fra hvilket Hammerens Bevægelse udgaaer. Dampkjedlen med Tilbehør fik sit eget Fundament.

Ved dette Apparat, paa een Gang simpelt og solidt, har Krupp givet Svar paa den tredobbelte Udfordring. Saavel ved dette Forsøg som ved alle andre har Krupp havt Held med sig. Amboltene ere af og til gaaede i Stykker, men det ventede man vilde skee; Hammerhovedet er kun brudt een Gang og det ikke en Gang i Banen, men ved Sammensoiningen med Stempelstangen. At disse Uheld ikke ere indtrufne oftere, hidrører ikke fra Mangel paa Anstrengelse; thi siden dens Indvielse har Hammeren arbeidet uophørlig, og paa Grund af Uheldene har den kun hvilet nogle Uger; men den staaer ogsaa dens Herre i en Pris af to Millioner og ottehundredetusinde Francs, hvortil endnu burde lægges det, den har kostet i Hovedbrud. Den maa altsaa arbeide for at kunne forrente og amortisere en saadan Capital. Denne Vædderkamp har imidlertid havt et saa heldigt

Udfald, at Krupp alene ved Krigens Fordringer er bleven afholdt fra at gaae videre; han var tilboielig til at sætte en ny noget modificeret Damphammer paa Stabelen, der skulde have den dobbelte Vagt, altsaa hundredetusinde Kilogrammer, og vilde komme til at koste fem Millioner Francs. Alt er muligt for en Mand som Krupp.

II.

Den foregaaende Skildring vil give en Idee om Essens industrielle Inventarium. Fabriken har efterhaanden udviklet sig; fra mindre Maskiner er den naaet til de største, den har fundet det Materiale, den søgte, de rigtige Rensningsmethoder, Formerne til Stobningen og de mægtige Maskiner til Bearbeidelsen. Paa samme Tid er Arealet blevet bedækket af Bygninger, der egne sig til denne Art Arbeide, og der er fremkommet en heel Befolkning, som er uddannet til dette Arbeide. Denne Befolkning forener de to Egenskaber, der udmærke den tydske Race, og som aabenbare sig i dens Handlinger, nemlig: en tænkende Aand og Sands for Disciplin. Ved Behandlingen af et næsten altid glodende Materiale kommer det især an paa Koldblodighed og Opmærksomhed; skal Uheld undgaaes, maa der haves Arbeidere med et godt Haandelag, stor Besindighed og et aabent Øie; selv i Essen passe ikke Alle til Arbeidet, og der er Mange, som opgive det efter en kort Læretid. De,

der blive tilbage, danne en bevægelig, kraftfuld og vel ovet Elite, saaledes at der kun behoves et Ord eller et Tegn for at betyde den, hvad der skal gjøres, og det udføres uden Larm og med en Samdrægtighed, der forbauser Tilskueren. Men dette Arbeide betales ogsaa godt, i det mindste efter tydske Forhold.

Den høie Løn forøges yderligere ved en patriarchalsk Skik, som Krupp har indført. Herren erindrer endnu den Tid, da han i den beskedne Smedie maatte hjælpe sin Fader med Haandarbeide. Enhver Arbeider i Essens Fabrik er paa en Maade Associé, derved at der foruden Lønnen udbetales ham en Præmie i Forhold til Produktionen, og han bliver saaledes interesseret i det Heles Fremgang. Desuden afgives der en Sum til en Forsikringskasse, der understøtter Arbeideren i Sygdomstilfælde, pensionerer Enker og Faderløse, og som endelig giver ham hans Alderdomsforsørgelse. Efter elleve Aars virkeligt Arbeide begynder Kassen at stille ham i Regning i stigende Forhold, saaledes, at hvis han ophører at arbeide efter sexten Aars Tjeneste, saa udbetales der ham det samme i Pension, som hans Løn beløb sig til. Dette vidner om en sjelden Omhyggelighed for Arbeidernes Liv og Sundhed og en lignende Omsorg for deres Velvære, naar deres Kræfter ere opslidte i Fabrikens Interesse; men det er en Pligt, enhver samvittighedsfuld Fabriksherre burde paalægge sig ligeoverfor dem, der have været medvirkende til Grundlæggelsen af hans Formue.

Denne ottetusinde Mand stærke Arbeidercoloni styres i det Hele paa en fornustig og faderlig Maade. Da Landet er rigt paa Kvæg, ere Levnetsmidlerne ikke dyre; Brodet, der er af Rug, leveres fra et Bageri, som er anlagt og bestyres af Fabriken. Bagerovnenes Saal er af Lava; de ophedes fra to Ildsteder og levere tohundredeogti Brod, der bages i tre Timer. Disse Brod, der veie tre Kilogrammer, ere et sundt og billigt Næringsmiddel og koste Arbeideren under sædvanlige Forhold atten Skilling Stykket, men Betalingen skeer ved Tegn, der senere liquideres i Lønnen. En sædvanlig Arbeiderfamilie finder derfor et rigeligt Udkomme med en Løn af et Par Daler daglig og kan endogsaa lægge Noget op. Andre Arbeidere betales bedre; Mechanikerne kunne saaledes tjene næsten tre Daler om Dagen. Essen bruger ikke, som enkelte andre Jernværker, Arbeide i Partier eller Akkord og har saaledes hverken Entrepriser eller Underentrepreneurer, men hver Arbeider staaer i direkte Regning med Direkteurerne, som bestemme Lønnen efter en Tarif og efter Vægtforholdet. Forholdene blive derved simplere, og Arbeideren undgaaer disse Afgifter, der næsten altid folge med Brugen af Mellemmænd; han foretrækker at forhandle med Arbeidsgiveren og seer ingen Fordeel i, at Pengene først vandre igjennem Kammeraternes Hænder. Den tydske Subordinationsaand vil heller ikke vedkjende sig disse Foreninger, der basere sig paa en Beregning og kunne udarte til en Trudsel. Arbeideren her lader sig ikke forlede til den

Slags Udskeielser; allerede som Barn gjør han Bekjendtskab med Disciplinen i Skolen, som Yngling med den active Armees, og som Mand maa han lyde dens Bud i Reservens Cadrer; han har aldrig været sin egen Herre — hvorledes skulde han da blive anderledes i Industriens Tjeneste? han skifter blot Herre, det er det Hele.

Den militaire Tradition er ogsaa i fuldt Maal repræsenteret i Essen; Fabriken har en Caserne, selv Navnet har man bibeholdt; den optager femtenhundrede Arbeidere og først og fremmest dem, hvis øieblikkelige Nærværelse ved Arbeidet kan gjøres fornøden. Arbeiderne faae i denne Caserne baade Bolig og Underhold for omtrent to Mark om Dagen, Kaffe alene fraregnet; thi af denne Drik fortæres der betydelige Qvantiteter i Essen, og det synes, at den bedst vedligeholder deres Kræfter og letteſt bringer dem til at kunne taale den stærke Hede fra Ovnene. Man seer derfor ogsaa Kaffen stadigt paa Vandring; til enhver Tid og i alle Værksteder staaer den dampende i Blikkander, færdig til at nydes; for at kunne tilfredsstille Kravet har man maattet bygge særegne Ildsteder ved Foden af den store Forsteen og flere Sale, hvori den bliver tilberedt. Det er en Tilbøielighed, som man ustraffet kan begunstige; et Overmaal i Nydelsen er ikke at befrygte. Udskeielser kjendes desuden saagodtsom slet ikke i Essen; Alt er beskedent, baade Klædedragten, Boligerne og Fornøielserne. Naar saaledes disse ottetusinde Arbeidere ved

Morgengry forlade den lille By eller Husene i Omegnen for at begive sig til deres Arbeidssteder, saa hores kun Lyden af deres Fodtrin; der er hverken Skrig eller hoirostet Tale; enhver gaaer sin Gang og tænker ikke paa at sige Noget, men alene paa at naae det Sted, hvor hans Virksomhed begynder; de marchere i Skridt som Soldater, og paa samme Viis vende de atter tilbage ved Aftenens Komme. Iblandt disse Mænd findes der endnu et Antal, som har tjent Fabriken fra dens Fodsel.

I Fabrikens Barndom, da Krupp endnu var ved sine første Forsøg, ventede han med sin store Begavelse og ærgjerrig, som enhver Mand, der kjender sine Kræfter, med Længsel paa Leilighed til at gjore sig gjældende, og han forstaaer at gribe den, hvergang den kommer, og hvergang voxer hans Ry. I 1854 fremtraadte han paa Londoner-Udstillingen med et Produkt af sine Værksteder: det var en Kanon med hans Adresse, der omtales i en fransk Rapport saaledes:

„Preussen udstiller en sex Punds Feltkanon, femenhalv Fod lang, paa en tre Fod bred Lavet. Pjecen er af Staal, støbt og smedet under Hammeren i Krupps Fabrik i Essen nærved Düsseldorf. Hr. Krupps Fortjenester og hans sjeldne Dygtighed i Behandlingen af Jern og Staal ere velbekjendte; han vil erholde Præmie ikke alene for dette Fabrikat, men ogsaa for sine Pandserplader af Staal."

Det var den hele Bemærkning. Denne Kanon var

dengang maaskee den eneste, Krupp havde, og hans Oplag bestod væsentlig i Pandserplader. Ved Pariser-Udstillingen i 1855 var den Opsigt, han gjorde, større; man var da bedre bekjendt med Krupps Støbestaal, som var paa gode Veie til at skabe ham en Formue. Paa en iøinefaldende Maade og med en vis Kunst havde Krupp opstillet i Industripaladsets Annex en stor Blok af Støbestaal, og for at gjøre den endmere fremtrædende lod han den paa en Maade spille en Rolle, idet han hver Dag lod en Arbeider, forsynet med Bor og Meisler, gjøre Indsnit i den og afhugge Spaaner, saaledes at det nysgjerrige Publikum kunde undersøge den; og det var let nok, selv for Mænd udenfor Faget, at see, at Metallet var overordentlig reent, frit for Slakker og Revner og af fuldkommen Ensartethed, hvilket ikke engang finder Sted ved det bedste Cementstaal. Bruddet lod for Kjenderе Intet tilbage at ønske: det var tæt og fiint, regelmæssigt og glindsende. Den Opsigt, denne Blok foraarsagede paa Udstillingen, var en Begivenhed; ved at fremstille den og gjøre dens Egenskaber gjældende, havde Krupp Lykken med sig. Det var nu klart, at dette Metal maatte have en stor Anvendelse for sig, da der af mange Maskindele, som maae gjøres i eet Stykke, fordres en større Modstandsevne, end Jernet med Sikkerhed kan yde.

Krupp havde gjort Lykke; men han vogtede sig vel for en utidig Jagt efter den. For med fuldkommen Frihed at kunne vedblive sit Arbeide manglede han to

Støtter: flydende Capital og et Marked. Hvilke betydelige Capitaler findes der ikke nedlagte i disse Blokke, der staae i Ventehallen, og for disse Capitaler maatte Krupp uden videre kunne staae i Forskud; men desuden skulde Blokkene fornyes, og det kunde kun skee med Fordeel ved god Afsætning. Da Fabriken i Essen var vel bekjendt, havde den allerede god Credit, og det vilde derfor ikke have været vanskeligt at skaffe Penge paa Entrepreneurernes sædvanlige Maade ved at danne et Actieselskab, og Krupp kunde let have forbeholdt sig en Deel Actier til personlig Fordeel, samtidig med at han beholdt Bestyrelsen og en bestemt Andeel af det hele Udbytte; men Krupp vilde ikke indlade sig paa den Art Beregninger. Han foretrak at være Herre i sit eget Huus, kun at gjøre Regnskab for sig selv og følte sig kun stærk under den Betingelse, at han var fri. Alt vel overveiet forekom det ham, at dette Slæng af Actionairer maatte være en Byrde og en Hindring uden Erstatning, thi af deres Raad ventede han sig kun daarlige Resultater, og den finantsielle Side af Sagen havde sine betydelige Ulemper, da denne aarlige Opgjørelse og Fordeling af Udbytte syntes ham stridende mod den Regnskabsorden, han havde indført. Det overskydende Udbytte, naar Regninger og Gjæld vare betalte, anvendte Krupp nemlig altid til nye Arbeider; Fortjenesten fravendtes saaledes ikke Fabriken, men bidrog til dens Udvikling og Tilvæxten af dens Hjælpemidler.

Stottet til dette Raisonnement tog Krupp en Be-

stemmelse, fra hvilken han ikke er afveget, nemlig aldrig at modtage Capitaler med anden Forpligtelse end den, at forrente dem og tilbagebetale dem til Forfaldstid. Regnskabsmaaden bestod i Aabningen af Conto-Couranter.

Paa disse Betingelser har han endnu aldrig manglet Penge; de indkom rigeligt strax, og Tilbudenes Antal er tiltaget i den Grad, at man nu lader sig indskrive som Aspirant. Han har fundet Tyve for Een, der vilde give Forskudssummer, ligesom Lyonerfabrikerne. Essen undgik saaledes det Afhængighedsforhold, der er uadskilleligt fra Capitalens Association, hvis mindste Feil er den, at Eiendommen er fordeelt paa saa mange Hænder, at den ved at være i Alles Interesse ikke interesserer Nogen og for den Enkelte kun har en forbigaaende Værdi. Det vilde desuden have været en Sorg for Krupp at see Essen være Maalet for Spekulationer paa Børsen; Essen var nu engang hans Værk, og med en Faders Følelser ønskede han, at det maatte tiltage i Styrke; men netop derfor maatte han kunne lede det efter sin Villie og derfor bevarede han det for den værste Slags Seelenverkoopere, Pengespekulanterne. Uden deres Hjælp og tiltrods for deres Modstand fik han de Millioner, han havde Brug for, uden at bortgive en eneste Rettighed, og det var ikke den mindste Deel af hans Styrke.

Med ligesaa meget Held fandt han det andet Støttepunkt, Markedet, og det var ikke uden Vanskelig-

hed; thi uagtet Fabriken leverede fortrinlige Varer, saa var den betydeligt fjernet fra de egentlige Handelspladser i Europa; den laa i et Hjørne af Nordtydskland, fjernt fra Hovedveiene til de store Stater, saaledes at kun Preussen var dens naturlige Kunde; de andre maatte søges langt borte. Det er eiheller saa let en Sag at aabne sig et Marked; dets Anskuelser og Fordomme maae forudsees og tilfredsstilles i rette Tid, naar man ei vil gjøre et feilt Bestik, og saa er der de paatrængende Fordringer, der til sine Tider kunne sætte alle de Værksteder i Virksomhed, der arbeide i den Retning. Saaledes søges paa nogle Steder Jernbaneskinner, andensteds Pandserplader, saa Dampmaskiner og Vandkraftmaskiner. Har man nu endelig opnaaet en Bestilling, saa komme Detaillerne, der fordre en Mængde af Planer og Tegninger, inden Maskinens Organer komme i Overeensstemmelse, og da især, naar en saadan Maskine for første Gang skal sættes paa Stabelen.

Men Essen har vidst at beseire disse Vanskeligheder og har leveret næsten alle Arter af store Maskiner og altid tilfredsstillende. Stobestaalet har vel været dyrt og er det endnu; men det har aldrig svigtet sin Bestemmelse og været mangelfuldt; dets Priis har ofte hindret dets Anvendelse, men hvor man har brugt det, har dets Holdbarhed næsten altid erstattet Udlægget. Paa sine Steder kan man ikke engang undvære det, navnlig i Maskiner, hvor enkelte Stykker paalægges en stor Kraftanstrengelse, og man maa da fortrinsviis tye til

Essen. Ingen Fabrik leverer bedre behandlede Hjulbandager til Locomotiver, og de taale en streng Styrkeprove. Ligesaa fortrinlige ere de fuldstøbte Staalhjul; de støbes i saa fuldendt Form, at det hverken er nødvendigt at afdreie eller at udbore dem; saaledes som de udgaae af Formen ere de fuldt færdige uden Sveitsning og uden Baand, og følgelig langt mindre udsatte for Beskadigelser. Stobestaalet har ogsaa fundet en udbredt Anvendelse til lige og boiede Axler, til Veller for Dampmaskiner, til Valser, til Pandserplader og til Jernbaneskinner ved Overkjørseler. Disse Anvendelser, som alle have havt et gunstigt Resultat, have tilført Essen en Deel nødtvungne Kunder og saaledes har der paa den naturligste Maade af Verden dannet sig et Marked for Krupp. Et fortrinligt Produkt i Forening med nogle Anstrengelser er den Recept, der har havt den onskeligste Virkning.

En stor Deel af de nævnte Arbeider og særlig Vellerne medfører Behandlingen af Barrer, der veie syvogtredivetusinde Kilogrammer og have et Gjennemsnit paa to Metre. Denne Behandling afgiver et interessant Skuespil. Havde man kun havt de gamle Redskaber, vilde det have været nødvendigt for at bevæge dem at anbringe et hundrede Mand med Tænger med Tverstænger, og enhver Kraftyttring vilde da have været ledsaget af Støi og Skrig, som et nødvendigt Accompagnement til en saadan Maneuvre. Ved Damphammeren bestaaer Arbeidsbrigaden kun af tolv Mænd, der uden synlig Møie

tauft og koldsindigt udføre det samme Arbeide, som den tidligere Brimmel. Naar Ovnen aabnes, synes denne Haandfuld Folk at staae i et complet Misforhold til deres Gjerning, som gaaer ud paa at bevæge denne glodende Masse. Efter en neppe mærkelig Impuls følger Bevægelsen, som af sig selv. Ved Hjælp af Kjæder, fæstede til en Vinde eller en Kran, der staaer høit over Arbeidspladsen, trækkes Barren, liggende paa en Art Vogn, ud af Ovnen; man sætter nogle Jernbaand paa den, heiser den tilveirs og ved en Vending af Kranen henlægger man den, som en Besejret, paa Ambolten. Ved mechanisk Hjælp lægges den tilrette under Hammerens Slag, der bringe Murene og Tagene og selv Jordbunden til at ryste, medens Arbeiderne rykke den frem eller tilbage, vende og dreie den uden stor Anstrengelse alene ved at virke paa Vinderne.

Der findes faa Maskinværksteder, der ere istand til at kunne behandle store Smediearbeider med den Hurtighed og Lethed som Essen, men intet er i Besiddelse af et saa fuldkomment og rigt Udvalg af Redskaber; der er næsten ødslet med dem. Medens saaledes Damphammere andensteds kun træffes enkeltvis eller i ringe Antal, saa findes de næsten i ethvert Værksted i Essen. Man tæller mere end 50 Stykker af alle Størrelser fra ti til tyve Tons Vægt, og i Forhold hertil staae Valseværkerne samt Boie-, Bore-, Høvle-, Lokke- og Dreie-Maskinerne; til Alt haves Maskiner, der alle ere udførte og tildeels opfundne i Fabriken. Det vil

derfor kunne forstaaes, at Krupp viser sig stolt af denne rige Forsyning, naar han fremviser den for Nysgjerrige. Mellem disse Redskaber er der eet, der ligesom sidder til Doms over de andres Arbeide; det er en Maskine af oprindelig engelsk Construktion, som tjener til at undersøge Staalets Sammenhængskraft, idet man nemlig for hver enkelt Fabrikation udtager en Prove, der formes til en Bolt og nu underkastes Forsøg i Maskinen, saavel med Hensyn til Strækbarhed som Krumning og Bridning, hvilket altsammen noteres, saaledes at Krupp kjender Egenskaberne af hvert enkelt Stykke Staal, han anvender. Paa lignende Maade foretages en chemisk Undersøgelse af hver enkelt Barre ved at underkaste et Stykke deraf Indvirkningen af forskjellige Reagensmidler. Man lægger nøie Mærke til, om Strukturen er tæt, og om der viser sig Ridser under Syrernes Indvirkning. Ethvert vigtigt Stykke Arbeide maa gjennemgaae denne Control i Laboratoriet.

Det er tydeligt, at et Etablissement af en saadan Storrelse ikke kan holdes i Gang uden en heel Mængde Kundskabers Medvirkning. Det er en heel Armee med sine Cadrer, som Krupp staaer i Spidsen for som General. Alle disse Stobere, Smede, Mechanikere og Pottemagere staae under omtrent 50 Ingenieurer, Chemikere og Assistenter, der høre til de Dygtigste i Tydskland. Den handelskyndige Afdeling har et lignende Antal Embedsmænd, hvortil endnu komme de Agenter, som Krupp har etableret paa Europas Hovedpladser.

Valget af disse Agenter har været en meget vigtig Sag for Krupp, thi det var Midlet til hans Berommelse og Sjælen i Afsætningen. Forend han kom i Ry, beroede der meget paa dem; det var dem, der overtalte ham til at gjøre Forsøg og udbrede Prøver, og de maatte oplære Publikum i Brugen af det nye Metal, da dette altid viser sig vrangvilligt ved Indførelsen af noget Nyt. Siden 1827, da Essen debuterede med en Produktion af Stobestaalet, hvis Størrelse man neppe vover at anføre, regner man, at denne aarlig er tiltagen med en Trediedeel indtil 1848, da der var en Tilbgegang; i 1865 fordobbledes den, og det er sandsynligt, at den i de senere Aar er stegen i et stærkere Forhold. Medens Turgau i 1865 angiver det hele fra Essen udgaaede Arbeide for at beløbe sig til 28,000 Tons Vægt, regner Samuelson i 1868 det til 60,000 Tons og til en Værdi af 35 Millioner Francs; men samtidig har Essen i Bygninger og Maskiner ogsaa opslugt en Kapital paa 50 Millioner Francs. Fabrikens virkelige Værdi har kun Interesse for Krupp, da den, som tidligere omtalt, er hans udeelte Eiendom.

Prisen paa Staalet er temmelig vilkaarlig. De mere gængse Artikler, f. Ex. Jernbaneskinner, koste kun en halv Franc pr. Kilogram eller 500 Francs pr. Ton; men her har Krupp en Concurrent i Bessemer-Staalet, der vel er mindre eensartet, men som ogsaa leveres til den halve Priis. Det Samme er Tilfældet med Hjulbandager; men da Fordringerne til disse ere større,

ansætter Essen Prisen paa dem til 1150 Francs pr. Ton. I andre Artikler er Prisen ubegrændset, som for Valser til Guld- og Solvarbeide, Prægestempler og for Kanoner og Kugler; saaledes tager Krupp 4 Francs for 1 Kilogram Kuglevægt og 9 Francs pr. Kilogram i Kanoner. Men denne Priis begrundes tildeels i, at Tabet af Materiale er meget betydeligt, da dette for en Kanons Vedkommede kan belobe sig til over de to Trediedele af den oprindelige Barres Vægt; hvortil endnu maa medregnes Omkostningerne ved det særegne Arbeide, den vanskelige Behandling og Indstilling og især for de store Pjecers Vedkommende Capitalens Stillestaaen, da der kan behoves henved et Aar til at fuldføre dem. Man har i det Foregaaende seet Essen fremstaae og udvikle sig, og Krupp erhverve og hævde sig en betydende Plads som Fabrikant i den fremadskridende Industri; der staaer nu tilbage ved et hurtigt Overblik at vise denne Fabriks Virksomhed med Hensyn til de Ødelæggelsesmidler, som Krigen fordrer.

III.

Det Indtryk, som den kruppske Kanon maa have efterladt iblandt Paris's Befolkning, vil vanskeligt udslettes, og man vil længe betragte Essen kun som en Fabrik for Ødelæggelsesmaskiner, der staae til Kongen af Preussens Raadighed. Men denne Anskuelse er aldeles ubegrundet. Essen forholder sig neutral ligeover for sine

Kunder i Krigens som i Fredens Gjerning og modtager Ordre fra Enhver uden Personsansеelse. Den er med eet Ord en privat Eiendom og har hverken officiel Titel eller officielle Forpligtelser. Ligeoverfor dens Smedier ere alle Magter lige. Den har tilbudt og solgt til andre Nationer samme Slags Kanoner, som den sælger til Preussen, — den gjør Forretning med Staalkanoner, som den gjør Forretning med Staalhjul, Staalaxler, Bandager og Skibsskruer. Modellerne ere til Eftersyn, og Kunderne kunne prove og vælge; Kanonen er kun en Artikel som enhver anden, men det er den nyeste.

Artillerimateriel har nemlig kun i en kort Aarrække figureret paa Fabrikens Cataloger. Det Stykke Feltskyts, som saaes paa Udstillingen i London 1851, var og blev aldrig Andet end en Udstillingsgjenstand. Man laver jo ikke Kanoner for at have den Fornøielse at lave dem, og de, som kjøbe dem, haabe jo ogsaa at drage Fordeel af dem; men i 1851 var der Ingen, der tænkte paa at friste Krigslykken, og Ingen anede, at det ikke vilde vare ret mange Aar, inden at to af Europas største Magter, den ene efter den anden, skulde blive Gjenstand for en mindre Magts Overfald, medens det øvrige Europa stod under Vaaben som Tilskuer. Fabriken i Essen satte sig først i Bevægelse, efterhaanden som Sandsynligheden for saadanne Begivenheder blev større og større, og efterhaanden som Krigsherrerne, der haabede at drage Fordeel af en Omvæltning i Europa, fandt

det passende at forøge deres Erobringsmaskiner. — Det var i den danske Krig ved Angrebet paa Dybbelstillingen, at man gjorde det første alvorlige Forsøg med de kruppske Kanoner. Baade under Ledningen og Skydningen overtraf de al Forventning; men Forsøget blev kun foretaget med nogle enkelte Batterier saa at sige for lukkede Døre, og, skjøndt den kruppske Kanon i Virkeligheden havde staaet sin Prøve, talte man ikke videre om den. Ogsaa under Felttoget i Bøhmen udmærkede de kruppske Prøveexemplarer sig ved deres Rækkevne, deres Construction og deres Holdbarhed; men ogsaa dennegang søgte man at holde de tilfredsstillede Resultater hemmelige: man vilde ikke gjøre Verden bekjendt med denne Opfindelse, førend den var indført i hele Armeen.

Fabriken i Essen var ikke medskyldig i denne Hemmelighedsfuldhed. Den støbte sine Kanoner for aabne Døre; thi den ønskede at sælge og at sælge meget, og saa kan man ikke holde sine Varer skjulte. I Statsfabriker, i Generalstabens eller i de specielle Commiteers Mapper kan en Opfindelse skjules; men et frit, privat Etablissement maa enten sikkre sig den ved et Patent, eller heelt og holdent give den hen til Offentlighedens Afbenyttelse. Den kruppske Fabrik har valgt det sidste, — Enhver, der vil, har Lov til at eftergjøre dens Fabrikata. Hr. Krupp har ikke engang Opfinderens Forfængelighed. Han overlader gjerne sine Værksteder til Forsøg, naar det gjælder andre Planer,

andre Beregninger end hans. Naar han giver sin Mening tilkjende, er den altid vel overveiet; men ligeover for Folk med Kundskaber og ligeoverfor Folk med fixe Ideer trækker han sig helst heelt tilbage. Det Ansvar, der kommer til at hvile paa ham, er i saa Tilfælde meget begrændset. Det er Artilleriofficerer og Ingenieurer, der have gjort Grundridsene, og Hr. Krupp forpligter sig kun til at give disse Tegninger et saadant Legeme, en saadan Form, at Pjecen egner sig til militairt Brug. Om det er en Forlade- eller Baglade-kanon, om den er riflet eller glatløbet, er ham ligegyldigt, det bliver deres Sag, som have bestilt den. Men ikke destomindre følger han med Interesse enhver Kanon, der gaaer ud fra hans Etablissement, og naar den kommer paa Skydepladsen, fælder han sin Dom over den. Han kjender nu noie dens gode og svage Side, og ved at anstille Sammenligninger udvikler han sit Blik og sin Viden. Det er saaledes deels ved Andres, deels ved egen Dygtighed, at Krupp er naaet til selv at construere Modeller, der bære hans Navn.

Blandt disse Modeller er det umuligt at glemme den, der gjorde saa megen Opsigt paa Pariserudstillingen 1867. Det var rimeligviis kun en Kraftprove, som Fabriken vilde aflægge; som det synes, er den ikke bleven gjentagen, selv ikke i Anledning af Paris's Beleiring. Denne Kanon udkastede en Fuldkugle af fem hundrede Kilogrammers Vægt; for at styrke den havde det været nødvendigt at omgive den med Jernbaand, og Tapperne

vare ikke anbragte i det Massive af Kanonen, men i en meget stærkt Jernring. Alt var saa at sige overnaturligt. — Den almindelige Beleiringskanon er langt mere haandteerlig, og ved den kan man bedre iagttage Baglademekanismen for de store Calibres Vedkommende. Denne er meget simpel: Sjælen, der gaaer heelt igjennem Kanonen, lukkes for den bageste Ende af en Skodde; naar denne trækkes ud, er det Indre aabent, og Ladningen kan indsættes, hvorpaa Skodden atter lukkes for.

En anden Mekanisme, der er for indviklet til at beskrives, forhindrer Krudtgassens Udstrømning. Det cylindriske Projektil, som denne Kanon udskyder, er paa den ydre Side forsynet med udstaaende Rande, der snoe sig rundt om det og gribe ind i en Blyomvikling for at forene denne og Projektilet til eet Legeme. Man opnaaer herved, at dette samlede Projektil slutter bedre mod Væggene, derved modtager Krudtets hele Virkning, og at det følger nøiagtigere Riffelgangens Snoeninger, med andre Ord, man opnaaer større Skudsikkerhed, større Skudvidde og større Kraft i Anslaget. Paa et ringe Antal Uheld nær har dette System opfyldt, hvad dets Plan lovede, og retfærdiggjort Krupps Forventninger.

Men disse Beleiringskanoner have kun spillet en secundair Rolle ved vore Fjenders Seire, og der havde ikke været Anledning til at dvæle ved de kruppske Kanoner, naar der ikke havde været andre end dette Kaliber repræsenterede mellem Preussernes fire tusinde Stykker Skyts. Trods deres Kugler have alle Beleiringerne

trukket i Langdrag, og Affairen ved Héricourt, hvor det badenſiſke Korps under General Werder lod nogle af disſe ſvære Calibre hidbringe fra Lobegravene ved Belfort, er den eneſte afgjørende Fegtning, hvori de ere afbenyttede. Hverken ved Forbach, Wisſembourg, Kampen om Metz eller i den ſtore ildſpyende Kreds, ſom ved Sedan omſluttede en heel Armee, har man ſeet Noget til dem. Foran Paris have disſe Kæmpekanoner ikke mægtet at bringe et Fort til Taushed eller at aabne en Breche i Enceinten. De have gjennemboret og ſønderſkudt Bygninger, uden at underkaſte ſig Beboerne. De have udøvet en beklagelig Virkſomhed mod den fredelige Befolkning, uden Fordeel, ſnarere til Tab for dem, der benyttede dem. Det er altſaa ikke her, men ved Feltſkytſet, at vi maa atter ſøge Syſtemets Overlegenhed. Dette er den ſimple men mægtige Type for den kruppſke Kanon, hvis fortrinlige Egenſkaber endnu ikke have fornegtet ſig. Disſe hurtige og letmaneuvrerende Batterier, hvis Nækkeevne er ſaa ſtor, og hvis Skud ere ſaa ſikkre, have tiltrukket ſig Alles Opmærkſomhed. De beherſkede hele Krigen, kom ſtedſe i rette Tid for at afgjøre Kampen eller for at bringe den igjen paa Fode, og de talte næſten altid det ſidſte Ord.

Hvor mange Slag fulgte ikke paa hinanden i dette ſørgelige Felttog under ſamme Omſtændigheder og med ſamme Reſultat! Man friſtedes til at troe paa et uboieligt Fatum. Hele Armeer bleve omringede og maatte ſtrække Gevær, andre maatte overgive ſig af Mangel paa

Munition og Levnetsmidler, og i de partielle Kampe gik det ikke bedre. Det første Angreb var os næsten altid gunstigt, — vore Geværer sloge ned mellem Fjenden i saa stor Afstand, at han ikke kunde svare, vore Mitrailleuser feiede Terrainet reent. „En avant!" lød det fra vore fremstormende Rækker, berusede ved Tanken om snart at have vundet Spillet; nu var det gunstige Øieblik kommet til at gaae Fjenden paa Livet. Men ak, det var ogsaa det Øieblik, da Lykken altid slog om. Det var, som naar en Scene pludselig forandres. Infanteriet, der stod ligeoverfor os, forsvandt og gav Plads for andre Stridsmænd. Det var Feltbatterierne, der kjørte op; det ene efter det andet protsede af og overdængede vore Soldater med et Haglveir af Projektiler. Der var ingen Standsning, — Instruxen forbød det, og den udgik fra en Mand, der forstod at instruere: „Sæt Kanoner mod Geværer, overøs Fjenden med Kugler og Granater i Masse og i stadig tiltagende Masse, indtil han ikke længer kan holde Stand." Og saaledes skete det! Efterhaanden døde Ilden fra vore mindre talrige og mindre hurtige Kanoner hen, og Modløsheden fandt Vei selv til de braveste Hjerter. Hvad skulde man gjøre? Tyve Gange have vi gjenoptaget Spillet under samme Betingelser, og tyve Gange have vi tabt det.

Hvert af disse Nederlag har man forklaret paa sin Maade. Officererne af de specielle Vaabenarter ville nemlig aldrig indrømme, at Andre have bedre Vaaben

end de, og skulde man troe dem, var det altid med alle mulige Regler, at de bleve slaaede. Men for Folk uden Fordomme har den Kjendsgjerning dog Betydning, at det ene Parti kunde bruge Granater, medens det andet maatte kæmpe med Geværkugler, fordi det forstnævnte havde Kanoner, der vare overlegne i Rækkevidde og Skydehastighed.

Mange ere de Fortrin, som Bagladesystemet har fremfor det tidligere: Skudsikkerheden og Anslagskraften forøges, Beskydningen gaaer hurtigere og lettere for sig, da Visker og Sætter ikke anvendes, — hvor der fyres gjennem Skydeskaar, staaer Betjeningsmandskabet dækket under Ladningen, — Sjælen (det Indre) lader sig bekvemmere eftersee og eventuelt reparere, — Fabrikationen er forbunden med færre Vanskeligheder, — Riffelgangene ere lettere at anbringe og endelig, vil man for nogen Tid gjøre den utjenstdygtig, behøver man ikke at fornagle den, men det er tilstrækkeligt at borttage Haandfanget. See, det er Grundene, hvorfor denne Kanon altid har været overlegen, og disse Grunde ere blevne anerkjendte for Krigen af de mest competente Mænd, hvis Mening det undertiden er godt at lade sig belære af.

En af Fabrikens ældste og mest trofaste Kunder er Rusland. Selv for Preussen var denne Stat som hjemme i Hr. Krupps Etablissement, hvorfra den havde faaet flere hundrede Kanoner. Man tingede ikke om Prisen, — halvtreds til treds, ja eet hundrede og tyve

tusind Frcs. for Stk. — man spurgte kun om Godheden, og man havde valgt Keiserrigets første Kjender, General Todtleben, til at bedømme dem. Der existerer en ret mærkværdig Rapport, som denne Mand affattede i sin Egenskab af Præsident for Modtagelses- og Provecommissionen. Den dreier sig om fire Stobestaalskanoner, der vare bestemte for Marinen, og de to Systemer — Forladning og Bagladning — ere sammenlignede. Efter detailleret at have beskrevet Proverne, slutter han saaledes: „De stedfundne Forsog have godtgjort, at den kruppske Stobestaals-Bagladekanon besidder en høi Grad af Præcision, at den virker med tilstrækkelig Kraft mod Beklædninger, og at den taaler at gjore 425 Skud uden at tage nogen Skade. Som Folge af disse Erfaringer har den efter allerhoieste Ordre nedsatte Commission for Fabrikationen af Fæstnings- og Marineskyts erkjendt den 218 Millimetres Bagladekanon for fuldkommen egnende sig til Bevæbningen af Kystbatterier. Commissionen har bestemt fra nu af at indfore denne Kanon og at lade omdanne alle 218 Millimetres Kanoner — ikke alene dem, vi alt have, men ogsaa dem, Hrr. Krupp endnu ikke har sendt, til Bagladeskyts." Efter i 1867 at have faaet Keiserens Underskrift blev denne Commissionsbetænkning hævet til Norm for det russiske Materiel, og den er det endnu.

Omtrent samtidig havde andre Kunder, der vare endnu vanskeligere at tilfredsstille, Kunder som Constructeurerne Withwort, Blakely og Armstrong, anerkjendt

Fabrikationsmethoden i Essen, ja — Armstrong bestilte paa eengang 112 Kanoner. Det var en Indrømmelse fra en anden Mesters Side, som burde have opfordret til Efterfølgelse. At Frankrig ikke tog Notits af Fabriken i Essen var ikke Krupps Skyld: Under Udstillingen i Paris 1867 kom Chefene for Europas største Maskinværksteder, eller idetmindste deres Befuldmægtigede, til Frankrigs Hovedstad for at knytte Handelsforbindelser, hvortil Leiligheden var sjelden god, da man havde Prøverne eller Modellerne for Øie, og da man i smaa dertil indrettede Værksteder efter Behag kunde faae Mekanismerne tagne fra hinanden og satte sammen. Krupps Fuldmægtig henvendte sig til den franske Krigsminister med Tilbud om nogle hundrede Kanoner og gav ham alle mulige Oplysninger om Skytset og om Salgsbetingelserne. Forgjæves ventede han paa Svar; først da han affordrede det, lod man ham vide, at hans Forslag var sendt til en Special-Commission, af hvilken Sagen nu var afhængig. Som en fornuftig Mand forstod han det administrative Sprog og henvendte sig ikke oftere for at faae Svar.

I Frankrig behandles alle saadanne Forslag paa een og samme Maade: Man udnævner en Rapporteur, som samvittighedsfuldt studerer dem og endelig efter sex Maaneders eller et Aars Forløb fremsender sin Betænkning, der i lignende Tilfælde altid er den samme. „De foreslaaede Kanoner — vil man f. Ex. sige — ere meget mangelfulde og svare i ingen Henseende til deres Be-

stemmelse. Der findes de og de Feil, de ville desuden være farlige at betjene, da de rimeligviis ville sprænges af Krudtgassen under Skydningen. Hvorfor skulde man iøvrigt tage disse Kanoner i Betragtning, naar man har saa fuldkomne Modeller som vi, Modeller, som hele Europa misunder os?" — Denne Compliment negter man aldrig sig selv. — Saaledes taler altid en Rapporteur; hans Samvittighed er befriet, og Formerne ved Begravelsen ere iagttagne; Forslaget nedlægges i Mapperne, hvorfra aldrig noget Forslag er vendt tilbage. Oprigtigt talt, er det ikke saaledes, det gaaer til? Og hvilken Fordeel kunde vi ikke have havt af at være bedre underrettede og mindre uagtsomme; thi hvad man tilbød os i 1867 var en Deel af Preussernes Hemmelighed i 1870. Om vi havde modtaget og optaget nogle af de Ideer, man dengang vilde gjøre os bekjendt med, og som man senere anvendte imod os for at knuse og tilintetgjøre os, saa havde det været god Krigsbrug, og det kunde have forandret Sagernes Gang. Idetmindste havde vi da været paa vor Post, saaledes som Preussere altid have været det ligeoverfor vore indbildte Hemmeligheder.

Men lad os komme tilbage til vort Thema. Da Ministeren, Marechal Niel, sendte Forslaget til Comiteen, troede han at have slaaet det tilstrækkeligt ihjel, men uheldigviis havde hans Befuldmægtigede sendt et Dupplikat af Forslaget til Keiseren. Fra Keiseren gik det til Ministeren og naturligviis til Artillericommis-

sionen, det vil sige, det blev overgivet til den samme evige Varetægtsarrest som dets Tvillingbroder; men Keiseren maatte man idetmindste give et Svar, og det blev overdraget General Leboeuf at affatte Betænkningen, der er dateret den 27de Februar 1868 og er et sandt Monster paa Tvetydighed. „Blandt Staalkanonerne — skriver han — er der flere, der have udholdt et stort Antal Skud; men andre ere sprungne efter et indskrænket Antal, hvilket maa tilskrives Mangler ved Staalets Ensartethed. Vi søge imidlertid at bringe den franske Industri, som i denne Henseende staaer tilbage, paa Høide med Hrr. Krupps Fabrikationer, hvilke for Øieblikket synes at bære Fortrinet." Det er Alt, hvad Generalen har at sige om de endelige Forsøg. Han tilføier derpaa i ligesaa undvigende Udtryk, at der ikke vilde være Grund til at beskjæftige sig med Spørgsmaalet om Staal, hvis de Forsøg, der vare begyndte i Versailles med to Baglade-Broncekanoner, faldt heldigt ud. Ifølge Oberstlieutenant Stoffels Rapport tog endydermere Mistilliden til Staalkanonerne til i den preussiske Armee, hvor en Commission af Artilleriofficerer, der var traadt sammen i Berlin i Januar 1868, havde erklaret sig til Fordeel for Broncen. Det var saadanne Documenter, man stottede sig til, da man udfordrede en Nation, der stod væbnet fra Top til Taa, og som længe havde været Mester i al Slags Trædskhed. Udenpaa Pakken, der indeholdt de nævnte Forslag, stod følgende charakteristiske Resumé af Sagen: Undragende, som

ønskes fremmet. Svar: Herved er Intet at gjøre. (11. Marts 1868). I første som i anden Instants var Sagen tabt uden at være paadømt.

Om vore Special-Commissioner end ville sukke derved, saa bør vi ikke lade denne Lektion, der har været os saa dyr, gaae upaaagtet hen. Livet indenfor lukte Døre er en daarlig Skole; alle slige Spørgsmaal bør behandles af Mænd, der ikke ere Formalister og ikke ere opfyldte af deres egen Ufeilbarhed. Man skal gaae til Værks som Frederik Krupp, sige høit, hvad man veed og hvad man vil, og saa meget som muligt sætte sig i Forbindelse med Offentligheden. Hvor stort er ikke denne Mands Værk, og hvor beskedent og dog bestemt bærer han ikke Vægten! Denne Ansvarlighed, som vilde trykke en Anden til Jorden, holder tvertimod ham oppe. I Grunden har han kun een Spore, det er Bevidstheden om, hvad der paahviler ham i hans Kald, navnlig med Hensyn til de Tusinder af Arbeidere, der have fulgt ham til Rohrs Bredder, der ere voxede op under hans Øine, der ere vante til hos ham at søge Midlerne til deres Existents, og som ved ham ere blevne deelagtige i hans Formue og i hans Opfindelse. Alle have de Begreb om, eller idetmindste Instinkt af det Maal, hvorefter de stræbe, og de Tjenester, som de yde. Man seer saaledes, at disse Omvæltninger i Krigsvidenskaben, som afgjøre Slagenes Udfald og Keiserrigers Skjæbne, ogsaa dem har Krupp forstaaet at afvinde deres gode og velgjørende Side. — At have fri Raadighed, saaledes at

hans Ord altid er det sidste og det afgjorende, den Deel af Arbeidet forbeholder Krupp sig selv.

Her er en besynderlig Modsætning mellem Tydskland og os, som det vel er værd at dvæle et Øieblik ved. I Tydskland er det den private Industri, som i den sidste Tid har leveret Staten dens Krigsredskaber og forsynet dens Arsenaler. Staten har ikke lobet Risiko ved Anlæg af Fabriker, Valget af Materiale og Anskaffelse af Maskiner og Værktoi. Det er Privatmænd, der have overtaget Entrepriserne og sat de fornodne Penge deri. Staten har hos dem faaet sine Gevarer og Kanoner og derpaa brandskattet de Nationer, med hvem den søgte Strid. Er denne Speculation end ikke ganske loyal, saa er den i al Fald fornuftig. Er det saaledes, man bærer sig ad hos os? Langtfra! Hos os har Staten det Princip, at alt Arbeide, der har Hensyn til Krigen, kun angaaer den, at kun den veed, hvilke Former, hvilke Forhold og hvilket Materiale, der bor anvendes. Det er altsaa nødvendigt, at Staten holder Vaabenfabriker, Kanonstøberier, Værksteder for Dampmaskiner, for Ankere, for Cabler o. s. v., hvilke fortære enorme Capitaler uden at levere et Arbeide, der staaer i Forhold til disse. Dette er den første Grund til vor Tilbagegang; men der er en anden endnu væsenligere, der noksom forklarer vore uventede Nederlag. Disse Fabriker, Støberier og Værksteder, der styres og ledes af Embedsmænd, gjøre sig altformegen Umage med at lave det ene Gevær ligesom det andet, den ene Kanon, den ene Maskine

ligesom de tidligere. Jeg tvivler ikke om, at disse Arbeider ere af godt Materiale og ere omhyggeligt udførte, at de — som det hedder — kunne passere Controllen, — paa ingen Maade; men de ere af et gammelt System, hvis Virkning er kjendt, og de udvikle og forbedre ikke Landets Forsvar.

Under almindelige Tidsforhold kan dette være tilstrækkeligt. Naar Folkenes Net ikke er et dødt Bogstav, men har Respekten for Menneskets Liv til Grundlag, da er det tilladt at være mindre nøieregnende med sit Krigsmateriel, og man bør ikke udtomme Landets Hjælpekilder for dets Anskaffelse. Den offentlige Mening udøver da en Slags Control over Fyrsternes Lidenskaber, dæmper deres Iver og holder deres Ærgjerrighed i Tømme. Lad Staten under saadanne Forhold beholde Vaabenfabrikationen for sig og føre sin sædvanlige Flegma over paa den. Men naar Krigen er bleven en Speculation, et Middel for den Stærkere til at slaae Penge paa den Svageres Bekostning, og naar den efter forfærdelige Udpresninger stiller Erobringer i Udsigt, da er det paa Tide at indføre andre Regler for sin Adfærd. Hele Nationen maa søge Midler til at forsvare sin Eiendom imod Plyndring, og det er ligesaameget den private Mands Sag som Myndighedernes. Den Simpleste og den Fornemste ere indbudne, og mest velkommen er Den, der bringer de bedste Vaaben til at bekæmpe Ransmændene.

Francisco Solano Lopez.

Et Blad af Sydamerikas nyeste Historie.

For omtrent et Aar siden fik den gamle Verden Underetning om, at Paraguay's Præsident, Diktator og Feltmarchal, Francisco Lopez, var falden i Kampen mod to Republiker og et Keiserrige, og at dermed en haard, femaarig Krig var bragt tilende. Man dannede sig dog ikke ret nogen Forestilling om, hvilke forfærdelige Dimensioner denne Krig havde antaget, før den blev udkæmpet, og hvor tung en Svøbe den havde været for hele Sydamerika. En Dansk, der nylig er vendt hjem efter et længere Ophold i disse Egne, har fortalt mig, at Paraguay ligger fuldstændigt i Ruiner, at dets Indbyggerantal fra en halv Million er bragt ned til 50,000 foruden nogle faa tusinde Indianere, og at alene Brasilien i Krigen har mistet 100,000 Mand, omtrent 80 Procent af alle Keiserdømmets Stridskræfter. Man vil heraf kunne slutte sig til, hvorledes det seer ud i de

Egne, som have været hjemsøgte af denne barbariske Kamp.

Det var Francisco Lopez, der var dens Ophav og dens Centrum; udmærkede Evner og en umættelig Herskelyst i noie Forening drev ham frem mod et Maal, for hvilket han vovede Alt, men som han dog ikke naaede. Han staaer som et udmærket Exempel paa de mange begavede, men vilde og tyranniske Eventyrere, der have spillet saa stor en Rolle i Sydamerikas Historie.

Da Dr. Francia, Paraguay's første Diktator, døde den 20de September 1840, og Advokat Carlos Lopez bemægtigede sig Herredømmet, var hans ældste Søn, Francisco Solano, kun tretten Aar gammel. Denne havde, navnlig gjennem sin Moder, faaet en mere venlig end omhyggelig Opdragelse og kun lært saameget, som Dr. Francia ansaae det for hensigtsmæssigt, at unge Folk i Paraguay vidste, og det var ikke meget. Men da hans Fader kom til Magten, maatte Francisco, der skulde tage Republikens Præsidentværdighed i Arv, selvfølgelig uddannes til at indtræde i en saadan Stilling. Paraguay var en Militairstat, og han blev altsaa strax stukket ind i Armeen; fra sit 15de til 18de Aar gjennemlob han alle Grader lige til Brigadegeneral. Denne sidste Udnævnelse indtraf ganske vist tidligere, end det oprindelig havde ligget i Faderens Plan, men da Krigen mod Buenos-Ayres' Diktator, Rosas, førte til et paraguayisk Armeekorps's Deeltagelse i Kampen, vilde Carlos Lopez ikke betroe Overanførselen over dette til

andre end sin Søn. Han kæmpede sammen med sin senere saa haarde Modstander, den brasilianske Feltmarchal Caxias, tappert imod Rosas, men selv lod han sig dog ikke belære af dennes Skjæbne. Da Rosas var styrtet, og den unge Lopez vendte tilbage til Paraguay var han stærkt gjennemtrængt af den Overbeviisning, at Republiken ved et strengt og efter europæisk Mønster formet Militairsystem maatte søge at opretholde sin Uafhængighed ligeoverfor Naborigerne. Faderen fandt særdeles Behag i denne Anskuelse, men derimod ingenlunde i den Popularitet, som fra nu af stedse omgav Sønnen. Han lukkede derfor ogsaa Øiet til, da den unge Mand hengav sig til et temmelig udsvævende Liv; snart kunde ikke en eneste Familie i Hovedstaden Asſuncion være sikker for hans Libertinage, og allerede nu viste han hvor overlagt og udsøgt en Grusomhed han var i Stand til at udfolde, naar hans Ønsker stødte paa Modstand. Han gjorde sig aldeles ingen Samvittighed af ved ethvert Middel at fjerne en ung Piges Fader eller Broder, naar de lagde ham Hindringer i Veien for Besiddelsen af hende. Og dog blev han, trods dette ingenlunde upopulair; tvertimod, Indbyggerne i Paraguay syntes endog at finde Behag i Præsidentsønnens hensynsløse Opførsel. Men samtidig lagde han ogsaa saa megen Egenvillie for Dagen, optraadte med en saa stærk Fordring paa Uafhængighed, udtalte sig saa ugenert om alle Statsforhold og erklærede, hvorledes han selv vilde have gjort det, hvis

han havde staaet ved Roret, at Faderen begyndte at blive bange for en Efterfølger, hvis hele Adfærd tydede hen paa, at han ikke kunde vente, til han selv fik Statens Tøiler i sin Haand.

Faderen besluttede derfor at lade Francisco foretage en Reise til Europa, og en uhyggelig Begivenhed, der netop forefaldt paa denne Tid, paaskyndede Afreisen. Han havde lært en ung Pige, Carmelita R. . . . , Datter af rige og ansete Forældre, at kjende, og skjøndt hun var forlovet med en udmærket ung Mand, Don Carlos Decoud, havde han gjort hende de mest skamløse Tilbud. Da hun stolt viste ham tilbage, hævnede han sig ved pludselig at lade Decoud og hans Broder arrestere. De bleve beskyldte for at være Deeltagere i en Sammensværgelse mod Diktatoren og skjøndt, ja Francisco Lopez drev endogsaa sin Ondskab saa vidt, at han lod Brudgommens nøgne og blodige Lig henkaste paa Gaden udenfor hans Forlovedes Huus. Carmelita blev vanvittig ved dette forfærdelige Syn; for Ophavsmanden havde Historien derimod ikke andre Følger, end at han — det var i 1853 — drog til Europa.

Faderen havde udstyret ham rigt i alle Henseender, og han kunde disponere over en umaadelig Formue. Hans Omgivelser vare sammensatte, saaledes, at de ikke forstyrrede den unge Mand i hans Fornøielser, men dog stadig sendte Faderen nøie Underretning om, hvad Sønnen gjorde, sagde og tænkte. Skjøndt han tilsyneladende kun var beskjæftiget med at more sig, var det dog i Ho-

vedsagen ham, der bragte de Handels- og Skibsfartstraktater i Stand, som Frankrig, England, Sardinien og de forenede Stater i Nordamerika sluttede med Paraguay. Med særlig Forkjærlighed studerede han de europæiske Staters militaire Organisation, og han skal endog under Beleiringen af Sebastopol havde studeret denne Fæstning saa grundigt, at han ved sin Tilbagekomst til Paraguay kunde forestaae Anlæggelsen af en endnu stærkere, Humaita. Interessant er det at see, hvorledes han med skarpt Blik valgte netop det preussiske Militairsystem til Forbillede for sin egen Stat og derved gav Paraguay ligesaa stor om ikke større Magt end dets i Fladerum og Indbyggeratal langt overlegne Naboer.

Paa denne Rundreise i Europa lærte Lopez Madame Lynch at kjende. Hun var Irlænderinde af Fødsel og levede skilt fra sin Ægtefælle, der var fransk Officeer. Paa en aldeles mærkelig Maade forstod hun at fængsle den sandselige og lidenskabelige Lopez lige til hans Død, hvilket dog maaskee væsentlig skriver sig fra, at hun aldeles ikke lagde nogen Hindring i Veien for hans andre Kjærlighedshistorier, naar han blot efter dem vendte tilbage til hende. Paa Reisen til Paraguay maatte hun blive i Buenos-Ayres, medens Lopez gik til Asfuncion for at indhente Faderens Samtykke til Fortsættelsen af det illegitime Forhold. Den gamle Lopez gjorde gjældende, at Paraguay's Præsident kun turde ægte en Indfødt eller en Prindsesse, men indvilligede dog til Slutning i Forholdet til Madame Lynch paa den ud-

trykkelige Betingelse, at Sønnen aldrig vilde tænkte paa noget egentligt Ægteskab med hende.

Kort efter hans Tilbagekomst døde hans Fader — 10de September 1862 — i fuld Besiddelse af en indskrænket Magt, som han iøvrigt kun havde misbrugt i Tilfælde, hvor han troede sig truet af Sammensværgelser. Han havde opnaaet at blive den eneste store Grundbesidder, den eneste Kjøbmand og Bankier, indskrænket Herre over den væbnede Magt og øverste Dommer i Riget, og han kunde paa denne Maade efterlade sin Søn et Land og et Folk, saaledes som denne netop kunde bruge det til Udførelsen af sine Planer. Disse gik ud paa at udvide Landets Grændser og skabe et anseet Keiserrige ved Siden af Brasilien. Tilfældige Omstændigheder bevirkede, at han til Opnaaelsen af denne Plan fulgte en feil Vei. Under sit Ophold i Rio-de-Janeiro havde han anholdt om den unge keiserlige Prindsesse Leopoldines Haand og faaet et bestemt Afslag, og det var denne Fornærmelse, der fremkaldte det Had og den Hævnsyge, som han lige til sit sidste Øieblik nærede mod Brasilien; det var den, der bragte ham til at vælge en aldeles fordærvelig Politik. Havde han stillet sig venskabeligt til Brasilien, vilde han nu have kunnet være Keiser over la Plata; i Strid med Brasilien har han derimod skridt for skridt tabt hele sin Kraft og endelig tilsat Livet.

Da han tiltraadte Regjeringen, fandt han sit Land i den mest blomstrende Forfatning. Finantsforholdene

vare blevne udmærket ordnede af hans to Forgængere; flere Millioner laae i Skatkammeret, og Republiken havde ingensomhelst Statsgjæld. Militairorganisationen stod saa langt over nogen anden paa det amerikanske Continent, at Lopez trygt kunde stole paa Seier, hvis han vilde begynde en Krig paa sine Naboers Bekostning, og navnlig havde han personlig overbeviist sig om, at hans Armee var den brasilianske langt overlegen.

Strax efter sin Regjeringstiltrædelse traf Lopez da i Virkeligheden ogsaa med beundringsværdig Energi Forberedelser til Krig. Han sendte unge Mennesker til Europa for der at lade dem videnskabeligt uddanne i militairt Øiemed, og han lod engelske Ingenieurer og Haandværkere komme til Paraguay, for at de kunde anlægge Kanonstøberier, Krudtfabriker og Arsenaler. Øvelsesleiren ved Cerro-Leon blev gjort permanent og opfyldt af den ene Reserve efter den anden. I Paris, London og Berlin skaffede han sig Agenter, som med stor Dygtighed og i ethvert Tilfælde med stor Iver og udstyrede med rige Midler virkede for Paraguay og dets Præsident. I den gothaiske „Genealogischen Taschenbuch" saae man hans Portrait, og i alle Blade kunde man læse glimrende Beretnigenr om Paraguays blomstrende Tilstand, om dette Sydamerikas Eden, der i alle Henseender langt overgik Nabostaterne. Kort sagt, alle Forberedelser vare paa den mest omfattende Maade trufne, da Borgerkrigen i Uraguay og Brasiliens nødtvungne

Deeltagelse i samme gav Lopez Leilighed til at skride til Udførelsen af sine Planer.

Først sikkrede han sig den gamle General Urguiza fra Entre-Rios ved Løfte om en fremragende Stilling i det nye La-Platarige; derpaa knyttede han Forbindelser mod Aguirre, Blancopræsidenten af Uruguay, tog Parti med den af Brasilien understøttede Coloradopræsident Flores og erklærede i Oktober 1864, at han betragtede en Indrykning af brasilianske Tropper i Uruguay som en Forstyrrelse af Ligevægten mellem de sydamerikanske Stater og altsaa som en casus belli

Man tog i Brasiliens Hovedstad ikke Notis af denne Erklæring. Montevideo blev indtaget, Aguirre afsat og Coloradopræsidenten Flores indsat, og man tænkte ikke engang paa Paraguay. Lopez havde imidlertid kun ventet paa det beleilige Øieblik til at handle. En brasilianſk Damper bragte Matto-Grassos nye Guverneur, Campos, til hans Provinds og lagde paa Veien til ved den paraguayiske Stad Asſuncion. Da Lopez, der opholdt sig i Øvelsesleiren ved Cerro-Leon, hørte om dette Skibs Ankomst, sendte han strax Bud til Asſuncion om, at det skulde lægges under Beslag. Gouvernøren Campos blev kastet i Fængsel, de Penge og Depecher, som fandtes ombord paa Skibet bleve lagte under Beslag, selve Skibet blev optaget i den paraguayiske Marine, og da den brasilianske Gesandt nedlagde energisk Protest mod denne Handling, erholdt han sine Pasſer tilsendt med Underretning om, at brasilianske Tropper imod

Lopez' Villie vare rykkede ind i Uruguay, og at Krigen co ipso var erklæret.

Dette første Skridt lod Lopez hurtigt efterfølges af andre. Han sendte et Expeditionskorps af Skibe til den brasilianske Provinds Matto-Grasso, indtog Fortet Novo-Coimbro efter en heltemodig Modstand af 100 Brasilianere mod 3,000 Paraguayere, besatte Miranda, Albuquerque samt Corumba, og for aldeles ikke at lade mindste Tvivl tilbage om sine Hensigter, døbte han den nyerobrede Provinds Alto-Paraguay, lod den forvalte af sine Folk og behandlede hele det af ham okkuperede Territorium som sin Eiendom.

Men samtidig foretog Lopez et meget ufornuftigt Skridt. Han havde hos den argentinske Konfoderation ladet forespørge, om den vilde tillade Gjennemmarchen af paraguayiske Tropper, og da man svarede ham med en Beslutning om at forblive neutral, lod Lopez sig overvælde af sin lidenskabelige Charakteer og gav Befaling til, at hans Flaade skulde begive sig til Havnen ved Corrientes for at bemægtige sig de der for Anker liggende argentinske Krigsskibe. Dette skete uden al Krigserklæring, og to Dage senere fulgte Besættelsen af Staden Corrientes samt Indsættelsen af en provisorisk Regjering, der maatte erklære denne Stad og dens Territorium for adskilt fra den argentinske Republik og i Alliance med Paraguay.

Lopez havde saaledes ved Fjendtlighedernes Begyndelse været overordentlig heldig. Men dette Held

vedblev ikke. Tripleallancen mellem Uruguay, Brasilien og den argentinske Republik dannede sig, og medens den allierede Armee samlede sig i Concordia ved Uruguay, gjorde Brasilien overordentlige Anstrengelser for at modstaae sin seierrige Fjende.

Dette rystede imidlertid ikke Lopez' Mod. Han lod tvertimod strax to Hærafdelinger, den ene paa 18,000 og den anden paa 7,000 Mand rykke i Marken med Ordre til at besætte først Provindserne Corrientes og Entre-Rio og derpaa den brasilianske Provinds Rio-Grande do Sul. Begge Fremmarcher aflagde Vidnesbyrd om Præsidentens Evner til at fatte hurtige og dristige Planer, og da de i Begyndelsen syntes at ville blive kronede med et glimrende Held, udkastede han en tredie, som imidlertid slog feil og medførte en lang Række af ulykkebringende Nederlag. Medens han nemlig holdt den ved Concordia sig samlende allierede Armee i Schak med de 18,000 i Corrintes staaende paraguayiske Tropper, vilde han foretage en Expedition langs Uruguay for at komme det i Banda-oriental staaende Blancoparti tilhjælp, derved omgaae Concordia og afholde de Allierede fra at vende sig mod Nord. Men denne dristige Expedition strandede som Følge af Nederlaget ved Yatahi og Uraguayannas Kapitulation, og fra dette Øieblik af begyndte Diktatorens straalende Lykkestjerne at blegne. Hans Skibes Nederlag ved Riachuelo, den uventede Modstand, som reiste sig i Corrientes, de strandede Forhaabninger om en Expedi-

tion under Oberſt Eſtigarribia langs Uruguays venſtre Bred, Alt dette nedſlog hans Mod, og han indſaae, at han vilde være ſtærkere og maaſkee ogſaa lykkeligere i Defenſiven, end han havde været i Offenſiven.

Ved Krigens Udbrud havde han ladet ſig votere fordoblede Indkomſter og tilkjendt et ubetinget diktatoriſk Herredomme. I Begyndelſen havde han benyttet dette ganſke viſt med Strenghed, men ikke med Gruſomhed. Hans Expeditionskorps Tilbagetog og de Allieredes Forfølgelſe frembragte imidlertid en frygtelig Forandring i hans Charakter. Hans Raſen begyndte med, at han lod General Nobles ſkyde, fordi han ikke ſyntes at være optraadt energiſk nok i Corrintes, og der fulgte nu en Række af deſpotiſke Voldſomheder, ſom vedvarede lige til Slutningen af Krigen og koſtede Tuſinder Livet. At han efter et Nederlag behandlede ſine Officerer med en oprørende Raahed, og at han i det Hele taget aldeles ikke agtede ſine Undergivnes Liv, derom er alle Øievidner enige. Derimod maa man anerkjende hans Villies urokkelige Faſthed, hans Beſlutningers Selvſtændighed og hans Karakteers Ubøielighed. Man maa beundre den Udholdenhed, hvormed han fortſatte Kampen endnu efter Humaitas Fald, efter Nederlagene paa Lomas-Valentinas og efter Braſilianernes Indrykken i hans Hovedſtad.

Men ligeſaa udholdende Lopez var i ſin Modſtand, ligeſaa beſtemt ſtod Braſilien paa ſit engang faſtſatte Program: at gjøre Diktatoren fuldſtændig uſkadelig.

Dette viste sig saaledes, da Lopez opfordrede til Freds-underhandlinger efter den glimrende Fægtning, i hvilken Brasilianernes General Porto Alegro indtog Skandsen Curuzu foran Humaita. Uruguays og den argentinske Overbefalingshavende gik villigt ind paa en Sammenkomst med Lopez, men den brasilianske General Polidoro gav strax et bestemt Afslag, da hans Keiser havde befalet ham at gjøre den fælleds Fjende uskadelig. Med en Mand, som ham skulde tilintetgjøre, kunde han ikke forhandle.

Kort efter Humaitas Fald og efterat Lopez havde trukket sig tilbage fra Timbo til Tebicuary, opstod der Rygter om opdagede Sammensværgelser, om Forræderi, Voldsomheder, Pinsler og Henrettelser i den paraguayiske Hærs Leir. Saavel Antallet af de Henrettede og Pinte, som deres Navne lød saa utroligt, at der virkelig bebehovedes overeensstemmende Vidnesbyrd for at feste Lid til hvad der berettedes. Den tidligere Udenrigsminister i Uruguay, Dr. Carreras, som efter Blancoregjeringens Styrtelse var kommen fra Montevideo til Asfuncion og havde viist sig som Diktatorens troeste Tilhænger, Biskop Palacios, der endogsaa havde anvendt Religionen i hans Tjeneste, hans Broder Venancio, den portugisiske Konsul Leite Pereira, flere Generaler, Ministre og høie Embedsmænd blev som anklagede for en Sammensværgelse mod Diktatorens Liv og for Høiforræderi mod Staten deels piinte, deels skudte eller stodte ned med Landser. Hundreder af rige, ansete og Diktatoren hen-

givne Personer bleve forte til Leiren ved San Fernando og henrettede. Engelske og amerikanske Ingenieurer, navnlig Blisch og Mastermann bleve piinte, saalænge indtil de fremforte de mest affindige Beskyldninger mod den amerikanske Chargé d'Affaires Waschburn, mod Dr. Carreras o. s. v., og alle Krigsfanger bleve behandlede paa den grusomste Maade. Man kan ganske vist ikke maale denne tyranniske Fremfærd efter en europæisk Maalestok, men at lade sin egen Broder skyde, sin Søster pidske af Bøddelen og sin Moder mishandle, det er Handlinger, som aldrig kunne undskyldes selv i et Land, hvor Sæderne ere i høieste Grad raae og vilde. Man sporger forundret, hvorledes det var muligt, at et helt Folk lige til det sidste Øieblik kunde vise Troskab mod et saadant Menneske. Det er en af de Gaader, som man saae ofte møder i Historien, naar et despotisk Herredomme udvikler sig, og som ikke selv de meest aandfulde Forklarere have kunnet løse.

Nederlag fulgte paa Nederlag, men de knækkede ikke Lopez' Mod. Det syntes tvertimod, som om hvert nyt gav hans Villie stærkere Spændkraft. Alle Midler, hvorved han kunde fremme sin Sag, benyttede han uden at gyse tilbage for Nogetsomhelst. Som Grundtræk i hans Charakteer og som ledende Motiv for hans Handlinger fremtræder en umættelig Ærgjerrighed. Den gik imidlertid Haand i Haand med Ønsket om at gjøre hans Land større og mere anseet, og man kan derfor ikke føre Alt, hvad han har gjort, tilbage til personlige

Lidenskaber. Ved Siden af Ærgjerrighed var Hævnsyge et fremtrædende Træk i hans Charakteer. I det Hele frembyder hans Liv et morkt, til Nutiden ikke mere henhørende Billede. Men beundringsværdig er hans Evne til atter at reise sig efter et Nederlag. Han flygter med faa Ledsagere fra Kamppladsen paa Lomas-Valentinas, og fjorten Dage senere har han igjen 3,000 Mand og tolv Kanoner. Han gjør Drenge paa ti Aar til Soldater, organiserer Fruentimmerbataillioner, betaler ingen Sold og har aldrig Mangel paa Levnetsmidler.

Kun ved et Tilfælde falder han endelig efter fire Maaneders Forfølgelse i sine Fjenders Hænder. Da det brasilianske Kavalleri under Anførsel af Oberst Jooct Tavares trængte ind i Diktatorens Leir, saae de ham ulhest og omgivet af Officerer, der deels vare væbnede med Kaarder, deels med Landser. Nytternes første Sammenstød med disse uordnede Hobe var meget heftigt. Men Lopez' Folk holdt tappert Stand. Diktatoren selv forsvarede sig med sin Kaarde og saarede en brasiliansk Officeer i Hovedet, men fik derpaa af Oberst Tavares' Ordonnantsofficeer det første Landsestik i Underlivet, der beskadigede de indre Dele saaledes, at Døden i ethvert Tilfælde maatte blive Følgen, selv om den ikke kom straz. Lopez faldt imidlertid ingenlunde af Hesten, men gav den Sporerne og flygtede, fulgt af to andre Personer tilhest ind i et tæt Buskads. I dette Øieblik trængte Major Sineâo de Oliviera med nogle Infanteriister frem fra en nærliggende Skov. Han kjendte

den flygtede Lopez og raabte til en af sine Adjutanter: „Der, der er Lopez, skyd! skyd ham ned!“ Alle raabte nu: „Lopez, Lopez!“, og hver Gang Diktatoren hørte sit Navn, vendte han Hovedet mod dem som vilde han tælle hvormange Forfølgere han havde. Hans Ansigt udtrykte den forfærdeligste Skræk. Serganten affyrede syv Gange sin Karabin, og en af de tre Ryttere faldt til Jorden med knust Hjærneskal. Lopez blev atter saaret, men flygtede dog med sin anden Ledsager henimod Skovtykningen. Før han imidlertid kunde naae denne, kom Hestene ud i sumpigt Terrain og kunde ikke arbeide sig længere fremad. Strax sprang Lopez af Hesten, kastede sin Frakke og forsvandt under Træerne. Fra alle Sider trængte nu Soldater ind i Skoven, gjennem hvilken Aquidalanyuomi flyder i en dyb, huulveiagtig Flodbund. General Camara kom ridende til i fuld Carriere; Sineão raabte til ham: „Lopez er derinde“ og omendskjøndt Generalen gav Tegn paa Tvivl, sprang han dog ligeledes af Hesten og trængte ind imellem de tætstaaende Træer. Diktatorens Ledsager var allerede naaet til den lille Flods modsatte Bred og rakte Haanden ud imod Lopez, der var sunken i Knæ og endnu stod halvveis i Vandet, da General Camara med brasilianſk Mandskab viste sig paa den anden Bred og raabte til ham: „Overgiv dig, Marschal, jeg er den brasilianske General Camara!“ Lopez huggede med Kaarden efter den sig nærmende Camara, svang sig med Anstrengelse af sine sidste Kræfter op paa Bredden, men sank her atter i Knæ

og kunde ikke naae videre fremad. „Jeg dør for mit Fædreland", raabte han. Camara befalede: „Afvæbn ham." En Soldat af det niende Infanteriregiment kastede sig over ham og greb ham fast i Halsen, men fandt saae heftig Modstand, at de begge to Gange styrtede i Vandet. I dette Øieblik affyrede en Kavalerist sin Karabin og traf Diktatoren lige i Hjertet. Blodstrømme styrtede Lopez ud af Næse og Mund, og Døden indtraadte.

Medens Lopez saaledes udaandede sit Liv her, blev ogsaa den Vogn indhentet, i hvilke Madame Lynch vilde flygte med fire af deres Børn. Vognen var eskorteret af Officerer, mellem hvilke ogsaa Diktatorens unge Søn, Pancho Lopez, befandt sig i Oberstuniform. Oberstlieutenant Martinez sprængte hen til denne Gruppe og maatte forsvare sig mod to Sabelhug, som den unge Officeer rettede imod ham. „Overgiv Dig", raabte han til ham, og ogsaa Madame Lynch raabte ud af Vognen. „Overgiv Dig, Panchito, overgiv Dig!" Denne affyrede imidlertid sin Revolver paa Oberstlieutenanten og huggede saa igjen omkring sig med Sabelen. Nu var Rio-Grandenserens Taalmodighed tilende. Med et vældigt Hug kastede han den unge Officeer af Hesten, saa han aldrig reiste sig igjen.

Madame Lynch steg ud af Vognen, kastede sig over Sønnens Lig og hjalp ham op paa Vognen. Hun græd heftigt under bestandige Udbrud: „O Panchito, min Panchito!" Den næstældste Søn raabte: „Dræb

mig ikke, jeg er en Udlænding, Søn af en Englænderinde!" De øvrige Børn hulkede kun.

I en anden Vogn befandt Diktatorens Moder og Søster sig. Man fandt dem liggende paa Knæ og takkede Gud, fordi de vare blevne befriede for Tyrannen. Lieutenant Muraoz, som esforterede denne Vogn, havde Befaling til at dræbe Fruentimmerne strax, naar Fjenden nærmede sig. Overfaldet skete imidlertid saae hurtigt, at han ikke fik Tid til at udføre denne Befaling. Den gamle Moder fortalte, at hun af et Fruentimmer, som man daglig havde pidsket, var bleven anklaget for sammen med hendes Datter at staae for Præsidenten, hendes Søn, efter Livet. De skulde have forgiftet tørrede Frugter, som man vilde give ham at spise. Da Lopez hørte denne Beskyldning, lod han strax Nogle af sine Raadgivere, og deriblandt Aveirs kalde for at høre deres Mening. Alle, med Undtagelse af den sidste, erklærede Beskyldningen for falsk. „Altsaa er Aveirs min eneste Ven!" udbrød Lopez, befalede, at der skulde anlægges Proces mod Moderen og overgav Ledelsen af denne til Aveirs. I Anklagen var iøvrigt, ifølge Moderens Udsagn, alene Madame Lynch Skyld.

Neppe var Diktatorens Død bleven bekjendt, før hans Leir blev plyndret. Kvinder, brasilianske Officerer og brasilianske Soldater kappedes at tilrane sig Klædningsstykker, Levnetsmidler, Penge, Papirer og Klenodier. Til Slutning blev der opreist et stort Baal, hvor man brændte alt det Øvrige, som kunde brændes.

Madame Lynch opførte sig meget taktfuldt som Fange. En Blanding af Stolthed og Høflighed fortryllede alle de Officerer, som indlod sig i Samtale med hende. Gjentagne Gange yttrede hun: „Jeg glæder mig kun over, at Marechallen er falden som en Helt!" og Sønnen tilføiede: „Papa er død, som Overhovedet for en Stat bør dø!

Hvad Lopez har villet, er ikke lykkedes ham. Hans despotiske Ærgjerrighed er bleven haard, men retfærdigt straffet; man maae haabe det er sidste Gang, en saadan Straf bliver nødvendig mellem kristelige og civiliserede Folkeslag.

Med Billedet: „Tuileriernes Brand."

Af

H. P. Holst.

Søndagen den 21de Mai gav Communen den sidste af sine berygtede Concerter i Marechalssalen i Tuilerierne, og allerede tre Dage efter brændte dette uhyre Slot, som Barrère i 1791 kaldte et Monument, „der var Rom og Athenen værdigt." Felix Pyat giver det rigtignok i 1871 et andet Navn, thi han forlanger i sit Blad Le vengeur, at denne „baraque infâme" skal jevnes med Jorden, og under sit Regimente i Hôtel de Ville var det hans stadige Thema: først Vendômesøilen og saa Tuilerierne!

Der har hviilt en ulykkelig Stjerne over Tuilerierne som Herskersæde. Den 10de August 1792 maatte Ludvig den Sextende med sin Familie drage ud af

Tuilerierne for derfra at gaae til Templetaarnet og Skafottet. Den 21de Juli 1830 blev Paladset taget med Storm, og Carl den Tiende flygtede. Den 24de Februar 1848 maatte Louis Philippe Klokken eet om Middagen gjennem Tuileriehaven tye hen til Concordiepladsen, hvorfra han undkom i en Fiakre. Den 19de Juli 1870 blev Krigen erklæret imod Preussen, og kort efter forlod Keiseren Tuilerierne for at gaae til Armeen — og for aldrig mere at vende tilbage.

Tuileriernes Brand maa have afgivet et imponerende Skuespil. Et Øienvidne, der fra et høiere Punkt kunde iagttage Branden, har forsikret, at der ud paa Natten var udbredt en saa blændende Klarhed over hele den uhyre Complex af Bygninger, der udgjøre Tuilerierne, at ikke den mindste Detail kunde undgaae hans Opmærksomhed. Tre mægtige Ildsøiler løftede sig som kæmpemæssige Fakler høit op mod Nathimlen og markerede tydeligt de tre Pavilloner de Marsae, de L'horloge og de Flore, hvori Petroleumsbeholdningerne synes at have været anbragte. En umaadelig tyk Rog udbredte sig som et Sørgeflor over de nærmeste Qvarterer, og paa samme Tid knittrede Mitrailleuserne, tordnede Kanonerne og peb Flintekuglerne gjennem Gaderne. Ilden greb mere og mere om sig, og snart var Tuileriernes store Brandsted omgiven af en heel Flammekreds af antændte Bygninger. Den ene Explosion fulgte efter den anden, og medens Kampen drog sig hen

igjennem Gaderne, gjenlød Natten uophørligt af de Flygtendes Skrig og de Døendes Jamren.

Først flere Dage efter lykkedes det at faae Bugt med Branden, og nu seer man kun de nøgne Tomter og ødelagte Rester. Hist og her kan man læse den pompøse Indskrift propriété nationale paa en falde-færdig Muurbrokke eller Brudstykker af Ordene: Frihed, Lighed og Broderskab, der i denne Skikkelse og i disse Omgivelser tage sig ud som den allerblodigste Satire.

Literatur og Kunst.

„I Sabinerbjergene", Vilhelm Bergsøs sidste Roman, bevæger sig, ligesom Forfatterens første æsthetiske Arbeide, paa italiensk Grund, og en ikke ringe Part af den omfangsrige Bog lægger en bred Ramme af Natur- og Folkelivsbilleder omkring den egentlige Fortælling. Men man trættes ikke ved denne Ramme; selv paa de Punkter, hvor Forfatteren med allerstørste Udførlighed dvæler ved Madonnafester og kirkelige Processioner, ved Livet i den lille By mellem Bjergene eller ved Skildringen af de deilige Sommerdage under den italienske Himmel, selv der beklager man sig ikke over, at Romanens Handling kun sporadisk træder i Forgrunden, thi netop disse Skildringer ere saa livlige og farvefulde, saa gjennemvævede med Stemning og poetiske Billeder, at man finder Bogens bedste Partier i dem. Fortællingen er udarbeidet i Breve, der tænkes sendte til Hjemmet fra en lille italiensk Bjergby, som endnu i 1866, da Forfatteren skrev Størstedelen af disse Breve, tungt følte Trykket af den pavelige Intolerants, og hvor Forfatteren derfor ogsaa har kunnet finde rigt Stof til sin Kamp mod den klerikale Obscurantisme. Han retter stærke Angreb imod den, men han har ogsaa Grund dertil, naar der virkelig, som han siger i et Forord, Intet er tildigtet selv af de krasseste Former, hvorunder den aabenbarer sig i hans For-

tælling, naar han kan henvise til Fakta, idet han beretter, hvorledes en Røverbande erklæres benaadet af Madonna ved et Mirakel, fordi Guillotinepæren i det yderste Øjeblik ikke vil falde ned, eller hvorledes Tyven kan redde sig ved at opdigte en Fabel om, at den samme Madonna har aabenbaret sig for ham og skjænket ham sit Diamantsmykke. Gjennem Hr. Bergsøs tidligere Arbejder veed man allerede, at et af hans Fortrin som Romanforfatter er en i høi Grad livfuld Phantasi; den noget mystiske og romantiske Baggrund, hvorpaa „I Sabinerbjergene" bevæger sig, lader selvfølgelig et vidt Spillerum aabent for denne Phantasi, og Hr. Bergsø benytter ogsaa paa dette Omraade alle Motiver, der tilbyde sig. Man kunde maaske undertiden synes, at han er lidt vel dristig i Anvendelsen af Spænding og Effekt; hans Fortælling holder sig i ethvert Tilfælde ikke altid til det, der almindeligt opstilles som Mønster, men det tør dog vel i Grunden heller ikke paastaaes, at dette Mønster ubetinget er det ene rigtige, og saameget er da under alle Betingelser sikkert, at Effekten hos Hr. Bergsø altid er anbragt med Dygtighed og Talent. De Figurer, han præsenterer i sin Fortælling, ere næsten alle særdeles charakteristiske; han dvæler længe ved Udmalingen af dem, men de staae saa til Slutning ogsaa lyslevende for Læserne, de blive Mennesker med Kjød og Blod, Charakterer, som kun en Forfatter med virkelig Digterbegavelse kan skildre. I det Hele taget vil man, naar man har læst „I Sabinerbjergene", selv om man paa flere Steder har seet Fejl, beholde et gjennemgaaende Indtryk af en saadan umiskjendelig Begavelse.

Felix Pyat.

Christian den Forstes Romerreise.

Af

Kammerherre F. Krogh.

II.

Augsburg stod dengang paa sin Magts høieste Tinde. Fuggernes storartede Handelsforetagender havde udbredt sig over den dengang kjendte Verden. Familierne Jobel og Hochstetter og fremfor Alle Welserne vare de mægtigste Handelshuse. Welserne laante som bekjendt Keiseren tolv Tønder Guld og udrustede selv Krigsskibe for at tage Venezuela, som var pantsat til dem, i Besiddelse. Et lignende Opsving havde Industrien taget. I Særdeleshed blev Uld- og Linnedvæveriet drevet efter en udstrakt Maalestok. Væverlauget alene talte tretusinde Mestere, og deres Laugsstue var prydet med Kunstværker af Peter Kaltenhofens Haand.

Ertsdørene i Domkirken, hvoraf der findes en Afstøbning i det historiske Museum i München, vare et

fuldendt Kunstværk, og de Jernarbeider fra hin Tid, der opbevares i det nævnte Museum, saasom Dørhammere, Lysestager, Laase, Nogler, Esser, Gittre o. dsl., vidne baade om Smedekunstens og Smagens datidige Udvikling. Ved Handelens og Industriens overordentlige Opsving udbredte Rigdom og Velstand sig, og samtidig dermed udviklede sig Interessen for Kunsten. Maler- og Bygningskunsten og fornemmelig Glasmaleriet blomstrede i Augsburg, og endnu den Dag i Dag beundre vi disse malede Vinduer, hvormed der dengang dreves saa stor Luxus. Blandt Bygningsværker fra hiin Tid kan fremhæves den saakaldte „Vogelthor" med sine berømte Spidsbuer og Raadhuset, som i Aarene 1449—56 var bleven udvidet, og hvis Vinduer vare blevne prydede med de mest udmærkede Glasmalerier, samt Klinkerporten.

Byens daværende Forfatning var demokratisk, og Raadet bestod deels af patriciske Familier, deels af Haandværkere, men trods denne Forfatning var Ordet ingenlunde frit i den frie Rigsstad; saaledes stillede man i 1472 en Bager i Gabestokken og afskar hans Tunge, fordi han havde udtalt sig noget for frit om sin høie Øvrighed.

Kong Christians Ophold i denne i flere Henseender mærkelige Rigsstad, der var saa langt forud for sin Tid, og hvor saa meget maatte fængsle hans Opmærksomhed, varede kun tre Dage. Omendskjøndt hans Tid for en Deel optoges af de til Ære for ham foranstal-

tede Festligheder, vare hans Tanker dog, som det sees af hans Breve bl. a. til Churfyrsten af Brandenburg-Ansbach, stadigt henvendte paa Statsanliggender og paa de i Rothenburg indledede Forhandlinger, navnlig angaaende Dithmarsken og dets Indlemmelse i Holsteen. Desuden maatte Kongen nu tage en endelig Bestemmelse om hvilken Reiseroute han skulde vælge for at naae til Italien. At man i det Punkt har været i Tvivl, fremgaaer bl. a. af Brevene fra Hertugen af Mailand, der bemærker, at Kongen kunde ventes at gaae enten over Comosoen eller „per vallem Tridentinam".

Den gamle romerske Vei — via Claudia Augusta — der i en Længde af 350 romerske eller rigelig 70 tydske Miil havde ført fra Augsburg til Verona, var for længe siden forfalden og existerede som saadan ikke mere; den var ikke bleven erstattet af nogen lignende, men de mange Milemærker angave endnu dens Retning. De romersk-tydske Keisere droge ad denne Route paa deres italienske Krigstog *) ligesom senere Pilegrimmene og Kjøbmandskaravanerne, der droge til Venedig for der at gjøre deres Indkjøb. I Tidens Løb benyttedes dog ogsaa andre Veie for at naae fra Tydskland til Italien. Albert von Stade, der levede i det 13de Aarhundrede, nævner saaledes forskjellige Veie, der forbandt Italien med Tydskland, navnlig Veien over St. Gotthard og St. Bernhard og Veien gjennem Pusterdalen.

*) Saaledes gik Henrik II. 1004 og Keiser Frederik I. 1155 per vallem Tridentinam til Italien.

Paa den Tid, da Kong Christian foretog sin Reise, forte en Vei fra Augsburg over Füssen til Innsbruck, derfra til Brixen og Botzen og videre per vallem Tridentinam til Verona; en anden forte over Mittenwald gjennem den øvre Inndal og Vintschgau til Meran og derfra over „Stielser Joch" til Mailand; en tredie over Chur og Comosøen til Pavia, og en fjerde over St. Gotthardt og Lago maggiore til Mailand.

Kongen valgte Veien over Innsbruck, Botzen, Meran og Stielser Joch, men han forandrede senere sin Reiseroute og gik fra Meran tilbage til Botzen og Brixen, og derfra over Treviglio til Italien.

Den 24de Februar kom Kongen til Innsbruck, Tyrols daværende Residentsstad, hvor Hertug Sigismund, en Søn af Hertug Frederik „med den tomme Lomme", holdt Hof. Faderen forte dette Tilnavn med Urette, thi omendskjøndt han bl. a. byggede et nyt Residentsslot i Innsbruck — den nuværende Cancellibygning — som han lod udstyre med megen Pragt, hvorom bl. a. det saakaldte gyldne Tag — „das goldne Dächlein" — vidner, som endnu den Dag idag henregnes til Byens Seværdigheder, efterlod han dog betydelige Capitaler i rede Penge, hvorimod Sonnen, der var odsel og bl. a. meget byggelysten, altid var i Pengeforlegenhed*).

*) Som Følge af denne Pengeforlegenhed begyndte Hertug Sigismund at pantsætte, ja endog at sælge enkelte Dele

Ikke desto mindre modtog Hertugen sin høie Gjæst paa en glimrende Maade. Hans Gemalinde, en Datter af Kong Jacob af Skotland, drog Kongen imøde med 50 Damer til Hest og tre forgyldte Vogne*), hvilke dengang vare en sjelden Luxusartikel — og han selv modtog Kongen udenfor Residentsstadens Porte med 300 Ryttere, og ledsagede ham til hans Kvarteer. Men forinden Kong Christian med sit Følge efter denne lange og besværlige Reise kunde faae Hvile, maatte han overvære en til Ære for ham paa Torvet i Innsbruck foranstaltet Turnering. Ogsaa de følgende Dage foranstaltedes der Turneringer, Landsfebrydninger og deslige, hvorved Hertug Sigismund og hans Hof ligesom Landets Adel udfoldede stor Pragt.

---

af Landet, hvilket vakte nogen Utilfredshed, der kom til Udbrud paa Landdagen i Meran (1487), hvor der ligefrem førtes Klage over Hertugens og hans Børns Overdaadighed „der endog bare Silkestrømper". Hertug Sigismund lovede at indføre Besparelser, at indskrænke sit Hof og anvende en Deel af sine Indtægter til at afbetale sin Gjeld, men da hans Pengeforlegenheder vedbleve, og Utilfredsheden blev mere og mere almindelig, abdicerede han 1490, hvorhos han dog forbeholdt sig Jagten i Landet og 32,000 fl. aarlig. Han abdicerede til Gunst for sin Fætter Maximilian, og Tyrol blev saaledes en Deel af det østerrigske Monarki.

*) Det vakte megen Opsigt og blev noteret som en mindeværdig Begivenhed, da Keiser Frederik III. samme Aar kom kjørende i en lukket Vogn til Augsburg.

Fra Innsbruck skulde Reisen gaae over Alperne, hvad der paa hin Tid var en besværlig og endog farefuld Reise, for hvilken der paa Grund af Veienes slette Beskaffenhed og den barske Aarstid maatte træffes ganske særegne Foranstaltninger. Kongen forlod Innsbruck den 28de Februar og tilbragte tre Dage paa Veien til Botzen. Her forefandt han, foruden et Leidebrev, som han havde udbedt sig, tillige Breve fra Hertugen af Mailand. Kong Christian, der havde meddeelt Hertugen, at han var paa en Pilegrimsfart til Rom og paa Tilbagereisen vilde besøge forskjellige venskabeligt sindede Hoffer, forandrede her sin oprindelige Reiseroute, og i et Brev, adr. Bussano (Botzen) den 4de Marts, meddeelte han Hertugen, at han paa Hjemreisen vilde aflægge et Besøg i Mailand.

Fra Botzen fortsattes Reisen til Meran Herfra skriver Kongen den 6te Marts til Hertugen, at det havde været hans Hensigt, fra Meran ad den korteste Vei at gaae til Mailand, men at man der paa Egnen havde fraraadet dette og gjort ham opmærksom paa Bjergveienes Ufremkommelighed. Han tilføier, at han paa Grund heraf nu agter at begive sig over Trient.

I Meran var Opholdet kun kort. Meran var vel endnu Landets Hovedstad, men havde, efterat de gamle Fyrstehuse vare uddøde, ophørt at være Residentsstad. Det led endnu paa hiin Tid under Følgerne af den forfærdelige Torke, som i 1473 havde hjemsøgt denne

Egn, hvorved Skovene omkring Meran vare gaaede op i Luer, og en Mængde Kilder vare udtørrede.

Fra Meran gik Kongen tilbage til Botzen og derfra til Brixen. Hvad der har bevæget ham til ikke at gaae til Trient, som han i Meran havde besluttet, men derimod til det nordligere beliggende Brixen, fremgaaer ikke af de foreliggende Aktstykker. Det synes, som om en Indbydelse fra Biskoppen i Brixen og en Meddelelse om, at Kongen der vilde træffe en venetiansk og et burgundisk Gesandtskab have foranlediget, at Reiserouten endnu engang blev forandret.

I Brixen, hvor han indtraf den 11te Marts, blev han glimrende modtaget og tog ind i det biskoppelige Palads, Her lod Republiken Venedig sin capitano generale, der med et stort Følge havde givet Møde, hilse paa Kongen, som den følgende Dag igjennem det venetianske Gebeet fortsatte sin Pilegrimsfart. Som ogsaa Kongen i et Brev af 18de Marts omtaler, blev han i det Venetianske overøst med Opmærksomheder og ledsagedes paa hele Veien af Republikens capitano generale og 500 Bevæbnede, ligesom han indbodes til at tage Ophold paa Slottet Malapago, hvor Republiken lod ham bevarte. Her modtog Kongen det burgundiske Gesandtskab, der i længere Tid havde opholdt sig i Venedig, for at forhandle om et Forbund imellem Republiken og Hertugen af Burgund. Kongen skriver desangaaende til Churfyrst Albrecht Achilles, at det var den samme Gesandt, der paa Hertugen af Burgund's

Vegne havde givet Mode paa Rigsdagen i Regensburg, og at den omtalte Gesandt i henved sex Uger havde opholdt sig i Venedig for at forhandle om et Hjælpecorps, der skulde stilles til Hertugens Raadighed, samt at Kongen ikke kunde sige, om Republiken vilde gaae ind paa dette Forlangende, ligesaalidt som man kunde vide, hvad Anvendelse Hertugen vilde have for disse Hjælpetropper „doch verstehen wir so viel das der wille nicht „gut ist. Solches wollen wir Ew. Lieb auch nicht ver„halten."

Man har antaget, at det har været Hertugen af Burgunds Hensigt, nu at gjøre Alvor af Toget imod Tyrkerne, og at han i dette Øiemed havde gjenoptaget Forhandlingerne om et Forbund med Republiken Venedig; men naar det erindres, hvorledes Hertugen i 1473, ved sin Sammenkomst med Keiseren i Trier, havde udtalt sig om sin Stilling til dette Tyrkertog, og at han der af Keiseren var bleven dybt krænket, saa synes Insinuationen om, at Hertugen ingenlunde tænkte paa at gjøre Alvor af Korstoget imod Tyrkerne, men at han søgte Alliance med Republiken i et andet Øiemed, at have været fuldkommen berettiget. At Kongen fremkommer med denne Insinuation viser, hvorledes hans Forhold til Hertugen af Burgund, til hvis Venner han tidligere henregnedes, var bleven paavirket af de i Rothenburg førte Forhandlinger.

I Malapago opholdt Kongen sig kun kort, og den 13de Marts naaede han til Treviglio. Herfra fort-

sattes Reisen til Mailand, men i det Mailandske lignede den mere et Triumftog end en Pilegrimsfart. Hertugen af Mailand, Galeazzo Maria Sforza, en ligesaa klog som ærgjerrig Fyrste, synes ved den glimrende Modtagelse, der efter hans Befaling blev Kong Christian tildeel, at have handlet efter en overlagt Plan. I Mailand var nemlig Huset Visconti, der i sin Tid af Keiseren var bleven forlenet med dette Hertugdomme, uddød i 1447, ved hvilken Leilighed en republikansk Bevægelse — hvis Tilhængere bare et rødt Kors — havde fundet Sted i selve Byen; men de i Tidernes Løb til Huset Visconti knyttede Landdistrikter og mindre Byer benyttede sig af de indvortes Uroligheder i Hovedstaden til at rive sig løs fra den, da den ikke kunde hævde Herredømmet over sine fordums Provindser. Under disse Forhold faldt det ikke vanskeligt for Frants Sforza, der var gift med en ægte Datter af den sidste Hertug, at kuldkaste den republikanske Forfatning og selv sætte sig paa Hertugthronen. En Række heldige Omstændigheder gav hans Stilling Fasthed. Han gjenoprettede Ordenen i det Indre og bragte de frafaldne Distrikter til Lydighed, men i den romerske Keisers Øine var han kun en Usurpator, og de af ham indledede Underhandlinger, for af Keiseren at opnaae Forleningen med Mailand, førte ikke til Noget. Keiseren, der betragtede Mailand, som hørende til sin Krone, undgik paa sin Reise til Rom at berøre det mailandske Gebeet og lod sig i Rom af Paven krone med den saa-

kaldte corona regni Lombardii og herom af Paven udfærdige et eget Document. Franz Sforza vedblev imidlertid at regjere i Mailand, og efter hans Død vedblev hans Søn, Galeazzo Maria, at være i faktisk Besiddelse af Thronen. Ogsaa han havde forsøgt at blive forlenet med Mailand af Keiseren, men uden Resultat. Igjennem sine Gesandter var han bleven underrettet om, hvorledes Kongen var bleven behandlet af Keiseren under Opholdet i Rothenburg, og deraf kunde han slutte sig til det Venskabsforhold, der herskede mellem disse to Fyrster. Ligeledes var det forklarligt; at en italiensk Fyrste paa hiin Tid kunde tiltroe en Mand, der førte den pompøse Titel Dei gratia Daniæ, Sueciæ, Norvegiæ, Slavorum Gothorumque Rex, Dux etc., en Magt og en Indflydelse, som han dog i Virkeligheden ikke var i Besiddelse af. Det var da, for at vinde Kongen for sine Planer, at han udfoldede en saa overordentlig Pragt og overøste ham med Opmærksomheder. I et Brev af 14de Marts omtaler Hertugen sin Hensigt, at modtage Kongen med de størst mulige Æresbevisninger, og i senere Skrivelser paalægger han sine Embedsmænd at staae ham bi i denne Retning og foranledige Befolkningen til at tage Deel i disse Demonstrationer.

Paa Veien til Mailand var der opstillet 400 prægtigt klædte Pager med Faner, prydede med Kongens og Hertugens Vaabener. De første Velkomsthilsener bragtes Kongen paa Hertugens Vegne af hans Brødre, der skulde overrække ham Nøglerne til Byens Porte og til

Slottet, og af Biskoppen af Como samt „Consigliet" og en Mængde nobili, alle med stort Følge. Udenfor Porten modtoges han af Hertugen, der, efter at have indhentet Consigliets Betænkning om dette Etikettespogsmaal, indfandt sig her tilligemed Prælaterne og Geistligheden i fuld Ornat. De førte ogsaa en Baldachin med sig, under hvilken Kongen skulde holde sit Indtog. Overalt paa Veien var Befolkningen strømmet til; ved Indtoget i selve Byen ringedes der fra alle Taarne, Kirker og Klostere, Gaderne vare bestroede med Blomster, Husene behængte med Guirlander og Tæpper og prydede med Kongens og Hertugens Vaabener, og en uhyre Menneskemængde hilste jublende paa Kongen, der ved den store Trappe foran Paladset blev modtaget af Hertuginden, hendes tre Børn og Hoffets samtlige Damer.

Kong Christian, der, efterat have endt Forhandlingerne i Rothenburg, havde ønsket ad den direkte Vei at fortsætte sin Pilegrimsfart til Rom, men som alt under Opholdet i Botzen havde forandret denne sin Beslutning, synes at have ladet sig bevæge hertil af Hensyn til det af ham paatænkte Giftermaal mellem „die Tochter v. Savoi" og Junker Hans. Han havde haabet at fremme disse Planer ved Hertugen af Mailand, der var gift med Bonne af Savoyen, og som derved var bleven besvogret med den daværende Regentinde af Savoyen, Iolanthe, den omhandlede Prindsesses Moder. Desuden stod Hertug Maria Galeazzo i et venskabeligt

Forhold til Iolanthes Broder, Kong Ludvig XI. af Frankrig, hos hvem den omtalte Prindsesse netop opholdt sig. Det var derfor forklarligt, at Kongen troede i denne Sag at burde henvende sig til Maria Galeazzo; men denne var forud underrettet om Kongens Ønsker og Hensigter og søgte for sit Vedkommende at drage saamegen Fordeel deraf som muligt. Om de desangaaende førte Forhandlinger foreligger der Breve fra begge Parter. Den 16de Marts meddeler Hertugen af Mailand sin „cancellario" Christoforo di Bollate, at han den 15de Marts har havt en længere Samtale med Kong Christian, og at denne i al Fortrolighed havde udtalt, at han tænkte paa at bortgifte sin førstefødte Søn — „den, der skal følge ham som Regent over hans Rige" — og at der var tilbudt ham i den Anledning en Datter af Kongen af England, af Kongen af Skotland, af Hertugen af Burgund *) og flere Andre, men at han vilde foretrække Datteren af Madame di

*) At Kong Christian skulde have yttret, at der var tilbudt ham til Svigerdatter en Datter af Hertugen af Burgund synes ikke sandsynligt. Hertugen af Burgunds eneste Datter Maria var dengang Datidens rigeste Prindsesse, og til hende beilede bl. a. den senere Konge af Neapel, Ferdinand, den senere Keiser Maximilian, Frankrigs Dauphin Carl, Hertugen af Mailands Søn, Prinds Johan, en Søn af Hertuginde Iolanthe og mange Flere, men om Junker Hans som Medbeiler har der ikke været Tale. Som bekjendt blev hun forlovet med den franske

Savoya. Hertugen tilfoier: „vi maae overveie denne „Sag for efter vort Sind at kunne give Kongen et „Svar, naar han paa Tilbagereisen fra Rom atter „passerer vort Huus."

Kongen derimod omtaler i et Brev til Albrecht Achilles, dat. Mailand den 18de Marts, at Hertugen i denne Sag har viist stor Imodekommen og lovet, ei blot strax at skrive til Hertugen af Savoyen, men endog personligt at ville begive sig til Kong Ludvig, for at fremme Kongens Ønsker. Det synes saaledes, at Kongen har overvurderet Hertugens tilsyneladende velvillige Yttringer. Sagen vanskeliggjordes iøvrigt derved, at Kongen i det burgundske Spørgsmaal kom til at krydse Kong Ludvigs Planer, ligesom denne modarbeidede Kong Christians Bestræbelser for at mægle imellem Keiseren og Hertugen af Burgund. Ogsaa deres Politik var, hvad Korstoget imod Tyrkerne angaaer, lige modsat. Hertil kom Grev Barbys Reise til Neapel, hvorhen han sendtes fra Rom, nærmest for i Kong Christians Navn at hilse paa Kongen af Neapel, — og hvorved Sidstnævnte foranledigedes til at sende en Gesandt til Kong Christian for at forhandle om Thronarvingens Formæling med en Prindsesse af Neapel. Det var rimeligt nok, at den ene af disse Forhandlinger maatte føre

---

Dauphin, hvilken Forlovelse hævedes, og hvorefter hun blev formælet med Maximilian, hvem hun bragte de rige Nederlande i Brudegave.

til den anden, men som bekjendt blev der heller ikke noget af disse Formælingsprojekter, hvorimod den omhandlede Prindsesse af Savoyen blev formælet med den senere Konge af Neapel, og Kong Hans med Prindsesse Christina af Sachsen.

Ved Siden af de fortrolige Samtaler, der førtes om den danske Thronfølgers Formæling, forhandledes der imellem Kongen og Hertugen om flere Anliggender af politisk Betydning, blandt andet om den burgundske Sag. Kongen havde i et Bilag til sit Brev af 18de Marts*) til Churfyrsten Albrecht Achilles, omtalt, at han før sin Afreise havde afsendt et Gesandtskab til Burgund, hvorhos han havde lovet at lade Churfyrsten faae Underretning om Sagens videre Gang. I Henhold hertil melder Kongen, at han i Mailand havde truffet det Gesandtskab, der bragte ham Svarskrivelser fra Hertugen af Burgund, som fastholdt sine gamle Paastande. Ikke desto mindre fortsatte Kongen sine Mæglingsforsøg, hvori han blev bestyrket af Hertugen af Mailand. I dette Øiemed afsendtes fra Mailand

*) Med samme Bud expederedes Breve til Dronning Dorothea og til Biskoppen af Lübeck, samt flere Breve til Albrecht Achilles, og synes Kongen under sit korte Ophold at have udfoldet en overordentlig Virksomhed. I et af Brevene til Albrecht Achilles bringer han Forleningen med Friesland i Erindring, i et andet anmoder han Churfyrsten om at intervenere angaaende hans Gjeld til Lübeckerne.

et dansk Gesandtskab til Kong Ludvig XI., der skulde overbringe Breve fra Christian I. og Maria Galeazzo, og hvori Førstnævnte — ved at fremhæve de af ham i den burgundiske Sag ydede Tjenester — henviser til Prindsessen af Savoyens Formæling med den danske Thronfølger.

Ved disse forskjellige Forhandlinger blev Christian I. indviklet i den mailandske Forleningssag. Man ønskede nemlig at faae Mailand ophøiet til et Kongedømme og henvendte sig i den Anledning til Kong Christian for ved hans Medvirkning at faae Churfyrst Albrecht Achilles til at forelægge denne Sag for Keiseren. Kongen beder derfor Churfyrsten at tage sig af denne Sag, idet han tilføier, at Hertugen eventuelt vilde begive sig til Keiseren for at hylde ham.

I Brevet, som var beregnet paa at blive læst af Keiseren, var indlagt et hemmeligt Bilag (Zettel), hvori meddeltes, at Hertugen nok vilde anvende 200,000 Ducater paa denne Sag, og sluttelig siger han som sin Mening, at den største Deel af disse Penge var bestemt til Churfyrsten, „hvorefter I, kjære Hr. Fætter, skulle rette Eder".

Et Brev, der sendtes Churfyrsten fra Kongens Haandskriver Klitzing samtidigt med Kongens, omhandler den samme Sag og fremstiller Brevskriveren just ikke i det heldigste Lys, da man deraf kan see, at han ikke tog i Betænkning at røbe hemmelige Samtaler mellem

Kongen og Hertugen, hvilke han som Forstnævntes Haandskriver havde deeltaget i.

Det kan ikke nægtes, at det var uheldigt, at Kongen overhovedet befattede sig med denne Forlenings-Sag, da han dog burde vidst, at Keiseren ikke yndede den Slags Forleninger, men endnu mere uklogt var det af Klitzing, der efter den Stilling, han for havde indtaget hos Churfyrsten af Brandenborg, maatte antages at være fuldkommen inde i Forholdene i Tydskland, at han ei blot ikke har fraraadet Kongen at gaae ind derpaa, men endog tilskyndet ham dertil.

Albrecht Achilles derimod lægger ikke Skjul paa de Vanskeligheder, der stille sig imod den af Galeazzo ønskede Ophoielse. I et Brev af 11te April meddeles Kongen, at der i Forlenings-Sagen var gjort Skridt hos Keiseren, men, naar Galeazzo nu endogsaa vilde være Konge, maatte den ene Underhandling aabenbart træde hindrende op imod den anden. Han maatte tilstaae, at det var en vanskelig Sag; thi uden de andre Churfyrsters Deeltagelse kunde Intet udrettes; dog vilde han i et hemmeligt Møde om fjorten Dage i Augsburg forelægge Keiseren og Churfyrsten af Mainz Kongens Brev. Udfaldet blev da ogsaa, som han havde forudseet, nemlig et fuldstændigt Afslag, som Keiseren motiverer med følgende Ord: „der var fire Kroner i de tydske og velske Lande, derunder ogsaa Mailands Krone, som tilhørte Keiseren; og da han blev kaldet

„ein Mehrer des Reichs", vilde han ikke kunde bortgive sine Værdigheder til nogen Anden."

Churfyrsten, som under 4de Mai meddeler Kongen dette Svar, føier til, at, dersom Hertugen vilde begive sig til Augsburg med Kongen og forhandle om den hertugelige Forlening, saa vilde hans keiserlige Naade ikke have Noget derimod; men i en Skrivelse af samme Datum til Klitzing udtrykker han sig bestemtere, „at der Intet kunde opnaaes"; forøvrigt takker han Klitzing, fordi han havde varetaget hans Interesser, og tilføier, at han trøster sig med, at dersom Hertugen af Mailand i Forleningssagen trængte til hans Bistand og Understøttelse, han da nok vilde vide at finde ham*).

Kong Christian virkede efter bedste Evne for denne Sag. Han søgte ikke blot direkte og ved sin Haandskriver at indvirke paa Keiseren og Churfyrsten, hos hvem han gjentagende bragte Sagen i Erindring, men satte ogsaa andre Kræfter i Bevægelse. Saaledes foreligger der bl. a. et Brev fra Hertugen af Mantua, skrevet under Kongens Ophold der til Churfyrsten, hvori Hertugen af Mailands Plan paa det varmeste anbefales ham.

---

*) Flere Historieskrivere, der omtale dette Forhold, berette, at Kongens Bestræbelser for at forsone Hertugen af Mailand med Keiseren lykkedes, hvilket altsaa sees at være urigtigt. Først under Maximilian opnaaede Maria Galeazzo's Søn den saa længe ventede Forlening.

Imidlertid var jo Udfaldet af Forhandlingerne et ubekjendt Fremtidsspørgsmaal under Opholdet i Mailand, og alle Parter hengave sig til de bedste Forhaabninger; Kongen blev hædret og udmærket paa alle Maader, og Alle beilede til hans Gunst. Saaledes fortælles der, at Byens og Landets Store trængte sig omkring ham, forat drage Fordeel af hans Indflydelse.

Klitzing melder til Albr. Achilles, at Kongen ofte modtog Besøg af fornemme Italienere, der gjentagne Gange havde anmodet ham om at udnævne dem til Grever, men at Kongen altid undvigende svarede, at det kunde han blot i sit eget Land. Der tilføies, at Kongen vilde betragte det som et stort Naades- og Venskabs-Beviis fra hans keiserlige Majestæt, dersom det tillodes ham at udnævne to eller tre Grever; dog havde Kongen ikke befalet ham at berøre denne Sag. — Det synes altsaa, at Klitzing ganske af egen Drift har gjort dette Skridt. Det Svar, som lægges Kongen i Munden, tyder ogsaa hen paa det Samme, da Kongen umuligt kunde give saadant et Svar, eftersom Grevetitlen aldeles ikke dengang var brugelig her i Norden; Haandskriveren derimod, der ganske kort før Afreisen fra Hjemmet var traadt i Kongens Tjeneste, kunde muligviis antage, at Forholdet her var ligesom i Tydskland. Bemyndigelsen blev dog virkelig givet under 4de Mai; men der forefindes ikke Noget om, at den er bleven benyttet, og saaledes reducerer denne Sag, i hvilken nogle Historikere have villet see et Beviis paa de danske

Kongers Afhængighed af den tydske Keiser, sig til en egenraadig Foresporgsel fra en Haandskriver, hvortil kommer, at der her kun var Tale om at ophøie nogle italienske Nobili til tydske, men ingenlunde til danske Grever.

Afreisen fra Mailand til Mantua var bestemt til den 19de Marts og foregik med sædvanlig Pragt og Høitidelighed. Hertugen forærede Kongen en Mængde Kostbarheder, to Muldyr med guldbeslagne Seletøi og, hvad der rimeligviis var det meest Kjærkomne, 4000 Ducater. Han fulgte selv med til Pavia og gav endnu ved Afskeden Kongen en Halskjæde med en til 1000 Ducater vurderet Saphir, ligesom han lod sin høie Gjæst og Følge befordre til Mantuas Gebeet paa prægtigt udstyrede Skibe, medens Hestene bleve førte til Vedian. Til Gjengjæld for denne storartede Gjæstfrihed, som Kongen havde mødt i Mailand, slog han i Padua to af Hertugens Følge til Riddere. For at hædre ham bleve to af hans Følge promoverede til Doctorer, nemlig Herm. Reinsberger til Dr. juris og Joh. Heinssen, Kongens Livlæge til Dr. medicinæ. Reinsbergers Promotion fandt Sted om Formiddagen i Hovedkirken under store Høitideligheder. For Kongen var der indrettet et rigt udsmykket Sæde paa en Forhøining. Men Kongen frabad sig denne Udmærkelse og tog Plads ved Siden af Professorerne, idet han yttrede, at det var Hæder nok for ham at kunne sidde ved Siden af de Mænd, som hele Norden beundrede. Den 20de ankom man til

den ovennævnte lille Grændseby, hvor Hertugen af Mantuas Søn, Markgreve Frederik, mødte for at ledsage Kongen til Mantua. Her modtoges han den 21de af Hertug Ludovico Gonzaga, dennes Gemalinde Barbara, der var en Søster til Dronning Dorothea, og de hertugelige Børn. — Opholdet der varede kun i to Nætter og een Dag, men gav dog Anledning til mange Festligheder. Reisen fortsattes til Bononia (Bologna), som paa den Tid var en Republik. Det korte Ophold her benyttede Kongen til at besee det daværende berømte Universitet, som specielt maatte interessere ham, da han jo ved sin Tilbagekomst vilde grundlægge et lignende i Kjøbenhavn, og hvortil han i Rom vilde søge om Tilladelse hos Paven.

Ifølge Aktstykker, der opbevares i Florents, lod Kongen den latinske Tale, der ved denne Leilighed blev holdt til ham, besvare ved Sankenstedt, og i den Anledning findes den Bemærkning vedføiet, at Kongen formodentlig ikke har været det latinske Sprog mægtig.

Den 27de ankom Kongen til Florents, hvor han modtoges af Senatet ved Porta Gallina. Her frabad Kongen sig enhver officiel Modtagelse samt alle Festligheder, da det, som han yttrede, ikke sømmede sig for ham, der som Pilegrim begav sig til den hellige Stad, saa nær ved denne Stad at deeltage i Festligheder, der kunde forstyrre hans „Andagt".

Strax efter Ankomsten begav han sig til Kirken Maria Novella for at overvære Messen. Efter to

Dages Ophold fortsattes Reisen. I Aquapendente, hvortil Kongen naaede den 3die April, modtoges han af to Cardinaler, der ledsagede ham til Rom, hvor han den 6te April holdt sit Indtog. En Indberetning til Hertugen af Mailand af 9de Marts oplyser, at man i Rom alt dengang var underrettet om Kongens Reise og havde i Conciliet vedtaget, at han med en Deel af sit Folge skulde tage Bolig i det pavelige Palads, og at han paa alle mulige Maader skulde hædres. I Overensstemmelse hermed havde Cardinalerne, Biskopperne og Prælaterne i fuld Ornat, Senatorerne og de fornemste Baroner, alle med et talrigt Folge, begivet sig en Miil udenfor Porten, for at modtage Kongen og for at følge ham igjennem Byen til Basilicam S. Petri, hvor Paven med aabne Arme tog imod Kongen og vilde omfavne ham, men denne med hele sit Folge faldt paa Knæ og bad om Pavens Velsignelse. Da Kongen havde reist sig, omfavnede Paven ham og ledsagede ham til Paladset; paa Veien derhen bar Kongen den hellige Faders Kaabe, ligesom han, efterat denne var vendt tilbage til sine Gemakker, udbad sig som en Ære at maatte holde Vaskebækkenet for ham. Under Gudstjenesten blev der anviist Christian den Første Plads imellem de to ældste Cardinaler, men han vilde hverken sætte sig eller bedække sit Hoved, førend Cardinalerne havde gjort det, og under hele sit Ophold i Rom viste han ved enhver Leilighed Paven og Geistligheden den største Opmærksomhed og Ærbødighed, saa at Marcus Balbus,

ved at omtale Kongens Ophold i Rom, kunde sige: „Denne saa store Rigers Beherskер er kommen fra det „fjerne Norden, for ved sit Exempel at lære os Ita„lienere, hvorledes vi burde være sindede mod Kirken og dens Tjenere."

Under Opholdet i Rom var Kong Christians Tid optaget af Andagtsovelser, Processioner, høitidelige Optog og Festligheder. Imidlertid forhandlede han dog ved Siden heraf med Paven, deels om Christenhedens daværende brændende Spørgsmaal „Korstoget imod Tyrkerne", deels om sine Rigers Anliggender, og fandt ogsaa Leilighed til at tage Byens Seværdigheder i Øiesyn.

Rom, den gamle Verdens Hovedstad, var paa hiin Tid begyndt at reise sig efter flere Aarhundreders Lidelser. Paa sin Magts Høidepunkt havde Byen havt en Udstrækning af 50 Miglier; 27 brolagte Veie, deriblandt via appia, havde ført til Byens 27 Porte; 18 Vandledninger, hvis storartede Ruiner endnu fylde os med Beundring, havde fra Sabiner- og Albaner-Bjergene tilført Byen frisk Vand og forsynet dens 500 Brønde, 700 Basiner, 130 Cisterner og 500 offentlige Bade; Trophæer og Kunstskatte fra alle Lande vare bleune ophobede her, thi hele den gamle Verden havde betalt sin Tribut til dette Rom, der snart med alle sine Kunstskatte, sine Amphitheatre, af hvilke det største kunde rumme 80,000 Tilskuere, sine Vædeløbsbaner, Naumachier, Arenaer og Bade, af hvilke nogle indeholdt

baade Gymnasier og Biblioteker, skulde blive Skueplads for al den Ødelæggelse og Nødsel, som Krig og indre Uroligheder medføre.

Efterat Alarich havde indtaget Byen, blev den ødelagt af Hunnerne og plyndret af Gotherne. Hungersnød og Pest kom til og Befolkningen, som engang havde underkuet den gamle Verden, var allerede længe ved Ledighed, Ødselhed og Nydelsessyge udartet og enerveret og formaaede nu hverken at staae imod eller at reise sig. Saa fulgte Kampen om Pavestolen, indtil den pavelige Residents 1305 forlagdes til Avignon, og saa Feiderne mellem de romerske Baroner indbyrdes, der gjorde Veiene og Gaderne usikkre. De indre Kampe bleve vel en kort Tid afbrudte, da Baronerne forenede sig imod Folketribunen Cola Rienzi; men efter den sidste Folketribuns Fald 1354 begyndte det gamle Uvæsen forfra. I Byen selv fandtes dengang ikke færre end 200 befæstede Huse. Der, saavelsom i Omegnen, blev der plyndret og røvet. Kun den Stærkeres Ret gjaldt, og der herskede overalt det fuldstændigste Anarchi. Gaderne opfyldtes med Ruiner, som Ingen brød sig om at skaffe af Veien, og hele Kvarterer forsvandt efterhaanden under de ophobede Ruiner. Capitoliet var en Grushob, Palatinerbjerget en Ødemark, Forum Romanum blev benyttet til Græsgang, i de lavere liggende Dele af Byen dannede der sig Sumpe, og midt i Byen kunde man jage Vildænder. Omegnen svarede til Byen.

Campagnen laa øde og forladt, og de gamle romerske Gravsteder vare indrettede til befæstede Naverborge.

Pavens Tilbagekomst fra Avignon udøvede i Begyndelsen kun en ringe Indflydelse. Den katholske Kirkes store Schisma lammede Bestræbelserne for at tilveiebringe en mere velordnet Tilstand, men med Forlæggelsen af den pavelige Residents tiltog Antallet af de fromme Reisende, der dog i flere Henseender udøvede en heldig Indflydelse paa den fordærvede romerske Befolkning, og efterat den romerske Curies Magt var bleven styrket og udvidet ved det store Concil i Constantz*), begyndte der for Rom en ny Æra, der var bleven indledet af Bonifacius IX., som lod den pavelige Residents og Senatshuset befæste og Engelsborgen ombygge. — Eugen IV. lod Pantheon og en Deel af Vandledningerne restaurere, de offentlige Pladser brolægge og flere Kirker bygge. Nicolaus V. — 1447 til 1455 — kaldte lærde Mænd til sit Hof og beskjæftigede Architekter og

*) Et mere storartet Concil har neppe nogensinde, hverken tidligere eller senere, fundet Sted: 33 Kardinaler, 346 Erkebiskopper og Biskopper, 2148 Abbeder, Theologer, geistlige og verdslige Doktores, 564 Ordensforstandere, 1600 Hertuger, Fyrster, Grever, Baroner og Riddere, Keiseren og Erkehertuginderne, alle med stort Følge havde indfundet sig. Universiteterne i Paris, Toulouse, Montpellier, Oxford, Cambridge, Köln, Prag, Wien, Krakau, Bologna og Florents havde sendt geistlige og verdslige Deputerede, og i alt havde indfundet sig henved 50,0000 Fremmede.

Billedhuggere, og Rom begyndte nu at indtage en fremragende Plads paa Kunstens Gebeet. En af hans nærmeste Efterfølgere, Paul II., var meget pragtelskende og førte et glimrende Hof. Under hans Regjering kom 1463 Bogtrykkerkunsten til Rom, og det første Bogtrykkeri blev indrettet paa det Sted, hvor nu det smukke palazzo Massimi er opført. Byens Udseende forandredes efterhaanden, rigtignok paa de gamle klassiske Monumenters Bekostning, da de nye Bygninger for en Deel bleve opførte paa de med Gruus bedækkede Ruiner af de gamle. Allerede Poggio (de vanitate fortunæ) saae 1431 Colosseet og Cæcilia Metella's Grav blive deelviis ødelagte i dette Øiemed. Man gik frem med den største Vandalisme; man tog Søiler og Colonner, hvor man fandt dem, og brugte dem til de Buegange, der paa hin Tid vare ligesaa hyppige i Rom som for Tiden i Bern og Bologna. Senere bleve disse Buegange efter pavelig Befaling ødelagte for at give Gaderne større Brede, og saaledes forsvandt ogsaa disse Minder fra den klassiske Oldtid.

Efter Paul II. kom Sixtus IV. fra 1471 til 1484 paa den pavelige Throne. Han var ligesaa pragtelskende som Paul, grundlagde Samlinger af videnskabelige Værker og Kunstskatte og interesserede sig særlig for Bygningskunsten. I 1473 lagde han Grundstenen til ponte Sixto. Blandt de nye Bygninger, han lod opføre, indtage det sixtinske Kapel og Kirkerne Sta Maria del Popolo og Sta Maria della Pace, der udmærke

sig ved Formernes Reenhed og simple Skjønhed, samt Taarnene ved porta del popolo en fremragende Plads, og under ham anlagdes ogsaa endeel nye Gader, bl. a. via Sixtina, det nu saa meget yndede Fremmedkvarteer.

Iøvrigt var Sixtus IV. bekjendt for sin Nepotisme; hans Nepoter bortodslede, ligesom den pragtelskende Pave selv, uhyre Summer og førte et tøilesløst Liv, ligesom ogsaa Paven var mindre streng i sine Grundsætninger, og hans Vandel stod ikke altid i Samklang med hans Stilling.

Lige overfor Romerne fulgte han den samme Politik som saa mange af hans Forgængere: han søgte at beskjæftige og at more dem ved offentlige Optog og havde ligesom Paul sin Opmærksomhed henvendt paa de offentlige Lege, for hvilke Interessen i Rom under alle Omstændigheder havde vedligeholdt sig. I det femtende Aarhundrede bleve de romerske Folkelege afholdte paa monte testaccio og paa piazza Navona. Hin Tids Carnevalslege bleve ligesom i vor Tid aabnede af Senatet i høitideligt Optog og indlededes dermed, at man bandt Svin fast paa aabne Karrer, som man lod rulle ned ad testaccio. Om denne Priis kæmpedes der, og det Hele endte allerede dengang med et Væddeløb. 1774 fremstillede man billedlig det Sagn, ifølge hvilket monte testaccio skal være opbygget af Skaar af de Vaser, i hvilke Folkene bragte deres Tribut til Rom. Legene paa piazza Navona forlagdes paa hin Tid til

Corsoen. Colosseets Ruiner benyttedes til det store Passionsspil, som afholdtes Langfredag.

Iøvrigt søgte Sixtus paa alle Maader at udvide Kirkens Magt og i Særdeleshed at fremme „den samlede Christenheds Anliggende": Toget mod Tyrkerne. Kongens Besøg i Rom var ham ogsaa i den Henseende meget kjærkommen, thi det var ham bekjendt, at Kongen, der troede paa en Spaadom, ifølge hvilken det skulde være en nordisk Konge forbeholdt at fordrive Tyrkerne, alt længe havde havt sine Tanker henvendt paa dette store Anliggende.

Christian den Første blev derfor under sit Ophold i Rom overøst med Æresbevisninger. Han og en Deel af Følget boede hele Tiden i Pavens Palads og vare Pavens Gjæster overalt. Cardinalerne gave ham og hans Følge en Række af glimrende Festligheder, og offentlige Lege foranstaltedes til Ære for ham. Paven forærede ham indviede Torklæder, en Splint af det hellige Kors og andre Relikvier, et Reisealter, der opbevares endnu i Museet i Kjøbenhavn, et prægtigt Muldyr med guldbeslaaet Seletøi, guldbroderede Klædningsstykker, en Guldring af stor Værdi og en Mængde andre Kostbarheder. Skjærtorsdag efter endt Messe gav Paven ham i Kirken sin Velsignelse og meddelte ham Aflad. Paaske-Søndag modtog han af Pavens Hænder Sacramenterne og en Guldrose, som han i høitidelig Processjon bar igjennem Gaderne, ledsaget af sit Følge og Cardinalerne. Ogsaa Cardinalerne forærede Pavens høie

Gjæst forskjellige Kostbarheder, blandt Andet gav Cardinal Franciscus af Mantua ham tre sjeldne Muldyr, hver med to forgyldte Kasser, og en Fører til hver af disse. Kongen derimod gav af sine Rigers Produkter saasom Peltsværk, Sild og Bergfisk.

Den Omstændighed, at han ved de i det latinske Sprog førte Forhandlinger betjente sig af en Tolk, og at han overhovedet ikke talte Latin, synes at have opvakt Forundring. I saa Henseende lægger man Pave Sixtus følgende Yttring i Munden: „pulchra bestia, si non careret loquela." Krønikeskriveren Hansen gaaer i ethvert Tilfælde for vidt, naar han siger: „da Paven mærkede, hvorlunde han ikke kunde Latin, forundrede han sig meget, at en saa stor og vældig Herre ikke havde studeret", og Hamelmann gjør sig ligeledes skyldig i Overdrivelse, naar han bemærker: „Paven, alle Cardinaler, Biskopper og Prælater forundrede sig over hans store herlige Person, men Et forekom dem sælsomt, at navnlig en saa ansеelig og berømt Potentat ikke havde studeret og lært Latin." Krantzius mener, at der her kun sigtes til, at han ikke kunde tale det latinske Sprog; thi han bemærker: „Paven forundrede sig over, at en saa stor og saa fornuftig Konge ikke kunde tale Latin."

Blandt de Sager, der drøftedes under Christian den Førstes Ophold i Rom, maa fremhæves Forhandlingerne om Oprettelsen af et Universitet i Norden. Den 26de Marts 1418 havde Pave Martin udfærdiget

en Bulle til Kong Erik, angaaende Indrettelsen af et Studium paa et beleiligt Sted i de nordiske Riger. Denne var ikke bleven benyttet og var nu uden Kraft, da den indeholdt den indskrænkende Bestemmelse, at den skulde være ugyldig, hvis man ikke inden to Aar havde gjort Brug af den. Som en Følge af de nu mellem Paven og Kongen førte Underhandlinger emanerede der en ny pavelig Bulle af 12te Juni 1475, ved hvilken Kongen fik Tilladelse til at oprette et Universitet i Kjøbenhavn, der aabnedes den 1ste Juni 1479. Ved Efterretningen om disse Underhandlinger traadte de svenske Præster sammen i Arboga, for at raadslaae om de Foranstaltninger, som burde træffes i Sverige. Derefter afsendte man et særligt Sendebud til Rom, som vendte tilbage med den af Sixtus IV. den 22de Febr. 1477 meddelte Tilladelse. Som Følge heraf blev Universitetet i Upsala indviet den 21de Septbr. 1477, altsaa tidligere end Kjøbenhavns Universitet.

Ogsaa paa andre Maader, navnlig ved Udstedelsen af forskjellige Buller, søgte den hellige Fader at vise sig imødekommende ligeoverfor sin kongelige Gjæst. Af disse fremhæve vi kun Stadfæstelsesbullen af 20de April 1474 angaaende det af Kong Christian stiftede Helligtrefoldighedes-Broderskab, der skulde bestaae af 50 Medlemmer. Enhver af disse skulde modtage en Guldkjæde, som efter deres Død sendtes tilbage til Helligtrefoldighedskapel i Roeskilde. Paven indrømmede Medlemmerne af dette Selskab at vælge en Skriftefader, som skulde kunne give

dem Absolution for alle Synder, imod at Ordensmedlemmerne skulde holde Fastedag een Gang om Ugen. Hertuginden af Mantua blev optaget i dette Broderskab. Man henvendte sig ogsaa til Hertugen af Mailand, men denne var allerede Medlem af et af Kongen af Frankrig stiftet Ordensselskab og synes af Hensyn hertil at have havt Betænkelighed ved at indtræde i det danske Ordensselskab.

Kongen, der synes at have gjort det bedste Indtryk og at have opnaaet Alt, hvad han attraaede, kunde saaledes kun være tilfreds med sit Ophold i Rom. Til Minde om samme blev der slaaet en Medaille, hvoraf den danske Gesandt i Dresden, Frederik Berregaard i 1748 medbragte et Exemplar fra en Reise til Italien, som han forærede de kongelige Samlinger*), men dette Exemplar skal 1805 være bortkommet fra det kongelige Montkabinet, hvor der nu kun findes et Aftryk deraf, der forestiller Kongen holde sit Indtog i Rom til Hest.

Kongen opholdt sig i det hele tre Uger i Rom, som han iovrigt ikke fandt saa hellig, som han havde tænkt sig, og tiltraadte sin Tilbagereise Onsdagen den 27de April. Ved Afreisen fandt lignende Festligheder Sted som ved Ankomsten. Efter de mailandske Afsendinges Indberetning ledsagede alle i Rom tilstedeværende Landsmænd ham til Byens Porte og under de størst

*) Et andet Exemplar af denne Medaille var til sin Tid i Suhms Besiddelse.

mulige Hædersbevisninger. To Cardinaler med et talrigt Følge fulgte ham gjennem hele det pavelige Gebeet; han selv og hele hans Følge bleve allevegne beværtede paa pavelig Bekostning. Ligeledes berette Gesandterne, at han forlod Rom ledsaget af Pavens bedste Ønsker for hans Held „con perfettissima gratia", og at han var Overbringer af vigtige Breve fra Paven til Keiseren. Han havde faaet Ry for at være en af sin Tids bedste Christne.

Det var oprindeligt Kongens Plan, at lægge Hjemreisen over Florents, Bologna, Ferrara, Mantua, Mailand, Savoyen og Strasburg. I Bologna vilde han gjøre sig nærmere bekjendt med det daværende Universitet og dets Indretning; i Ferrara, Mantua og Mailand agtede han at besøge de venskabeligt sindede Hoffer og saavidt muligt tilveiebringe en Alliance imod Tyrkerne; med Hertuginden af Savoyen vilde han forhandle om Thronfølgerens Formæling, og i Strasburg skulde han træffe sammen med Keiseren og Kongen af Frankrig, og her skulde Ting af den største Vigtighed afgjøres.

I et Brev til Churfyrsten af Brandenburg-Ansbach, dateret Florents den 4de Mai, meddeler Kongen, at han nu havde fuldført sin Pilegrimsfart til Rom, og at han paa Hjemreisen havde truffet Keiserens Sendebud, der havde bragt ham en Opfordring til Pintse-

søndag at træffe sammen med Ludvig den Ellevte i Strasbourg. Keiseren havde fremhævet, at Kongens Mellemkomst vilde være baade ønskelig og nødvendig, og at Christian den Første havde lovet at give Møde og indrette sin Reiseroute derefter. Han tilføier, at han ønskede ved denne Leilighed at forhandle med Keiseren om sine egne Anliggender, og at han herved trængte til Churfyrstens Raad og Bistand, hvorfor han opfordrer denne til ligeledes at komme til Strasbourg.

Ved senere Breve fra Keiseren og dennes Haandskriver, som Hertug Stephan af Baiern overbragte, og som Kongen modtog i Bologna, blev han underrettet om, at der nu imellem Keiseren og Kong Ludvig var afsluttet en Alliance og en Overeenskomst om en eventuel Deling af de burgundske Besiddelser, samt at den omtalte Sammenkomst i Strasbourg bortfaldt. Den burgundske Sag skulde altsaa have været Gjenstand for Forhandlingerne i Strasbourg, og i Forbindelse dermed stod den frieslandske.

Af Hensyn hertil, og da han af Keiseren blev anmodet om snareste muligt at komme til Augsburg, hvor Rigsdagen var samlet, og hvor man i forskjellige Sager ønskede Kongens Mellemkomst, og da „noster heroldus", Sendebudet, som Christian den Første paa Hjemreisen fra Pavia havde sendt til Ludvig den Ellevte, den 4de Mai var vendt tilbage med Svar, at Sidstnævnte vilde sende „oratores" for at forhandle med Kongen, hvorimod den mellem disse to Monarker paatænkte Sammenkomst,

hvortil Lyon havde været udseet, vilde bortfalde, blev den oprindelige Reiseplan forandret. Herom giver Kongen i et Brev af 4de Mai Hertugen af Mailand Underretning, og i et Brev, dateret Mantua den 14de Mai til Churfyrste Albrecht Achilles, skriver Kongen, at han nu havde taget den Beslutning at møde i Augsburg. Ifølge heraf blev Besøget i Ferrara opgivet, ligesom Reisen til Frankrig. Paa Grund af gjentagne Opfordringer om at paaskynde sin Reise til Augsburg, og da det savoyiske Formælingsprojekt, ifølge de af Grev Barby i Neapel indledede Forhandlinger, havde taget en mindre gunstig Vending, opgaves endvidere Besøget hos Hertugen af Savoyen, og meddeler Kongen i et Brev, dateret Pavia den 22de Mai, at han nu ad den direkte Vei vilde gaae til Augsburg, hvorhos han anmoder Churfyrst Albrecht Achilles at tale med Borgmesteren og Raadet om at sørge for Kvarteer, ogsaa for Følget og Hestene.

Tilbagereisen fra Rom gik altsaa over Florents til Bologna, og derfra den 8de Mai over Modena og Gonzaga til Mantua; den 17de kom han til Cremona, gik derfra over Lodi til Pavia og naaede den 24de Mai til Comosøen. Igjennem det pavelige Gebeet ledsagedes han af to Cardinaler med et talrigt Følge. Ved Ankomsten til Florents modtoge Ridderne og Borgerne ham udenfor Porten la Signoriosa tilligemed de fremmede Gesandter. Man vilde føre Kongen under en Baldachin ind i Byen, og Borgerne bade om at maatte

fore Hestene, men Christian den Første afslog at modtage disse Æresbevisninger.

En lignende Modtagelse beredtes Kongen i Bologna, hvor Republikens Præsident i en længere Tale hilsede paa ham. I Mantua fandt Festligheder af en anden Art Sted. Blandt andet foranstaltedes to Turneringer, hvori der kæmpedes med skarpe Vaaben, og Flere bleve dræbte.

Ifølge ældre Efterretninger, blandt andre annales regum Oldenb., skal man ved denne Leilighed have uddeelt Ordener, om end ikke i det Antal, som i nyere Tider, naar de regjerende Herrer foretage Reiser, og Kong Christian skal have udnævnt to Nobili i Mantua til Riddere af Dannebroge og Markgreven af Mantua til Ridder af Elefantordenen. Men dengang existerede disse Ordener ikke. Efterretningen i annales reg. Old. maa altsaa beroe paa en Misforstaaelse, som muligen skriver sig fra, at Kong Christian i Mantua gav to nobili Ridderslaget, og at han optog Hertuginden i det af ham oprettede og af Paven med særlige geistlige Forrettigheder forsynede Broderskab.

Som alt bemærket lagde Kongen Veien fra Bologna til Mantua over Modena, der dengang tilligemed Reggio, Ferrara og Rovigo regjeredes af Huset Este. Den daværende regjerende Fyrste, Ercole d'Este, havde paalagt Prinds Alberto af Este at modtage Kongen ved Modena, men denne efterkom ikke Opfordringen. Den mailandske Gesandt Leonardo Botto indberetter om denne

Sag under 18de Mai, at Hertugen af Este havde meddelt de danske Ambassadeurs, at Prinds Alberto havde faaet det Hverv i Hertugens Navn at hilse paa Kongen, men at denne havde erklæret, ikke at kunne modtage dette Hverv, da hans Heste vare paa Græs. Herpaa svarede Hertugen, at Prinds Alberto skulde begive sig paa Veien per pedes apostolorum. Da Prinds Alberto gjentog sine Indvendinger, gav Hertugen ham en peremptorisk Befaling. Desuagtet indfandt Alberto sig ikke i Modena, men forblev rolig i Ferrara. Ved Efterretningen herom sammenkaldte Hertugen sit Raad for at tage under Overveielse, hvilke Forholdsregler man burde gribe til, for at straffe denne Ulydighed. Følgen blev, at Prinds Alberto forvistes til Neapel. Ferraras Befolkning synes imidlertid at have taget Prindsens Parti; men Bestræbelserne for at modarbeide den unge Fyrstes Forviisning bleve uden Resultat. Da Alberto forlod Ferrara for at begive sig i Landflygtighed, manglede det ikke paa Demonstrationer, og en talrig Menneskemængde fulgte den unge Fyrste et Stykke paa Veien.

Leonardo Botto slutter sin Beretning med den Bemærkning, at Prinds Alberto d'Este vel havde foranlediget Landsforviisningen ved sin Ulydighed, men at den dog maaskee kunde have en dybere liggende Grund.

Kongen modtoges imidlertid to Miil fra Modena af Byens Embedsmænd og en stor Mængde Borgere.

I det mailandske Gebeet var Modtagelsen en lignende som paa Henreisen. Hertugen havde befalet, at

man overalt skulde drage Kongen imøde med Processioner, at Noglerne til Byerne og Castellerne skulde tilbydes ham, at det skulde paalægges Embedsmændene og Geistligheden at give Møde, og at alle nobili og Borgere, der havde Heste, skulde tilsiges; Husene og Kastellerne, hvor Kongen tog ind, skulde belægges med Tæpper og Silketapeter, Festmaaltider skulde tilbydes ham osv.

Hertugen af Mailand havde foreslaaet, at Kongen skulde modtage de franske Gesandter i Mailand, men herpaa havde han faaet et mindre tilfredsstillende Svar, og bemærker i den Anledning i et Brev, dateret Pavia den 16de Mai, til Johan de Scipione (Pallavicini), „og skriver denne Konge, in modo confuso, saa at vi ikke vide, om han vil gaae til Vigliana eller afvente de franske Gesandter i Mailand." — Hertil kom, at Reisen gjennem det Mailandske ikke var begunstiget af Veiret, idet Kongen bl. a. ved Indtoget i Lodi „havde meget Vand fra Himlen."

Ikke desto mindre var Modtagelsen glimrende, og den culminerede i Cremona. I Lodi overværede Kongen Gudstjenesten i Domkirken, hvor Biskoppen messede i fuld Ornat, og hvor Befolkningen var strømmet til, for at see ham. Som et Curiosum maa endnu her anføres, at Kongen i San Angelo, paa Veien fra Lodi til Pavia, modtog en Collation uden af stige af Hesten.

Paa Reisen fra Rom, lige fra Aquapendente til Pavia, see vi Kongen udfolde en overordentlig Virksom-

hed: han corresponderer med Keiseren, Churfyrsten af Brandenburg, Hertugen af Mailand o. fl. A., expederer Sendebud, modtager Deputationer og fremmede Gesandter, forhandler om sine egne og de fremmede Staters Anliggender, om Toget imod Tyrkerne, den mailandske Sag, som han bragte Churfyrsten i Erindring, Traktaten imod Hertugen af Burgund m. m. I Bologna fik Kongen Efterretning om de af Grev Barby i Neapel indledede Forhandlinger, hvorom Geraldus under 10de Mai gjorde Melding til Hertugen af Mailand og yttrer bl. a.: „Jeg kan ei vide, om Eders Naade vil „være af min Mening, heller ikke hvad Vægt I vil lægge „paa den, men jeg holder for, at Kongen af Danmark „ei skulde have sendt sin Greve til Neapel." I Lodi modtog Kong Christian den neapolitanske Gesandt, men kun for at desavouere Grev Barby saa fuldstændigt som muligt, idet Kongen ligefrem erklærede, at Barby ikke havde havt nogensomhelst Fuldmagt, at han paa egen Haand var gaaet til Neapel, at Kongen stod i Underhandling om at faae en Prindsesse af Savoyen til sin Sons Gemalinde, og at han alt af den Grund ikke kunde indlade sig paa nye Forhandlinger, samt at han overhovedet ikke kunde forhandle om Thronfølgerens Formæling uden Rigsraadets Samtykke, saa at han paa det Bestemteste maatte afvise enhver Forhandling med det neapolitanske Hof om det her omhandlede Emne.

Han kom heller ikke til at forhandle med de franske Gesandter. Ludvig den Ellevte havde ved det danske

Sendebud, der paa Henreisen fra Pavia var bleven sendt med Brev fra Kongen og Hertugen af Mailand, ladet Kongen og Hertugen vide, at han vilde sende Erkebiskoppen af Lyon, Legaten af Avignon og et Parlamentsmedlem, for at forhandle med Kongen. Den let bevægelige Hertug af Mailand sendte ved Efterretningen herom Ryttere ud, for at indhente nærmere Oplysning om dette Gesandtskab, der skulde modtages med store Æresbevisninger, og om dets Reiseroute, og flere af Landets nobili bl. a. Johannes de Scipioni (Pallavicini) bleve sendt til Avigliana for der at møde Gesandtskabet. Det var Hertugens Ønske, at Kongen skulde modtage det i Mailand, men Kong Christian syntes slet ikke at sætte videre Priis paa at træffe sammen med de franske Gesandter og blev utaalmodig over deres Udebliven og over at man ikke kunde faae nærmere Oplysning om dem.

Den 21de Mai kom Kongen til Pavia, hvor han havde en Sammenkomst med Hertugen af Mailand, i hvilken han forhørte sig om, hvad Efterretning man havde om de franske Gesandter, hvorpaa Hertugen svarede, at han allerede for ti til elleve Dage siden havde sendt dem Ridere imøde, men ikke hørt fra dem, og at han ikke kunde sige, hvor de opholdt sig. — Kongen tog nu en rask Beslutning og svarede, at han havde mange Breve fra Keiseren, i hvilke han anmodedes om at komme hurtigst muligt til Augsburg, og at han af den Grund havde taget det Parti ikke

at vente paa de nævnte Gesandter, men strax at fortsætte Tilbagereisen. Det blev da overladt Hertugen af Mailand, herom at give Ludvig den Ellevte Underretning.

Kong Christian naaede den 24de Mai til Como, hvor han paa Grund af det daarlige Veir maatte opholde sig en Dagstid. Det havde regnet i længere Tid, og paa Grund heraf var Overgangen over Alperne meget farlig, Bjergene vare bedækkede med Snee og Regnen havde blandt andet beskadiget Veien over Borni. Kongen valgte nu Routen over Gravedona, hvor han forblev om Natten og gik derfra til Chiavenna. Her blev han forsynet med Provision og fortsatte den 28de Reisen over Bjergene og Schweitz, hvor han i Vicosoprano i Bregalio af Rudolph Fabius blev anmodet om at staae Fadder til hans Datter, som efter Kongen fik Navnet Regina og senere blev gift med Jacob Turriani til Castel.

Hertugen af Mailand havde ladet det være sig magtpaaliggende at gjøre Kongen Opholdet ved Comer-Søen saa behageligt som muligt. Det Fartøi, der var bestemt for Kongen, var udstyret med al mulig Pragt og forsynet med et pragtfuldt Telt; Sangere og Musikanter vare om Bord, og for et udmærket Taffel var der sørget. Kongens Fartøi ledsagedes af tolv rigt smykkede Smaaskibe med Krigsfolk og Musikanter. Fra alle Byer kom der Fartøier med unge festligt klædte Piger for at hilse paa Kongen. Denne geleidedes paa Her-

tugens Vegne af en af Landets fornemste Mænd, Signor Antonio Mirabilia, der gjorde det muligt, at Kongen, efter Hertugens Ønske, paa en værdig Maade kunde slutte sin italienske Reise.

Denne Hensigt opnaaedes dog kun for en Deel. Veiret var saa ugunstigt som det paa hiin Aarstid kunde være, og truede selv med at lægge Hindringer i Veien for Reisen over Bjergene; fra flere Sider indløb der Efterretninger om Oversvømmelser og at Passagen over Bjergene vanskeliggjordes. Kongen selv var overanstrængt og træt og havde paa Grund heraf paa Reisen fra Mantua benyttet sig af en Karriol, der tilhørte Hertugen af Mantua. Hertil kom, at Kongen var yderst fortørnet paa de to tydske Rigsherrer, der havde ledsaget ham paa Reisen, nemlig Grev Barby og Hertugen af Sachsen-Lauenburg. Den Førstnævnte, der i Neapel ved sine Intriguer havde bidraget til at forstyrre een af Kongens Yndlingsplaner, var fra Neapel gaaet til Venedig. Her blev han opfordret til at møde Kongen i Como, hvor han fik en alt andet end venlig Modtagelse og blev sendt tilbage til Venedig for at fortsætte sin Pilegrimsfart til Jerusalem. Mellemværendet med Hertugen af Sachsen-Lauenburg var af mindre Betydning, men synes dog at have berørt Kongen ubehageligt. Denne Magnat var nemlig i Besiddelse af en Hest, som Hertugen af Mailand, der var en stor Hesteskjender, ønskede at kjøbe; men de to Hertuger kunde

ikke blive enige om Handelen. Saaſnart Kongen fik Underretning herom, bad han Hertugen af Sachſen at overlade ham Heſten, ſom han vilde betale med 500 Ducater og ſaa forære til Hertugen af Mailand; men Hertugen af Sachſen erklærede, at han ikke vilde ſkille ſig ved den, da den var en Foræring fra hans Søſter. Ikke deſto mindre tilbød han Hertugen af Mailand den kort efter for 800 Ducater, hvorom denne ved ſin Geſandt lod Kong Chriſtian underrette. Denne blev yderſt opbragt herover, ligeſom ogſaa Kongens øvrige Følge, efter hvad den mailandſke Geſandt indberetter, ſkal have misbilliget Hertugen af Sachſens Optræden i denne Sag.

I Visuonano tog Kongen Afſked med Hertugen af Mailands Geſandt og takkede for al den Ære, Hertugen havde viiſt ham, og for al den Imødekommen, Befolkningen havde lagt for Dagen. Han beklagede Grev Barbys Optræden, om hvem han yttrede ſig til Geſandten i meget ſtærke Udtryk, og han berørte ogſaa den ulykkelige Heſtehandel paa en ſaadan Maade, at Geſandten fik det Indtryk, at Hs. Majeſtæt, naar han var kommen hjem, ſikkert vilde ſende Hertugen adſkillige gode Heſte, da han nu kjendte hans Smag i denne Retning.

Hertugen af Mailand ſendte i Anledning af Kong Chriſtians Afreiſe en Geſandt til Ludvig den Ellevte, og i en Skrivelſe af 27de Mai paalagde han ſin Geſandt, for Kongen af Frankrig at forklare, af hvad Grund, Kong Chriſtian ikke havde kunnet opſætte ſin

Reise og at forsikkre Kong Ludvig om, „at han sikkert „kan regne paa Kong Christian, der er ham hengiven „og vel sindet." Gesandten skulde endvidere overbevise den franske Konge om Kong Christians Godhed, Humanitet og Oprigtighed.

(Sluttes i næste Hefte.)

Felix Pyat.

Felix Pyats Liv er et forunderligt Beviis paa, at Popularitet som Forfatter ogsaa kan medføre Farer. Hvis man kan sige om Nogen, at han er aldeles blottet for Charakteer og Overbeviisning, saa gjælder det om ham. Han er en ikke uheldig Phrasemager, men Politiker har han aldrig været. Den, der vilde tage hans opstyltede Proclamationer, hans høitidelige Besværgelser og romantiske Forbandelser for ramme Alvor, og som, i Henhold til Buffons: „Le style c'est l'homme", vilde i Felix Pyat see en Gjenfødelse af Mændene fra 93, vilde tage mærkeligt feil.

Han gav sig først ind paa den literaire og derefter paa den politiske Bane med det faste Forsæt, at han vilde gjøre saamegen Opsigt som muligt — vel at mærke uden at risikere saameget som et Haar paa sit Hoved — og han har ogsaa holdt Ord, thi indtil Dato har han vidst at trække sig behændigt

ud af de meſt farefulde Situationer, hvori enhver Anden vilde gaaet tilgrunde. Fremfor Alt maa man i Felix Pyat ikke ſee Andet end en Dramaturg; han er født til at ſkrive Komedier, men ikke til at være Politiker. I Grunden er han kun en Vindmager, der i det ſtore revolutionaire Drama af. 1793 har fundet et Stof, ſom han har kunnet benytte. Det har han tilegnet ſig, og idet han har lempet det efter ſin Figur, har han ſkabt ſig en Rolle, der ikke er andet end en uhyggelig Parodi.

Hele hans Liv og Virken er parodiſk. Et Træk ſkildrer ham ganſke. Han gaaer beſtandig med en Diamantudgave i Lommen af Mignets Revolutionshiſtorie. Denne Bog er for ham et Breviarium, hvori han uophørligt læſer og gjør ſine Optegnelſer; han ſynes at ſpeile ſig i Rædſelsperioden, ligeſom en Skueſpiller maſkerer ſig foran Speilet og ſtuderer Virkningen deri af ethvert Penſelſtrøg og enhver Farveklat.

Det er en gammel Mani hos ham; dog har han ikke altid været ſaa rød, ſom han nu er, idetmindſte ſkulde man troet, at hans Barndoms-Erindringer maatte ført ham ind i et ganſke andet Spor. Han er født den 4de October i Vierzon og er Søn af en ultraroyaliſtiſk Advokat. I en Alder af ſexten Aar kom han til Paris for at ſtudere Jura, og i 1849 udmærkede han ſig i en offentlig Banquet ved at udbringe en Toaſt, der var alt Andet end demokratiſk.

Aldrig saasnart var han bleven Advokat i 1831, forend han forlod Skranken for at hellige sig til Literaturen. Han debuterede i Figaro og Charivari og skrev for Jules Janins „Barnave" den bekjendte Episode om Sejans Døttre. Det er ikke muligt, at opregne alle de Artikler, der i denne Periode ere udgaaede fra hans frugtbare Pen. Saameget ville vi kun anføre, at de fleste Revuer og Dagblade af nogen Betydning aabnede ham deres Spalter, og han var allerede en bekjendt Journalist, da han i 1832 paa Odeontheatret fik opført „Une Révolution d'autrefois", der alt ved den anden Opførelse blev forbudt. Dette Stykke efterfulgtes snart af flere Andre: Arabella, Le brigand et le philosophe og Ango, hvilket sidste gjorde overordentlig Lykke paa Porte-Saint-Martin. Paa samme Theater opførtes sex Aar senere hans Drama: Les deux serruriers, der blev optaget med umaadelig Bifald og førte dets Forfatter ind paa Socialismen. I sin forfængelige Indbildskhed troede Pyat, at de voldsomme Bifaldssalver, han hver Aften hørte i Theatret, gjaldt hans Person og ikke hans Stykke; han betragtede sig selv nu som Publikums Afgud, og fra dette Øieblik af begyndte han at optræde som Revolutionsmand paa Theatret. Herfra søgte han at udbrede sine Doctriner, idet han lagde sine Personer alle de socialistiske Tirader i Munden, som han troede, at hans Publikum i Porte-Saint-Martin helst vilde høre paa. Samtidig opkastede han sig til pligtmæssig Forsvarer af alle de Mænd, der vare

optraadte i 1793. Da derfor Jules Janin heftigt havde angrebet Chénier i en af sine Feuilletoner, udgav Pyat som Modstykke sin Pamphlet: „Chénier et le prince des critiques“, hvori han fordærvede den gode Sag, han forsvarede, ved at overvælde Janin med Grovheder og Fornærmelser, for hvilke han maatte bøde med sex Maaneders Fængsel.

Den umaadelige Lykke, hans Stykke havde gjort, bragte ham naturligviis til at skrive flere Komedier i samme Aand, og af dem er der een, der er bleven ligefrem berømt, fordi den er Forbilledet for en heel Genre — det er Le chiffonnier de Paris, som opførtes 1847. Under Februarrevolutionen blev Pyat Generalkommissair i Cher-Departementet, og det samme Departement sendte ham et Par Maaneder efter med 43,000 Stemmer til den constituerende Forsamling. Som Forsamlingens Sekretair stemte han stadig med Venstre, og da han i 1849 var bleven gjenvalgt, underskrev han den 10de Juni Ledru Rollins Opfordring til at gribe til Vaaben. Ved en hurtig Flugt lykkedes det ham i rette Tid at undslippe til Schweitz, hvorfra han blev udviist i 1851. Han gik da til Belgien, hvorfra han udgav flere Breve: til Barbès, til Greven af Chambord, til Prindsen af Joinville, til Louis Bonaparte, til Arbeiderne osv. Efter Episoden i Gaden Lepelletier den 14de Januar 1858 udgav han i London en Apologi for Orsini, der vakte overordentlig Opsigt og foranledigede den keiserlige Regjering til at lade ham indstevne for de engelske

Domstole, men uden Resultat. Fra den første franske Amnesti var Felix Pyat udtrykkelig undtaget, og han vendte derfor først tilbage til Frankrig efter Amnestien i 1869; men allerede faa Maaneder efter blev han indstevnet for nogle Artikler i le Rappel og dømt til syvten Maaneders Fængsel. Han maatte altsaa igjen flygte for Politiet, som imidlertid denne Gang godt kunde have grebet ham, hvis det forresten havde villet. Han holdt sig nemlig skjult i et lille Værelse i Rue neuve des Petits Champs, hvorfra han hver Aften begav sig hen til en Peltshandler ved Navn Brunereau i Rue des Martyrs. Politiet vidste meget godt, at her var Samlingsstedet for en Mængde exalterede Republikanere, men Politiministeren Pietri vogtede sig vel for at forstyrre dem. Han vidste, at denne Sammensværgelse ikke havde noget at betyde, og at den tvertimod ved Leilighed kunde være meget velkommen for den keiserlige Politik. Han lod dem derfor skjotte sig selv, og det viste sig da ogsaa ved de mislykkede Forsøg den 7de Februar og den 9de Mai, at Politiministeren havde handlet fuldkommen rigtigt.

Pyat, der nu for Alvor blev efterstræbt, lod ved Kongemords-Banquetten i Saint Mandè en Ven oplæse følgende Toast, hvorfor han senere blev sat under Tiltale: „Lille Kugle, Du kan baade være Liv og Død! Alt afhænger af Dig, af Dig alene! Alle paakalde Dig, Alle vente paa Dig, thi hvis Frankrig gaaer fremad, gaaer hele Verden fremad, men hvis det bukker under,

styrter Alting sammen. Lille Kugle, kom os til Hjælp og giv os Opreisning! Lille Kugle, vær menneskekjærlig og befri os! befri os Alle."

Efter Rochefort's Arrestation og Uroligheberne i Belleville bleve en stor Mængde Republikanere fængslede, men det lykkedes igjen Felix Pyat at unddrage sig alle Forfølgelser ved at skjule sig under de mærkværdigste Forklædninger og paa de ubegribeligste Steder.

Pludselig erfoer Frankrig til sin Forbauselse, at der var en Sammensværgelse i Gjære, som gik ud paa at omvælte alt det Bestaaende. Rygtet herom, der havde til Hensigt at fremmane for Landboerne det røde Spøgelse fra 1851, udbredte sig faa Dage før Plebiscitet, og man kjender Resultatet af denne Manœuvre, der indbragte Keiserdømmet halvottende Million Ja'er. Felix Pyat, der indsaae, at han nu var truet for Alvor, skyndte sig at komme over til England. Sammensværgelsen kom til Udbrud i Blois samtidig med den franske Armees første Nederlag. Forfatteren til Skaaltalen om den lille Kugle blev den 9de August dømt til fem Aars Fængsel og sextusinde Francs i Bøder. Nogle Dage efter faldt Keiserdømmet, og Pyat vendte tilbage til Frankrig.

Under Beleiringen udgav Pyat Avisen le Combat, der senere afløstes af le Vengeur. Den 29de October var det le Combat, der med en Sørgerand først meddeelte Nyheden om, at Bazaine havde capituleret ved Metz. Denne Nyhed, som Rochefort havde meddeelt

Flourens, og som denne igjen havde betroet til Pyat, satte hele Paris i den voldsomste Bevægelse. Klubben Porte-Saint-Martin udstødte de heftigste Forbandelser over Redacteuren af Combat — man vilde storme Avisens Contoir, og Redaktionssekretairen Odilon Delimal blev af den rasende Mængde ført hen til Hôtel de ville. Da Delimal opfordrede Rochefort til at tilstaae, at Efterretningen var kommen fra ham, og at han havde meddeelt den til Flourens, var han feig nok til at benegte det, ja Regjeringen lod endogsaa Rochefort's Benegtelse offentliggjøre imod bedre Vidende, thi den var imidlertid af en preussisk Parlamentair bleven officielt underrettet om, hvad der var skeet. Raseriet gik nu ud over le Combat og dets Personale, men allerede næste Morgen blev Journal officiel nødt til at erklære Rygtet for en sørgelig Sandhed. Denne uværdige Opførsel, der faldt sammen med Ulykken ved Bourget, understøttede ikke lidt Emeuten den 31te October.

Ved Valgene til Nationalforsamlingen blev Pyat sendt som Deputeret til Bordeaux; men strax i et af de første Møder erklærede han, at han ikke vilde give Møde i Kamret, uden at han dog indgav sin Demission.

Oprørsbevægelsen den 18de Marts bragte Felix Pyat i Spidsen for Communen. Skjondt han vedblev at staae som Redakteur paa le Vengeur, var det ham, der var Skyld i, at en Mængde Aviser, (naturligviis med Undtagelse af hans egen) bleve undertrykte, at Rossel blev arresteret, og at en Mængde Rædselsgjerninger

bleve udøvede. I Communen selv havde Pyat vidst at skaffe sig et stort Parti, og han talte endogsaa enkelte fanatiske Venner imellem Medlemmerne, deriblandt Urbain og Régère.

En lille Historie charakteriserer fuldkommen Manden og geraader ham ikke synderligt til Ære. I Begyndelsen af April, kort efter den Kamp, hvori Flourens faldt, opstod der en Strid mellem le Mot d'Ordre, der blev udgivet af Rochefort, og le Vengeur, der blev udgivet af Pyat. Denne Sidste troede at burde bebreide Henri Rochefort, at han den 29de Oktober havde ladet det complet mangle paa Energi og Bestemthed; men Rochefort viste Tænder. Nu slog Hr. Pyat aldeles om og væltede Skylden over paa den faldne Flourens. Den Sidste kunde jo ikke reise sig i sin blodige Ligdragt og vælte Stenen fra sin Grav for at kalde Bagvaskeren til Regnskab.

Uagtet Pyat nu er over tresindstyve Aar gammel, er han rank og velbygget. Han har en yppig Haarvæxt, Skjægget er graat, men omhyggeligt tilstudset, Øinene ere store og funklende, og der er i dem paa eengang noget Melancholsk, Drømmende og Vildt. Han har gode Manerer, men holder af at sætte sig i gratieuse og theatralske Stillinger, der minde om Skuespilleren Laferrière.

Felix Pyat har været Communens onde Genius. Det var ham, der ledede den ind paa den afskyelige Vei, den betraadte, og han var den Første til at tage

sin Afsked, da han forudsaae, at den maatte falde. Da Tropperne rykkede ind i Paris, forsvandt han paa en ubegribelig Maade. I et Par Maaneder troede man at være paa Spor efter ham, men han har igjen stadig vidst at føre Politiet paa Vildspor. Nu hedder det snart, at han er kommen til London og opholder sig der i Stilhed, snart, at han endnu er i Paris og stadig skuffer Politiet.

Landsbypræsten.

Novelle

efter Forf. til „La diva“

ved H. P. Holst.

Abbé Andreau var i 1836 Præst i Sognet Montils, en smuk lille Landsby et Par Miil fra Tours. Han havde gjort gode Studier ved Seminariet i Tours og kunde med Lethed have svunget sig op til de høiere geistlige Embeder; men hans store Fordringsløshed og en vis Forlegenhed og Undseelse, som han aldrig kunde overvinde, bandt ham til hans fattige Sognekald. Forresten levede han i sin beskedne Stilling roligt og lykkeligt og var, som man siger, ret en Præst efter Guds Hjerte.

Fem eller sex Aar forend denne Fortælling tager sin Begyndelse, havde han mistet sin Fader og sin Moder, kort efter hinanden. Den eneste Arv, de efterlode ham, var deres Datter Marie, som nu ikke havde noget andet

Tilhold i Verden end Broderen. Da den skikkelig Abbé havde overbeviist sig om, at den unge Pige havde udmærkede Anlæg, besluttede han at lægge den Smule, som han kunde opspare, hen til hende, for at skaffe hende en god Opdragelse, der senere kunde blive hende til Nytte. Han fik hende strax anbragt i en Pensionsanstalt i Tours og paalagde sig selv alle mulige Offre, for at hun Intet skulde undvære. Han fastede endogsaa om Søndagen og solgte sin lille Hest, hvorpaa han hidtil havde redet omkring for at trøste de Syge i Sognet og for at besøge sine Nabopræster. Da Søsterens Opdragelse var fuldendt, begreb den gode Præst, at der endnu var Noget for ham at gjøre.

Han kaldte den unge Pige til sig og overlod hende foreløbig at bestyre sit Husvæsen, men han tænkte alvorligt paa, hvorledes han skulde faae hende anbragt som Lærerinde i en Undervisningsanstalt, skjøndt det kostede ham Overvindelse at gjøre det. Marie var saa smuk og saa munter, og den trist Præstegaard blev med eet som forvandlet, da hun traadte ind i den. Hun bragte Liv, Munterhed og Ungdom med sig, og det lykkedes hende endog ikke saa sjeldent at faae Broderen bort fra hans Bøger og Grublerier, at faae ham ud med i den friske Natur og at give hans Tanker og Ideer en anden Retning end den tilvante. Omgangen med Søsteren blev ham saaledes snart en Nødvendighed, og Tanken om alligevel at skulle skilles fra hende blev ham saa

ufordragelig, at det var intet Under, at han hver Dag søgte at skyde den fra sig.

„Du har det jo i Grunden ogsaa ganske godt her, lille Marie," sagde han en Dag til hende. „Alt vel overveiet troer jeg ogsaa, at Du har ulige bedre af at tilbringe en Sommer herude paa Landet, end at begrave Dig i en Pensionsanstalt."

„Men kjære Broder, Du sagde jo igaar . . ."

„Ja igaar sagde jeg, at det var bedst for Dig at faae en uafhængig Stilling, og det mener jeg ogsaa idag. Jeg har kun senere tænkt paa, at vi ikke behøve at forhaste os. Vinteren kommer jo tidsnok, og saa vil vi see at tage en Beslutning."

Marie saae ned paa sit Broderi og smilede, thi hun vidste godt, hvad der laa bagved; men paa den anden Side kunde hun heller ikke være uvidende om, hvilke Offre Broderen maatte bringe for at beholde hende hos sig.

„Naa, den Ting er altsaa afgjort," sagde Landsbypræsten. „I Løbet af Sommeren skal jeg nok tænke paa at faae Dig anbragt, og indtil da bliver Du her."

„Som Du vil, men lad os saa ikke tale meer om at skilles, før Øieblikket er der."

„Nei, det vil vi heller ikke," sagde Landsbypræsten glad og gned sine Hænder." Men siden det nu er afgjort, at Du bliver, saa skal jeg ogsaa fortælle Dig en stor Nyhed."

„Og det er?"

„Du er strax nysgjerrig," sagde Præsten og truede leende af hende.

„Nysgjerrig? Nei, ikke det mindste, og hvis denne Nyhed ikke interesserer Dig selv, saa kan jeg forsikre Dig, at mig er den ganske ligegyldig."

„Den interesserer baade mig og hele Sognet, thi den kan bringe os baade Overflod og Fattigdom. Det dreier sig forresten om Slottet her, der i denne Morgenstund har faaet en ny Eiermand."

„Og hvem er denne nye Eiermand?

„Igjen en Englænder. Det er en Skjæbne, der hviler over vort smukke Touraine, at disse Øboere bestandigt betragte det som et erobret Land. Han, som forlod os, var en menneskefjendsk Pudagrist. — Hvad han, der følger efter, er for en Mand, det maa vor Herre vide."

„Har Du ikke kunnet faae Noget at vide derom nede i Byen?"

„De Underretninger, man faaer fra Tours, ere altid de samme. Man siger: Det er en Mylord, og saa hedder det altid, at han er rig som en Crœsus. Dermed er, efter deres Mening, Alting sagt, og man taler hverken om hans Religion, hans Charakteer eller hans Vandel. Om ham, som kommer efter, veed jeg derfor heller ikke Andet."

„Saa lad os haabe det Bedste, kjære Broder! Værre kunne vi jo dog ikke faae det, og det vilde være et stort Uheld, om vi ikke skulde faae det bedre."

Præsten nikkede og reiste sig. „Godnat," sagde han, „jeg vil see at komme tidlig til Ro. Imorgen er det Fastedag. Jeg skal prædike og maa forberede mig lidt først."

Han tog sin Bønnebog, men i det samme Øieblik gjenlød den ellers saa stille Gaard af Tummel og Støi. Landsbypræsten ilede ganske bekymret hen til Døren, men den aabnede sig i det samme, og en høi Mand med klirrende Sporer, en Reisekaskjet paa Hovedet og en svær Ridepidsk i Haanden traadte ugeneert ind i Stuen. Han saae sig stolt omkring, talte høit og i en overlegen Tone og gik rask hen til Præsten.

„Hr. Pastor," sagde han med en engelsk Accent, der tilstrækkeligt forraadte hans Herkomst, „jeg har megen Agtelse for den gallikanske Geistlighed, og naar jeg kommer her til Dem og beder Dem om Gjæstfrihed for mig og mine Folk, giver jeg Dem et Beviis paa denne Agtelse."

Landsbypræsten bukkede taus og pegede hen paa en læderbetrukken Lænestol, der stod ved Kaminen.

„Det kan jeg lide!" raabte Englænderen, idet han tog Plads uden Omsvøb og gav sig til at røre om i Ilden, der var ligeved at gaae ud. „Saa faaer jeg til Trods for Sir Gordon, dog et Natteleie og en god Aftensmad!"

„Ja hvad det Sidste angaaer, kan det see daarligt nok ud!" sagde Landsbypræsten gadmodigt, „thi De er i en fattig Præstegaard, og idag er det Fastedag."

„Aa bryd Dem ikke om det! Vi Englændere ere

forsynlige Folk. Jeg har derude mellem min Bagage Alt, hvad der behoves."

„Men jeg forstaaer ikke, hvorfor De forbigaaer Deres Landsmand Sir Gordon, der jo endnu er . . ."

„Oppe paa Slottet! Ja det er netop Ulykken! Jeg har imorges kjøbt hele Godset og betinget, at det skulde overdrages mig fire og tyve Timer efter Kjøbet — det staaer der udtrykkelig i Contrakten, der er affattet af en Notar og underskreven af to Vidner. Jeg har udbetalt ham hele Kjøbesummen, to hundrede tusinde Francs, og da jeg kommer for at tage min Eiendom i Besiddelse, behagede det Sir Gordon at slaae Porten i for Næsen af mig under Paaskud af, at de fire og tyve Timer endnu ikke vare forlobne! Hvis jeg ikke havde fundet Gjæstevenskab hos Dem, kunde jeg kommet til at ligge paa Landeveien."

„Det er altsaa Dem, der fra imorgen af er den lykkelige Besidder af Slottet Montils?" spurgte Præsten.

„Ja for Pokker og jeg er det allerede nu. Jeg har nemlig betalt det contant, og man maa være saa lidt Gentleman som Sir Gordon for at bære sig saaledes ad! Naa, Hovedsagen er, at her er Huusly til mine Folk, og at jeg har Udsigt til at faae mig en god Souper, som jeg haaber, at De vil dele med mig. Jeg har da ikke Lyst til at doe af Sult, Dagen for jeg skal tiltræde en af de smukkeste Besiddelser paa hele Egnen."

Paa et Tegn af Englænderen havde hans Tjenere imidlertid sat en appetitlig Postei, koldt Fuglevildt og

nogle Flasker Bordeauxvin frem paa Præstens tarvelige Spisebord.

„De seer, min Kjære," vedblev Englænderen, idet han pegede paa denne improviserede Anretning, „at jeg holder mig Skriftens Ord efterrettelig, at Mennesket lever ikke af Brød alene."

Abbé Andreau var hverken intolerant eller fanatisk. Han lod derfor, som om han ikke hørte Citaten, og bemærkede blot: „Deres Religion paalægger Dem sagtens ikke at overholde Fasten, som vi Katholiker ikke tør overtræde! Det er idag Løverdag!"

„Ja og det er Søndag imorgen. Jeg veed det, og jeg kjender alle disse Skrupler. Bliv blot til imorgen, saa skal De see, hvor strengt jeg selv som anglikansk Præst skal overholde Søndagens Forskrifter."

„Præst, siger De? De er Præst?"

„Ja en ydmyg Aspirant til det første Bispedomme, der bliver vakant i den anglikanske Kirke. Vi ere altsaa Colleger, og allerede af den Grund skylder De at vise mig Gjæstfrihed."

Han gav sig med disse Ord ifærd med Troffelposteien fra Mans, som syntes at forsvinde under hans Tænder. Den skikkelige Abbé Andreau syntes, at det var Synd at forstyrre ham i en saa vigtig Forretning, og taug; men det syntes ikke at behage Englænderen, thi han vendte sig pludselig om til ham.

„Jeg er vis paa, min kjære Collega, at jeg veed, hvad De tænker paa i dette Øieblik. Tilstaa det kun,

thi en Smule Ærlighed kan aldrig skade. Jeg vædder paa, at ikke blot den unge Dame der med de smukke Øine, men at De selv, Hr. Pastor, i dette Øieblik spørger Dem om, hvorledes det kan gaae til, at en Præst i den anglikanske Kirke kjøber sig et Gods i Tourain?"

„Det er ganske vist," svarede Abbé Andreau i en alvorlig Tone, „at det staaer ikke saa lidt i Strid med den katholske Kirkes Forskrifter, og jeg har ondt ved at forklare mig . . ."

„Jeg vidste jo, at det var det, De tænkte paa!" raabte Englænderen leende; „I Tjenere af den hellige romerske Kirke pleie jo at forundre Jer over Alting. Vi have ikke nær saamange Skrupler, og man forlanger heller ikke af os, at vi skulle leve som Eremiter. Vi bruge vore store Indtægter til at gjøre os Livet behageligt og overlade det til de underordnede Geistlige at sørge for Menighedernes aandelige Tarv, paa samme Tid som vi sørge for, at de ikke doe af Sult, medens vi fortære Indkomsterne af vore rige Præbender."

„Men, kjære Collega, er det overeensstemmende med Loven og Evangeliet?"

„Det veed jeg ikke," svarede han, idet han med Velbehag skjænkede sig et Glas Portvin, „men det kan jeg forsikre Dem, at det er overeensstemmende med Skik og Brug. Saaledes gjøre vi Alle fra Fader til Søn i vort berømmelige Gammelengland, og De maa ikke troe om mig, at jeg er en Undtagelse fra Reglen."

„Jeg forundrer mig kun over, at Deres Biskopper taale det."

„De har baaret sig ad som vi Andre, dengang de vare unge. Naar jeg bliver gammel og faaer Stav og Mitra, skal jeg bestræbe mig for at blive ligesaa tolerant som de!"

„Men de Stakler, som De skulde belære og undervise?"

„De har jo vore Vikarer, og dem maae de hjælpe sig med!"

„De troer altsaa, at De har Lov til at reise Verden rundt paa Deres Kirkes Bekostning?"

„Ja hvorfor troer De ellers, at jeg har valgt at blive Geistlig? I England er der flere Veie, der staae aabne for de yngre Sønner af Adelen. Den ældste har, naar han er tyve Aar, Ret til at lade sig vælge af en eller anden Flække og tage Sæde i Underhuset, indtil hans Tid kommer, og han kan faae Plads imellem Lorderne. De yngre søge hen til Marinen, Armeen eller Kirken. Marinen har sine Ubehageligheder, Armeen sine Farer — jeg har derfor valgt Kirken som den sikkreste Vei. Jeg er bleven Geistlig, fordi min Fader, Lord Santon, der stod sig godt med Cabinettet, kunde skaffe mig et indbringende Kald. Da det var skeet, slog han om og gik over til Oppositionen. Der bliver han, indtil der en Dag tilbyder sig et rigt Episkopat og et endnu rigere Giftermaal. Indtil det skeer, bruger jeg mine Indtægter saa godt, som jeg formaaer. Jeg har

gjennemreist Tydskland, Italien og Frankrig, og fristet af den smukke Egn her, har jeg besluttet at opslaae mit Telt paa dette Thabor."

Han fortalte nu vidtløftig om sine Reiser og Eventyr. „Nu trænger jeg til Hvile," sluttede han, „og jeg føler, det er paa Tide, at jeg gjør en Ende paa min Ungdoms Roman. Jeg glæder mig derfor over, at jeg er kommen til Ro her og takker Tilfældet, der giver mig Leilighed til at udbringe en Toast for den franske Gjæstfrihed og for den Skjønhed og Elskværdighed, som kan findes i en Præstegaard i Touraine. — Og nu, min kjære Vert," føiede han til, efterat han havde drukket sit Glas ud, „nu, da vi kjende hinanden tilbunds, kan De for Eftertiden gjøre Regning paa min Erkjendtlighed og Hengivenhed — baade De og det smukke Barn der, som under hele vor Samtale ikke en eneste Gang har seet op fra sit Arbeide."

„Det er min Søster," sagde Landsbypræsten.

„Det tænkte jeg mig!" svarede Engelskmanden.

Den gode Viin havde sat William Bifeld — saaledes hed han — i godt Humeur, og det ene lystige Indfald afløste det andet. Landsbypræsten, der ikke var vant til at høre dette Sprog og frygtede for, at hans Søster kunde komme til at høre meer, end hun skjottede om, reiste sig.

„Det er paatide at gaae tilsengs, Mr. Bifeld," sagde han, „og Deres Seng er redt. Jeg ønsker, at De

maa tilbringe en god Nat i den fattige Præstegaard og ikke altfor meget savne Deres Slot."

Dagen efter holdt William Bifeld sit Indtog oppe paa Slottet. Sir Gordon havde som en akkurat Mand forladt det paa Klokkeslettet. Den nye Godseier kunde være en fem og tredive Aar eller noget ældre. Under et tilsyneladende roligt Ydre skjulte han et heftigt og lidenskabeligt Gemyt. Han var stolt, hovmodig og forstod udmærket at skjule, hvad der egentlig boede i ham. Det eneste Udbytte, hans Reiser havde bragt ham, var en blaseret Ligegyldighed for Alting, der hos Englænderne tidt gaaer over til at blive en virkelig Sygdom.

Aldrig saasnart havde han opslaaet sin Bolig paa Slottet, før han med Lidenskab kastede sig over Agerbrug og Havecultur, som han tidligere aldrig havde værdiget en Tanke. I hele Omegnen fandtes der kun fattige Fiskere og Markarbeidere. Han var altsaa henviist til Abbé Andreau, hvis han vilde have Selskab, og den skikkelige Landsbypræst, der var vant til at leve i sit Studerekammer, naar ikke hans Sognebørn trængte til ham, saae snart sin rige Collega som en daglig Gjæst i sit Huus. Maaskee var det netop deres forskjellige, næsten modsatte Charakterer, der bragte dem til at synes godt om hinandens Selskab, thi de bleve snart uundværlige for hinanden. Marie glædede sig i sin Uskyldighed over det Liv, der var kommet i Præstegaarden, og Abbé Andreau var lykkelig, naar hans Ven — hvad der ikke skete saa sjelden — stillede smaa Sum-

mer til hans Naadighed, som han kunde uddele blandt sine Fattige.

Saaledes forløb flere Maaneder, uden at der kom saameget som en Sky paa Himlen. Ved Efteraarets Komme indsaae Abbé Andreau endelig, at nu var Øieblikket kommet, da der maatte handles. En Dag kaldte han sin Søster til sig og sagde: „Jeg har uden dit Vidende gjort adskillige Forsøg og banket paa flere Steder, for at sikkre din Fremtid. Endelig har jeg opnaaet en Ansættelse for Dig som Lærerinde i den bedste Undervisningsanstalt i Tours, og det beroer nu kun paa Dig, om Du vil modtage denne Post eller ikke."

Forbauset over denne pludselige Beslutning, som Broderen havde taget uden at sige hende et Ord, vendte Marie sig om til ham og greb hans Haand uden at svare.

„Ja, det er et stort Offer, jeg paalægger mig selv," vedblev han, „men jeg indseer, det er nødvendigt. Hvis jeg skulde blive kaldt bort fra denne Jord, vilde Du staae alene i Verden uden nogen Støtte, uden nogen Beskytter. Det er disse Betragtninger, der have bestemt mig til at tage en Beslutning, thi jeg indseer, at det er nødvendigt, at vi maae skilles."

„Du har Ret, kjære Broder, og jeg takker Dig," sagde Marie. „Jeg er beredt til at tage bort, naar Du forlanger det."

„Det er godt, mit Barn! det er, som det skal være. Vi ere fattige begge To og maae arbeide. Det

glæder mig, at Du saa roligt finder Dig i hvad der ikke kan være anderledes."

Den unge Pige havde Taarer i Øinene. Bifeld var tilstede og hørte med tilsyneladende Ligegyldighed paa hvad der blev sagt. For at holde sit Mod oppe gik Landsbypræsten hen til ham og sagde: „Har jeg ikke Ret? Har jeg ikke handlet baade klogt og betænksomt?"

William Bifeld indsaae strax, hvad der var at svare herpaa. „Ja, min Ven," sagde han, „jeg er ganske af Deres Mening. Naar Lykken ikke har begunstiget os, maae vi arbeide, og hvis jeg skulde give Dem et Raad, maatte det gaae ud paa det Samme. Det vil ogsaa gjøre mig ondt at skilles fra Froken Marie, hvis Selskab saa ofte har glædet og opmuntret mig; men jeg indseer ligesom De, at det er nødvendigt, og tør ikke beklage mig."

Den unge Pige skjælvede. „Naar vil Du, at jeg skal reise?" spurgte hun Broderen.

„Imorgen, Marie, hvis Du ikke har noget imod det."

„Godt, saa bliver det ved imorgen!"

Hun vendte sig om og græd. Broderen saae bedrøvet og nedslaaet ud.

„De trænge begge To," sagde Englænderen, „til at være ene og uforstyrrede. Jeg vil derfor forlade Dem et Par Timers Tid, men kommer igjen i Aften for at sige Froken Marie Farvel."

Ud paa Eftermiddagen var der en Syg i Sognet,

som trængte til Kirkens Hjælp, og Abbé Andreau blev kaldet til ham. Da William Bifeld kom igjen, var den unge Pige alene.

„Er De nu bleven roligere, Marie?" spurgte han i en deeltagende Tone. „Indseer De, hvad det er for et uhyre Offer, Deres fortræffelige Broder er nødt til at bringe?"

„Ja," svarede hun, „jeg forstaaer, at det maa gaae ham til Hjertet, og det er netop det, der bedrøver mig mest. Min Broder har vant sig til min Omgang, og De veed selv, hvormeget han trænger til at rives bort fra sine Bøger."

„Men hvorfor tænker han ikke paa sin egen Fremtid? Han er baade lærd og skarpsindig og maa jo som Geistlig kunne gjøre en ganske anden Carrière."

„Min Broder vil aldrig være at formaae til Sligt. Han elsker sin Landsby, sine Fattige og sine Sognefolk, og naar han har deres Agtelse og Kjærlighed, attraaer han ikke Andet."

„Det er beklageligt, thi paa den Maade maa hans Lod jo altid blive den samme. Hvis jeg ikke frygtede for at fornærme ham, vilde jeg bede ham modtage et svagt Beviis paa min Hengivenhed baade for ham og for Dem."

„Hvad mener De?" spurgte den unge Pige og blev blussende rød.

„Ja jeg veed ikke selv, hvorledes jeg skal udtrykke mig tydeligere. De have det Uheld at være begge To

uformuende. Nu vel, hvis en Mand, der har stor Agtelse og Hengivenhed for Dem Begge, nu kom og sagde til Dem: Marie, jeg har meer af denne Verdens Goder, end jeg behøver for mig selv. Vil De i Deres Broders og i Deres eget Navn modtage en Deel deraf? Hvad vilde De saa svare?"

„O," raabte den unge Pige, idet hun brast i Graad, „jeg vilde være denne Mand taknemmelig, saalænge jeg lever. Jeg vilde elske ham som en Velgjører, en Fader."

„En Velgjører og Fader!" gjentog William Bifeld, idet han gik hen til hende. „Ja, det vil jeg være Dem, men hvorfor vil De ikke tillade mig at være Dem noget endnu mere end dette?"

Marie foer tilbage. Bifeld var bevæget og greb hendes Haand med et lidenskabeligt Udtryk. „De har forstaaet mig, kjære Marie!" udbrød han; „De veed, at jeg elsker Dem!"

„De elsker mig!" raabte hun. „Men, hvad De der siger er jo umuligt!"

„Umuligt? og hvorfor?"

„Fordi jeg er fattig, og De er rig."

„Hvad gjør det? den Kløft vil min Kjærlighed udfylde."

„Og vi have en forskjellig Religion! . . . Nei der er en Afgrund mellem os To!"

„Men naar jeg nu slet ikke ændser denne Afgrund,

naar jeg er vis paa, at jeg kan sætte over den, vilde De da vredes paa mig?"

„Hvor kan De troe det?" sagde Marie og saae paa ham forbauset.

„Naar De saae, hvilke Offre jeg er istand til at bringe, vilde De maaskee endogsaa fristes til at elske mig lidt for min egen Skyld? I al Fald turde jeg vel haabe, at min oprigtige og opoffrende Kjærlighed lidt efter lidt vilde bane mig Vei til Deres Hjerte."

Marie blev bleg og rakte ham begge sine Hænder. „Hvorledes? De elsker mig — De elsker mig virkelig?" stammede hun.

„Ja af mit fulde Hjerte. Men hvad vil Deres Broder sige?"

„Han er god, og han vil give sit Samtykke."

„Men han maa tage visse Hensyn, og det maa jeg ogsaa. Der vil være endeel Vanskeligheder at overvinde fra begge Sider — jeg vil endogsaa blive nødt til i den Anledning at gjøre en Reise til London — men jeg lover Dem, at jeg skal besiere enhver Modstand — kun anseer jeg det for rigtigst, at vi foreløbigt skjule vor Kjærlighed for Alle."

„Det vil blive meget vanskeligt."

„Men det maa skee! Følg mit Raad i Alting og hav Tillid til mig — saa borger jeg for Fremtiden."

„Men imorgen . . . . jeg skulde jo tage herfra imorgen!"

„Det er umuligt!"

„Hvad skal jeg da sige til min Broder?"

„Græd, mit Barn, græd!" sagde William Bifeld smilende. „Det er et Sprog, som altid gaaer af med Seiren! Græd blot, naar Deres Broder kommer hjem — saa paatager jeg mig Resten."

„Men han er saa god, og jeg fører ham jo bag Lyset."

„Ja vist, men det er nu engang saaledes, at det er ad Vildfarelsernes Vei at vi blive lyksalige. Deres Broder vil jo i Tiden takke os derfor! Farvel, Marie," føiede han til og trykkede et ærbødigt Kys paa hendes Hænder, „farvel og gjør, som jeg har sagt. Naar De har gjort det første Skridt, kommer jeg og gjør det andet."

Da den skikkelige Landsbypræst kom tilbage, fandt han Marie badet i Taarer, og Synet af hendes Sorg bringer hans egen til at vaagne med fornyet Styrke. I dette Øieblik træder William Bifeld ind ad Døren. Han er fuldkommen rolig, giver Præsten ligesaa koldt Haanden, som han pleier, og sætter sig paa sin sædvanlige Plads. Han lader, som om han slet ikke lægger Mærke til de to Sødskendes Bevægelse, og siger:

„Naa, det er altsaa imorgen, at vi skulle sige Farvel?"

„Det troede vi for lidt siden," svarede Abbé Andreau; „men det lader til, at der bliver Intet af."

„Hvad behager?" udbrød William Bifeld med fremkunstlet Forundring.

„Ja, det undrer Dem nok," vedblev Landsby-

præsten, „og det kan jeg ikke fortænke Dem i. Imorges var min Søster rede til at reise bort, iaften lader det til, at hun har forandret sin Beslutning, og at hun bliver."

„Det er grusomt, at Du kan tale saaledes!" udbrød Marie hulkende. „Jeg havde ikke troet, at man vilde støde mig ud af min Broders Huus, efterat man havde modtaget mig der saa kjærligt."

„Støde Dig ud, siger Du?" raabte Broderen og blev bleg som et Lig. „Det var et stygt Ord, og det har jeg ikke fortjent! Fra dette Øieblik er der ikke mere Tale om at tage bort; og nu er det mig, der sætter mig imod det."

Næppe havde han sagt disse Ord, før den unge Pige allerede laa i hans Arme og med de ømmeste og varmeste Udtryk takkede ham for al hans broderlige Kjærlighed. William Bifeld, der havde lagt Traadene tilrette, betragtede denne Scene, som han selv havde arrangeret, med den fuldstændigste Ligegyldighed. Lidt efter gik han hen til Præsten.

„Naa, det lader til, at Mademoiselle Marie nu bliver hos os!" sagde han. „Det glæder mig virkelig, thi jeg troer, at baade hun og De vilde bragt et Offer, der oversteg deres Kræfter. Nu, da Skyen er trukket forbi, saa lad os igjen snakke sammen som gamle Venner og overlade Forsynet at sørge for vor Fremtid."

Det var jo det Klogeste, man kunde gjøre. Præsten, der var lykkelig over, at Sagen havde faaet dette

Udfald, var langt mere munter og overgiven end sædvanlig. William var rolig som altid; men Marie var taus og indesluttet hele Aftenen. Det, mente den skikkelige Præst, maatte jo tilregnes ham, fordi han havde været saa haard imod hende.

Flere Dage forløb nu, og Præsten havde igjen med fornyet Lyst taget fat paa sine tidligere Sysler. Han var endnu mere hjælpsom, mild og godgjørende end sædvanlig, og naar man talte til ham derom, svarede han blot: „Er det ikke i sin Orden? Skal ikke Hjorden ogsaa have Lov til at glæde sig, naar Hyrden er glad?" Den Eneste, der var forandret, og som ikke kunde skjule den Forandring, der var foregaaet med hende, var Marie. Hun var ikke mere det glade, overgivne Barn, hun tidligere havde været, — man kunde mærke, at hun bar paa en Hemmelighed, og at denne Hemmelighed var Kilden baade til hendes Sorger og Glæder.

William Bifeld havde faaet en Magt over hende, som hun ikke kunde forklare sig selv. Hun syntes at rette sig efter hans Villie, hans Ord og hans Diekast, og det paa en saadan Maade, at enhver Anden end den skikkelige Landsbypræst, der kun kjendte til Lidenskaberne af Bøger, maatte have bemærket det.

To Maaneder ere nu forløbne, i hvilke Maries Kjærlighed er voxet baade ved den Tvang og de Offre, hun har været nødt til at paalægge sig, og ved det hemmelighedsfulde Slør, hvormed hun har maattet skjule

sin Lidenskab. Bifeld havde i al denne Tid været om og ærbodig mod hende. Vinteren var i Anmarche, Livet i Præstegaarden blev med hver Dag mere fortroligt, og Bifeld var nu en daglig Gjæst, hvis Nærværelse var ganske nødvendig, for at Præsten og Marie kunde føle sig lykkelige og tilfredse. En Dag blev den skikkelige Abbé pludselig kaldet til Tours i et Embedsanliggende, der vilde holde ham flere Dage borte fra Præstegaarden. Han reiste og overlod sin Søster til William Bifelds Beskyttelse.

Da denne kom henad Aften, saae Marie strax, at der maatte være Noget i Veien. Der var noget saa Forstyrret i hans Væsen, en saadan feberagtig Heftighed i Alt, hvad han sagde og gjorde, at hun ikke kunde tilbageholde det Spørgsmaal:

„Men hvorledes har De det? Hvad fattes Dem dog iaften?"

„Om tre Dage maa jeg tage til London," svarede han i en kort Tone.

Hun udstødte et Skrig. Han vedblev:

„Min Familie har under min lange Fraværelse søgt at bringe et Parti istand for mig, hvoraf hele min Fremtid er afhængig."

„Og De vil virkelig forlade mig?"

„Hvor kan De troe det?"

„Men De vender dog tilbage til England?"

„Ja, for at komme igjen."

„Og dette Parti, som De taler om?"

„Ja dette Parti, det maae vi tænke over, hvorledes vi kunne forpurre.“

Marie ſtøttede tankefuld Haanden til Panden. Han greb Haanden og bedækkede den med Kys. „De ſøger forgjæves efter en Udvei?“ ſagde han til hende.

„Ja,“ hviſkede Marie, „forgjæves!“

„Saa har jeg en, og den ſkal føre til Maalet.“

„Hvilken, William? Hvis jeg uden at vanære mig kan gaae ind paa den, ſaa vær vis paa . . .“

„Vanære Dem? Hvor kan De troe det! Nei vær De fuldkommen rolig! Jeg vil blot vide, om De elſker mig uden alle Henſyn, om De for min Skyld vil trodſe blot een af disſe tuſinde Farer, ſom jeg for Deres Skyld vilde udſætte mig for. Siig mig da for Guds Aaſyn, om De vil vove Noget for at tilhøre mig? Jeg vil da reiſe bort med mindre Bekymring.“

„Kjender De mig da ikke? Har jeg ikke allerede ſagt Dem . . .“

William Bifeld laa for hendes Fødder og omſlyngede hendes Knæ med ſine Arme. „Det er nok, Marie!“ raabte han med et Udbrud af Lidenſkab. „Du elſker mig, ſaaledes ſom jeg vil være elſket. Lad os da være lykkelige, thi nu har jeg Alt, hvad jeg har ventet mig af Fremtiden!“

Han tog hende næſten med Magt i ſine Arme og kyſſede hende heftigt.

Da Maria kom til ſig ſelv, græd hun bitterlig.

„De har gjort mig ulykkelig," hulkede hun. „For mig er der ikke Andet tilbage end at døe."

„Nei, jeg har frelſt Dig, Marie, og tilkæmpet mig en Lykke, ſom ikke engang Himlen kan frarove mig. Hvad enten jeg bliver, eller jeg reiſer, ſaa tilhører Du mig, og jeg er din for beſtandig. Det er en Pagt imellem to Sjæle, ſom Kirken ſnart ſkal paatrykke ſit Indſegl."

Marie ſaae paa ham med ſine ſmukke og milde Øine, og i en Tone, hvori der var mere Kjærlighed end Vrede, hviſkede hun til ham: „Mener De ogſaa, hvad De der ſiger?"

„Kan Du tvivle, Marie? har jeg ikke bundet mig til Dig for hele Livet?"

„Saa tilgiver jeg Dem, og vil ſkjule min Skam. Ikke engang min Broder ſkal faae at vide, hvad jeg vil bebreide mig beſtandig. Men ſværg mig til, at De vil komme tilbage! Sværg mig til, at De ikke vil misbruge min Tillid!"

„Det ſværger jeg Dig til for Gud, ſom hører og ſeer os. Jeg ſværger, at jeg vil agte Dig ligeſaa høit, ſom jeg elſker Dig, og at jeg inden en Maaned vil være her tilbage, thi en længere Fraværelſe vilde jeg ikke kunne udholde. Marie, troer Du mig? Hav Tillid til mit Ord."

„Ja, William, beſtandig!"

Kort efter kom Landsbyprœſten tilbage. I hans Øine var der Intet forandret, Alt var ved det Gamle.

Marie saae glad ud, og Bifeld rolig som sædvanlig. Han meddelte Præsten, at han nu maatte reise.

„Ja saaledes er Livet," sagde Abbé Andreau philosophisk. Den Ene kommer, og den Anden gaaer. Det er altid den samme Jakobsstige, som vi maae op og nedad. De reiser, kjære Ven! Gid vi da ikke altfor længe maae vente paa Dem, thi uden Dem vil Præstegaarden forekomme os en Ørken."

Bifeld saae hen til den unge Pige. „Jeg efterlader her," sagde han, „det, der er mig kjærest i hele Verden. Det er Lykken, min Ven, Lykken, som jeg længe forgjæves har søgt efter i Verdens tomme Adspredelser og Forlystelser. De kan selv begribe, hvormeget jeg maa længes efter at komme tilbage til min Skat."

Marie forstod godt, hvad han vilde lægge i disse Ord, som den skikkelige Landsbypræst kun opfattede lige efter Bogstaven.

„Ja, ja," sagde han, „siden denne Reise er nødvendig, saa reis, for at De desto snarere kan være tilbage."

Dagen efter havde William Bifeld forladt Slottet Montils. Det var en Sorgens Dag for Marie, og naar hun var alene med Broderen, vovede hun ikke engang at see ham ind i hans ærlige Øine. Hun frygtede for, at han skulde nære nogen Mistanke, og hun skjælvede for, at der i hans Ord eller Miner kunde ligge en Anklage imod hende. Et Brev fra Paris bragte nogen Ro tilbage i hendes Sind. Der aandede i dette

Brev et saa sandt og oprigtigt Venskab, en saa uskrømtet Hengivenhed, at Landsbypræsten, efter at han med høi Røst havde læst det, ikke kunde lade være at udbryde:

„Jeg havde aldrig troet, at jeg kunde komme til at elske en Englænder saa høit, som jeg elsker denne gode William Bifeld."

Den følgende Søndag var der en stor Mængde Mennesker forsamlet udenfor Kirken. En Postchaise kom i det samme og kjørte ind ad Gitterporten til Slottet. Strax efter udbredte der sig det Rygte, at Mr. Bifeld under sit Ophold i Paris havde solgt Slottet Montils, og at den nye Godseier i dette Øieblik var ankommet. Abbé Andreau havde lige sat sig tilbords med sin Søster, da et Par af hans Sognefolk kom og bragte ham denne Efterretning.

„Det er en skammelig Bagvaskelse," svarede han. „Det er kun et Par Dage siden, at Mr. Bifeld har skrevet mig til, og han har ikke talt et Ord om saadan en Handel. Han skriver mig tvertimod til, at han meget snart vil vende tilbage."

En Fremmed var imidlertid ogsaa traadt ind i Stuen og havde hørt paa det Hele. „Ja det er et Par Dage siden, at De har faaet det Brev," sagde han, „men Mr. Bifeld har skiftet Tanker siden den Tid. Jeg troer nok, at man har formaaet ham til at gifte sig i England, og for at føie sin Familie, der var misfornøiet med, at han bestandig levede i Udlandet, besluttede Mr. Bifeld sig til at sælge mig denne Eiendom,

som jeg længe har havt Lyst til. Nu tilhører Slottet Montils mig, og jeg kommer for at bede Dem, Hr. Pastor, om at vise mig det samme Venskab, som De skjænkede min Formand."

Marie har hørt Alt. Ethvert af den Fremmedes Ord gjennemborer hendes Sjæl som et Dolkestik og falder tungt paa hendes Sind. Overvældet af alle de stridende Tanker, der storme ind paa hende, har hun ondt ved ikke at give sin Smerte Luft i et skærende Skrig; men hun føler, at det gjælder hendes Ære, og med tiltvungen Fatning, men bleg som en Død, tager hun Plads ved Bordet ved Siden af den nye Godseier.

Da han omsider gaaer, og der igjen bliver roligt i Præstegaarden, gaaer hun ind til sin Broder. Hun er dødbleg og har Øinene fulde af Taarer. Hun iler hen til ham, kaster sig for hans Fødder og udbryder i Smerte: „Tilgiv mig eller dræb mig, thi jeg har syndet imod Himlen og imod Dig."

I sin Forskrækkelse griber Præsten hendes Haand og begynder at spørge:

„Nei, spørg mig ikke!" raaber hun fortvivlet. „Der er hverken Tid til at spørge eller give Raad! Seer Du da ikke, at jeg er vanæret?"

„Vanæret? Her under mit Tag? Nei, det er ikke muligt!"

Marie fortæller hulkende hvad der er skeet, og under hendes Fortælling sidder den stakkels Præst som tilintetgjort. Han, der saa ofte har havt Trøst og Lindring

for Andre, er sønderknust og kan hverken finde Ord til at trøste sin Søster eller til at forbande hende. Han har hverken Kraft eller Villie og kan ikke gjøre Andet end græde i Stilhed.

Langt om længe griber han Søsterens skjælvende Hænder og trykker hende til sit Bryst. „Du er meget at beklage, Søster," siger han til hende, „thi det er min blinde Tillid til denne Usling, der har forledt Dig. For Guds Øine er jeg mere strafværdig end Du."

„Nei, nei! anklag ingen Anden end mig, thi jeg er ene Skyld i min Ulykke."

Den gode Præst kunde ikke udholde Synet af hendes Fortvivlelse. Han klappede hende grædende paa Kinden, men han følte i det samme, at han havde en Pligt at opfylde, som han ikke kunde skyde fra sig.

„Marie," sagde han, „Sorg og Fortvivlelse have trængt sig ind i vor fattige Bolig. Jeg har ingen Ret til at anklage Dig, thi jeg seer jo din Anger; men jeg har en Pligt at opfylde imod Dig, Jeg bør nedkalde Himlens Straf og de menneskelige Loves Hevn over din Forførers Hoved. Fra dette Øieblik er jeg ikke længer Præst i Montils — jeg er Broder. Dette Menneske tilhører mig, og jeg vil opsøge ham."

Marie tilbragte en frygtelig Nat. Næste Morgen laa der paa Bordet i Dagligstuen et Brev, der underrettede hende om, at Broderen samme Nat var afreist til England. Han meddelte hende ogsaa, at han for at bortvende enhver Mistanke vilde lægge Veien over Tours

og underrette sine geistlige Foresatte om, at en uopsættelig Forretning tvang ham til paa nogen Tid at gaae til Paris.

Det var en lang og kummerlig Reise. Præsten i Montils havde aldrig tænkt paa at spare eller lægge Penge op. Hans Indtægter vare smaa, hans Sognefolk fattige, og han var vant til at tage Lidt ind og give Meget ud. Hertil kom, at han ikke turde lade Marie tilbage uden at sørge for, at hun ikke skulde mangle. Alt, hvad han kunde skrabe sammen, deelte han derfor i to ligestore Parter, og uden at tænke paa, hvilke Farer og Savn han udsatte sig for, gav han sig paa Reisen ved Daggry. Han gaaer den hele Vei paa sin Fod, søger Nattely i Præstegaardene og kommer til Calais.

Endelig er han i London, dette uhyre London, som han aldrig har seet for. I Paris har man givet ham et Anbefalingsbrev til et katholsk Hospitium, der tilhører Søstrene af St. Vincent de Paul, og det søger han hen til. Det er et fattigt lille Huus, hvori der opholder sig tre gamle Fruentimmer, som Revolutionen her har bragt til at glemme deres Fædreland; men de have været sande Engle for deres emigrerede Landsmænd og for Fangerne paa de engelske Pontoner, og deres Navne velsignes i hele det fattige Kvarteer af Mangfoldige, som de have gjort vel imod uden Hensyn til deres Nationalitet eller Troesbekjendelse.

De modtoge Abbé Andreau paa det kjærligste, og

allerede Dagen efter søgte han hen til Lord Saintons Palais. Det var en ny Skuffelse. Lord Sainton, William Bifelds Fader, tilbragte Vinteren paa sit Gods i Northumberland — og den gode Præst maa igjen begive sig paa Reisen.

Langt om længe staaer han nu udenfor et af disse prægtige gamle Slotte fra Henrik den Ottendes Tid, hvoraf der her findes flere. Han henvender sig til en guldskrammereret Lakai og spørger efter Lord Sainton.

„Hs. Herlighed," svarer Lakaien, „kommer om et Øieblik igjennem denne Gaard. Hvis han lægger Mærke til Dem, kan De tiltale ham. Vent saalænge!"

Præsten venter over en Time i Kulde og Taage. Endelig kommer Lord Sainton med et heelt Følge af Jægere omkring sig. Det er en kraftig gammel Mand med en stærk Legemsbygning og et overmodigt Physionomi. Han er en af disse engelske Adelsmænd, som naar de trave igjennem deres Skove med Jagtpidsken i Haanden og en Meute omkring sig, troe sig ligesaa gode som Vorherre selv — eller dog næsten. Han talte i en høirøstet Tone om Jagt og Politik med sine Omgivelser.

Ved Synet af dette larmende Selskab begynder Præsten at vakle og tabe Modet. Han er dog glad over, at han ikke seer William Bifeld i dette Selskab. I det samme passerer Lorden forbi og seer paa ham med et haanligt Blik. „Hvem er det," siger han, „der har vovet at trænge sig herind?"

Abbé Andreau nærmer sig frygtsomt. „Jeg kommer fra Frankrig," stammede han, „i et vigtigt Anliggende, der angaaer William Bifeld."

„Min Søn er ikke her. Han har travlt med sit foreſtaaende Bryllup."

„Tør jeg da i hans Fraværelse udbede mig en Samtale med Dem, Mylord, for at forklare Dem, hvorfor jeg har forladt min Præſtegaard, og er kommen hid."

„De er katholſk Præſt? I Gammelengland har vi, til Trods for O'Connell, ikke meget tilovers for Papiſterne. Jeg har nu Forretninger, men naar jeg har ſørget for mine Hunde, ſkal jeg være til Deres Tjeneſte, ſkjøndt jeg ikke ſkjøtter meget om at blande mig i min Søns Anliggender."

Lord Sainton gaaer videre uden at hilſe. Et Kvarteerstid efter kommer en Tjener for at afhente Abbé Andreau, der var bleven ſtaaende ubevægelig paa den ſamme Plet. Han bliver ført gjennem en Række pragtfulde Værelſer til Lord Saintons Cabinet.

„De ønſker at tale med mig," ſagde denne i en hovmodig Tone. „Hvad kan jeg gjøre for Dem."

„Mylord," ſvarer Abbéen, der endnu er blændet af al denne Luxus. „Det er til Dem ſom Fader, at jeg i dette Øieblik betroer mig. Jeg har en eneſte Søſter, ſom jeg elſker over Alt i Verden. William Bifeld blev Eier af Godſet Montils; han kom til mig ſom en Ven, en Collega, og jeg ſtolede blindt paa hans Retſkaffen-

hed. Men jeg har maattet bøde haardt for min Godtroenhed. Deres Søn har bedraget min Søster og misbrugt hendes Uerfarenhed."

„Ja, han er istand til meget mere end det, den Krabat!" raabte Lord Sainton leende.

„Men han har bedraget hende under de helligste Løfter og Eder."

„Deri har han havt Uret," vedblev Lorden i den samme spottende Tone, „stor Uret. For at gjøre sig elsket af Damerne har Familien Sainton aldrig behøvet at tage sin Tilflugt til disse Midler, som Skik og Brug giver en Slags Hjemmel, men som jeg — i min Egenskab af Familiens Hoved — maa fordomme."

„Mylord," vedbliver Abbéen med større Fasthed, „jeg gjentager for Dem, at Deres Søn har krænket Gjæstevenskabets hellige Love, og at han har forført et stakkels Barn ved sine Eder og Løfter. De er Familiefader og kan ikke tie stille til en Opførsel, der engang i Tiden kan bringe Sorg og Forbandelse over Deres hvide Haar?"

„Hvis De er kommen herover for at prædike for mig, saa beklager jeg Dem, Hr. Pastor; thi jeg er en Englænder af den gamle Skole, og jeg holder ikke af andre Prædikanter end vore egne."

„Jeg troer dog, Mylord, at det Sprog, jeg taler, maa forstaaes af Alle. Jeg kommer hverken for at prædike eller omvende, men det er en Broder, der klager

sin Sorg for Dem, en Christen, der beder Dem om at være billig og retfærdig."

„Retfærdig? hvad forstaaer De derved?"

„Mr. Bifeld er Præst, men hans Lands Love tillade ham at gifte sig."

„Og De troer virkelig, at min Søn kan give sit Navn til en Person, som Ingen kjender, og at jeg, Lord Sainton, Pair af Storbrittanien, skulde samtykke i en saa latterlig Forbindelse! Min Søn gifter sig i disse Dage med en Datter af Biskoppen af Exeter, og det er den høiærværdige Herres Tanke om kort Tid at trække sig tilbage fra sin høie geistlige Værdighed til Fordeel for sin Svigerson. Jeg har faaet det arrangeret saaledes for at sikre min Søn den Stilling i Verden, der tilkommer hans Navn og hans Rang."

„De er en meget forsynlig Mand, Mylord," sagde Præsten fra Montils, hvem Blodet begyndte at stige til Hovedet, „og hvis Deres Søn ikke havde forført min Søster, skulde jeg ikke have det mindste at indvende imod Deres Arrangement. Men nu spørger jeg Dem endnu engang, om De virkelig vil negte et ulykkeligt ungt Barn den Retfærdighed, hun burde kunne finde hos Dem baade som Fader og Mand af Ære."

„De er forrykt!"

„Forrykt, fordi jeg appellerer til Deres Ære!" raabte Præsten ude af sig selv. „Mit Kald forbyder mig at tage mig selv tilrette, og dog føler jeg i dette

Øieblik, at det kun er Deres hvide Haar, der afholder mig fra at revse Dem for Deres Uforskammethed."

Ved disse Ord gik Lord Sainton rask hen til Kaminen og trak i en Klokkestreng. Til den indtrædende Tjener sagde han med en paafaldende Nolighed:

„John, før den Herre der ud af Porten og giv Ordre til, at han aldrig kommer her mere. Vi have nok i vore egne Tiggere og behøve ikke at befatte os med fremmede."

Den stakkels Abbé Andreau gik bort med Sorg og Fortvivlelse i Hjertet. Alle hans Anstrengelser vare spildte, og der var intet Andet tilbage for ham end at gjøre et Forsøg hos William Bifeld eller vente paa, at Forsynet vilde bringe ham en uventet Hjælp. Han vendte bedrøvet og modløs tilbage til London, hvor man havde forsikret ham, at William Bifeld opholdt sig for Øieblikket.

Han sad oppe paa sit lille Kammer i Hospitiet St. Vincent de Paul, da den ene af de tre Søstre, der forestod det, traadte ind til ham.

„Nogle Dage efter Deres Afreise til Northumberland," sagde hun til ham, „blev en Fremmed bragt farligt saaret herind i Huset. Han er med hver Dag bleven slettere. Alt lader os formode, at han er Katholik, thi en af vore Søstre har i hans Klæder fundet en Rosenkrands. Han kan dø hvert Øieblik — anseer De det ikke for rigtigt at bringe ham Kirkens Trøst?"

Abbé Andreau reiste sig strax og fulgte med hende; et Minut efter stod han ved den Døendes Seng.

Aldrig saasnart fik denne Øie paa den Geistlige, før han søgte at reise sig op og række ham Haanden. I dette Øieblik glemmer Abbé Andreau sin egen Sorg og Alt, hvad der knytter sig dertil. Hans hellige Kald river ham hen: han trøster og opmuntrer, han indgyder Haab og Tro, og da han seer, at de ophøiede Sandheder ogsaa her gjøre deres Virkning, udbryder han: „Hvis Du kan, min Søn, saa skrift nu for mig som Herrens Tjener, hvad der tynger paa dit Hjerte; thi det Øieblik, da Du skal fremtræde for hans Domstol, er nær."

Aldrig saasnart har den Døende med en svag og zittrende Stemme betroet sin Sjæls Hemmeligheder til Præsten, før han øiensynlig gjør Vold paa sig selv for i sin sidste Stund at samle sine Tanker. Det lykkes ham, og han hvisker nu med en Stemme, der bestandig bliver svagere: „Det er ikke længer til Præsten, jeg henvender mig, det er til Mennesket. Den Hemmelighed, jeg vil betroe Dem, tør ikke begraves i Skriftestolen. Jeg er kommen her til London, for at nedkalde Lovens Straf over en Forbryder, men han er kommen mig i Forkjøbet, og det er ham, der har myrdet mig. Gud har sendt mig Dem, for at hans Misgjerninger ikke skulle blive ustraffede. Disse Papirer ville sige Dem Alt, hvad De behøver at vide, og hvad De har at gjøre fremdeles."

Den Døende rakte med rystende Haand Præsten en

Brevtaske. Denne Anstrengelse havde udtømt hans sidste Kraft, og faa Minuter efter var han ikke mere.

Præsten fra Montels tilbragte hele Natten ved den Dødes Leie. Da han havde bedt for hans Sjæls Frelse, kom han til at tænke paa det Hverv, der var overdraget ham af den Døde. Han aabnede Brevtasken og gav sig til at blade i Papirerne, som den indeholdt. Efterhaanden begyndte de at fængsle hans Opmærksomhed, og vi skulle nu i faa Linier gjengive den blodige Historie, som de fortalte.

Den Mand, ved hvis Dødsleie Præsten her sad, havde i 1834 været Gjæstgiver i Suza. En Dag kom der to Englændere til Værtshuset i en Postchaise, og Dagen efter gik de Begge op i Bjergene under Paaskud af at gaae paa Gemsejagt. Af disse to Englændere kom kun den Ene tilbage til Vertshuset efter nogle Timers Fraværelse. Han forlangte Postheste og reiste strax, idet han fortalte, at hans Ven var bleven træt og ventede ham paa den næste Station. Ingen faldt paa at tvivle om Rigtigheden af dette Udsagn, og han reiste.

Da Postillonen kom tilbage, hørte man, at den anden Englænder ikke havde været paa Stationen, og at hans Ven ikke engang havde spurgt om ham. Ja, denne var endogsaa strax reist bort, tilføiede Postillonen, uden at synes bekymret over, at han ikke var der, og uden engang at forlange, at man skulde anstille nogen Efterspørgelse. Dette vakte Gjæstgiverens Mistanke. Imidlertid vilde han ikke betroe sig til Nogen, men endnu

samme Dag begyndte han at søge efter den Forsvundne. Han kunde omtrent slutte sig til, hvilken Retning de havde taget, thi Ingen af dem kjendte Lokaliteterne. Han fulgte da Bjergstierne og søgte med Øiet at trænge ind i enhver Revne eller Dybde; men ingensteds var der det mindste Spor af, at nogen Forbrydelse var begaaet her. Endelig naaer han op paa Toppen af en høi Skrænt, som nogle Fodtrin i Sneen synes at føre op til. Han følger efter, og hans Instinkt bedrager ham ikke. Han seer den Fremmede ligge nedstyrtet og knust dybt nede i et Klippesvælg.

Den brave Gjæstgiver bliver ikke staaende derved. Han veed nu, at Mordet er fuldbragt, men han vil have Beviser at støtte sig til. Han vover sig ned i Svælget og undersøger Liget. Den Dræbte har endnu Flinten om Skuldren, men Hovedet er knust i Faldet. Han gjennemsøger den Dræbtes Klæder, han tager hans Uhr og Brevtaske med sig, og uden at han endnu tydeligt kan gjøre Rede for, hvorledes det skal lykkes ham at overgive Forbryderen i Øvrighedens Hænder, vender han hjem til sin Bolig og tilbringer hele Natten med at gjennemlæse de Papirer, som den Dræbte havde havt hos sig.

Disse Papirer vare næsten alle skrevne paa Engelsk. Han kan Sproget, og det lykkes ham at arbeide sig igjennem dem, men de give ham ikke nogen tilstrækkelig Underretning hverken om Ophavsmanden til Forbrydelsen eller om Offeret. Kun finder han i et hemmeligt Rum

i Brevtaſken to Mandsportraiter, hvis Træk ikke lade nogen Tvivl tilbage om, at han her har baade Morderen og den Myrdede for ſig.

Hvilke vare da de Bevæggrunde, der kunde have foranlediget denne Misgjerning? Det var umuligt at ſee, om det var Had, Hevngjerrighed eller Rovbegjerlighed, der havde været Motivet.

Gjæſtgiveren i Suza gjorde imidlertid den behorige Anmeldelſe hos Dorigheden paa Stedet. Forbrydelſen var aabenbar, men hvorledes ſkulde den blive ſtraffet? Lovens Haandlangere vare ſlove og uvirkſomme, og man ſiger ikke for Intet, at „Retten har langſomme Been." Det varede ikke længe, ſaa var Forbrydelſen halvt gaaet i Glemmebogen, og Ingen tænkte mere paa at faae den opdaget. Kun Gjæſtgiveren glemte den ikke. For at indpræge ſig det Hele endnu noiere, fremſtillede han hele Begivenheden ſkriftlig i alle ſine Details og underteg-nede den med ſit Navn: Carlo Maca. Til de ovrige Affloringer kom der endnu et Viſitkort, ſom blev fundet i Brevtaſken, og hvorpaa der ſtod det ſamme Navn, der fandtes ſom Adreſſe paa alle Brevene. Der ſtod „Sir David Deacon", og det var altſaa ham, ſom Carlo Maca anſaae for det ulykkelige Offer.

Abbé Andreau læſte denne Hiſtorie næſten uden Intereſſe. Der var jo en anden, ſom langt mere beſkjæftigede hans Tanker og angik ham ulige nærmere. Imidlertid lagde han alle Papirerne igjen ind i Brevtaſken, hvor han maaſkee reent vilde have glemt dem, hvis han

ikke, ved at lukke Brevtaſken, var kommen til at trykke paa en Fjeder, hvorved de to Mandsportraiter kom frem, ſom Carlo Maca omtaler i ſin Beretning. Han vil ikke troe ſine Øine, han ſeer paa dem med Forbauſelſe og Skræk: den Perſon, hvem Carlo Maca anklager ſom Morderen, er William Bifeld.

Gjæſtgiveren havde ſagt i ſin ſidſte Time, at han var bleven dræbt af den Mand, han vilde angive. Han kjendte altſaa hans Navn, og denne Mand vidſte, at Carlo Maca ikke vilde lade hans Forbrydelſe uſtraffet. I denne Labyrinth er der ingen Udgang, og han tilbringer hele Natten i Angſt og Uvished. Ved Daggry anmelder han lovformeligt Carlo Macas Død og forlader Hoſpitiet uden at tage nogen Beſlutning. Han gaaer længe omkring i Londons Gader paa Lykke og Fromme, og — med Hovedet brændende af Feber — tænker han paa, hvorledes han i den uendelige By ſkal udfinde William Bifeld. Ved at gaae igjennem Weſt-End ſeer han tilfældigt et Navn, der bringer ham til at ſtandſe af Overraſkelſe. „Biſkoppen af Exeters Hotel" læſer han med Guldbogſtaver paa en ſort Marmorplade.

„Biſkoppen af Exeter!" tænker han. „Lord Sainton har ſagt mig, at William Bilfeld ſkal ægte hans Datter; her maa jeg kunne faae Oplysning om, hvor han er at træffe. Lad os gaae inderfor!"

Præſten fra Montils faaer den Oplysning, han ønſker, og kort efter ſtaaer han udenfor William Bifelds Dør. Denne har Selſkab. Han har ſamlet en lar-

mende Kreds af unge Mennesker omkring sig — Aspiranter ligesom han selv til rige Partier og indbringende Præbender. Iblandt dem tager han Afsked med sin Ungdom og sit Ungkarleliv, idet han i de mest udsøgte Vine søger at drukne sine Erindringer. Idet Abbé Andreaus Navn bliver kastet ind i denne Kreds, reiser William Bifeld sig vaklende fra Bordet.

„Mine Herrer!" udbryder han, „da jeg for lidt siden fortalte Dem mine sidste Bedrifter, vilde De ikke rigtigt troe mig. Nu vel, jeg skal strax give Dem Troen i Hænderne, thi Tilfældet bringer mig netop nu min Collega fra Touraine. De husker jo Allesammen, at det var med hans Søster, jeg havde mit sidste Eventyr. Jeg tog en lille Due fra en Kirke, der rivaliserer med vor, og jeg skulde derfor mene, at den anglikanske Kirke er i en virkelig Gjeld til mig."

Alle hans Gjæster reise sig op, tiljuble ham Bifald og vente med Utaalmodighed paa Udfaldet af denne Scene. Abbé Andreau træder alvorligt ind imellem disse larmende unge Mennesker, til hvem det engelske Aristokrati knytter sit Fremtidshaab, og uden at bryde sig om den overmodige Nysgjerrighed, hvormed man betragter ham, gaaer han frem midt iblandt dem.

„William Bifeld," sagde han med en Stemme, der gjorde flere af de unge Mennesker pludselig ædrue, „De ventede mig uden Tvivl ikke, men jeg bringer en Gjæst med mig, som De sagtens venter endnu mindre."

„Hans Søster! hans Søster!" afbrød Bifeld ham.

„Bravo! det kalder jeg en skikkelig Collega! . . . Mine Herrer, lader os Alle gaae ned og tage imod den smukke Marie!"

Dette Indfald blev modtaget med Hurraraab, men Abbé Andreau ænder ikke disse Raab; han gaaer lige hen til William Bifeld, lægger sin høire Haand tungt paa hans Skulder og viser ham det Visitkort, som Carlo Maca har fundet i Sir David Deacons Brevtaske.

„Læs!" siger han i en Tone, der ikke taaler nogen Modsigelse, „læs Navnet paa den Gjæst, jeg bringer med mig, og gaa saa ud og tag imod ham, hvis De har Lyst dertil."

Bifeld kaster et Blik paa Kortet og styrter bevidstløs om paa Gulvet. Man flokker sig omkring ham for at hjælpe ham og bringe ham til sig selv. Da det omsider lykkes, vedbliver Abbéen: „Det lader til, at denne Fest dog er forstyrret. Jeg haaber derfor, at Mr. Bifeld vil bede Dem, mine Herrer, om at lade os et Øieblik alene."

„Ja gaa, gaa!" stammer Mr. Bilfeld, hvis Pande er badet i Sved.

Da Abbéen bliver alene med ham i den Spisesal, hvis Bord endnu bugner af Vin og Retter fra begge Hemisphærer, siger han til ham:

„Hvorfor bliver De bleg? hvorfor skjælver De ved blot at see dette Navn?"

Efter et Øieblik's Pause tvinger William sig til at svare: „Sir David Deacon var min allerbedste

Ven, og jeg mistede ham paa en saa sørgelig Maade, at det er intet Under, om Tanken derom afficerer mig."

„Han var Deres Ven, Mr. Bifeld? Saa undrer det mig slet ikke, at han er bleven myrdet."

„Hvad siger De?" raabte Englænderen, som om han blev stukken af en Slange.

„Jeg anklager Ingen. Jeg omtaler kun et Factum, som jeg har Beviserne for ihænde."

„Hvad for Beviser taler De om? Jeg forstaaer Dem ikke."

„Her er ikke nogen ung Pige at forføre eller nogen Ven at bedrage. Inden jeg angiver Forbrydelsen for Retten, kan jeg gjerne tale med Dem om det Mord, der er blevet begaaet oppe paa Alperne."

Bifeld har lidt efter lidt faaet sin Fatning tilbage. Han indseer, at denne Samtale er vigtig og kan føre til Alt. Han søger at finde paa Udflugter, men Abbé Andreau har allerede gjennemskuet ham.

„De har jo," siger han, „havt Tid til at fatte Dem, og jeg kan altsaa nu henvende mig til en Mand, der kan høre paa mig med Roligheb. Jeg anklager Dem altsaa for Gud, inden jeg anklager Dem for Retten. Inat er en Fremmed, en Gjæstgiver fra Suza, død her i Byen i et Hospital; han er bleven snigmyrdet, men Forsynet har ført mig til hans Dødsleie, og jeg har hørt hans Skriftemaal, inden han opgav Aanden."

„Og det vover De at aabenbare! De, som har gjort Eb paa Intet at forraade!"

„Jeg takker Dem, fordi De vil lære mig mine Pligter at kjende, Mr. Bifeld. Jeg kjender dem imidlertid godt og agter at opfylde dem alle; og det er ogsaa af den Grund, at jeg kommer til Dem. Den Fremmede, der døde inat, har ikke kunnet meddele mig hele sin Hemmelighed, men han har efterladt mig vigtige Papirer, der constatere den Forbrydelse, som er begaaet oppe paa Alperne. Det er mig, det er Maries Broder, hvem Hevnen er overdraget."

„Og hvad vedkommer alt dette mig?" svarer William Bifeld med paatagen Raskhed.

„Intet for det Første! Men der er forbundet afskyelige Omstændigheder med Sir David Deacons Død, som Retten vil stræbe at bringe Lys i. De var med den Ulykkelige i samme Postvogn; De gik op med ham i Bjergene og kom nogle Timer efter alene tilbage. De tog bort fra Suza og sagde, at Deres Ven ventede Dem paa den næste Station, men der var han ikke, og De brød Dem ikke om at vente paa ham — ikke engang paa Skromt."

„Og hvem siger, at jeg har været paa disse Steder? Det er en lumpen Bagvaskelse, og jeg benegter det paa det høitideligste."

„Min Søster kan godtgjøre, Mr. Bifeld, hvormegen Lid man kan sætte til Deres høitidelige Eder. Lad os da ikke beskjæftige os med saadanne Bagateller nu, da Øieblikkene ere kostbare. Efter al menneskelig Sandsynlighed skulde denne Forbrydelse for evig være

begraven i et Bjergfvælg oppe paa Alperne. Det troede De, men Gud vilde det anderledes. Beviserne er der."

„Hvor? lad mig see dem!" raabte Bilfeld.

„Endnu har jeg ikke dem alle; men jeg har det vigtigste: det er Sir David Deacons og William Bilfelds Portraiter. Carlo Maca har skriftlig bevidnet, at det ene er et Portrait af Morderen, det andet af Offeret. Sir David Deacon er død, men William Bilfeld lever — det er altsaa Dem, der er Morderen."

„Løgner! Bedrager!" raabte William Bilfeld ude af sig selv af Raseri.

„De veed meget godt, at jeg hverken er det Ene eller det Andet. Jeg har henvendt mig til Lord Sainton, men han har stødt mig fra sig med Haan og Foragt, ligesom De i dette Øieblik. Jeg har altsaa slet ingen Forpligtelse imod Nogen af dem."

„Hvad vil Du da? hvad forlanger Du?"

„Intet. Ikke engang at De skal holde Deres Løfter til min Søster. Hvad enten hun har været skyldig eller ikke, saa maa det blive derved."

„Kan Guld afgjøre, hvad der er imellem os, saa sig det!"

„Hvormeget bød De Carlo Maca, inden De lod ham myrde?"

„Carlo Maca er død — lad ham ligge i Fred i sin Grav, og lad os forsøge, om vi kunne tale os tilrette! Altsaa — skjøndt jeg er uskyldig i den Forbrydelse, De anklager mig for, er det mig om at gjøre at

kvæle enhver Mistanke i Fødselen. Den blotte Formodning, at jeg kunde være skyldig, kunde tilintetgjøre baade min og min Families Fremtid. Siig mig derfor reent ud, hvad agter De at gjøre?"

„Jeg vil i Samfundets Navn forlange Retfærdighed. Sir David Deacon har Familie og Venner, og De har hverken dræbt ham af Had eller Hevngjerrighed. Hans Familie vil komme mig til Hjælp, og det vil lykkes vore forenede Bestræbelser at blotte Dem og bringe Lys i dette Mørke."

William Bifeld foer tilbage af Skræk. „Nei, det vil De ikke gjøre!" raabte han truende. „Det vover De ikke at gjøre!"

„Jeg har været saa forsigtig at tage mine Forholdsregler, inden jeg gik herhen. Hvis jeg ikke iaften vender tilbage til det Huus, der har ydet mig Tilflugt, saa ville Carlo Macas Papirer imorgen være i Justitsens Hænder, og De vil selv blive anklaget for et nyt Attentat."

„Hør mig! Jeg har begaaet en Feil, der har bragt Dem til Fortvivlelse. Jeg bebreider mig den haardt, og hvis Marie var her, vilde jeg paa mine Knæe bede hende om Forladelse for den. Hun, der er saa god, vilde ikke synes om, at De hævner Dem paa den Maade. Nu vel! sæt, at Sir Deacon ikke ved sin egen Uforsigtighed er styrtet ned imellem Bjergene, vilde De da virkelig vove at anklage mig, og vilde De ikke frygte

for at styrte en Uskyldig i Ulykke og at tilintetgjøre en heel Familie?"

„Har De anstillet saadanne Betragtninger, da De listede Dem ind i mit Venskab for at forføre min Søster? Lovene ere magtesløse ligeover for saadan en Forbrydelse. Jeg har nu vendt mig til Forsynet, og det har svaret mig: „Sir David Deacons Blod skal hevne Marie og gjengive hende hendes Ære."

Med disse Ord gik Præsten, og Bifeld blev staaende som fastnaglet. Efter nogen Overveielse indsaae han, at han kun havde en eneste Udvei, hvis han vilde afværge det truende Slag. Han vilde tage lige til Northumberland og sætte sin Fader ind i sin Stilling, da i det samme et Bud fra Lord Sainton underrettede ham om, at han var kaldt til London af Ministeriet, der trængte til hans Stemme i en Bill, hvoraf Cabinettets Bestaaen var afhængig. Han skyndte sig øieblikkelig hen til Lorden.

„Fader," sagde han til ham, „jeg er fortabt, og Deres Navn er vanæret."

„Hvad skal det sige?" spurgte denne. „Har Biskoppen af Exeter negtet Dig sin Datter? eller har Du været ubesindig nok til at give efter for den forrykte Præst, som fornylig besøgte mig i Northumberland?"

„Gid jeg havde gjort det og var bleven i Touraine! Saa havde jeg undgaaet den Ulykke, der nu stormer ind over os."

„Hvad er det for en Ulykke? Du seer vild og forstyrret ud . . . Men saa tal dog!"

„Hvad skal jeg sige? Imorgen vil De erfare, at Deres Søn, William Bifeld, har for et Par Aar siden dræbt sin Ven David Deacon ved at styrte ham ned i en Afgrund. Det er den forrykte Præst, De taler om, der vil anklage mig for denne Forbrydelse."

„Men det er jo en Løgn, en Bagvaskelse, som Du vil slaae til Jorden, inden Sagen kommer for en Jury."

„Nei, thi jeg er den Skyldige."

„Den Skyldige! og det siger Du til din Fader."

„Ja jeg er den Skyldige, og det nytter kun lidt, at jeg vil kæmpe mod en Skæbne, der er stærkere end jeg. De kjender Deacon og det Venskab, der forbandt os. Paa vor Reise til Italien blev jeg greben af et sandt Spilleraseri. Jeg spillede saagodtsom hele min Formue bort. David Deacon, der længe havde havt den Plan at etablere sig paa Continentet, førte den største Deel af sin med sig i en Brevtaske. Min Lidenskab gjorde mig blind; jeg kunde ikke modstaae Fristelsen til paa eengang at komme ud af alle mine Forlegenheder, og paa en Udflugt mellem Bjergene . . ."

„Ti! Du er ikke mere min Søn!" raabte Lorden fortvivlet.

„Derom er der ikke Tale. Det gjælder om Deres, om min, om hele vor Slægts Ære. Hør mig derfor til Enden!" og han fortalte nu uden Omsvøb, hvad vi allerede kjende.

„Men det er jo forfærdeligt, det er jo oprørende Alt, hvad Du der har fortalt mig!“ sagde Lorden, og Taarerne rullede ned ad hans rynkede Kinder.

„Det veed jeg; men enten De nu vil frelse mig eller tilintetgjøre mig, saa beder jeg Dem om en eneste Gunst.“

„Og hvad er det?“ spurgte han.

„Jeg har tidt maattet erkjende, at Abbé Andreau er en brav og hjertensgod Mand. Prøv paa, om De kan faae ham til at tie! Prøv paa, om De kan forhindre den Skandale, der truer os Alle. Vil De?“

„Jeg skal forsøge det; thi jeg indseer selv, at det er det Eneste, der kan frelse os.“

En halv Time efter holdt Lord Saintons Vogn udenfor det fattige Hospitium, hvori Abbé Andreau havde faaet Huusly.

Lord Sainton er ikke længer hoomodig og affærdigende, som da den skikkelige Landsbypræst første Gang saae ham. Han gaaer frygtsomt og med Taarer hen til den Mand, der ved Forsynets Styrelse har hans og hans Families Skjæbne i sin Haand.

„Hr. Abbé,“ siger han til ham, „der gives Omslag i de menneskelige Skjæbner, der ikke kunne overraske en Mand som Dem. Jeg har meget at bebreide mig ligeover for Dem, og inden jeg gaaer videre, beder jeg Dem af Hjertet om Forladelse.“

Abbé Andreau veed meget godt, hvad der er Grunden til denne pludselige Ydmyghed, men han ryster paa

Hovedet med et velvilligt Smiil, der giver Lorden Mod til at vedblive:

„Jeg beder Dem at høre paa mig med Roligheb. De har Ret til at være fortørnet paa os, og De har Magt til at tilintetgjøre os — vil De da benytte Dem deraf?"

„Har Mr. Bifeld fortalt sin Fader Alting?"

„Ja," svarede Oldingen og saae sønderknust ned for sig. „Jeg veed, at jeg og min Familie er givet i Deres Haand."

„Ligesom jeg og min Søster var givet i Deres Sons Haand. Og hvad gjorde han? Han bragte Sorg og Fortvivlelse i mit fredelige Hjem, og han kan ikke gjøre godt igjen, hvad han forbrød, thi jeg kan jo ikke gifte min Søster med en Morder. Hvad forlanger De da, Mylord?"

„At De vil tie."

„Det er umuligt, Mylord, ikke fordi De har fornærmet mig, thi efter min Charakteer skulde det snarere bestemme mig til at opfylde Deres Ønske; men foruden den Christenkjærlighed, som Evangeliet paalægger os som Lov, paalægger Samfundet os andre Pligter. Dem maa jeg opfylde strengt, thi jeg fordrer strengt, at de skal opfyldes af Andre."

„Er det Deres sidste Ord til mig?" spurgte Lorden. „Saa er der ikke Andet for mig at gjøre end at skjule min Skam for hele Verden og døe i en Afkrog."

„Det vilde jeg nødigt," sagde Abbé Andreau bevæget.

„Men De har ikke et trøstende Ord til mig?"

„Ikke nu! . . . . ikke i dette Øieblik," svarede Abbéen, der følte sig rystet ved at see den gamle Mands Sorg. „Men jeg skal komme til Dem imorgen, Mylord, og hvis jeg skimter en Udvei til at opfylde Deres Ønske uden at krænke den guddommelige og menneskelige Retfærdighed, saa skal jeg gjøre det. Altsaa farvel til imorgen!"

„Og De lover mig indtil da ikke at sige et Ord?"

„Det sværger jeg Dem til."

William Bifeld ventede i den dødeligste Angst paa Udfaldet af denne Sammenkomst. Da Lorden kom hjem, ilte han ham utaalmodigt imøde, men denne stødte ham fra sig med Strenghed. „Imorgen," sagde han, „vil Abbé Andreau affige vor Dom. Bed til Gud, at han vil være mildere og mere overbærende imod Dig, end jeg er, thi mig indgyder Du fra nu af kun Rædsel og Foragt."

Det var efter en haard Kamp, efter Bøn og Paakaldelse, at Abbé Andreau næste Morgen begav sig til Lord Saintons Hotel; men hans Beslutning var fattet. Han saae mørk og alvorlig ud, og hans blege Ansigt vidnede om, hvad denne Beslutning havde kostet ham.

Lord Sainton foer sammen, da han saae ham, og hans Læber bævede, da han spurgte ham om, hvad han turde haabe.

„I min Søsters Navn," svarede Abbéen alvorlig, „tilgiver jeg Deres Søn. I min Religions Navn op-

giver jeg enhver Tanke om Hevn. Mr. William Bifeld har intet Andet at frygte end sin Samvittighed og dens Kvaler."

„Jeg velsigner Dem, saalænge jeg lever," raabte den gamle Mand og greb begge hans Hænder, idet Taarerne styrtede ham ud af Øinene.

„Jeg knytter dertil kun een Betingelse," tilføiede Præsten. „I Erkjendelsen af sin Synd skal William Bifeld nedlægge sit geistlige Embede og opgive ethvert Haab om at vinde Æresposter i Kirken. Det er en Fordring til ham, som jeg hverken kan eller tør frafalde."

„Og den skal blive opfyldt, det indestaaer jeg Dem for!" sagde Lorden.

„Saa har jeg kun een Pligt at opfylde endnu: jeg har en Søster at trøste. Jeg vender tilbage til Montils for at bede og græde med hende."

Tartuferiet.

Et utrykt Brev fra J. L. Heiberg.

Af

H. P. Holst.

Ved at søge efter nogle forlagte Papirer faldt for kort siden et interessant Brev fra Heiberg mig i Hænderne. Det er dateret den 23de Januar 1857 og handler om et dramatisk Arbeide, som jeg i de første Dage af Januar samme Aar havde indsendt til det kgl. Theater.

I November 1856 saae jeg nemlig paa Vaudeville-Theatret i Paris et nyt Stykke blive opført, der interesserede mig overordentligt; det var „les faux bonshommes", som senere blev opført paa den danske Scene under Navn af: Skikkelige Folk. Hvad der fængslede mig ved dette Stykke var ikke blot den Omstændighed, at det dannede en velgjørende Modsætning til hele den materialistiske Retning, der allerede dengang overspømmede de franske Theatre, og som senere har stiftet saamegen

Skade og Ulykke, men det var tillige skrevet med en naalmindelig Kunst og besad flere af den gamle Komedies udmærkede Egenskaber end noget andet mig bekjendt nyere Arbeide. Det var min Dom om det dengang, og jeg har ikke havt Grund til at forandre den siden. Da jeg vilde tilbringe flere Uger i Paris, besluttede jeg strax at anvende Morgentimerne paa at oversætte det. Jeg gav mig ifærd med det, og det med en saa brændende Iver, at jeg nær var brændt op med det samme. En tidlig Morgenstund, da jeg sad og skrev og røg Cigar, slog nemlig Luerne pludselig op over Hovedet paa mig. Jeg havde ikke lagt Mærke til, at jeg havde kastet en brændende Svovlstikke i Spyttebakken, der — som saa ofte i franske Privathuse — ikke var fyldt med Sand, men med Høvlspaaner!

I Slutningen af December bragte jeg Stykket hjem med mig i Oversættelse og indleverede det til Theatret. Dengang hed det imidlertid ikke „Skikkelige Folk", men „De moderne Tartufer", og det er denne Titel, der har foranlediget det Heibergske Brev, som vi strax skulle høre. Forresten er det ikke umærkeligt, og det hører uden Tvivl med til det kgl. Theaters tidtomtalte Mysterier, at et Theaterstykke, der gjør stor Opsigt ved sin Fremkomst, der bliver hurtigt oversat, varmt anbefalet af Censor og øieblikkelig antaget, henligger *paa fjerde Aar*, inden det kommer til Opførelse. Det var maaskee *det*, der gav et Par unge Studenter Mod til at pibe af det efter Opførelsen. Det hjalp ikke, at Stykket

morede Publicum og flere Gange henrev det til Beundring; det hjalp ikke, at der var anvendt en ualmindelig Flid og Dygtighed paa at indstudere det og sætte det i Scenen, at det blev mesterligt spillet og gik med et sjeldent Liv og Ensemble; det hjalp ikke, at „Fædrelandet" protesterede mod dette „uforskammede Mindre„tals-Tyranni af to til tre Personer, som paatage sig „atter og atter at udpibe et Stykke, som det store Flee„tal af Publicum seer med berettiget Interesse" — det hjalp Altsammen ikke: de to eller tre unge Smagsdommere vedbleve at prostituere sig, og Stykket blev henlagt. — Det Heibergske Brev, der vil læses med Fornøielse baade af dem, der kjende og ikke kjende Stykket, lyder saaledes:

— — — „Inden jeg sender Deres Manuskript til Professor Dorph, vil jeg først henstille til Deres Overveielse, om det ikke vilde være rigtigst og i Stykkets egen Interesse at give det en anden Titel end den, som det nu bærer. Thi de Charakterer, som her fremstilles, ere hverken „moderne", eller „Tartufer"; det er kun sædvanlige Egoister, der søge ved et paataget Væsen at insinuere sig, hvor de troe, at det kan føre til deres egen Fordeel, og som selvfølgelig ikke skye Løgn og Forstillelse, naar de ville sætte Noget igjennem, kort sagt, saadanne Mennesker, som have været til i Mængde, saalænge Verden har staaet, og som alle komiske Digtere fra Arilds Tid have skildret. Det er kun intriguante

Egoister, uberørte af Nogetsomhelst, der kan benævnes Idee, og kun stikkende i den mest prosaiske Virkelighed. Men Tartuferiet indtager et høiere og intelligentere Trin i det Ondes Skala. En Tartufe knytter sig til en Idee og virker ved den. Han anerkjender dens Gyldighed og proklamerer samme for Verden, medens han selv i Stilhed handler imod den. Hykleriet er derfor at anse som Spidsen for al moralsk Fordærvelse, thi det benytter Det, som er det Helligste, til sine egne slette Formaal, hvorimod den spidsborgerlige Egoist og Bedrager ingenlunde hæver sig saa høit eller har Bevidsthed om sin egen Slethed. Tartuferiet henhører under det, som i gamle Religions-Læreboger kaldes Synd imod den Helligaand, der ikke kan forlades. Derfor tager Fanden heller ikke Don Juan, forend han har føiet Hykleriet til sine andre Forbrydelser.

En moderne Tartufe er en interessant Opgave, som endnu er forbeholdt et tilkommende Digterværk. Han kan søges paa det religieuse eller paa det politiske Gebeet og saaledes knytte sig enten til Religionens eller til Statens Idee. I de spidsborgerlige Hverdagsforhold kan der ikke vel findes Tartufer, men kun falske, underfundige og intriguante Egoister. Deels nu for ikke at foregribe en Benævnelse, som maaskee kan komme til charakteristisk at betegne et tilkommende Værk, deels for ikke ved det her foreliggende Arbeide at vække Forventninger, som ikke realiseres, troer jeg det retteste at give den franske Forfatters Lystspil en anden Titel. Jeg

kjender ikke Originalens Titel og kan derfor ikke vide, hvorvidt den kan følges. Mig forekommer det, at Stykket kunde hedde „Egoisterne" eller „De Løgnagtige", men Tillægsordet „moderne" kan under ingen Omstændigheder passe, thi de Lyder, som her skildres, ere som sagt saa gamle som Verden og skildrede til alle Tider. Det „Moderne" kunde her ikke søges i Andet end i den nyere Tids Selskabstone og Costume, men isaafald kunde ethvert Stykke, der foregaaer i Nutiden, faae det „Moderne" i sin Titel.

Saafremt De nu, Høistærede, skulde dele min ovenfor fremsatte Mening, vil jeg sende Dem Manuskriptet tilbage — forelobig — for at de mange Steder, hvor de moderne Tartufer ere nævnede kunne forandres i Overensstemmelse med den nye Titel.

Hvad forresten ikke Stykkets Titel, men Stykket selv angaaer, da er det vistnok en interessant Acquisition for Theatret, ogsaa af den Grund, at det er meget vanskeligt at spille, især med Hensyn til Ensemblet. Det staaer høit over, hvad jeg i lang Tid har seet af dramatisk Literatur, og der er Et og Andet deri, som endog maa kaldes nyt og originalt; men det er noget for bredt og kunde trænge til Forkortelser. Den tredie Act er mesterlig og uden Tvivl ogsaa den virksomste for Scenen.

Kjøbenhavn, den 25de Januar 1857.

Deres ærbødigst hengivne
J. L. Heiberg.

Literatur og Kunst.

Ved Tid og Leilighed, af Gottlieb Siesby. Blandt den danske Literaturs Autodidakter indtager Claudius Rosenhoff og G. Siesby en fremragende Plads. Af dem har den Førstnævnte et rigere, den Anden et mere udviklet Talent, men Begge have et velbegrundet Krav paa ikke at glemmes. At Siesbys Digte, som ogsaa Titelen antyder, for en stor Deel ere Leilighedsdigte, skal ikke forringe deres Betydning, thi „Leiligheden er Længslers Læge," siger Oehlenschlæger, og det gaaer tidt med Digteren ligesom med Helten, at Leiligheden maa til, for at de kunne udføre deres Bedrifter. Man behøver heller ikke at læse længe i denne Samling for at opdage, at Forfatteren er en Digternatur med aaben Sands og varm Følelse for hvad der er ædelt og godt. Alt, hvad der paa hans lange Vandring har glædet og henrevet ham, har ogsaa aflokket ham Sange —

„En Urne lig, der giver Klang
For hver en Skjærv, man i den kaster."

Vi skulle derfor heller ikke undersøge, om Samlingen er bleven for stor eller lille, men kun glæde os over, at den er der.

— Ved forskjellige Oversættelser er Opmærksomheden i den senere Tid bleven henledet paa den nyere tydske Literatur. Et nyt Vidnesbyrd om, at den indeholder endogsaa ualmindelig gode Arbeider, foreligger i den nylig udkomne Oversættelse af Friedrich Spielhagens store Roman „Hammer og Ambolt". Hvad der først og fremmest maa fore-

komme danske Læsere nyt og nalmindeligt ved denne Bog er, at Forfatteren samler en væsentlig Deel af dens Interesse om et af Tidens største og betydningsfuldeste Spørgsmaal. Vi ere ikke vante til saaledes at see Romanforfattere stille sig i den forreste Række for at oplyse de dunkle Punkter, der have viist sig paa Samfundets Horizont, og for at give Svar paa de store Spørgsmaal, som Tiden fremsætter i Angst og Uro. Spørgsmaalet gaaer her hverken ud paa mere eller mindre end en Erklæring om, hvorledes det gamle Samfund kan reorganiseres, ved hvilket Middel der atter kan bringes Fred og Ro og Orden ind i dets rystede Tilværelse. Og vil man have Svaret, som han giver, concentreret, kommer det til at lyde: „ved det frie, af Kjærligheden indviede Forarbeide af Alle for Alle.“ Ligevægten maa søges i en Ophævelse af det gamle Forhold, der har gjort een Part af Menneskene til Hammere, en anden til ulykkelige, plagede Ambolte for disse Hammere, den maa søges i en gjennemgribende Forstaaelse af alle menneskelige Interessers Solidaritet, og et paa denne Forstaaelse baseret Liv i Kjærlighed og gjensidig Forbrageelighed. Det er Digterens Løsning af den haardt strammede Knude. Man vil maaskee, naar man har gjort sig bekjendt med hans Værk, reise Indvendinger om, at denne Løsning er upraktisk, og at hans Drømmeverden bliver et reent Utopien. Men er det da Digterens Sag at give praktiske Henviisninger, og har han ikke Ret til at fremmane Utopier? Den Idee, som gaaer igjennem hans Bog, er varm og sund og stor, og naar dette er Tilfældet, turde det vel ogsaa nok hænde, at den trods al sin Upraktiskhed kunde vække og klare og derigjennem ogsaa blive frugtbringende for selve Virkeligheden. At Forfatteren i ethvert Tilfælde selv har staaet fuldstændig klar ligeoverfor sit Stof, behøver man ikke noget omfattende Kjendskab til hans Bog for at erfare. Den er fortalt med en Ro og en Modenhed, som er vel egnet til at stille alle dens poetiske Skjønheder i det mest virknings-

fulde Lys. Spielhagens Roman er lang, henved fine nihundrede Sider, og dog følger man ham Blad for Blad med Interesse; hans Fortællemaade har end ikke det mindste Stænk af Brede, men han kunde da i Virkeligheden heller ikke være bred, naar han i en enkelt Bog skulde kunne rumme saameget Godt, som der rummes i denne. For det Første opruller han en Samling Charakteertegninger, en Række Skildringer af Mennesker og Menneskeliv, der ikke alene ere klart gjennemførte, men tillige saa sande og levende, saa varmt og farvefuldt tegnede, som man kun kan vente at finde dem hos en Digter med virkelig skabende Evne. Denne rige Samling af digteriske Figurer have hver deres særegne Plads, spille hver deres forskjellige, betydningsfulde Rolle i denne Verden, i hvilken Fortællingen hensætter Læserne, og som med Hensyn til Udstrækning ganske vist kun indtager en ringe Part af den virkelige store Verden, men i hvilken man dog gjenfinder Størstedelen af de Kræfter, som bevæge denne. Naar man begynder Læsningen af Romanen har man strax en Forestilling om, at Forfatteren gaaer roligt og sikkert frem mod det Maal, til hvilket der skal naaes, og denne Ro, der hviler over Skildringen, forplanter sig uvilkaarligt ogsaa til Læseren; man læser Spielhagens Bog langsomt, man dvæler ved den malende Stiil, ved de aandfulde Dialoger, ved de skjønne Naturskildringer og den Natursymbolik, der navnlig i dens første Part spiller en saa fremragende Rolle, dvæler derved uden noget Øieblik med feberagtig Uro at haste mod Katastrophen. Thi der er intet Usundt, intet Feberagtigt i den Maade, hvorpaa Forfatteren fortæller. Han har Scener, der ere af den største gribende Virkning. Men selv i disse er der en plastisk Styrke tilveiebragt udelukkende ved sunde og sande Midler og opnaaet ved en paa alle Punkter digterisk beherskt Skildring af de vexlende Strømninger, som kunne sætte Menneskehjertet i Bevægelse.

— Den anonyme Forfatter til „Dobbeltgængeren" har ladet dette Arbeide efterfølges af et nyt, en større Fortælling, der hedder „Et Handelshus". Det er en Skildring fra Forretningslivet i vore Dage med en indflettet Criminalhistorie og saa selvfølgelig et med Hovedhandlingen sideordnet Kjærlighedsforhold. Kriminalhistorien spiller den overveiende Rolle, og det er egentlig ved den, at Fortællingens Traade sættes i Bevægelse. Men den er ikke den bedste Part af Bogen, idet man ingenlunde vil kunne paastaae, at den er særlig snildt opfunden af Forfatteren, eller at dens Udvikling røber nogen usædvanlig Evne til at binde eller løse Knuder. Heller ikke dens Hovedfigur, en forbryderisk Commis i det gamle Handelshuses Tjeneste, udmærker sig ved synderlig nye Charakteertræk. Derimod fører Fortælleren undertiden sine Læsere ud til en Sømandsfamilie paa Christianshavn, over hvis Liv han har forstaaet at lægge en smuk, poetisk Stemning; den gamle Styrmand er endogsaa en ypperlig Figur, en ægte Spunk med Hjertet paa det rette Sted. Skildringen af den stille, fredelige Tilværelse, han fører med sin Datter, synes at ligge bedre for Forfatterens Evner end de Partier af Bogen, hvor Fortællingen bevæger sig ind paa mere oprørte Vande. Derfor befinder man sig ogsaa mere vel ved at følge Chefen for Handelshuset i hans Landflygtighed fra den gamle Gaard, end man befandt sig, dengang han endnu thronede som Potentat, før hans Commis havde bragt Armod over ham, men dermed ogsaa den Prøvelse i Ulykken, som gjør den gamle Handelsmand fra en kold Fabrikspekulant til et virkeligt Menneske. Det smukke Kjøn er heldigt repræsenteret i Fortællingen baade ved den gamle Styrmands fortræffelige Datter og hendes Veninde fra Handelshuset. I Kjærlighedsforholdenes Udvikling findes ingen nye Momenter, men hvad der fortælles er fortalt paa en tiltalende Maade.

— Jul. Chr. Gerson, der allerede tidligere er kjendt og afholdt i Børneverdenen, har for sine smaa Læsere fortalt

et nyt, større Eventyr, der hedder „Hjalmar og Solblink". Han besidder en ikke almindelig Evne til at sætte sig ind i den barnlige Tankegang. Man har fundet denne Evne ogsaa i hans tidligere Fortællinger for Børn, men man finder den dog vistnok baade fyldigere og smukkere i dette sidste Eventyr. Varmt og phantasifuldt, men dog paa samme Tid simpelt og forstaaeligt for den barnlige Opfattelsesevne fortæller han om den lille Pige, der til Trods for den hovmodige Opdragelse, hun har faaet, bliver tro mod den fattige Dreng med Krykkerne og belønnes for denne Troskab. For at det Ydre skal svare til Bogens Indhold, har den faaet en smuk Udstyrelse, og navnlig har Maleren Storch tegnet et nydeligt Titelblad til den.

— Om „Spanske Tilstande i Nutid og Fortid" har Hr. L. Lund udgivet en Række Skildringer, som fortjene Opmærksomhed. Forfatteren fortæller nemlig ikke alene livligt og i en behageligt Form, der tilmed paa sine Steder har ikke faa Stænk af virkelig Aandfuldhed, men han fortæller tillige saaledes, at Læserne faae en virkelig Forestilling om Folkeliv, Sæder og Tilstande i det fremmede Land. Han søger at drage Realiteten saa stærkt frem som muligt, og han gjør det med saameget Talent, at de Billeder, han vil male, ikke alene træde frem med yderst skarpt afstukne Conturer, men samtidig tiltale ved en varm og stemningsfuld Farve. Selv veed han pienshynlig grundig Besked om det Stof, han behandler, og naar Læserne have fulgt hans Beretning, ville de upaatvivlelig føle, at ogsaa deres Viden er bleven væsentlig forøget. Særlig Interesse frembyder hans Fortælling om Nutidslivet i Sevilla, samt hans Fremstilling af de stærkt bevægede politiske og religieuse Forhold i Don Juans og Don Quijotes gamle Fædreland. Men ogsaa hans Skildringer af disse to Spaniens Heroer, af Cid og Don Pedro, indeholde meget Læseværdigt.

Niels Siegfred Nebelong.

Niels Siegfred Nebelong.

Af

H. P. Holst.

Hvad er vort Liv? et Stjerneskud, der slukkes.
Vor Daad? en Skumblomst, der paa Bølgen vugges.
Vi selv? Atomer. Al vor Stræben? ringe.
Vor Sjæl? en Fugl, men ak med stækket Vinge.

Skal vi da klage, at en Ven vi taber,
Naar Sjælen, træt, tyer atter til sin Skaber,
Naar der den, frigjort for de Baand, der hæmme,
Paa Lysets Kyst først ret sig føler hjemme?

Nei, Held Dig, Ven! din glade Sjæl skal ikke
Formørkes længer; dine lyse Blikke
Skal ei af Sorg og Mismod meer bedugges,
Og din Begeistrings Ild skal ikke slukkes.

Farvel, Farvel! Hvad her paa Jord Du skimted,
Hvad kun som Funker for din Tanke glimted,
Det skal, vor tabte Ven, Du hisset skue
I klare Omrids og i Skjønhedslue.

Frimurerne i Paris og Commmunen.

Det vakte en ikke ringe Opmærksomhed, da man i Foraaret læste hyppige Beretninger fra den franske Hovedstad om Frimurernes Deeltagelse i de store og sørgelige Begivenheder, som rystede alle borgerlige Samfund inden Verdensstadens Mure; men fremfor Alt steg Forundringen, da Beretningerne meldte, at Frimurernes Manifestationer gik over til en Deeltagelse, en Tagen Parti, og at de i Gjerningen og med væbnet Haand havde stillet sig paa den Side, der for alle Uhildede og Udenforstaaende afgjort maatte betragtes som repræsenterende Uordenen, Lovløsheden og et toilesløst Oprørs utaalelige Magthaveri.

Man maatte spørge sig selv: er dette en Virkelighed, eller høre disse Beretninger kun til de mange Sensationsmeddelelser, der i denne bevægede Tid kastes ud i Verden? Og er det en Virkelighed, hvorledes har den da kunnet finde Sted? Eller have Beretningerne

kun været overdrevne? I alle Fald have de været saa talrige og saa eenstemmige, og de have gjengivet saa mange Enkeltheder, at det baade for al Verdens Frimurere og for Andre vil have sin Interesse at see lidt nærmere paa dette Intermezzo i en sorgelig Periodes Kampe, Stemninger og Bevægelser.

Hvad Frimurerordenen er i sit inderste Væsen, hvilken Magt der ligger i dens udbredte Forhold, hvad den udretter eller har udrettet og hele dens Ældes og Tilværelses Værd, er Noget, som vi ville holde udenfor disse Betragtninger, hvor vi kun ville gaae ud fra, at Frimureriet dog i den almene Bevidsthed gjælder for at indeholde og frembære Egenskaber, der mere indordne sig under Besindighed, Humanitet og fredelige Idrætter end Deeltagelse i Partistridigheder eller politiske Kampe. Men alle Beretningerne gik jo eenstemmigt ud paa, at Frimurerne i Paris først vare optraadte med Forsamlinger, Resolutioner, Deputationer, og dernæst at Frimurerne med Vaaben i Haand og i et Antal af henimod Tyvetusinde havde stillet sig paa Communens Side. Hvorledes skal nu dette forstaaes eller forklares?

Historien viser os, at Frimureriet til visse Tider har været benyttet og misbrugt i politiske Øiemeds Interesse. Vi mindes, hvorledes der under den første store franske Revolution dannede sig den ene politiske Klub efter den anden, og mange af dem vare faktist dannede af Frimurerne; men paa den anden Side har

Ordenen altid fralagt sig al politisk Virksomhed, og det gjør den endnu. Det er ikke længere end vel femten til sexten Aar siden, at der var et stort Rore i Frimureriet, der ogsaa blev publikt, i Anledning af at nogle belgiske Loger havde vedtaget, at der maatte tales Politik, og føres politiske Discussioner inden deres Dore; men det er ligesaa bekjendt, at man strax blev nødsaget til at ophæve disse Vedtægter, fordi der strømmede en saadan Masse af Protester mod al Politik ind til disse Loger fra andre Loger i Indlandet og Udlandet, at man foretrak at ophæve de tagne Bestemmelser. Indsigelserne gik nemlig ud paa, at man vilde ophæve al Forbindelse med disse Loger, saalænge der i dem var aabnet Adgang for nogensomhelst Politik. Man er dog berettiget til heraf at drage den Slutning, at Politik ialfald ikke hører med til de Gjenstande, der rore sig i Frimureriet.

Hermed ville vi nu gaae over til at give et kort Overblik over det, der fortælles om Frimurernes Deeltagelse i Communen i Paris. Vi ere istand til at overse det Hele. Dagbladene fortalte hyppigt derom, ikke alene omstændeligt, men med en særegen stærkt og grelt farvet Ostentation, og vi have desuden til vor Raadighed mundtlige Skildringer fra Flere, baade Frimurere og Øienvidner, der med Interesse have fulgt disse Begivenheder.

Den 11te April d. A. reiste et Antal Frimurere fra forskjellige Loger i Paris til Versailles og fik Au-

dients hos Thiers, hvem de, som det hed, vilde stemme til Forsonlighed. Thiers svarede dem, at de ikke gik den rette Vei: de burde hellere henvende sig til Communen end til ham; de burde hellere faae „Oprørerne“ til at underkaste sig, end bede den lovlige Magt om at takke af.

Forresten havde disse Frimurere, som Deputation betragtet, heller ikke noget ordentligt Mandat, og det lod man dem tydeligt føle. Deputationen havde dannet sig selv. En heel Deel Frimurere havde følt sig overvældede af de ulykkelige Begivenheder og vare blevne enige om at foretage et Skridt, hvorved de troede at kunne udrette noget Humant. De havde seet Sagernes Stilling fra deres indskrænkede Standpunkt, uden at overse det Hele, og de lededes af en Følelsespolitik, som løb af med dem, og hvis Afmægtighed de ikke kunde indsee.

Det var det første ubetænksomme Skridt af nogle Enkelte, som fremkaldte Alt, hvad der nu fulgte paa, og som tager sig saa forunderligt ud, at man neppe skulde troe, at det var passeret.

Vi maae nu erindre, at i Paris vare Gemytterne dengang i en saare oprørt Tilstand. Nederlagene, Belejringen, Uordenen, den manglende Myndighed, Usikkerheden for Person og Gods havde netop paa den Tid avlet en almindelig Exaltation. Ligesom den sædvanlige daglige Gang i Arbeider og Forretninger var ophørt, havde ogsaa Frimurerordenen paa den Tid heelt

maattet opgive sit sædvanlige Arbeide, sine normale Samlinger. Man kan med Rette sige, at hvad der da maatte skee under Frimurernavnet, maatte skee reent leilighedsviis, uden Ordre, uden Styrelse, saa at det virkelig maatte falde ind under Begrebet „fra Gaden". Og dette skete. I en Fart udbredte sig Rygtet om hine Frimureres mislykkede Skridt hos Thiers. Men hvorledes udbredte det sig? Publikum betragtede det som et af den hele Frimurerorden foretaget Skridt, og man fandt noget oprørende, haanligt og affærdigende i den Maade, hvorpaa Thiers havde svaret. Efter fransk Opfattelse var dette utilgiveligt. Man var saa almindelig vant til at nære en vis Agtelse for denne hemmelighedsfulde Orden, i al Fald for dens velgjørende Virksomhed, at man fandt det skammeligt af Hr. Thiers at affærdige dem paa den Maade.

Men nu Frimurerne selv? Ja de vidste ikke stort bedre Besked end alle Andre. Man mødte hinanden paa Gaden og i Caféerne. Man spurgte hinanden, om det var sandt, og som en Lobeild udbredte nu Rygtet sig blandt Frimurerne i Paris om hvad der var skeet.

Men hvorledes det var gaaet til, vidste man ikke, og man stod i den Formening, at der virkelig fra Ordenens Side var foretaget et Slags officielt Skridt, og at dette var mødt med Forhaanelse. Herved opstod der snart en ulmende og opblussende Bevægelse, en gjærende Uro i dette letbevægelige, men ellers enige og sammenholdende Samfund. Dets Styrelse saae til, og

fra den hørtes der Intet. Dertil kom, at just fordi der ingen ordentlige Samlinger fandt Sted, troede de Fleste, at det Skete havde et officielt Præg, og derved indordnede de sig paa en Maade under Forholdene.

Men nu Communens Ledere? Disse ubekjendte Navne, disse Myndigheder fra Gaden og fra Kneiperne havde allerede begyndt at føle deres egen Afmægtighed. De trængte til Støttepunkter, som noget kunde hæve deres Anseelse. De manglede i saa høi Grad al Grundvold for en moralsk Anerkjendelse hos Bourgeoisiet, at de snart saae, at her var — ialfald et Halmstraa at gribe, og at det vilde være dem til Gavn, om de kunde faae den store Hob indbildt, at Frimurerordenen havde sluttet sig til dem og vilde gjøre fælles Sag med dem. De saae heri Muligheden for at vinde en Slags moralsk Løftestang, som de trængte til, og nu blev der arbeidet paa at sætte noget Større i Scene.

Paa denne Grundvold arbeidedes der videre. Communens Blade prangede dagligt med Artikler om Frimurernes Deeltagelse og om foreſtaaende storartede Skridt, og det laa i disse Dage i Luften, at Alt blev fremstillet i stærk Colorit og flugt med feberagtig Hidsighed under den almindelige Gjæring, der mere og mere greb om sig.

Saaledes skete det da, at der med halvt tilsløret Hemmelighed forberedtes noget Iøinefaldende, og dette skulde saa sættes paa Spidsen.

Man følte Mangelen af et ordentligt Mandat, og

søgte nu at tilveiebringe et saadant; men der kom ikke noget Mandat fra Ordenen, om det end for Udenforstaaende kunde have Udseendet deraf. Ordenens Styrere lode endnu ikke høre fra sig, men saae til og betragtede det Hele som et let forklarligt Rore blandt endeel Medlemmer, uden at de anede, at Communen pustede til Ilden. Det var dog lykkedes en stor Deel enkelte Frimurere at faae sammenkaldt et Møde, der saae ud som et officielt, fordi der var sammenkaldt Delegerede fra forskjellige Loger. Det blev holdt den 21de April. I dette Møde deeltoge flere Medlemmer af Communen, og der blev valgt Delegerede, som nu fik et mandat impératif:

1. De skulde udvirke en Vaabenstilstand, under hvilken Beboerne kunde flytte ud fra de bombarderede Landsbyer.

2. De skulde i Versailles energisk forlange Fred paa Grundvold af Communens Program.

3. De skulde dernæst aflægge Rapport Mandagen den 24de April i et større Møde, hvortil man vilde indbyde alle Frimurerne i Paris. Mødet skulde holdes Kl. 2 om Middagen i den store Sal i Conservatoire des métiers et arts, og her skulde saa efter Omstændighederne tages nye Bestemmelser.

Dette nye Møde blev ogsaa afholdt, men den nævnte Sal var for lille, og man maatte begive sig til en større i rue Jean Jacques Rousseau; men ogsaa der var man af Mangel paa Plads nødt til at dele sig

i flere Sale. De Delegerede aflagde nu deres Rapport. Man havde gjennem Jules Simon opnaaet en Audients hos Thiers. Audientsen var bestemt til Kl. to, men Deputationen indtraf ikke forend Kl. tre. Alligevel tog Thiers imod den. Han svarede „med Isfulde", at man, hvad Fjendtlighedernes Standsning angik, kunde henvende sig til General de Ladmirault, men at han forresten vilde forsvare Nationalforsamlingen ligeoverfor Alle og imod Alle.

Altsaa en ny og endnu koldere Afviisning end første Gang. Efter Meddelelsen herom forlode de Delegerede Mødet, misfornoiede over Udfaldet, men endnu altid med Haab om at kunne udrette noget. Saavel i Mødet d. 21de April som i dette, d. 24de April havde man ikke ret kunnet forhandle. Man vidste neppe, hvem eller hvormange der vare tilstede, eller fra hvilke Loger de Tilstedeværende vare. Localerne havde været for smaa, og der var mere blevet smaasnakket i Grupper end ført nogen Forhandling. Men nu skulde det blive bedre. Der skulde holdes et nyt almindeligt Møde. Alle Frimurerne i Paris skulde formeligt tilsiges, og der brugtes alle velbekjendte Midler for at give dette nye Skridt saa stor Offentlighed som vel muligt. Beretningen fra Deputationen offentliggjordes i Bladene, og den blev opslaaet paa Gadehjornerne paa store Plakater, underskreven af ni ubekjendte Navne. Under Beretningen fandtes en Opfordring til alle Frimurerne om

at møde til en almindelig Generalforsamling for at protestere, m. m.

Endnu hørtes Intet fra Ordenens Styrelse, og heri laa Grunden til, at Frimurerne i Almindelighed virkelig troede, at Alt hvad der gik for sig, skete under Ledelse af Ordenens store Raad. Dette troede de med saamegen større Grund, som der allerede d. 8de April var udstedt en rigtignok anonym, men dog ganske murerisk offentlig Erklæring, et Slags Manifest fra Frimureriet, uden at Ordensraadet havde fundet Anledning til at komme med nogen Indsigelse. Raadet havde ogsaa roligt kunnet lade det passere uimodsagt, thi der fandtes intet Anstødeligt deri; men det var ikke undertegnet. Det lod som følger:

„Ordenens Fane bærer den ædle Indskrift: Frihed Lighed, Broderskab. Frimureriet taler Fredens Ord til Verden, og i Menneskehedens Navn erklærer det Menneskets Liv for ukrænkeligt. Det forbander al Krig, men det sukker dybest under Borgerkrigens Ulykke. Ordenen har den Pligt og den Ret at træde frem blandt Eder og sige: I Menneskehedens og Broderlighedens Navn, i Navn af vort trøstesløse Fædreland standser Blodsudgydelsen! vi bede derom, vi bønfalde Eder om at høre os! Vi komme ikke for at diktere Eder noget Program; vi henholde os til Eders Viisdom og sige kun: Standser Udgydelsen af det kostbare Blod, som flyder paa begge Sider; lægger Grunden til

en definitiv Fred, som skal blive en ny Fremtids Morgenrode! See herom bede vi af al vor Kraft, og skulde vort Ord ikke blive hørt, saa ville vi sige, at det er Menneskeheden, og at det er Fædrelandet, som kræver det, og som paalægger Eder at høre os."

Dette Manifest var af 8de April og antoges blandt de fleste Frimurere for at være udgaaet fra Ordensraadet. Paa samme Maade troede man, at dette havde ledet hvad der senere var skeet, og da der nu sammenkaldtes en Generalforsamling, blev man saameget fastere i denne Tro.

Men netop dette offentligt udtalte Ord Generalforsamling gav omsider Stødet til, at Ordenens store Raad kom i Bevægelse; kun skete det forsilde, som vi senere skulle see. Men at ikke alene Folk i Almindelighed troede, at denne Bevægelse udgik fra Ordenens Styrelse, men at endog hele Loger troede dette, see vi f. Ex. deraf, at Logen i Vincennes i en „Appel", som den udstedte, ligefrem bruger de Ord: „devant les efforts tentés par le Grand Orient."

Den saakaldte Generalforsamling holdtes da den 26de April i Theatret Chatelet, og man anslaaer de Tilstedeværendes Antal til omtrent 2000. Der præsiderede en Hr. Saugè. Af hvad der skete, og af det

Udfald, som dette Møde fik, fremgaaer det nu paa det bestemteste, at hele Bevægelsen var en af Communens Streger, der skulde sættes i Scene som et stort Apparat til at virke paa den store Mængde.

Der blev vedtaget følgende Resolution:

„Da Frimureriet har udtømt alle Midler til at opnaae en Forsoning med Regjeringen i Versailles, har det besluttet at plante sine Bannere paa Parises Volde, og hvis en eneste Kugle skulde ramme dem, saa ville Frimurerne med Begeistringens Kraft drage ud mod den fælles Fjende."

Hovedsagen var den snildt arrangerede Ostentation. Communen skulde have en offentlig Tilkjendegivelse af den tagne Beslutning, og saa drog man da i Optog lige strax fra Chatelet-Theatret til Hotel de Ville, hvor Communen residerede, og hvor man var vel forberedt paa at modtage Sværmen, der stærkt voxede paa Veien derhen.

Et af Communens Blade, le cri du peuple, havde allerede Dagen forud bebudet, at Versailles vilde falde for denne Demonstration!

Ved Ankomsten til Hotel de Ville gik en Deputation op og meldte sig hos Communens Medlemmer, hvilke derpaa gik ned, for at modtage Optoget i Palaiets Æresgaard. Her foregik heelt latterlige Scener. Man talte til Communen, og Communen takkede. Man vilde slutte sig til Communen, som var den rette Basis for de sociale Reformer. Raabene lode: Vive la

Commune! Vive la francmaçonnerie! Vive la république universelle! Et af Communens Medlemmer Jules Vallés tog sit Skjærf af og gav det til en af Talerne, Hr. Thirifocq, som modtog det og erklærede, at det skulde opbevares i Ordenen til Minde om denne mærkværdige Dag. Saaledes var da Forbundet sluttet mellem Communen og Frimurerne. Det var tydeligt, at Communens Medlemmer trængte til at see honnette Folk ved deres Side.

Om Slutningsscenen af denne „Komedie, som Communen havde spillet med en af de agtværdigste philanthropiske Institutioner", stod der saa Dagen efter at læse i den „Officielle", at da nu Alle vare enige, bleve Ordenens Bannere bekrandsede med Guirlander og pyntede med Hr. Vallés Skjærf. Derpaa fik man en rød Fane med; Communens Medlemmer sluttede sig til Toget og fulgte det gjennem de mest befolkede Gader hjem til Rue Cadet. Her opløstes det, men paa Veien aftaltes der, at den store Manifestation, (Bannerne paa Voldene) skulde gaae for sig d. 29de April, en Løverdag, og nu gjaldt det at skaffe denne Manifestation et klækkeligt Omfang.

Dette skete da ogsaa tilgavns, og det er vist ganske rigtigt, naar der af de Fleste paastaaes, at der deeltog henved tyve tusind Mennesker i den. Den saakaldte Generalforsamling henvendt sig til alle Loger og anmodede dem om formelt at sammenkalde alle Medlemmer til at møde Løverdag Morgen Kl. 9, i Louvres Slotsgaard

med deres Faner og Ordensbaand. Men det synes som om der var Mangel paa Baand, saa stort var Tilløbet. Om Fredagen plyndredes et Par Baandudsalg, af Herrer og Damer fra Gaden. Det var jo nok at pynte sig med et eller andet Slags bredt Baand, for imorgen at agere Frimurer og — være med! Det er imidlertid vist, at enkelte Loger ikke udstedte nogen Indkaldelse, og det er rimeligt, at disse allerede havde bragt i Erfaring, at det Hele var foregaaet uden Ordre eller Deeltagelse fra Styrelsen.

Løverdag Morgen Kl. otte trak et Compagni af Communens Garde op og stillede sig en hæie langs Rue Marengo til den Port af Louvre, som vender ud til Rue Rivoli. Efterhaanden samledes Mængden. De enkelte Loger mødte i samlet Antal og i Optog; paa hele Veien til Louvre vare de blevne hilsede af Mængden, der sluttede sig til dem og stormede med ind i Slotsgaarden, hvor man ordnede sig, Frimurerne og Ikke-Frimurerne og en stor Mængde Kvinder mellem hverandre. Øienvidner have beskrevet os dette Møde som noget overmaade Eiendommeligt. Uagtet dets blandede Elementer var der næsten en andagtsfuld Stilhed og Høitidelighed udbredt over Forsamlingen, og man fik ligesom Indtrykket af, at Ordenens Hemmelighedsfuldhed og Alvor her uvilkaarligt meddeelte sig til alle de Forsamlede, og at denne store Mængde i fuld Alvor var kommen sammen for at opfylde en alvorlig Pligt, for at udføre en Mission.

Frimureriet i Frankrig pynter sig stærkt, og den store Mængde af Ordener og Decorationer, som de Fleste bære, gav Forsamlingen et vist festligt Præg. Det er nemlig ikke i alle Lande som her i Danmark, at Frimureriet holder sig til sin Bolig; paa mange Steder træder det op med fuldstændig Offentlighed, i decorerede Optog, der tildrage sig Mængdens undrende Opmærksomhed. Vi have seet saadanne Optog i England, i Sverige, o. fl. St.

Kl. ti aabnedes den Port, som vender ind til Carousselpladsen, og det ordnede Tog satte sig i Bevægelse hen mod Tuilerierne. De civilklædt og decorerede Frimurere med deres Faner vare blandede med Uniformer. Nationalgardisterne med deres Uniformer fra Beleiringen, Friskytter, Communens Jægere, Soldater, Officerer af Linien, nogle tilhørende Ordenen, andre ikke, og pyntede Damer midt imellem dem, udgjorde uhyre Rækker. Foran gik som Æresgarde Communens Jægere, i en Slags Uniform som Turcos, og Toget sluttedes af Nationalgardens 129de Bataillon. Der herskede vedvarende Stilhed og Alvor, og for Pariserne har det vist sig som un spectacle réellement imposant.

Det tog lang Tid at naae til Carousselpladsen, men da man var der, lød der pludseligt militair Musik fra Rue Rivoli. Det var en Bataillon, som marcherede ind paa Pladsen med fuld Musik og opstillede sig foran Pavillon du Rohan. Samtidigt marcherede

en anden Bataillon ind med Musik og opstillede sig indenfor Gitteret i Tuileriernes Gaard. I Spidsen for denne Bataillon red fire høiere Oficerer af Communens Stab, og efter dem fem af Communens Medlemmer: Felix Pyat, Lefrançais, Franckel, Clement og Pottier.

Klokken var bleven halv elleve, og endnu vare ikke Alle komne i Orden, men Mængden var bleven overordentlig stor, og Carousselpladsen var lige saa opfyldt, som ellers i Anledning af Trontalen ved Kamrenes Aabning.

Klokken elleve satte Toget sig i Bevægelse og gik nu med klingende Spil tilbage gjennem Louvres Slotsgaard for at drage hen til Hotel de Ville. Paa denne Vei anførtes Toget af Communens Medlemmer blandede med de høieste Frimurere, og da det kom til Pladsen foran Hotel de Ville, samledes alle Fanerne foran Hovedindgangen ved den store Trappe i Æresgaarden.

Her bleve Frimurerne modtagne høitideligt af alle Communens Medlemmer, som stode paa Balconen over Æresstrappen. Foran stod en Statue af Republiken, prydet med det røde Skjærf og omgivet af Communens Faner og communale Trofæer.

Felix Pyat tog Ordet. Communens Alderspræsident, den sex og halvfjerdsindstyaarige Beluy, som ogsaa er Frimurer, svarede. Communens Medlem Leo

Meillet holdt ogsaa en Tale; ligeledes den gamle Thirifocq med det store hvide Skjæg.

Vi ville ikke gjengive disse begeistrede eller fanatiske Taler. Meningen af dem alle var, at man nu havde faaet nok af Ord. Nu maatte man skride til Handling. Man vilde gaae og plante Bannerne paa Volden, og skulde der blive skudt paa dem, saa vilde man med Vaaben i Haand storme los paa Versaillestropperne. De sidste Ord vare: „Og nu, Borgere, ikke Ord, men Handling!"

Toget satte sig atter igang. Musiken spillede Marseillaisen, og Communens Medlemmer førte an. En lille Ballon gik tilveirs med Melding til Provindserne om denne imponerende Manifestation. Man drog først til Bastillepladsen — i taknemlig Erindring — fulgte saa Boulevarderne lige til Madeleinekirken, og derfra gik Toget ud gjennem Faubourg St. Honoré.

Ligesom Communens Medlemmer bare deres røde, guldfryndsede Skjærf og Rosetter, havde den store Mængde Kvinder decoreret sig med Baand og Sløifer; en Zouav, som bar en Fane, havde desuden en af disse franches-maçonnes under hver Arm. Toget var deelt i 59 Afdelinger hver med sin Fane. Det sluttedes af en Række Vogne. Overalt, vive la Commune, vive la Republique!

Kl. to havde man naaet ud forbi Triumfbuen, og gjorde Holdt i Avenue Friedland, hvor alle Fanerne samlede sig i een Gruppe. Nu var man kommen til

den egentlige Skueplads for Manifestationen, til Voldene. Stafetter sendtes frem med Ordre til at holde inde med Skydningen.

Det regner. — Man lader plante en Parlementairfane paa den Barricade, som er bygget foran Triumfbuen, og en Deputation af de „Ældste" gaaer frem ad avenue de la grande armée og opstiller Fanerne paa Volden, paa de mest udsatte Poster, hundrede Metre imellem hver Fane, fra Dauphineporten lige til Maillotporten.

Her, paa Volden traf man Communens Nationalgardister og Artilleriet, og der blev stor Enthousiasme.

Nu stod man altsaa ligeoverfor Fjenden, som de kaldte Versaillestropperne, og nu skulde Underhandlingerne til at begynde.

En Deputation, 40 i Tallet, gik frem imod Neuillybroen. Paa den modsatte Side af denne saae man en Versaillesbarricade ved Courbevoie.

Paa Broen modtoges Deputationen af General Leclerc, som henviste den til General Montaudon, den Øverstkommanderende paa dette Punkt.

Dog fik kun Tre af de Deputerede Lov at passere, og de bleve førte med Bind for Øinene gjennem Versailleslinierne hen til Generalen.

General Montaudon, der selv er Frimurer, modtog sine Brødre med Godmodighed, med forekommende Artighed og med frimurerisk Hilsen; dog maatte han

sige dem, at han kun er Soldat, kun den Arm, som udfører en Ordre. Han havde vel turdet tage paa sig at standse Ilden, da han saae Frimurerfanerne, men at gaae ind paa en længere Vaabenhvile laa udenfor hans Bemyndigelse. Han opfordrer dem derfor til at sende Deputerede til Versailles; han stiller en Vogn til deres Disposition, hvorpaa to af dem strax begive sig paa Veien for paany at træffe Thiers, Chefen for den executive Magt. Den tredie, Bannerbæreren, drager tilbage til Paris.

Skydningen var imidlertid ikke heelt standset. Fra Versaillestroppernes Side holdt man først inde Kl. fem, og man enedes om at vente de Deputeredes Tilbagekomst fra Versailles. I Paris fortalte man, at to Frimurere allerede vare trufne af Versailleskugler eller Granatstumper. Et Øienvidne paa Stedet har fortalt os, at der endnu faldt mange Bomber, men nogen Saaret saae han ikke.

Natten gik roligt hen. Bannerførerne bleve paa Volden ved deres Faner. Den store Mængde var gaaet hjem. Kun omtrent et hundrede Frimurere constituerede sig i et permanent Møde i Dourlans Sal, i Avenue de Wagram.

Endelig Kl. sex om Morgenen d. 30te April kom de to Delegerede tilbage. De havde ikke opnaaet mere end deres Forgængere. Thiers havde ikke kunnet underhandle med Oprøret. Paris skulde overgive sig!

Efter dette Svar vedtog strax den permanente Co-

mitee, at Fanerne skulde blive paa Volden, og man forpligtede sig til at gribe til Vaaben, dersom en Kugle fra Versaillestropperne traf nogen af dem.

Henimod Kl. fem om Eftermiddagen kom en Capitain, som havde Vagt ved Maillotporten, og opfordrede Mængden til at skilles. Ilden kunde nu begynde igjen hvert Øieblik.

Dette skete Kl. otte om Aftenen, og Ilden var nu fra begge Sider saa voldsom, som om man kun gik ud paa at indhente den tabte Tid. De fleste Faner droge tilbage. Kun nogle enkelte bleve staaende til d. 2den Mai. Den Dag bleve de nedtagne i forskudt Tilstand af et Par Frimurere, som bandt dem sammen til en Kanonvisker og bragte dem til Paris.

Hermed endte det Hele. Alt, hvad der var foregaaet, havde Lighed med en Flamme, til hvilken der af og til·pustes eller gydes Olie, men som saa paa engang døer hen af Mangel paa Næring. Men Andet havde man jo heller ikke tilsigtet. Det kunde dog ikke have faldet nogen besindig Mand ind at tænke sig Frimurerne opstillede med Chassepotrifler midt imellem Communen og Versailles. Og det skete da heller ikke. Mellem 29de April og 2den Mai saae man vel af og til ude ved Voldene en eller anden decoreret Frimurer med en Bosse i Haanden. Ogsaa fortælles der, at een eller to Frimurere bleve saarede, men — Manifestationen var foregaaet, mere behøvedes jo ikke.

Naar vi nu betænke, hvad der foregik i Paris i

April Maaned, saa kunne vi lettere forstaae denne løse og dog livlige Opblussen. Netop først i April kom det til det første Sammenstød mellem Nationalgardister og Regjeringstropperne ved Courbevoie. Det var Alvor, Franskmænd krigede nu mod Franskmænd. Fra den Dag — det var den 2den April — steg Ophidselsen og Spændingen med hver Dag og hver Time. Alt var i eet Virvar, og Toilesløsheden begyndte at tage Overhaand. I de første Dag vidste Folk ikke engang, hvem de Herrer vare, som nu vilde regjere. Saa var der paa engang dannet endeel „Generaler", Bergeret, Duval, Flourens, Cluseret og kort efter Dombrowski som Overgeneral. Den 9de April arresteredes en Mængde Præster. Samme Dag begyndte Mont Valerien at kaste Bomber mod Neuilly og den vestlige Deel af Paris lige til Triumfbuen. Den røde Fane blev heiset overalt, og hele Maaneden igjennem fortsattes Kampene ved Neuillybroen, ved Maillotporten og ved Sydforterne, medens man i Versailles bestandig samlede Tropper. I Paris troede man, at Regjeringen i Versailles var afmægtig, ja man troede vel endog, at der kun behovedes et kraftigt moralsk Choc for at blæse den overende, og hertil var det, at Frimurerbevægelsen skulde bruges.

At denne Bevægelse virkelig kom istand, lader sig kun forklare af den overvættes Exaltation, som herskede allevegne. Der manglede Styrelse, og denne Mangel var gjennemgaaende i den hele Administration; men det

er jo et ofte gjentaget historisk Factum, at hvor der mangler Styrelse, der er det let for en Enkelt eller for nogle Faa at reise en stor Bevægelse. Og saaledes gik det ogsaa i dette Tilfælde.

Man kan sige ved denne Leilighed, at Ordenen, Frimurerordenen, havde tabt sit Hoved, og dette maa forstaaes ganske bogstaveligt. Ordenen manglede en Styrer.

Da Prinds Murat trak sig tilbage som Frimurerets Overhoved, vilde Ordenen vælge Prinds Napoleon dertil; men det vilde Keiseren ikke tillade. Efter lange Underhandlinger satte da Keiseren General Magnan i Spidsen for Ordenen. Men det gik ikke, og det viste sig nødvendigt, at Ordenen kom til at vælge selv. Valget kunde jo saa confirmeres af Keiseren, og det skete. General Mellinet fik dens Styrelse i sine Hænder, som en keiserlig octroyeret Formand, hvis Ord og Afgjørelse skulde paatrykke enhver Bestemmelse Myndighedens Præg. Men i de Dage vare de Keiserlige, især de keiserlige Generaler, alle andre Steder at finde end i Paris, og derfor stod nu ogsaa Ordenens Grand Conseil uden Hoved, uden Myndigheds-Stempel.

Saaledes kunne vi forstaae, at Tiden kunde gaae hen, og at saadanne Demonstrationer kunde finde Sted, uden Indsigelse fra Styrelsen. Det var først den 26de April ved Bekjendtgjørelserne om en almindelig Generalforsamling, at Ordensraadet følte, at det ikke længer kunde holde sig tilbage. Men nu kom Pro-

testen for silde. Den er dateret d. 29de og blev først offentliggjort d. 30te April — Dagen efter Manifestationen.

Ordensraadets Protest var tydelig og bestemt. Den er overskrevet Grand Orient de France og undertegnet af sex membres du Grand Conseil. Den beklager Stormesterens Fraværelse og udtaler, at den med Forbauselse har seet en saakaldt Generalforsamling sammenkaldt: den erklærer, at denne ikke er indkaldt efter Lovene, at den er uden al Betydning og Frimurerordenen uvedkommende, saa at enhver Beslutning af Forsamlingen i Chatelet er ugyldig.

Var denne Protest fremkommen ved Mødet i Chatelettheatret eller endog kun ved Forsamlingen i Louvre den 20de, saa er der stor Sandsynlighed for, at det Hele vilde være faldet sammen. Nu havde den kun tilfølge, at hele denne Bevægelse tabte sig som ved et Trylleslag.

Fra nu af mylrede der Protester frem, og alle disse Indsigelser vare rettede imod at betragte denne Bevægelse som en Ordenssag.

Tilsidst, den 29de Mai, udstedte ogsaa Ordensraadet en Declaration, der var stilet saavel til Frankrig som til Udlandet, og hvori det beklager, hvad der var skeet. Det indrømme med Sorg, at der har været Frimurere med, men Mængden var recruteret, man veed ikke hvorfra; Manifestationerne erklæres for brødefulde, men Ordensraadet frigjør Ordenen for ethvert Ansvar og kaster det over paa de enkelte Deeltagere, der have ladet

sig rive med af Øieblikkets lidenskabelige Opblussen og af ydre Paavirkninger.

Saaledes endte denne kunstigt frembragte Bevægelse, der begyndte med saamegen Pomp og Ostentation, som en kummerlig Farce. Den afgiver et nyt Bevis paa, hvorledes selv de bedste Kræfter i en oprørt Tid kunne misbruges, naar de savne den fornødne Ledelse og ere henviste til at handle paa egen Haand.

Ungdoms-Kjærlighed.

Af

Franz Friherre Gaudy.

Oversat af Chr. Larsen.

Meer end Een vilde sagtens undre sig og ryste paa Hovedet, hvis han traadte ind i den store Skolestue i denne Aftenstund, nu da alle Børnene ere borte, og saae, hvordan jeg omhyggelig skærer den ene Fjerpen til efter den anden og lægger Ark paa Ark sammen af det fine, blaa Velinpapiir fra Hrr. Rauchs vidt og bredt berømte Fabrik ved Heilbronn, og saa sætter mig tilrette i min brune Læderstol og giver mig til at skrive. Saa vilde han vel spørge, hvad Slags vigtige Forretninger jeg kunde have saa seent paa Aftenen, og om jeg maaskee var iærd med at skrive en underdanig Ansøgning til det høie Consistorium i Stuttgart om at blive entlediget fra min Tjeneste. Men saa vilde jeg svare i al Beskeden-

hed: Nei, kjære Herre, det er ikke Tilfældet. Gamle Johannes Martinus Kirchner, Organist ved den evangeliske Kirke i Staden Wimpfen ved Neckarfloden, fyldte rigtignok med Guds naadige Bistand sit 83de Aar sidste Martini Lutheri Dag, men han har alligevel paa ingen Maade ifinde at feriere, saalænge Herrens Miskundhed endnu lader hans gamle skrobelige Lemmer saa nogenledes beholde deres Forlighed; nei, han haaber, at det endnu en Stund maa forundes ham at spille paa Orgelet til den Almægtiges Lov og Priis og at oplære den kjære Ungdom i Tugt og Formaning, til hans Dodsstund kommer, og Herren forlener ham en salig Ende. Amen.

Men naar jeg nu besvarede de andre Spørgsmaal med, at jeg er ifærd med at optegne nogle Erindringer af mit eget Liv, saa vilde Spørgeren vel lee mig ud eller trække paa Skuldrene af mig, eller vel ogsaa mene, at han nok havde hørt tale om stormægtige, regjerende Herrers og Keiseres eller lærde Philosophers Levnetsbeskrivelser, eller andre Folks, som havde oplevet forunderlige Eventyr i fremmede Lande — men at han aldrig før havde hørt, at en Chordrenge-Forstander og Skolemester i en middelmaadig Kjobstad havde skrevet sine Memoirer. Og igrunden havde han jo ikke saa ganske Uret, saafremt han nemlig troede, at jeg i forfængeligt Hovmod og taabelig Indbildskhed gav mig til at samle mit stille Livs Hændelser for at udgive dem i Trykken og sende dem ud i den vide Verden. Men det er ikke

fældet. — Jeg staaer ene her i Verden og torres hen som et Træ, man har ladet blive staaende paa Agermarken; jeg har Intet, som mit Hjerte hænger ved, undtagen de glade og sorgelige Minder fra mine første Ungdomsaar. Aften efter Aften drage de forbi min Sjæl, og nu skriver jeg dem op uden at vente eller ønske nogen anden Læser end mig selv, akkurat som jeg allerhelst stryger min Violin alene paa mit Kammer for min egen Fornøielse.

Og det er da kun fra mine Drengeaar, at jeg kunde optegne en og anden Erindring, thi over dem har den klareste Stjerne kastet sit milde Lys. Siden den Stjerne gik ned, er mit tilbagelagte Liv mere og mere hyllet i Mørke. Det er, som om Tidens Finger havde udvisket min Livshistorie som Yngling og Mand og kun ladet nogle forvirrede, ulæselige Kragetæer blive tilbage paa Tavlen. Naar Solen staaer op, lægger det gyldenrøde Skjær sig først over Bjergenes Toppe, medens Dalene endnu slumre; det Samme skeer, naar Solen gaaer ned. Barndommen og Oldingsalderen ligne Bjergtoppene: paa dem hviler Solen længst og omgiver dem med sin Glorie — de' ere jo ogsaa begge nærmest ved Himlen, hvorfra vi ere komne, og hvortil vi atter vende tilbage.

Jeg kom til Verden i den frie Rigsstad Heilbronn ved Neckarfloden, i det Aar efter Guds Byrd Et Tusinde, Syv hundrede og Halvtredsindstyve paa Martini Lutheri Dag, og efter ham fik jeg i den hellige Daab

Navnet Martinus; men efter min salig Fader blev jeg kaldt Johannes. Min kjære Fader var fra Først af Pottemagersvend; hans fulde Navn var Johannes Paulus Kirchner, og saalænge han levede, gjaldt han hos Alle for en stille og ordentlig Mand og en samvittighedsfuld Arbeider; det har jeg efter hans altfor tidlige Bortgang tidt og ofte hørt af de ældre Borgere i den gode By Heilbronn, og de har bestandig foreholdt mig ham som et Exempel, jeg skulde følge i min Vandel. Fader drog paa Vandring i fremmede Lande, men kom tilbage til sin Hjemstavn, og det var hans Bestemmelse at sætte Bo her, saasnart der ved en af Laugsmestrenes dødelige Afgang blev en Mesterplads ledig. Da hændte det sig, at han var med af feire Viinhøsten i Weinsberg og der saae velagtede og ærbare Jomfru Anna Regina Hollert, og det varede ikke længe, inden han fattede en oprigtig Kjærlighed til hende i Tugt og Ære og kun begjærede, engang at faae hende og ingen Anden til sin Ægtehustru. Og han fandt da ogsaa snart Leilighed til at sige hende, hvor inderligt han havde hende kjær. Min salig Fader var et kjønt ungt Menneske med et net Væsen og var godt anskrevet hos Høie og Lave; og det varede da heller ikke saa meget længe, inden min kjære Moder slog til og tilstod ham, at hun ogsaa led ham rigtigt godt. Saa lovede de hinanden Ægteskab.

Men da min salig Fader nu henvendte sig til sin Trolovedes Formynder for at faae hans Indvilligelse, saa

rystede han ærgerlig paa Hovedet og vægrede sig ved at godkjende Trolovelsen. Han var min tilkommende Moders Farbroder og hed Sylvester Hollert, men gik fordetmeste under Navnet den lange Sylvester. Han var Commandereſergeant ved den frie Rigsstads Compagni. Jeg husker ham endnu ganske tydeligt. Det var en stor, bredskuldret Mand med en statelig Mave, og han var næsten et Hoved høiere end andre Mennesker. I sine yngre Aar var han bleven kapret af Hververne og havde tjent under de preussiske Faner, og han havde været med paa Felttogene i Italien under den gamle Desſauer — han havde da navnlig ogsaa kæmpet med i den glorværdige Victorie ved Cassano. Det var en Tid, hvorom han kunde fortælle mærkelige Historier ved sit Kruus Øl paa Værtshuset. — Han saae rigtig martialsk ud, saa man kunde blive bange for ham. Naar han spankede hen over Torvet, saa rank som et Lys, pudret og friseret, med de tætsluttende Gamascher og de spidse Kjoleskjøder struttende bagud — hans høire Haand laa paa Ryggen og caresserede den kridhvide, alenlange Pidsk, i den venstre Haand førte han en lang Spanskrørstok med forgyldt Knap, og den satte han altid langt frem foran sig — tog alle Borgerne Hatten af og hilste ham ærbødigt, men han pleiede kun at give dem et lille Nik eller kaste Hovedet raskt tilbage, saa Dobbelthagen skjød sig frem over det stive Halsbind. Drengene, som legede paa Gaden, vare lidt bange for den lange Commandeer-

sergeant og løb ind i Gadedørene, hvor de stode og tittede ud, til han var afsyne.

Ligeoverfor denne Mand stod Fader og stammede og hakkede i det. Da han langt om længe havde faaet sagt, at han vilde frie i Tugt og Ære til hans Myndling, svarede den lange Sylvester barskt: „Beed Han hvad, Han unge Fyr, slaa Han Sig bare saadanne Narrestreger ud af Hovedet med det Samme. Før jeg giver mit Samtykke til, at Anna gifter sig med saadan en ynkelig Pottemagersvend og lader sig trække ind i saadant et lumpent Tiggerlaug, før skal jeg bytte min Commandersergeantstok med en Tiggerstav. Min Broders Barn skal gifte sig ind i en nobel, glorværdig Haandtering. Jeg kjender ingen anden end Soldaterstanden. Forstaaer Han mig, Hans? Og Han maa skamme sig som en Hund, saadan en kraftig og velskabt Mandsperson, som Han er — Han maaler jo Sine syv Fod og to Linier preussisk — at Han ikke vil bruge Sine sunde Lemmer, som Herren naadigst har forundt Ham, til Andet end at rode i Kit og Leer for at lave Krukker og Potter til de gamle Kjællinger, og saa trække tiltorvs med Sine Skillingsvarer paa en Hjulbor. See Han paa mig, Hans! fra Først af var jeg ikke Andet end en gemeen Slagtersvend, og nu er jeg til Løn for mine Meriter bleven den frie Rigsstads Commandeersergeant. Der seer Han, hvad en dygtig Krigsmand kan drive det til." Og dermed stak han Maven og Dobbelthagen nok en Gang saa langt frem som ellers

„Han har nu hørt mit sidste Ord i den Sag", lagde den Lange til. „Tøsen bliver en ærlig Soldaterkone, eller ogsaa bliver hun en gammel Jomfru hele sit Liv. Gaa Han nu, Sonnike, og Vorherre være med Ham."

For Fader var det nu en rigtig bedrøvelig Besked. I de Tider bestod Krigsfolket af lutter slemt, sammenløbet Pak, som allerede havde staaet i mange Herrers og Landes Tjeneste og kun havde gjort Ulykker overalt, hvor de havde været. At træde ind i en saadan gudsforgaaen Bande, det var et stærkt Stykke at forlange af en ærlig, gudfrygtig Haandværkssvend, som ovenikjøbet var af agtbar Slægt, for Kirchnerne havde i gamle Dage hørt til Patricierne i den frie Rigsstad Heilbronn, men ved Tidernes Ugunst var det gaaet tilbage for dem, og i deres Armod havde de opgivet de Rettigheder, som tilkom dem paa Grund af deres Herkomst. — Den lange Sylvesters Ord var saa urokkeligt som de ti Bud, det vidste Fader og forklarede Moder det med grædende Taarer. Alligevel ventede han endnu et halvt Aars Tid paa, om ikke Een af Laugsmestrene skulde faae nok af denne Verden, og tænkte bestandig, at naar han bare kunde komme som bosat Borger og fornye sit Frieri, saa vilde Farbroderen vel tage imod Raison. Men efterhaanden gik det op for ham, at det dog egentlig var ugudeligt, saadan at gaae og længes efter at andre Folk skulde døe, og en skjøn Morgen besluttede han sig til at sige sit tidligere Haandværk Farvel og lade sig indrullere som Soldat i Stadens Compagni. Den lange Syl-

vester slog ham heel venskabeligt paa Skulderen, da han meddeelte ham sit Forsæt, og hvidskede i Skjægget, da Fader samtidigt paany anholdt om Jomfru Anna Regina Hollerts Haand, og meente, at det „vilde Altsammen give sig." Det gav sig da ogsaa. Et Aarstid efter modtog Brudeparet i St. Kilianskirken, Stadens Hovedkirke, den ægteskabelige Velsignelse, og nok et Aar senere blev jeg, den eneste Frugt af dette fromme og lykkelige Ægteskab, sammesteds ved Daaben indlemmet i de Christnes Samfund.

Om de første Aar af mit Liv veed jeg ikke Stort at fortælle. Hver fjerde Dag trak Fader paa Vagt, og i sin Fritid arbeidede han i Skind og lavede Pidske og Kjepheste; det kjendte han til, eftersom hans Fader var Handskemager. Moder spandt paa sin Rok — og saadan slog de sig igjennem Verden paa en skikkelig og anstændig Maade. Hver Sondag Eftermiddag fik jeg min nye Blouse paa, for saa besøgte Moder og jeg Commandeersergeantens Madame, som var min Gudmoder. Hun trakterede med Viin og Bakkelser, og jeg havde min store Fornøielse af de Jagtscener, som vare indvævede med rød og hvid Traad i de Damaskes Servietter, og endnu mere af Bakkelserne, som stod der til mig; jeg fik ogsaa Lov til at blade og see Billeder i en mægtig tyk Bog, som var indbunden i Svineskind og hed Theatrum mundi. Deri vare de gamle Konger afskildrede med Krone og Scepter og lange Skjæg, og Beleiringen af Troja og af Rom — man saae Kartoverne blive affyrede

mod Murene, og Kuglerne havde en tyk, lang Hale efter sig; man saae ogsaa gyselige Folkeslag, hvori det gik vildt til, og Hestene sprang over de Faldne, og Folk borede hverandre lange Spyd i Halsen. Min Gudmoder fortalte mig engang, hvad det betod Altsammen: at saadan gik det til i Bataillerne, og hendes Mand havde tidt sagt, at det var det Mindste af det. Saa tænkte jeg paa, at min kjære Fader jo ogsaa kunde komme i Bataille med saadant noget grovt Pak og let kunde komme til Skade, og gav mig til at græde bitterlig. Min Gudmoder lo af mig og sagde, at jeg var en tosset Dreng. Hun meente, at Verden havde faaet nok af Krig, det var jo ikke saa længe siden, vi havde havt begge de schlesiske. Nu var der Fred i hele Christenheden, og de høie Herskaber vilde nok tage sig iagt for at begynde paa den vilde Kamptummel igjen.

Give Gud, min Gudmoder havde sagt Sandt! Men Preussens store Frederik faldt ind i Sachsen i August Maaned 1756, og derfor svang Bellona paany i syv Jammersaar sin bloddryppende Fakkel over Tydskland. Kong Frederik blev erklæret i Rigets Act, fordi han havde gjort Indfald i Churfyrstendømmet, og Fyrsten af Hildburghausen blev udnævnt til at anføre Executionshæren imod ham. De Ældre skuffede sig, ligesom Borgerne i de andre Kjøbstæder, med det Haab, at, naar Preusserkongen først fik at see, at det denne Gang ikke blev til Spilfægteri, men til ramme Alvor, saa vilde

han nok falde til Foie og bede om Fred. Men det gjorde han ikke, han trodsede baade Riget og Keiseren.

Rigscontingentet blev mobiliseret. Stakkels Fader maatte gaae med, ogsaa den lange Commandeersergeant. Jeg var kun en lille Knegt dengang, men endnu paa min Dodsseng glemmer jeg ikke Jammeren den Morgen, da Stadens Krigsfolk rykkede ud. — Det var for Daggry. Soldaterne stimlede sammen paa Torvet udenfor Raadhuset. Commandeersergeanten raabte dem op ved Navn, Mand for Mand. Foran Fronten af Compagniet holdt Hr. Majoren, Rigsbaron von Stetten, som skulde commandere det, tilhest, og langsmed Husene var der en Trængsel af Kvinder og Born, som græd og hulkede. Da nu Soldaterne vare opstillede i Geleder vendte Hr. Majoren sig om mod Borgerne og sagde: „I mine brave Kammeraters Navn siger jeg Eder, kjære Borgere og Landsmænd, et hjerteligt Farvel! Er det Guds Villie, sees vi igjen. Men skulde der tilstode Nogen af os noget Menneskeligt, saa nære vi det tillidsfulde Haab, at I, der blive her tilbage, kjærligt ville forbarme Eder over Enkerne og de Faderlose. Siger nu et glad Ja, saa at mine gode Soldater mandigt og uforsagt kunne gaae i Kampen, og Ingen skal være bekymret for Sine." Da raabte alle Mændene høit og tydeligt: Ja! Men Kvinderne brod ud i Jammerskrig og trængte sig ind i Soldaternes Rækker og kastede sig endnu en Gang om Halsen paa deres Mænd. Saa blev der trommet til hurtig Udrykning, og Com-

pagniet marcherede under Heilbronnernes Veeklager ud af Neckarulmerporten. Endnu den Dag idag bliver jeg ganske forunderlig blød om Hjertet, trods mine treogfirsindstyve Aar, saa ofte jeg hører Trommen slaae i afmaalt Takt til Pibernes Lyd, og denne Nat med al dens Trængsel og Graad staaer for mig igjen.

Nu blev der saa stille i vort lille Huus ved Springvandet — Moder græd stille, og naar jeg spurgte, hvad der var ivejen, saa trykkede hun mig til sit Hjerte, kyssede mig og tvang sig til at smile til mig. Hun var høi og slank; hendes Ansigt var fiint og zart, og man kunde godt have antaget hende for en fornem Dame, naar hun ikke havde baaret den simple, borgerlige Dragt. Hendes smukke Øine havde et saa godt og fromt Udtryk under de guldgule Øienhaar; hun lignede livagtig et Mariabillede. Hun var en gudfrygtig Kvinde og altid stille og ydmyg i sin Vandel.

Rigshæren fik vi kun sjelden Noget at høre om. Der var ildevarslende Rygter igang om, at Preusserne uafbrudt rykkede frem og brandskattede overalt; der blev ogsaa fortalt mange slemme Ting om de sorte Dødninghoved-Husarer, at de ikke gave Pardon og vare baade skud- og hugfrie. Den ellers saa fredelige og venlige By var reent forstyrret; det var som om Ingen mere kunde have nogen Glæde af Livet. Det forstaaer sig af sig selv, at jeg kun mærkede lidt til al den Sorg, men forslog Tiden med Leg og Spog uden at tænke paa den

Dag imorgen — jeg var jo et Barn og havde ikke bedre Forstand.

Saadan var der vel gaaet et Aarstid, da et haardt Slag traf os. Budskabet om Slaget ved Rosbach og Rigsarmeens totale Tilintetgjørelse naaede til Byen. Hele Heilbronn gjenlød af Suk og Klager. Der var næsten heller ikke en eneste Familie i Byen, som ikke havde en nær Slægtning eller kjær Ven, der laa død paa Valpladsen eller haardtsaaret paa Lazarethet. Min kjære Fader havde en preussisk Nytter klovet Hovedet paa med sin Pallask. Hans Lig hviler nu sammen med saamange andre ærlige Schwaberes og ugudelige Franskmænds Lig i den samme Grav — hans Sjæl er i Himmerig. Om Jammeren hjemme hos os maa jeg hellere tie reent stille. Naar Moder om Aftenen lagde mig iseng og havde ladet mig folde mine Hænder og fremsige min Aftenbøn efter hende, kunde hun sommetider sige: „Ikke sandt, Hansemand, naar Du engang med Guds Hjælp bliver stor, saa vil Du tjene Herren som en ærlig Haandværksmand eller Kunstner, men aldrig tage Tjeneste blandt Soldaterne og lade Dig slaae ihjel og efterlade Enke og faderløse Børn i saa bitter Sorg. Den eneste Ting maa Du love mig, min egen lille Dreng." Det lovede jeg hende gjerne.

Borgerskabet i Heilbronn glemte ikke det Løfte, som det havde givet Hr. Rigsbaron von Stetten den Nat, da Afmarchen gik for sig, men forbarmede sig mildt og

christeligt over de Faldnes Efterladte og stod dem trolig bi med Raad og Daad, skjondt Tiderne vare tunge for alle. Saaledes skete det da ogsaa ved gode Menneskers Forsorg, at vi aldrig kom til at prove egentlig Sorg og Nod for det daglige Brod. Men al den Venlighed og Kjærlighed, som selv høie Herskaber viste Moder, formaaede ikke at lindre hendes Sorg. Budskabet om Faders Død havde knust hendes Hjerte, og hun sygnede hen som en Blomst, der er knækket i Stilken, og som nok kan blive ved at see frist ud en Tid, men tilsidst taber sine Blade og synker sammen. — Ti Maaneder efter Faders Død bare de sorte Mænd Moder bort, og jeg var fader- og moderlos i mit ottende Aar; allerede i min spæde Alder maatte jeg tomme den bedske Kalk til sidste Draabe. Der er Mennesker, hvem det er forundt altid at dreie sig med Lykkens Kugle og altid at være paa Solsiden; der er Andre, som lige fra deres første Stund maae blive paa Skyggesiden. Til disse kan jeg henregne mig selv, men jeg klager dog ikke over min Skjæbne. Herren kjender jo bedst, hvad vi arme Dodelige ere istand til at bære, og om Korset ikke er for tungt for vore Skuldre. — Priset være hans Navn i al Evighed. Amen.

Dagen efter min salig Moders Begravelse kom min Gudmoder, Madame Hollert, samlede mine Pakkenilleker sammen og tog mig hjem til sig. Hvad hun lovede ved min Daab, at være mig i Forældres Sted, om de døde fra mig, det har hun ærligt og redeligt holdt, og hvorvel hun var en underlig Kone, har hun altid vist sig god og kjærlig imod mig, det Gud lønne hende.

Men hos Hollerts var der heller ikke synderlig Glæde tilhuse. Det var med hemmelig Ulyst, at den lange Sergeant var draget i Felten. Ligeoverfor sine gode Venner havde han ladet sig forlyde med, „at det aldrig i Evighed kunde gaae godt, og at Rigstropperne og Franskmændene maatte komme tilkort ligeoverfor den gamle preussiske Disciplin; at det laa ham tungt paa Sinde, at han nu skulde kæmpe mod den Fane, han i sin Tid havde svoret Troskab, det kunde han aldrig gjøre med rigtig Mod og Lyst; langt hellere vilde han gaae los paa vore Allierede, Franskmændene, end paa vore Fjender, Preusserne." Efter det ulykkelige Slag ved Rosbach havde han været med paa Retraiten og var i eet Træk løbet fra Thyringen til Schwaben. Ved dette Tilbagetog over Hals og Hoved havde han altereret sig meer, end han kunde taale, som da ellers ikke var at undres over, naar man husker paa, han var temmelig tilaars og vel ved Magt. Saa kom Ærgrelsen over Nederlaget og Klapjagten til — med eet Ord, den lange Sylvester gik og grændsede sig, saa han blev

ganske mager og vienſynlig tæredes hen. Alle hans Uniformer kunde gaae to Gange om ham, han ſpankede ikke mere ſtolt og militairiſk om ſom for, gik ikke mere paa Værtshuſet om Aftenen og vilde heller ikke mere fortælle om den glorværdige Victorie ved Caſſano. Affairen ved Rosbach var bleven en Pind til hans Ligkiſte; han døde, inden Aaret var omme. Paa hans Kiſte laa hans Sabel og den lange Spanſkrørſtok overkors under den lille trekantede Hat. Da Kiſten var ſat ned i Graven, ſkjød Soldaterne tre Gange over den og marcherede ſaa afſted med Piber og Trommer nok ſaa lyſtigt. Men vi, Gudmoder Hollert og jeg, flyttede ind i et af Taarnene i Stadsmuren mellem Fleiner- og Neckarulmerporten, hvori den velbyrdige Magiſtrat havde anviiſt Enken en Naadſensbolig.

I de ſenere Aar har jeg ikke kunnet kjende min Fødeby igjen, naar jeg er kommen der, ſaameget Gammelt er der revet ned, og ſaameget Nyt er der kommet til. Nu blive alle Stadsgravene lidt efter lidt fyldte, og Muren bliver revet ned, og der, hvor den ſtod, bliver der bygget pyntelige Huſe, hvori de rige Fabrikherrer boe, eller plantet Anlæg med ſjeldne Buſkvæxter og Blomſter. Men i min Tid traf Graven ſig endnu heelt rundt om Byen, og en Deel af den var ogſaa fuld af Vand, men Reſten var ſaa forgroet med Siv og Rør, Piil, Aſketræer og Popler, at man om Sommeren neppe kunde ſee gjennem det tætte Løvværk. Det ſaae rigtig kjønt ud. Sangfuglene byggede troſtigt de-

res Reder paa Grenene, der ragede heelt op til vort lille Vindue, saa at jeg tidt syntes, at jeg ogsaa var en glad lille Fugl, der gyngede sig i det Grønne, naar jeg stak Hovedet ud af Taarnet, der var heelt overgroet af Mos og Epheu, og jublede ud i Løvet.

Med den rigtige Ungdomsglæde var det alligevel forbi, da mine kjære Forældre døde. Af og til kunde det lette Drengesind jo nok reise sig, men saa maatte jeg strax igjen tænke paa, hvor ene og forladt jeg stod i Verden, hvor afhængig jeg var af gode Menneskers Barmhjertighed, og hvorlænge det vilde vare, inden jeg kunde betale min Gjæld til dem. Det satte strax en Dæmper paa Lystigheden.

Gudmoder blev Dag for Dag mere og mere stille og ordknap. Tilsidst gik hun slet ikke mere ud af Taarnet, og Besøg fik hun heller ikke mange af; hun sad ved sin Rok og nynnede sagte et Vers af Psalmebogen.

Min Vagtel hoppede op og ned i sit grønne Buur og tittede med et hvist Pikkerik ud af Karnappen; den gamle Kat snurrede og spandt i Lænestolen, og jeg sad ved det malede Fyrrebord med de røde og blaae Tulipaner og regnede paa et langnæset Divisionseksempel eller memorerede iter, piper, papaver og cadaver eller stnderede de andre Disciplíner, som en af Eleverne i Byens Skole undervíste mig i, og som jeg efter hans Mening slet ikke kunde undvære, naar jeg skulde komme gjennem Verden. Det varede ved, til Skyggerne blev lange, og

Lampen blev tændt. Saa holdt vi Fyrasten, og jeg kunde læse høit for Gudmoder i Theatro mundi eller i den Heilbronnske Chronica, hvorlunde de havde faaet fat paa Götz von Berlichingen og indespærret ham i Tyvehullet i Taarnet i Allehelgenstræde; hvordan Ridderen oppe paa Raadhuset holdt sig Byfvendene fra Livet med sin Jernhaand; hvordan Bondehæren var rykket mod Weinsberg og havde jaget Greven af Helfenstein og de andre fangne Adelsmænd imellem deres Rækker, til de sank for Sygdom, men Grevinden satte de til Spot og Spee op paa en Mogkærre, og saadanne andre baade forunderlige og gruselsomme Historier. Schwartzwalderuhret slog sine snurrende Timeslag dertil, og saadan gik en Dag, en Uge, et Aar, og det ene Aar efter det andet.

Jeg havde gaaet i Byens Skole et godt Stykke Tid. Fra Først af holdt Gudmoder ikke af det, fordi hun var bange for, at det ikke vilde baade hverken mit timelige eller mit evige Vel, at være sammen med de ugudelige Knægte, men jeg lod mig ikke anfægte af dem, jeg passede mig selv og læste tappert paa Livet løs.

Saaledes voxede jeg da op i Herrens Tugt og Formaning og havde allerede fyldt mit fjortende Aar. Saa var det en Dag, at Cantor Hornberger lod os Alle blive tilbage efter Skoletiden og anstillede alleslags Forsøg med os for at komme efter, hvem der havde Anlæg til at synge. Cantoren var en lang, mager Mand med et Ansigt saa bruunt som en Æthiopier, saa det stak

loierligt af mod hans hvide Paryk. Saasnart han talte, kom han i Affect; den store Pandeaare svulmede saa op, saa den blev næsten saa tyk som en Finger, og hans sorte Øine rullede saadan, at næsten kun det Hvide var synligt. Hans Ydre var saaledes afskrækkende nok, og han behovede blot at vise sig og sætte en truende Mine op for at faae alle Drengene til at skjælve. Nu prøvede han den Ene efter den Anden, sang for og lod os synge efter, lod os aabne Munden paa vidt Gab som Svaleungerne, naar de blive fodrede, og skrige A i forskjellige Modulationer, til Veiret gik reent fra os, og vi bleve ligesaa kirsebærbrune i Ansigtet, som han selv var. Jeg var ganske forknyt, da Touren kom til mig, deels for de andre Drenge, som loe af de loierlige Grimacer, som de Syngende gjorde, og deels af Undseelighed. Jeg begyndte da tremulerende og ganske svagt at angive A. „Høiere!" raabte Cantoren, „meget høiere! Vi maae skrige af alle Livsens Kræfter, Kirchner! Vi maae bilde os ind, at vi ere faldne i Neckaren og ville kalde Folk til med vort A." Saa tog jeg Mod til mig og sang ud af fuld Hals. Det kunde Cantoren lide; han sagde: „Det var Net, min Søn! Vorherre har begavet os med en rigtig klar og vakker Stemme, og vi kan træde ind i Choret, saasnart vi bare har lært Noderne." Undervisningen i dem begyndte samme Dag, og jeg blev i taalelig kort Tid perfect.

Men den første Dag, da jeg maatte gaae om og synge for Folks Dore med Choret, var mig en tung Dag. De havde givet mig en gammel trekantet Hat, der oprindelig havde været sort, men nu faldt stærkt i det Røde, paa Hovedet, med den sad mig saa langt ned i Panden, at jeg knap kunde see for mig; og en gammel aflagt Kasseking, der var lappet og sammenrimpet paa mangfoldige Steder, havde de hængt om mig. I den Dragt saae jeg slet ikke pæn ud. Men det forekom mig langt haardere, at jeg skulde gaae ind i Husene med Klingbeutelen og indsamle Syngepengene, og jeg fik Taarer i Øinene ved at tænke paa, at jeg, der dog var kommen af rigtignok fattige, men agtbare Forældre, for det Par Skillings Skyld skulde fægte og lobe Folk paa Dorene næsten som en Betler. Men saa faldt det mig ind, at jo ogsaa den Guds Mand Martinus Luther, hvem vi Alle have at takke for den rensede Lære og jeg i Besynderlighed for det smukke Navn Martinus, havde maattet synge for Dørene i Eisenach, da han var en lille Dreng, og dog var han senere bleven en saa høist priselig Mand og et evigt straalende Kirkens Lys. Denne Tanke styrkede mig vidunderligt, og siden følte jeg aldrig mindste Sky for at gjøre hvad der hørte til min Bestilling.

Som Chordreng blev jeg ogsaa snart ligesaa meget hjemme i St. Kilianskirken som i mit eget lille Kammer. Jeg hjalp til ved Ringningen, sang med i Choret, skrev Psalmenumrene med Kridt paa de sorte Tav-

ler og kunde ramse alle Kirkens Mærkværdigheder op paa mine Fingre, saa at jeg kunde have viist en Fremmed om, ligesaa godt som Degnen selv, og have fortalt ham, at Grundstenen til Kirken blev lagt i det Aar efter Guds Byrd 1013, og at man oppe ved Hoialtret tydeligt kunde høre den Kilde risle, som gav Vandet til Vandspringet paa Torvet; jeg kunde Historien om Kæmpebenet, som hænger i Choret, udenad, og kunde forklare alle de hellige Afbildninger og tyde Navnene paa alle de gamle Gravmæler. Blandt dem var der ogsaa en af mine egne Stammefædre; han var begravet i Sideskibet, og over Graven laa der en stor Sandsteen, hvori han selv var hugget ud, som han gik og stod i levende Live, i spansk Kappe, med et mægtigt Skjæg og med foldede Hænder. Af Næsen og Hagen var der ikke Stort at see, da Kirkegængernes Fødder havde slidt dem bort, og Indskriften paa Randen var bleven aldeles ulæselig, saa at jeg ikke formaaede at faae Andet ud deraf end: Kirchnerus noster . . . bene meritus . . . reipublicæ Heill . . . obiit A. D. Alt det Øvrige var til min store Sorg reent udviskет. For denne min kjære Stammefader nærede jeg dyb Ærbødighed og vogtede mig omhyggeligt for at træde paa hans Gravsteen, og det skar mig i Hjertet, naar jeg saae Andre gjøre det. Jeg kunde jo ikke forbyde dem det.

En Søndag saae jeg oppe fra Choret, hvor vi havde vor Plads, nede ved Prædikestolen og netop ligeover for mig, en yndig ung Pige, som vel omtrent kunde være i Alder med mig, men sikkerlig stod høit over mig i Rang og Rigdom, det kunde jeg see af den smukke Silkekjole med de indvirkede prægtige Solvblomster, som hun havde paa. Hendes guldgule Haar bølgede ned i lange Lokker og var endnu frit for Pudder; hendes Øine vare saa inderlig milde og gode, og hendes Ansigt var fiint og vidunderlig zart; det mindede mig om min kjære hedengangne Moders Ansigt, saa jeg slet ikke kunde blive kjed af at stirre paa den yndige Frøken. Hun sad ved Siden af en meget stiv og fornem Dame med en høi, uhyre kunstig Frisure og rød Sminke paa Kinderne. Det var sagtens hendes Frø Moder. Jeg maa til min Skam bekjende, at jeg fra det Øieblik ikke hørte Stort af Herr Domprovstens Prædiken og sagtens havde staaet mig daarligt ved Afhøringen om Mandagen, naar ikke en flittig Collega havde været saa venlig at lade mig faae en lille Bog til Gjennemsyn, hvori han altid skrev Prædikenen op. Med en ganske aparte Utaalmodighed, som jeg dog selv maatte skamme mig over, længtes jeg nu efter næste Søndag, da jeg haabede igjen at faae den fremmede Frøken at see, som jeg aldrig havde seet før. Lykken var mig dog gunstigere, end jeg drømte om. For da vi næste Dag stod og sang udenfor et anseeligt Sted tætved de tydske Ridderes Ordenshuus, saae jeg Frøkenen staae i et aabent

Vinduе paa første Sal bag en Række blomstrende Potteplanter og et stort Messingbuur med en grøn Poppegoie i, som sad og vuggede sig i sin Ring og skreg op, saa det skingrede efter. Jeg blev rød over hele Hovedet og havde en Fornemmelse, som om Struben blev snøret sammen paa mig — jeg kunde ikke frembringe en Lyd. Hvad det var, der foregik i min Sjæl, vidste jeg ikke selv: jeg var saa lykkelig, som noget Barn kan være paa den hellige Juleaften, og kunde dog gjerne have givet mig til at græde i det Samme. Men jeg kunde ikke have tilstaaet det for noget Menneske, ikke for al Jorderigs Guld. — Den deilige Froken saae saa mild ud og smilede venligt ned til os. De fremmede Blomster og Vexter slyngede sig som en Glorie om hendes Engleaasyn. Det forekom mig, at hun havde seet mere paa mig end paa alle de Andre og havde seet efter mig, da vi vandrede videre — men det var sagtens kun en taabelig Indbildning.

Ak, hvor det var en herlig, herlig Tid, dengang jeg om Søndagen kunde see den kjære Froken en heel Time oppe fra Choret, og om Onsdagen og Løverdagen, naar vi gik om og sang, see hende ved Vinduet! Der kunde jeg jo ogsaa have seet hende de andre Dage i Ugen — men hvor turde jeg fordriste mig til at gaae forbi hendes Huus ganske alene og see derop! Det forekom mig, som om Enhver maatte kunne see paa mig, hvordan det stod til i mit Hjerte og at jeg ikke havde nogen reen Samvittighed. I Kirkestolen stod hendes

Navn paa en lille Blikplade. Moderen var Rigsbaronesse von Stetten, født Baronesse von Gemmingen-Guttenberg, Enke efter Major von Stetten, den Samme, under hvis Anførsel min stakkels Fader var draget i Krigen og havde ladet sit Liv. Ogsaa Herr Majoren havde fundet Døden paa Valpladsen, og de Ord, som han ved Nattetid talte paa Torvet, vare vel indgivne ham af en dunkel Forudfølelse. Det var næsten, som om Afstanden mellem mig og den unge Baronesse var bleven noget formindsket ved vor fælles sørgelige Skjæbne — men at jeg derfor holdt mere af hende, tør jeg ikke paastaae — det troer jeg ikke, jeg kunde. Og rigtignok vidste jeg nu, at Frøkenen var af høiadelig Æt og rigt forsynet med Lykkens Goder, men det forandrede ikke mine Følelser for hende det Allermindste. Jeg tænkte i mit stille Sind: hvorfor skulde den naadige Frøken ikke være Dig det Kjæreste af Alt paa Jorden, om Du ogsaa er et stakkels fader- og moderløst Soldaterbarn, og hvorfor skulde Du ikke glæde Dig ved at beskue hende? Enhver har jo Lov til at glæde sig over Blomsterne og deres liflige Duft, om ogsaa de voxe i andre Folks Haver, og de klare Stjerner funkle jo saa venligt ned til os fra Himlen, uden at Nogen falder paa at ville eie dem. Men for mig var hendes deilige fromme Aasyn netop en saadan lysende Stjerne.

Der var vel gaaet en sex Ugers Tid, siden jeg første Gang saae den kjære englemilde Frøken. Vi var nu i Skjærsommermaaned. I et af Taarnvinduerne

stod der et ungt Rosentræ, som jeg havde opelsket Aaret iforveien. Nu blomstrede det for første Gang, og det havde skudt en deilig frisk Knop, der lige tittede frem af sit grønne Hylster, som om den var nysgjerrig efter at see sig om i Verden. Hvergang jeg saae paa denne Knop, tænkte jeg paa Froken von Stetten; hun saae ligesaa elskelig og uskyldig ud. Derfor havde jeg ogsaa tiltænkt hende den, og næste Søndag skar jeg Knoppen af og lagde den paa den lille Pult ved hendes Plads inden der var kommet en eneste Sjæl i Kirken, og flygtede saa op i Choret. Da der nu blev ringet sammen, og Menigheden begyndte at indfinde sig, gav mit Hjerte sig til at banke voldsomt; jeg fortrød min Dristighed og havde gjerne taget Blomsten igjen, men jeg vovede mig ikke ned — alligevel var jeg ogsaa piint af en anden Frygt: en fremmed Haand kunde jo let forgribe sig paa min lille Knop. Endelig traadte Moder og Datter ind. Frokenens Blik faldt strax paa Rosen, hun tog den op og saae sig forundret om med Øine, der straalede af Glæde, som om hun søgte at opdage Giveren. Da bøiede Fru Baronessen sig over til hende og hviskede hende et strengt og bittert Ord ind i Øret. Formodentlig forbød hun Datteren at røre ved Blomsten, for Frøkenen lagde den langsomt hen paa Pulten igjen og slog Øinene ned og saae ganske bedrøvet ud. Det skar mig i Hjertet. Men kort efter brød hun alligevel et grønt Blad af Stilken og listede sig til at lægge det

i Psalmebogen som Bogmærke — og da følte jeg mig igjen i Himlen.

Velsignelsen var neppe tilende, før jeg styrtede ned fra Choret, og i tre Spring var jeg nede af Trapperne for at stille mig i Kirkedøren. Men Cantorens Haand standsede mig i Farten og tog et Tag i min sorte Kaabe, saa den gamle, møre Tingest revnede fra Øverst til Nederst. Saa tiltordnede han mig i sin Vrede, idet Pandeaarene svulmede op, og Øinene gnistrede: „er vi blevne stukne af en Tarantel, Kirchner, eller er en ureen Dæmon faret i os, siden vi understaae os at gjøre saadanne usømmelige Trampolinspring i Herrens Huus?“ Hermed greb han mig i Øret og ruskede mig dygtigt et Par Gange. Jeg krøb heelt forknyt ned ad Trappen og skammede mig dygtigt og vilde gaae lige hjem; det faldt mig tungt paa Sinde, hvorlidt det passede sig for saadan en tosset og forpjusket Skolepog at stille sig ivejen for fornemme Frøkener og stirre paa dem med forliebte Øine. Men i samme Øieblik som jeg i min Bedrøvelse vilde liste mig ud af Kirken, traadte ogsaa Fru Baronessen og hendes Datter ud. Hun gik tæt forbi mig, og hendes Silkeærme rørte ved min Arm. Al Sorg og Harme var spørløst forsvunden i samme Nu. Fromt og beskedent slog hun Øinene ned — saa nærved havde jeg aldrig seet hende før. Da hun var gaaet et Par Skridt, gled den sorte Saffians Psalmebog hende ud af Haanden, og alle de brogede Mærker, Paafuglefjer, couleurte Bil-

leder, Silkebaand og ogsaa mit Rosenblad faldt ud og spredtes ad paa Gulvet. Jeg sprang hurtigt til, samlede det Altsammen op, mit Blad først, og rakte hende Bogen med et dybt og ærbødigt Buk. Den naadige Frøken var næsten endnu mere forlegen end jeg selv; hun smilede, men saae ikke op og hviskede halvhøit: „Tusind Tak for Hans Uleilighed." — I og for sig er det jo kun en ganske almindelig Talemaade, som bruges tidt og ofte hver Dag — men fra Frøkenens Læber klang disse Ord dog heelt anderledes. Nu er jeg en meget gammel Mand og har forlænge siden overskredet den Frist, hvori det i Regelen er os forundt at vandre herneden; men den smukke, hjertelige Taksigelse glemmer jeg aldrig, og den klare, klokkerene Stemme toner endnu i mit Øre. „Tusind Tak for Hans Uleilighed." Det var de første Ord, jeg hørte fra den yndige Frøkens Læber — det var ogsaa de sidste.

Tredie Dags Morgen stod jeg som sædvanlig udenfor Fru von Stettens Huus, men alle Vinduer vare tildækkede, og det Samme var ogsaa Tilfældet om Løverdagen. Næste Søndag kom der Ingen i Kirkestolen. Det naadige Herskab er vel taget ud paa sine Godser eller til sin Familie paa Guttenberg, tænkte jeg med tungt Hjerte og kunde kun trøste mig med, at de dog maatte komme tilbage til Byen i Efteraaret. Men jeg havde slet ikke meer nogen rigtig Glæde af Livet; det var bestandig, som om det Bedste var borte.

Nogle Uger efter kom en af mine Kammerater i

Choret styrtende op til mig for at tilsige mig til at møde hos Cantoren Kl. ti om Aftenen, for der var et meget fornemt Lig, som hele Geistligheden og Choret skulde følge. For pleiede jeg næsten at blive glad over saadan en Tilsigelse — ikke fordi jeg var saa ond, at jeg kunde glæde mig over et Medmenneskes Død, men blot fordi det var Skik og Brug, naar en Patricier eller en Raadsherre blev begravet, at saa Enhver af os Chordrenge fik sex Kreutzer og et Stykke Kage, og det var en heel Høitid for os; saadan er jo Børn, letsindige og tankeløse. Men denne Gang modtog jeg Cantorens Ordre temmeligt ligegyldigt og svarede blot, at det var godt, og at jeg nok skulde komme. Jeg mødte da ogsaa, og hele Choret gik i Processión, To og To sammen til Sørgehuset. Vi bleve opstillede ved de tydske Ridderes Ordenshuus, ligeoverfor Fru von Stettens Bolig. Jeg tænkte ikke paa Andet end den bortreiste Froken og saae hverken paa den sorte Ligvogn med Sølvskjoldene, der skinnede i det røde Fakkellys, eller paa Menneskemassen og de mange Kareter. Jeg saae kun op mod Vinduerne. Alt var mørkt deroppe, og kun et eneste mat Lys brændte bag ved Forhænget. Saa bar de Kisten ud, og ovenpaa den laa der en Myrthekrands med Sølvblomster. Jeg spurgte ligegyldigt min Sidemand, hvem det egentlig var, vi begravede. „Det er Datteren af Huset," svarede han, „den puur unge naadige Froken." Det svimlede for mig.

Otte Uger vare gaaede siden den Nat. At det var saa længe siden, fortalte Gudmoder mig, thi jeg havde hele Tiden ikke vidst af mig selv. De sagde, at det var en hidsig Nervefeber, og at jeg havde været Døden nær. Lægen havde opgivet mig og meente siden ogsaa, at min Helbredelse snarere maatte tilskrives Himmelens Styrelse end hans Kunst eller jordiske Lægemidler.

I den første Tid efter min Sygdom forsyndede jeg mig tidt og ofte haardt imod Herren, idet jeg beklagede mig bittert over, at jeg ikke var død, og formastede mig til at gaae irette med Skjæbnen, fordi den ikke hellere havde bortkaldt et stakkels forældreløst Barn som mig, hvem Ingen brød sig om, fremfor den deilige rige Froken, hvem alle Mennesker ærede og havde kjær. Maatte min Skaber i sin Barmhjertighed forlade mig denne Bespottelse!

Der behoves vel ikke mange Ord for at skildre, hvor elendig jeg var. Jeg havde nu mistet alt det, som mit Hjerte hang ved, Fader og Moder og Frokenen, som jeg havde saa inderlig kjær. Den, som har prøvet saadan en Sorg, han veed, hvad det er at fortvivle, og Den, hvem den Kalk hidtil er gaaet forbi, kan dog ikke gjøre sig nogen Forestilling om, hvad jeg led. Man maa selv opleve Smerten, ligesom man selv maa høre Musiken. Jeg var endnu i lang Tid syg og kom kun langsomt til Kræfter. Men med Sangen var det forbi. Min Stemme var gaaet tabt i den svære Sygdom, og

den blev saaledes begravet samtidigt med den kjære naadige Froken.

Da jeg igien fik Lov til at komme ud, gik min første Gang til Kirkegaarden, hvor den salige Froken var bisat i det von Stettenske Kapel. Det var let at kjende paa det adelige Vaaben, som var udhugget over Indgangen, og paa den latinske Inskription. Paa Jerngitteret, bag hvilket hun, som havde været mig det Kjæreste af Alt paa denne Jord, sov den evige Søvn, hængte jeg en smuk Blomsterkrands, som jeg selv havde bundet, bad en stille Bøn og tænkte med inderlig Vemod paa den kjære bortgangne unge Pige. Næste Dag gik jeg igjen hen paa Kirkegaarden og hængte en frisk Krands op istedenfor den visne, og det blev jeg ved med hver Dag. Denne Tour og den Time om Dagen, som jeg helligede dertil, blev mig den kjæreste af alle, og Sorgen var mig en kjær og trofast Ledsager.

Som jeg en Dag havde hængt min Krands op og vilde gaae hjem igjen, traadte en venlig gammel Mand i Livree frem fra Gravkapellet, greb mig i Armen og spurgte, hvad jeg bestilte her, og om det var mig, som hver Dag havde hængt Krandsene paa den salige Frøkens Grav? Jeg blev forvirret og stammede Ja. „Naa, bliv ikke bange, min Dreng," sagde den gamle Mand mildt, „det er en Kjærlighedsgjerning, Du har gjort, og den finder altid sin Løn. Følg nu med mig til Hendes Naade Fru Baronesse von Stetten; Baronessen vil tale med Dig." Nu kjendte jeg ham igjen.

Det var den gamle Kammertjener; jeg havde tidt seet ham staae i Porten, naar vi sang, og det var ogsaa bestandig ham, der rakte Chordrengene deres Almisse. Jeg fulgte med ham i Taushed. Men hvordan jeg kom ind i Fru von Stettens Huus, og hvordan jeg kom op ad Trappen, det er jeg ude af Stand til at gjøre Rede for.

Kammertjeneren lod mig blive i Forgemakket og gik med lydløse Trin ind i Stuen til sit Herskab, men kom strax ud igjen og bad mig gaae ind.

Endnu var der Ingen derinde. Værelset var langt prægtigere udstyret, end jeg kunde tænke mig. Gulvet bestod af brune, speilglatte Træplader, Væggene vare beklædte med brogede Tapeter, som forestillede Hyrder, der vogtede deres Faar eller blæste paa Skalmeie for Hyrdinderne; paa Kaminen stode smaa Chinesere, som dinglede med Hovedet og Hænderne, og mange andre kostbare Sager af Porcellain; en funklende Lysekrone hang ned fra Loftet, og i det kolossale Speil kunde jeg overse min hele Person og min fattige Dragt, der tog sig endnu fattigere ud i al denne Herlighed.

Døren gik op, og Hendes Naade Fru Baronesse von Stetten brusede ind i Stuen i en Sorgedragt af sort Silke. Baronessen satte sig paa den forgyldte Kanapee og maalte mig, uden at sige et Ord, med saa skarpe Blikke fra Top til Taa, at jeg maatte slaae Øinene ned. Tilsidst spurgte hun mig i en temmelig streng Tone, hvad jeg hed, og hvem der var mine Forældre.

Jeg nævnede mit Navn og fortalte, at jeg var et stakkels forældreløst Barn, og at min Fader var faldet ved Rosbach. Mindet om hendes salig Ægteherre gjorde hende sagtens mere blød om Hjertet, for nu spurgte hun mig ret mildt, hvorfor jeg hængte Krandse paa hendes Datters Grav, og hvordan jeg var kommen til at kjende den Forklarede? Da jeg nu skulde til at skrifte alt det, som jeg selv hidtil havde neppe havde turdet tilstaae for mig selv, og saa grusomt blev mindet om den stakkels Frøkens Død, og derhenne saae den Plads, hvor hun pleiede at sidde bag sine Blomster og smile englemildt ned til os, strømmede mit Hjerte over, og jeg brød ud i bitterlig Graad og var ikke istand til at sige et Ord.

Den naadige Frue var en meget stiv og stolt Dame, og hun fandt vist i Begyndelsen min Opførsel besynderlig, og rystede da ogsaa betænkelig paa Hovedet. Men tilsidst fattede hun vel, at min Smerte kom fra Hjertet, saa lidt hun end havde ventet Sligt af en fremmed og fattig Dreng; og saa kom der ogsaa Taarer i hendes Øine, og hun græd stille. Efter et langt Ophold sagde hun tilsidst: „Jeg vil ikke trænge mere ind paa Ham, behold Han sin Hemmelighed for Sig selv. Han har meent det godt med min salige Datter, og det skal jeg ikke glemme Ham, Johannes. Men lad Han være med de Krandse — min Datters Kiste bliver ogsaa snart bragt bort til Familiebegravelsen. Jeg skal erkyndige mig om Ham, og naar Han fører sig godt op, skal Han finde en naadig Beskytter i mig. Adieu!" Dermed

rakte hun mig Haanden til Kys og lod mig naadigst gaae.

Baronessen holdt sit Løfte paa den mest ædelmodige Maade; hun ydede mig rigelig Understøttelse i min Armod og forskaffede mig ikke blot et Stipendium ved Universitetet i Tübingen, men bagefter ogsaa denne gode Post ved den evangeliske Kirke her. Mange Gange har jeg forsøgt at tolke hendes Naade min allerærbødigste og dybfølte Tak, men hun har aldrig villet modtage den; hun siger, at Den, som tager sig af mig, er i Himlen.

Dette er min Ungdomskjærligheds simple, men sande Historie, og den er ogsaa min eneste Kjærlighed. Senere da jeg havde faaet Embede og mit gode Udkomme, har min Gudmoder tidt og ofte og sommetider indtrængende nok formanet mig til at indtræde i den hellige Ægtestand, og det har heller ikke skortet paa ærbare og velopdragne Piger, der i alle Henseender vare antagelige Partier. Den forklarede Frøkens Billede mægtede dog Ingen af dem at udslette af min Sjæl, og jeg forblev derfor ugift. Men den, som vil spotte over saadan en taabelig Olding, som har gaaet og baaret paa den barnagtige Kjærlighed lige til sin Grav — han kjender selv kun lidt til Kjærlighedens guddommelige Udspring og Væsen.

Tidserindringer.

Af

Etatsraad, Dr. C. Otto.

XI. Dupuytren.

Frankrig anſees for de ſandſelige Nydelſers Land, og det med ubeſtridelig Ret; det har ogſaa Ord for at være Hofligheds Land, men med den høieſte Uret. Efterat l'ancien régime har givet Plads for en yngre Slægt, er Courtoiſien forſvunden med det ſamme. Hos de Faa, der endnu ere tilbage fra hiin Periode, er denne berømte Hofligheds derfor ogſaa ſaa meget mere paafaldende, ſom man blandt de Yngre daglig ſeer Beviſer paa det Modſatte. Has den yngre Slægt ſpille Selvkjærlighed og en latterlig Nationalforfængelighed Hovedrollen, og hvor man kommer i Colliſion dermed, møder man kun Raahed og Raahed! Jeg for min Deel beder mig betakket for den Slags unge Mennesker; og ſaaledes

fik jeg ogsaa ligefra Begyndelsen den største Modbydelighed for de unge, medicinske Studerende, hvem jeg ved mine daglige Besøg paa Hospitalerne ikke kunde undgaae at komme i Berøring med. Det vilde være vanskeligt at opregne alle de Anledninger, jeg har havt til at ægre mig over deres raa og udannede Væsen. Jeg hørte daglig nye og nye Historier om deres Brutalitet og maatte selv prøve den undertiden. Uartige og ubehagelige mod alle Fremmede, der gjæste Forelæsningerne og Hospitalerne, vilde de nok være istand til at fortrænge dem aldeles, hvis man ikke undertiden tog Mod til sig og behandlede dem „sans façon". Ved Klinikerne søge de stedse at skubbe og puffe den Fremmede tilbage og forhindre ham fra at see og høre. Paa Forelæsningerne som i Theatrene genere de sig ikke for at sætte Fødderne paa den Foransiddendes Kjoleskjøder, og, vender man sig da om med en betydende Mine, sige de rolig „pardon!" for i næste Øieblik at gjentage den samme Maneuvre. I et af Theatrene var jeg en Aften Øienvidne til, at et af disse haabefulde unge Mennesker uden videre gav en Englænder et Øresigen, der under en Mellemakt havde sat sig paa en Bænk, paa hvilken Franskmanden ikke paa den sædvanlige Maade (ved at binde sit Lommetørklæde om Bænken) havde forsikret sig sin Plads. Naturligviis vilde Englænderen ikke finde sig i en saadan Uforskammethed; men Sværmen af de omkringstaaende unge Herrer tvang ham til at tie stille. Man har et træffende Svar af en anden

Englænder, der, uden at kjende Betydningen af et saadant ombundet Lommetørklæde, havde taget Plads paa et tomt Sæde. Franskmanden vendte tilbage og fordrede sin Plads. Englænderen paastod, den havde været tom, og beraabte sig paa sine Naboers Vidnersbyrd. Disse betydede ham imidlertid, at han havde Uret, da han ikke havde respecteret Lommetørklædet, der var et Bevis paa, at Pladsen var besat. „Ah!" raabte Englænderen, idet han gik bort, „jeg beder om Forladelse! Jeg vidste ikke, at en Karklub hertillands betyder det Samme som en Gentleman!"

Men idet jeg særlig havde Leilighed til at lære denne Mangel paa Høflighed at kjende hos de medicinske Studenter, maatte jeg paa den anden Side erkjende, at det ikke var saa forunderligt, om Forholdet paa Hospitalet Hôtel Dieu var af den Beskaffenhed, eftersom en ældre Mand — og dertil en høist berømt Chirurg: Dupuytren — var den, der foregik med Exemplet. Han forestod paa det nævnte Hospital den chirurgiske Klinik, der deels bestod i Besøg ved Sygesengen og Foredrag og Operationer i Amphitheatret, deels i Consultationer af Fattige fra Staden, og bivaanedes af mere end 400 unge Studerende. Der var heller ingen Klinik i hele Paris saa berømt som denne, og intet Besøg paa noget andet Hospital var heller saa lærerigt. Jeg saae her meget store og vigtige Operationer foretages med en beundringsværdig Lethed og hørte nogle af de gediegneste Foredrag; — men man

gjør sig ikke noget Begreb om, hvilken Kamp den beskedne Fremmede daglig maatte udholde, for at faae Lov til at see og høre! Man maatte, for ikke at faae sin Videbegjærlighed tilfredsstillet paa sine Ribbeens Bekostning, en halv Time i Forveien tage Plads ved en Seng og der staae fast, for at oppebie Dupuytrens Komme. Ærgerligt var det da rigtignok, naar — hvad der ikke sjeldent var Tilfældet — Dupuytren saa gik forbi den Seng, hvor man havde ventet ham, og søgte hen til en anden. For at forskaffe sig en nogenlunde bekvem Plads i Amphitheatret ved Operationerne maatte man, saasnart man kom, gaae derind og betegne sin Plads ved et Par Handsker, en Bog eller Sligt — thi det blev dog i Regelen respecteret; men da Dupuytren talte meget sagte, og hvert Øieblik dreiede sig om paa sin Stol og vendte Halvdelen af sine Tilhørere Ryggen, gik der dog meget tabt af hvad han sagde. Ved Consultationerne af de Syge fra Staden var det et sandt Kunststykke, der kun lykkedes de Udvalgte, at komme i Nærheden af Dupuytren og ikke blive tilbageviist af ham med en bydende og vred Mine.

Han havde den snurrige Skik, naar han ved sine Operationer skar Noget løst, at han strax med en stor Behændighed kastede det op til Tilskuerne paa Bænkene. Det foraarsagede altid en almindelig Jubel. Alle styrtede sig i da vild Tummel over det kostbare Klenodie af en Kræft-Svulst eller Polyp.

Dupuytren var en af de ubehageligste Personlig-

heder, jeg nogensinde har lært at kjende iblandt Lægerne, og jeg veed ikke en Eneste, der er kommen i nogen Berøring med ham, som har havt en anden Mening. Hans Blik og hele Væsen forraadte strax den høieste Grad af Hovmod; hans Mine var altid alvorlig, streng eller gnaven; man saae ham aldrig at smile, og, naar han udenfor Ordinationen aabnede Munden, var det næsten kun for at skjende eller sige Grovheder. De Syge fra Staden gjorde han kun et Par korte Spørgsmaal, og, naar Ondet var ubetydeligt, overlod han dem med Befalingen: „Mettez-vous là bas!“ til sine Assistenter. Vilde Nogen gjøre en hvilkensomhelst Indvending, skubbede han ham tilside. Klagede En over et Onde i Hovedet eller i Ansigtet, havde han den behagelige Vane at tage Vedkommende ved Næsen og trække ham hen til sig. De Studerende behandlede han som de usleste Kryb, og Fremmede, selv dem, der som jeg havde de bedste Anbefalinger til ham, modtog han med en saa hovmodig Mine og med saa ringe Venlighed, at man, efterat man havde faaet hans Tilladelse til at bivaane hans Klinik, skyndte sig at komme fra ham og tabte al Lyst til oftere at henvende sig til ham. Han tog heller ikke videre Notits af Nogen af dem, der vare anbefalede til ham, og lod paa Kliniken Enhver selv see til, om han kunde have nogen Nytte af at komme der. Man fortalte saamange Exempler paa hans Mangel paa Humanitet, ja Brutalitet, at jeg her skal indskrænke mig til kun at anføre et Par, der ere slaaende.

En Candidat i Medicinen, der ivrigt søgte at faae Alting at see, vovede sig ved en Operation, der blev foretagen ved Sygesengen, maaskee lidt for nær hen til Baronen og Professoren. Da denne var færdig med Operationen, vendte han sig om til det unge Menneske og spurgte ham i en barsk og buldrende Tone, om han havde Adgangskort. Det blev fremtaget og viist ham; men, uden at sige et Ord, snappede han det ud af Haanden, rev det i tusinde Stykker og kastede disse med et haanligt Blik for hans Fødder.

Følgende Historie er endnu mere charakteristisk. Han havde strengt befalet, at Ingen under Besøgene paa Sygestuen maatte beholde Hatten paa, og han paasaae dette meget skarpt hos Andre, medens han selv stadigt beholdt Hatten paa. En Dag bemærkede han, idet han forlod en Sygeseng, at en af de Tilstedeværende havde Hatten paa; han blev staaende lige foran denne og saae ham stift ind i Øinene. I den Formening, at dette Blik var tilstrækkeligt, gik han til den næste Seng, men da han ved at vende sig derfra, atter saae Personen med Hatten paa, gjorde han kort Proces og slog ham Hatten af Hovedet. Den Ubekjendte tabte imidlertid ikke sin Fatning, saae ganske flegmatisk paa Dupuytren og slog ham derpaa øieblikkelig Hatten af Hovedet igjen.

Den hele Scene var ganske pantomimisk. Overraskelsen gjorde Begge stumme, og de unge Studenter stode som lynslagne omkring dem. Begge de Paagjældende toge deres Hatte op — og Forestillingen var

ude. Dupuytren androg paa at faae sin Medspillende relegeret, — men til al Ulykke var det en Englænder!

XII. Broussais.

Da disse Skizzer ikke ere nedskrevne „til Brug for Læger", maa jeg være belavet paa, at ikke Faa af mine Læsere neppe kjende noget til de Mænd, jeg her forer frem for dem, og at Flere, efterat de have lært dem at kjende, ville være af den Mening, at de godt kunde undvære dette Bekjendtskab. Jeg beder Dem imidlertid være overbeviist om, at alle de Personligheder, jeg her lader passere Revue for dem, tilhobe ere berømte i en eller anden Retning, og at enhver Skjærv til deres Charakteristik derfor kan være af Interesse. At introducere Broussais hos mine kjære Landsmænd har jeg imidlertid saa megen mindre Betænkelighed ved, som jeg veed, at der gives ikke faa Gallomaner iblandt os, og disse ville netop i Broussais med Glæde finde en virkelig Franskmand. For alle Andre tjener til skyldig Efterretning, at han for et halvt Aarhundrede siden, da jeg foretog min første Udenlandsreise, havde vundet et stort Navn som Lægevidenskabens Reformator. Han havde godtgjort en i mange Sygdomme maaskee for meget overseet Kjendsgjerning, og idet han eensidigt antog, at den fandt Sted om ikke i alle, saa dog i de fleste forekommende Sygdomstilfælde, dannede han paa Basis heraf et heelt nyt

therapeutisk System. Hoved-Anskuelsen i dette var, at ikke blot alle Febre afhang af en særegen lokal inflammatorisk Irritation, men at de fleste havde deres Grund i en større eller ringere Inflammation af Mavens og Tarmenes Slimhinde, en gastro-enteritis. Mod denne maatte man især virke, og det skete bedst ved Ansættelse af en Mængde Blodigler paa Underlivet, i Forbindelse kun med Brugen af slimige Midler.

Efterat Læseren saaledes er bleven forberedt, tør jeg nu nok anmode ham om at ledsage mig ud til det store Militairhospital „Val-de-Grâce", hvor Reformatoren havde samlet sine Erfaringer, og hvor han en gros udøvede sin Lægemethode. Jeg havde aflagt ham mit skyldige Besøg med tilhørende Complimenter, og, idet han modtog disse med en stolt Følelse af, at det ikke kunde være Smigrerier, opfyldte han med stor Venlighed mit Ønske om at maatte ledsage ham om Morgenen paa hans Sygestuer.

Han var en Mand i de bedste Aar med et kraftigt Udseende, en stærk Legemsbygning og med et ildfuldt Øie. Personligheden maatte behage; men den Interesse, jeg havde for den og for hans Læge-System, fandt desværre ingen Næring ved Sygebesøgene paa hans Hospital, og det var kun med Overvindelse, at jeg kunde tvinge mig til en heel Maaned i den tidlige Morgenstund, Kl. 6, at gaae den lange Vei derud. Det var vist ikke muligt at bivaane mindre lærerige Sygebesøg end disse, og jeg vidste ikke, om jeg skulde beundre

eller beklage den store Skare af unge Studenter, der ikke desto mindre ledsagede ham. Han indfandt sig, hvad just ellers ikke var Tilfældet paa mange af Hospitalerne, meget punktlig Kl. 6½; men i en Tid af en lille halv Time afærdigede han henved et Par hundrede Syge. Han gjennemløb egentlig kun Stuerne. Blot tilfældigviis eller ved at gjætte kunde man erfare, hvad der fattedes de forskjellige Patienter; thi vel stod paa de over Sengene hængende Sedler med store Bogstaver: „Genre de maladie", men Pladsen derunder var altid tom, og det var kun meget sjeldent, at Broussais nævnte Sygdommen, eller i sit korte Galop stod stille og gjorde et Par Bemærkninger. De Studerende, der fulgte ham og meget ivrigt opskrev hans Ordinationer og de Orakelsprog, der faldt fra hans Læber, vidste desværre heller ikke, hvad de skrev op; thi naar jeg et Par Gange forsøgte hos dem at erholde lidt Oplysning om en eller anden Patient, fik jeg altid det Svar: „Ma foi! je ne sais pas!" Selv at gjette sig til noget var vanskeligt, thi det Hjælpemiddel, man ellers i saa Henseende har, af hvad der ordineres at slutte sig til Sygdommen, svigtede her; man hørte ved hver Patient kun det evige Ret og det Samme: Limonade, Tisane d'orge, Tisane de riz gommée, Gomme édulcorée, Tisane de gomme lactée, Fomentation émolliente, Lavement émollient o. s. v., og da dette skete i den største Hast, og Medicamenter og Diæt paa den latterligste Maade forordnedes mellem hinanden,

ſaaſom: Sangsues, legume, riz-au lait, lavement, cotelettes o. ſ. v., ſaa blev den ſtore Opgave endnu vanſkeligere. Paa alle Maver dreve Blodigler deres blodige Spil, eller ſaae man friſke Ar af dem, og Antallet af de førſte var ſjelden under 40, ſædvanligviis henved 60 eller 80.

For at drage nogen Nytte af disſe tidlige Exkurſioner til Val-de-Grâce blev der for den Videbegjerlige intet Andet tilbage end ſelv at adſpørge og underſøge de nyankomne Syge, ſom Brousſais endnu ikke i egen Perſon havde ſeet*, og da at opſkrive, hvad han forordnede. Men ogſaa dette lykkedes mig kun halvt, da de tredive Studerende, der ogſaa her fik deres Morgen-Motion, hellere ſelv Intet vilde lære end tillade en Anden at komme til Sygeſengen. Underſøgelſen af Patienterne ſkete fra Brousſais' Side tillige med den utroligſte Skjødesloshed. Rigtignok havde i Almindelighed en af hans Aſſiſtenter allerede udſpurgt den Syge og ordineret ham Midlerne; — men kunde eller burde han ſaaledes blindt hen ſtole paa dem? Hans Aſſiſtenter ſatte jo naturligviis deres Ære i at ſee det Samme ſom deres Lærer og Meſter, og derfor var det ogſaa kun, naar denne, ved at hæve Sengeteppet, ikke ſaae Blodigler paa Patientens Underliv, at han var en Smule men ogſaa kun en lille Smule nøiagtigere i ſin Examination. Ellers ſpurgte han blot, hvorlænge man havde været ſyg, og hvorover man klagede. Den førſte Symptom, Patienten nævnte, holdt han ſig da til, ſpurgte

hverken om den mulige Aarsag eller hvorvidt Noget allerede var blevet brugt, bekymrede sig hverken om Aabning, Søvn eller Puls og forordnede de evindelige Blodigler og „calmans“. Undertiden udraabte han til de Omkringstaaende: „Une gastro-enterite violente“, „une gastro-enterite debutante“ o. s. v., men som oftest nedlod han sig slet ikke til at gjøre nogen Bemærkning, og det behøvedes heller ikke — man vidste jo i Forveien, at det var en gastro-enteritis! Alle de Patienter, der kom sig, og som maatte komme sig ved Naturens Hjælp, da, med Undtagelse af Igler og nu og da et Spanskflueplaster, intet videre Indgribende brugtes, bleve naturligvis anførte som Beviser paa den rigtige Diagnose og Broussais' Systems Ufeilbarlighed! *)

Jeg har i mit udgivne danske Skrift: „Broussais og Broussaismen“, hvori jeg fremstiller alle Broussais' Anskuelser og hans Lægemethode, anført en heel Deel Tilfælde, der deels stadfæste dennes virkelige Nytte, deels gjøre hans Diagnose høist tvivlsom, og jeg skal derfor paa dette Sted naturligvis ikke bemærke noget mere derom. Genial og skarpsindig var Manden, men ogsaa saa høist eensidig, overfladisk og letsindig som muligt. Jeg saae alle Diarrhoer ligesom alle, selv de letteste

*) Til samme Øiemed tjente de mere nøiagtigt foretagne Obductioner, hvor Mavens eller Tarmenes ringeste Rødhed triumferende blev udpeget som et afgjørende Bevis.

Smerter i Underlivet behandles med Igler enten i Mave-Regionen eller paa Underlivet; jeg saae alle Febre, selv uden det ringeste Sygdoms-Symptom i Underlivet, behandles paa samme Maade, — Intet var derfor lettere, end at lære ham hans hele Lægemethode af, og intet Under derfor, at mange andre Læger, navnlig dog kun i privat Praxis, og fremfor Alle de unge Studerende, havde svoret til Broussaismens Fane.

Jeg kunde forresten godt forstaae Enthusiasmen hos alle dem, der fulgte ham paa Hospitalet og hørte hans Forelæsninger. Disse sidste ydede en af de fortrinligste dramatiske Underholdninger. Her viste Franskmanden sig i det mest glimrende Lys; der var en Veltalenhed, en Ild og Begeistring i hans Foredrag, som maatte rive Tilhørerne med; han talte med Overbeviisningens Fylde og krydrede sit Foredrag ved ildelige Angreb paa sine Colleger og deres Lægemethoder; navnlig ivrede han imod Englændernes Misbrug af calomel, og mod Anvendelsen af Brækmidler, som han efter Forsøg hos Hunde paastod altid frembragte Inflammation eller farlig Irritation i Tarmkanalen. „Pourquoi donc avoir recours aux émetiques? Est-ce parceque Stoll l'a dit?“ Ved saadanne Leiligheder buldrede hans stærke Stemme saaledes gjennem Auditoriet, at Bænkene rystede, og Vinduerne klirrede, og han fægtede saaledes med Armene, at de, der vare i hans Nærhed, uvilkaarlig vege tilbage. Dryppende af Sved forlod han Kathedret, og

med uhyre Applaus fulgte samtlige Tilhørere hans „Bortgang fra Scenen!"

XIII. Abernethy.

England udmærker sig i saamange Henseender, at det vel kan finde sig i at kaldes Originalernes Land og det saameget hellere, som Genialiteten jo er en ægte Søster til Originaliteten. Der kunne Novelle- og Lystspilforfatterne finde et uudtømmeligt Stof, og Originalerne ere ofte saa mærkværdige, at mange af de Charakterer, der fremstilles af Dickens, Albert Smith, Thackeray, Douglas Jerrold og Fl., maae synes de Læsere overdrevne, der ikke have gjæstet England og havt Anledning til at see de oprindelige Typer. Originalerne findes i alle Klasser, ikke mindst i de høiere, men dog især i Middelklassen. I Lægestanden vil Enhver sande, at de ere i Minoriteten, af den naturlige Grund, at Lægen deels har at gjøre med saamange Mennesker af alle Klasser og Nuancer, og deels, for at kunne pousere sig, maae rette sig saameget efter de Folk, han er Læge hos, at han tilsidst aflægger eller idetmindste søger at tildække sine mulige Excentriciteter. Men Nationaliteten lader sig vanskeligt fornegte, og Originaliteten er hyppigt saa indgroet, at jeg i Eng-

land har truffet paa flere høist originale Colleger end andensteds, og, sandt at sige, tiltrak de mig ogsaa meer end alle Andre. Exemplarerne ere saa mange, at det vilde blive for vidtloftigt at nævne dem alle. Jeg skal kun omtale eet, men et ganske fortrinligt, som tilfældigviis netop var et af de første, jeg traf paa. Det var Chirurgen Abernethy. Han var fodt Original, havde været Original lige indtil det 70de Aar, da jeg lærte ham at kjende, og vedblev at være Original lige til det Sidste. Han løb imidlertid ingen Risiko derved, thi han erhvervede sig tidlig Berømmelsen, og fik en Stilling, der tillod ham at give sin Originalitet frit Løb. Ansat tidlig som Reserve-Chirurg (Assistant-surgeon) ved Bartholomew i London, vandt han strax et Navn som Forfatter ved at udgive en Beretning om endeel Tilfælde, i hvilke han med Held havde underbundet den indvendige arteria iliaca — en Operation, Ingen endnu havde vovet at anvende som Middel til Helbredelsen af Pulsaarsvulst i Ungvinal-Arterien. Rimeligviis forskaffede det ham ogsaa Ansættelsen som Overchirurg og Docent i Anatomi og Chirurgi ved nævnte Hospital efter den berømte Pott's Død. I begge Funktioner havde han vundet et stort og velfortjent Ry. Han var en af de Første, jeg henvendte mig til med et Anbefalingsbrev, og jeg saae strax, at jeg havde for mig en Original af første Skuffe. Man havde imidlertid forberedt mig derpaa, og jeg rettede min Op-

forsel mod ham derefter. Man havde nemlig sagt mig at der var Intet, som Abernethy hadede mere end mange Ord, og det er vist, at Ingen af os just talte meget ved mit Besøg hos ham. „You are welcome, Sir! Come to my hospital whenever You please," vare alle hans Ord. — „I am very obliged to You Sir," var mit Svar; herpaa gav han mig sin Haand, jeg ham min, og dermed var Visiten forbi. Ligesaa ordknap var han paa Hospitalet. Han gjorde sine Patienter to til tre Spørgsmaal, og Enhver maatte vel vogte sig for at sige et Ord mere end at besvare dem; fristedes En til at sige mere, hørte han ikke paa ham, men forlod ham uden videre og lod ham snakke. Undertiden løftede han med eet Haanden iveiret, ligesom for at paabyde Taushed. Denne Ordknaphed maatte naturligviis medføre det Gode, at hans Forelæsninger udmærkede sig ved deres Concision foruden ved deres Klarhed; — ved dem skulde man dog imidlertid troe, at han nødtes til at holde ud med den ham modbydelige Talen; men nei! — Den sædvanlige Forelæsningstime blev for ham til en halv Time, sjelden varede den tre Kvarteer, men der var desto mere Kjerne i dem. Enhver, der brugte faa Ord, blev ham kjær, og viste han størst Opmærksomhed. En fattig Kone, som rimeligviis kjendte hans Ulyst til at lytte til vidtløftige Forklaringer, kom ind til ham paa hans Consultations-Værelse. Hun havde Beenedder i Haanden, og uden at mæle et

Ord stak hun, efter at have aftaget Bandagen, Haanden hen til ham; han saae paa den og undersøgte den, opskrev en Recept paa et Plaster og rakte hende denne, alt under fuldkommen Taushed. Hun nikkede taus og gik henimod Døren! Denne reent mimiske Scene var Vand paa Abernethys Mølle. Han kaldte hende tilbage, klappede hende paa Skulderen med et bifaldende Smil og med de opmuntrende Ord: You are a clever woman!"

Jevn og ligefrem, som den undersætsige magre Mand var, agtede han ikke Rang on Stand det allermindste; tvertimod gjorde han sig al Umage for at vise, hvor lidet Hensyn han tog til Fornemhed og Rigdom. Engang meldte Hertugen af Clarence sig saaledes paa Hospitalet og lod sige, at han ønskede at see Amfitheatret, hvor Forelæsningerne holdtes, og Museet. Abernethy, hvem en saadan Nysgjerrighed syntes utidig, sendte med sit sædvanlige satiriske Smil det Svar, at Amfitheatret og Museet kun vare for Chirurger og Skeletter; naar Hertugen engang blev enten det Ene eller det Andet, stod Adgangen ham aaben, men forinden vilde det hverken være ham til Nytte eller Fornøielse. Hertugen maatte gaae, uden at faae sit Ønske opfyldt. En anden Gang indfandt en fornem Lord sig just i det Øieblik, da han vilde begynde sine Forelæsninger. — „Bed ham komme en anden Gang; nu har jeg ingen Tid!" lod han svare. Lorden sendte nu sit Kort ind i

den Formening, at dette vilde hjælpe. „Jeg har jo sagt, at han maa komme en anden Gang! Om saa Kongen selv vil tale med mig, indlader jeg mig ikke derpaa, naar han kommer til ubeleilig Tid," var Svaret. Lorden maatte kjøre bort.

XIV. Lawrence.

Ved samme Hospital som Abernethy var Lawrence anden Chirurg, og man kan ikke let tænke sig to større Contraster end disse. Abernethy en lille uanseelig Mand, Lawrence høi og rank; Abernethy skjødesløst paaklædt i en grøngraa Kjole, Lawrence elegant efter nyeste Mode; Abernethy alvorlig, but, undertiden studs, Lawrence mild, venlig og forekommende; Abernethy ordknap og indesluttet, Lawrence snakkesom og ordrig; Abernethy bekjendt for sine ugalante Excentriciteter, Lawrence for excentriske Galanterier, med faa Ord: Abernethy i Et og Alt en sand John Bull, Lawrence fra Top til Taa en complet Gentleman. Begge vare derimod lige berømte som Chirurger, men Lawrence tillige som Physiolog og en udmærket Øienlæge. Da man ofte saae dem sammen, kunde man ikke let undgaae at anstille disse Sammenligninger. Skjøndt ansatte ved samme Hospital, vare de ingenlunde Venner og kom hyppigt i

Collision med hinanden. Abernethy stiklede tidt i sine Forelæsninger paa Lawrence og hans Meninger, og gjorde sig navnlig lystig over, at denne var en Specialist (Øienlæge), noget, som han ved hver Leilighed omtalte som urigtigt, da Chirurgen maatte og skulde være fuldkommen hjemme i alle Videnskabens Grene; Lawrence indskrænkede sig kun til at lee af sin Collega og besvarede hans undertiden temmelig skarpe og plumpe Bemærkninger med en Gentlemans fine Belevenhed og Høflighed, endskjøndt dog med samme Skarphed.

Naar jeg finder mig foranlediget til at omtale Lawrence fremfor de mange andre Notabiliteter ved Londons Hospitaler, saa er det især, fordi han er almindeligere bekjendt udenfor Europa end de Andre navnlig som aandelig Physiolog og som Forfatter af det udmærkede og interessante Værk „Natural history of Man“, der er dediceret til Blumenbach. Han var i det Hele en saare fremragende Personlighed, og, da jeg har nydt overordentlig megen Agtelse og Gjæstfrihed i hans Huus og i Kredsen af hans elskværdige Familie de to Gange, jeg var i London (thi tredie Gang fandt jeg ham ikke mere blandt de Levende), er det mig tillige en Fyldestgjørelse her at sætte ham et taknemmeligt lille Minde!

Næsten enhver reisende Lage var anbefalet til Lawrence, og man kunde ogsaa vanskelig være anbefalet til nogen Bedre. Ved sin Kundskab i den udenlandske Lite-

ratur var han kommen i Forbindelse med de fleste berømte Physiologer og Læger i Europa og Amerika; han var især fortrolig med den tydske Literatur og talte endog meget godt Tydsk, hvilket i 1822 var en stor Sjeldenhed blandt de engelske Videnskabsmænd. Nu er det ikke mere saaledes. Han var en af de Faa, der havde beskjæftiget sig med den sammenlignende Anatomi og holdt aarlig nogle Forelæsninger derover i college of surgeons, der vare meget besøgte. Da han i sine Anskuelser i meget afveg fra Hunter og Abernethy, tog denne deraf Anledning til engang i sine Foredrag at angribe Lawrence bittert og skarpt. Lawrence tilskrev ham et meget djærvt Svar paa dette Angreb og indrykkede det som Fortale i sit ovennævnte Skrift. De noget materialistiske Meninger, han udtalte deri, og hans Yttring, at Adam og Eva ikke kunde have været Menneskeslægtens eneste Stamforældre, vakte en saa stor Forargelse hos de orthodoxe Englændere, at Direkteurerne ved alle tre Hospitaler, ved hvilke han var ansat (Bartholomew, Bethlem og Lægeanstalten for Øiensyge), fandt sig foranledigede til at erklære ham, at hvis han ikke standsede Salget af Bogen, vilde han blive afsat. Lawrence saae sig altsaa nødt til at kræve alle de usolgte Exemplarer af Bogen tilbage fra sin Forlægger. Dermed vare imidlertid ikke de Ubehageligheder, som dette Arbeide havde forvoldet ham, endte. Det er nemlig tilladt enhver engelsk Boghandler at foranstalte en

billigere Udgave af saadanne Skrifter, hvori man troer at finde „Forsyndelser mod Moralitet og Religion". Hverken den første Forlægger eller Forfatteren tør besvære sig over denne for dem fordærvelige Fremgangsmaade. Man kunde maskee mene, at umoralske og irreligieuse Skrifter paa denne Maade fik en større Udbredelse, men det betydelig Tab, som Forfatter og Forlægger derved lide, er netop det bedste Afskrækkelsesmiddel mod at skrive og udgive noget, der muligen kunde indeholde anstødelige Ting. Da Lawrences Bog netop blev meget efterspurgt og paa Grund af den ham paatvungne Forholdsregel kun med stor Vanskelighed og til høi Priis var at erholde, blev den pludselig bekjendtgjort til Salg af en anden Boghandler til en billigere Priis. Lawrence anklagede Boghandleren, men denne udpegede for Retten alle de anstødelige Yttringer i Bogen, og han tabte sin Proces! Men endnu forfulgte Skjæbnen ham. Direktionen for Bethlem Hospital beskyldte ham for, at det var skeet med hans Vidende og Villie for at skaffe Bogen en større Mængde Læsere — og afskedigede ham! Men han appellerede nu til Aktionairerne, og ved Majoritet af Stemmerne i en Generalforsamling blev han atter indsat i sin Funktion.

Man paastod, at denne Bog skulde have skadet hans Reputation og Praxis, men det synes ingenlunde at være Tilfældet, thi han var almindelig agtet, og hans Praxis var meget stor og i bestandig Tiltagende.

Heller ikke høstede hiin Boghandler nogen Fordeel af sin Spekulation, thi en tredie Boghandler foranstaltede en endnu meget billigere Udgave i Hefter til to Pence.

Christian den Forstes Romerreise.

Af

Kammerherre F. Krogh.

(Sluttet.)

III.

Paa Reisen til Augsburg mødte Kongen i Schweiz et Sendebud, som Albrecht Achilles havde afsendt med Underretning om, at Hs. Naade ventedes, og at der var sørget for Kvarteer. I dette Brev meddeler Churfyrsten, at flere af de tydske Rigsfyrster alt havde forladt Rigsdagen, men at foruden Keiseren og hans Søn opholdt sig endnu i Augsburg den pavelige Legat, Churfyrsten af Mainz, Hertug Albrecht af Baiern, v. Görtz, v. Dannenberg, otte Biskopper og at der ventedes flere.

Den 6te Juni kom Kongen til Augsburg. Keiseren, hans Søn Erkehertug Maximilian, de i Augsburg forsamlede Churfyrster, en Mængde høie Geistlige,

de fremmede Gesandter, samt den frie Rigsstads høie Øvrighed, alle med stort Følge, holdt til Hest udenfor Byen for at modtage og ledsagede ham til det ham anviste Quarteer, og nu afholdtes der lignende Festligheder som de tidligere, blandt andre, paa Kongens udtrykkelige Forlangende, de saakaldte „Geschlechtertänze". Kongen var her, under hele sit Ophold, Gjenstand for de mest udsøgte Opmærksomheder, og hans Forhold til Keiseren synes at have været udmærket, saa at det af de fremmede Gesandter i deres Indberetninger, særlig blev fremhævet; han syntes i høi Grad at have Keiserens Tiltro, og denne indhentede ogsaa hans Raad i alle Sager af Vigtighed.

Ogsaa om de holsteenske Anliggender forhandledes her. Keiseren paalagde nogle tydske Fyrster at yde Kong Christian Understøttelse til Ditmarskens Undertvingelse, og under 23de Juni udfærdigedes en keiserlig Bevilling til at oprette et nyt Toldsted i Holsteen. Endvidere forhandledes der imellem Keiseren og Kongen om et Forbund, der under 1ste September blev afsluttet, samt om Forleningen med Friesland, der, som alt er bemærket, dog ikke opnaaedes. Hvorvidt dette har havt Indflydelse paa Kong Christians Holdning i den burgundiske Sag, kan ikke eftervises, men det synes, som om Kong Christian i Augsburg atter er vendt tilbage til sine tidligere Bestræbelser for at forhindre Udbruddet af Fjendtlighederne mellem Keiseren og Burgund og

altsaa har modarbeidet de om dette Punkt imellem Keiseren og Ludvig d. 11te trufne Aftaler.

Imidlertid indløb der Efterretning om, at Hertugen af Burgund havde aabnet Fjendtlighederne og begyndt med Beleiringen af Reuss, der hørte til det Colnske Gebeet. I Coln regjerede paa hin Tid Erkebiskop Rupert, Hertug af Baiern; men der var opstaaet Uenighed mellem ham og Capitlet i Anledning af Inddragelsen af nogle pantsatte Kirkegodser. Adelen og nogle Kjøbstæder havde taget Domcapitlets Parti, og det kom snart til Fjendtligheder imellem Erkebiskoppen og Capitlet. Capitlet overdrog nu Regjeringen i Erkebispedømmet til Landgrev Herman af Hessen, som indkaldtes under Titel af Guvernator, og strax tog en Deel af Landet i Besiddelse blandt Andet Fæstningen Reuss. Erkebiskop Rupert henvendte sig nu til Burgund om Hjælp, og Hertugen gjorde uden videre Varsel et Indfald i det Colnske Gebeet og begyndte med den omtalte Fæstnings Beleiring. Dette var tillige et Brud paa den i den augsburgske Rigsdag med saa stor Høitidelighed af Keiseren proklamerede „Landefred."

Erkebiskoppens Mellemværende med Domcapitlet havde været Gjenstand for Forhandlinger paa Rigsdagen og stod netop paa Dagsordenen, da Efterretningen om Hertugen af Burgunds Indblanding og hans Brud paa Landefreden indløb. Keiseren opfordrede da Kong Christian til at udtale sig om, hvad der nu var at gjøre. Det lykkedes dog denne at forhindre, at der

foretoges noget fjendtligt Skridt imod Hertugen, hvorimod han selv afsendte et Gesandtskab, for at foranledige denne til at hæve den omtalte Beleiring og trække sig tilbage. De Colnske Stridigheder skulde da afgjøres af Keiseren og Rigsdagen. Under disse Forhandlinger støttedes Kongen af den pavelige Legat.

En af de vigtigste Gjenstande for Forhandlingerne paa Rigsdagen var det længe paatænkte Tog imod Tyrkerne. Erobringen af Constantinopel, 1453, og den Grusomhed, hvormed Tyrkerne gik frem imod Kirker og Klostere og mod Beboerne i de erobrede Lande, havde overalt i Europa fremkaldt en ualmindelig Bevægelse. Flygtninge fra Constantinopel og de erobrede Lande opfyldte hele den civiliserede Verden med deres Klager og søgte at vedligeholde den mod Tyrkerne ophidsede Stemning. Hertil kom, at Tyrkerne gjentagne Gange forsøgte paa at trænge videre frem, saa at baade Republiken Venedig og Keiserens egne Lande truedes af dem. Derved rykkede Faren nærmere og nærmere. I Erkjendelse heraf satte Paven sig i Spidsen for Bevægelsen og sendte Legater ud, der skulde forhandle om et Korstog imod Tyrkerne. Den hellige Fader havde særlig sin Opmærksomhed henvendt paa Hertug Philip af Burgund, og denne traadte ogsaa i Underhandlinger med forskjellige Magter; men videre kom Sagen ikke for det Første.

Republiken Venedig optog vel Kampen mod Tyrkerne, men kun forsaavidt som den efter Evne søgte at

forsvare sine Besiddelser. Da Keiserens Lande mere og mere truedes, søgte han at tilveiebringe et almindeligt Forbund imod Tyrkerne og bragte Sagen igjen frem paa den Rigsdag, der 1471 holdtes i Regensburg. Her see vi Kong Christian for første Gang virke for Korstoget. I 1456 havde han nemlig — i Anledning af Forhandlingerne om dette Emne og Stridighederne om Besættelsen af Trondhjems Erkebispestol — udtalt, at Christendommen i Norge havde mere at befrygte af den af Paven octroierede Legat og hans Indtrængen i Norge end af Tyrkerne. Ved de forskjellige Forsamlinger, der i den Anledning bleve indvarslede af Paven, gav han ikke Møde og undskyldte sig med, at han for silde havde faaet Indbydelsesskrivelserne, og i et Brev til Paven af 8de Okt. 1457 udtalte han sig om de Overfald, hans Kyster vare udsatte for, og at han var nødt til bestandig at være rustet til Vands og til Lands, for at møde disse Overfald og Angreb. I et senere Møde, der blev holdt i Rom, havde dog en Biskop indfundet sig, for paa Kongens Vegne at tage Deel i disse Forhandlinger. Han forsikkrede, at man af Kongens Hengivenhed for den romerske Stol turde vente en betydelig Hjælp til det dengang paatænkte Tog, og i 1471 paa Rigsdagen i Regensburg kom ogsaa Kong Christian, ved sit Sendebud Grev Ludvig Helfenstein, frem med vidtgaaende Forslag. Kongen meente, at man af Tyrkerne selv burde lære at føre Krigen imod dem; man burde bære sig ad ligesom de og angribe paa flere

forskjellige Punkter. Fremfor alt maatte Korstoget være et Fællesanliggende for alle christne Stater; dernæst maatte der i Italien dannes Armeer, der skulde stilles under Pavens personlige Anførsel for ad Soveien at angribe Fjenden, ligeledes maatte der samles Armeer i det tydsk-romerske Rige, i Ungarn og i Polen under Keiserens og de respektive Kongers Anførsel; han vilde da ogsaa selv samle en Hær i de nordiske Riger, og i Forventning af at England, Skotland, Brandenborg og det øvrige Nordtydskland sluttede sig til ham, vilde han føre denne Hær igjennem Rusland lige til Jerusalem. Helfenstein sluttede sit Foredrag ved at henvise til det tidligere omtalte gamle Sagn.

Paa Rigsdagen i Regensburg forhandledes imidlertid ikke alene om Korstoget, men ogsaa om at forsvare det romersk-tydske Riges Grændser imod Tyrkerne. Hertil blev der forlangt et Hjælpekorps af 10,000 Mand, som skulde udskrives over hele Riget, og hvortil ogsaa Holsteen skulde stille 20 Ryttere og 40 Fodfolk, Lübeck 18 og 36, Hamburg 10 og 10; men senere blev denne Fordring nedsat til ialt 4000 Mand, der ogsaa bevilgedes. Det forstnævnte Foretagende udfordrede Udskrivningen af en stor Hær, og at der stilledes Keiseren et større Pengebeløb til Raadighed. I den Anledning kom Forslaget frem om den saakaldte „Fællespenning", noget Lignende som hvad der nu kaldes Indkomstskat, thi, efter dette Forslag, skulde alle Rigets Medlemmer efter deres Formues Størrelse yde Bidrag, der kunde

ydes enten i rede Penge eller ved at stille Mandskab. Det blev fremhævet, at denne nye modus collectandi gik ud paa, at Skatten skulde lignes efter Formuen og være lige for Alle, at man derved vilde forebygge Undskyldninger og Klager over Forurettelse og tillige ad den hurtigste Vei skaffe Penge. Men de selvsamme Indvendinger, der senere reistes imod Indkomstskatten gjordes ogsaa dengang gjældende. Det havde sine Betænkeligheder, hed det, saaledes at skulle gjøre Rede for sin Formue og sine Indtægter og at fremlægge sin Formues Status for Offentligheden. Dette Forslag ligesom det om det egentlige Korstog og Kongen af Danmarks Plan bleve i Regensburg tagne ad referendum, og for at tage den endelige Afgjørelse herom var det, at man nu var samlet i Augsburg.

Dette blev ogsaa fremhævet, da den pavelige Legat i Augsburg indledede disse Forhandlinger. Kongen af Danmark optraadte i fuldstændig Overeensstemmelse med Legaten, og naar der desuagtet heller ikke paa denne Rigsdag udrettedes noget af Betydning, saa maa det tilskrives den Omstændighed, at Keiseren ved den ham bevilgede Hjælp havde faaet sine Besiddelser sikkrede, og at hele hans Opmærksomhed derfor nu maatte være henvendt paa Forviklingen med Burgund. Ogsaa vidner den Omstændighed, at han paa Rigsdagen i Regensburg under Legatens Tale var falden i Søvn, ikke synderlig om personlig Interesse for Sagen. Hertil kom, at Rigsstænderne her, som saa ofte, vare imod

Krigen, saa meget mere som deres særegne og territoriale Interessser endnu ikke vare truede, og endelig gjorde den almindelige Misstemning imod den omtalte Skat sig gjældende.

Heller ikke i den mailandske Forlenings-Sag kunde Kong Christians Indflydelse trænge igjennem. Dagen efter Ankomsten gjorde den mailandske Gesandt ham sin Opvartning og blev særdeles vel modtaget. Kong Christian, der under sit Ophold i Mantua paa Hjemreisen havde modtaget Keiserens Svar paa Hertugen af Mailands Forlangende om, at faae Mailand ophøiet til et Kongerige, haabede at kunne fremme Hertugens Ønsker i Forlenings-Sagen; men han raadede til at opsætte Forhandlingerne om denne Sag, indtil Hertugens overordentlige Gesandtskab, der ventedes til Augsburg, var kommet. Den 11te Juni var ogsaa det mailandske Gesandtskab til Audients hos Keiseren, der ved denne Leilighed var omgiven af Churfyrsterne. Efterat den mailandske Gesandt, Carolus Vicecomes, havde talt og nærmere begrundet sin Herres Andragende, tog Kong Christian Ordet og udviklede i en længere Tale, hvorledes han havde fundet Forholdene i Mailand; han dvælede ved den hjertelige Modtagelse, han havde fundet der, og de mange Æresbeviisninger, der vare viste ham; han omtalte Hertugens Dyder, fremhævede hans Dygtighed og bad Keiseren om at opfylde Hertugens Forlangende med de Ord, at han gjorde denne Sag til sin egen; men Keiseren lovede blot at tage Sagen i

Betænkning. Samme Dag spiste det mailandske Gesandtskab hos Kong Christian, og dengang tvivlede man ikke om et godt Udfald; men i Churfyrste-Collegiet reiste sig en alvorlig Modstand, der var stærkere end Christian den Førstes Indflydelse. Et Andragende om at gjøre yderligere Skridt afslog Kong Christian, hvorimod han, efterat have modtaget Efterretning om den imod Sagen reiste Modstand, raadede til ikke at udsætte sig for et Afslag, men at see at faae den endelige Afgjørelse opsat til en beleiligere Tid, og imidlertid at benytte sig af den gyldne Nøgle. Gesandtskabet vilde dog ikke følge hans Raad, og Enden blev, at det under 31te Juni maatte melde, at dets Mission fuldstændigt var mislykket, ved hvilken Leilighed Gesandtskabet søgte at vælte Skylden over paa Kong Christian, der skulde have viist sig kold i Sagen og desuden have overvurderet sin Stilling og sin Indflydelse hos Keiseren og Churfyrsterne. Kongens Raad om at betjene sig af den gyldne Nøgle benyttedes til en Insinuation om, at Kongen og Churfyrsterne vilde gratificere sig paa Hertugens Bekostning. Gesandtskabet forlod Augsburg med uforrettet Sag, og det er derfor fuldstændig urigtigt, naar ældre Historieskrivere have meldt, at Kong Christian har tilveiebragt en Forsoning mellem Keiseren og Hertugen af Mailand.

Derimod var Kong Christian heldigere i andre Sager. Han mæglede saaledes imellem Keiseren og Phalzgreve Frederik. Sidstnævnte var næstældste Søn

af Churfyrst Ludvig af Phalz og overlod efter Faderens Død, for at undgaae en Deling af Landene, Broderen Churfyrst Ludvig sin Andeel; men denne afgik kort efter, den 13de August 1449, ved Døden, efterladende sig en eneste Søn Philip, dengang eet Aar gammel. Frederik overtog nu Regjeringen for sin umyndige Broderson, men glemte snart, at det ikke var paa egne Vegne at han havde overtaget Regjeringen. Dette førte til Forviklinger med Keiseren; hertil kom at han en kort Tid have taget Deel i Bestræbelser, der gik ud paa at emancipere den romersk-katholske Kirke i Tydskland fra Rom *); men han trak sig tilbage fra de herom trufne Aftaler, hvorved han kom i et fjendtlig Forhold til Erkebiskoppen af Mainz, der havde megen Indflydelse paa Keiseren. Desuden havde han gjentagne Stridigheder med den hos Keiseren meget formaaende Albrecht Achilles. Mangeaarige Forhandlinger havde kun ført til nye Forviklinger. Nu var Phalzgrev Frederik bleven indstævnet ttl at møde for Rigsdagen i Augsburg; han blev anklaget for sin Adfærd imod Brodersønnen, for egenraadigt at have tilranet sig

*) Et i den Anledning af Erkebispen af Mainz ved hans Kantsler Martin Mayer udarbeidet Memorandum, hvori Klagepunkterne over Pavens Overgreb fremstilledes med ligesaa megen Skarphed som Frimodighed, vakte stor Opsigt; men det lykkedes den i den Anledning afsendte pavelige Legat først at vinde Phalzgreve Frederik og dernæst at neddysse hele Sagen.

Phalzgrevskabet, for at have ladet henrette tolv Raadsherre fra Amberg, der ikke vilde erkjende ham for Churfyrste, og for at have tilbageholdt en keiserlig Page, der var sendt til ham med Breve. Keiseren optraadte personligt som Anklager og udnævnte Markgrev Albrecht Achilles og Andre til Dommere, og da disse undsloge sig derfor, satte han sig selv paa Dommersædet og dømte den 27de Mai, at Frederik skulde nedlægge Regjeringen, ligesom han ogsaa erklæredes i Akt. Nu optraadte Kongen og Hertug Ludvig af Baiern-Landshut som Mæglere, hvilket med Taknemmelighed blev modtaget. Forelobigen opnaaedes, at Rigsakten ikke kom til Udførelse, og at der dernæst skulde forhandles om en fuldstændig Bilæggelse af Sagen. Phalzgreven sendte i den Anledning Biskoppen af Worms og flere andre Gesandter, men det gik dem, som det var gaaet det franske Gesandtskab, der skulde møde Kong Christian i Italien: han vilde ikke forlænge sit Ophold for deres Skyld, han forlod Augsburg førend de vare komne, og sendte dem Werner Parsberg med Flere imøde for at underrette dem om sin Afreise.

Endvidere mæglede Kong Christian imellem Keiseren og Phalzgrev Johan af Mosbach. Keiseren havde ladet den Sidstnævnte fratage nogle Papirer af Vigtighed, hvorover denne var meget forbittret, og da han nu tilfældigvis mødte Keiseren, insulterede han Rigets Overhoved paa offentlig Gade og skulde i den Anledning anklages for crimen lasæ majestatis; men Kong

Christian, der havde været tilstede ved Sammenstødet og ved sin Mellemkomst forhindrede yderligere Optrin, bilagde denne Sag.

I Augsburg modtog Kong Christian Efterretning om, at de gamle Stridigheder imellem hans Broder Gerhardt og Biskop Heinrich af Münster atter havde ført til Fjendtligheder, og at Gerhardts Stilling, der havde maattet trække sig tilbage til sin Hovedstad Oldenburg og der blev beleiret, var fuldkommen fortvivlet. Gerhardt havde saa ofte fortrædiget sin Broder, deels ved selv at gjøre Execution for at inddrive de Penge, som Kongen skyldte ham, deels ved at misbruge sin Stilling som Kongens Stedfortræder, deels ved det Forhold, han udviste imod deres fælles Pleiemoder, Hertug Adolphs Enke, samt imod deres afdøde Broder Moritz's efterladte umyndige Børn, og fremfor Alt ved at stille sig i Spidsen for Kongens oprørske Undersaatter i Stapelholm, Nordstrand, Husum Amt og Husum, hvorved han forledede Kongen til at optræde imod de nævnte Distrikter med en Grusomhed, som ellers var ham fremmed. Ikke desto mindre tog Christian sig nu af Broderen, talte hans Sag paa Rigsdagen og udvirkede, at Biskoppen af Münster blev befalet at hæve Oldenburgs Beleiring og med sin Hær at trække sig tilbage indenfor sine Grændser. Gerhardt vedblev imidlertid, som vi senere ville see, at berede Kongen Forlegenheder. Forholdet imellem de to Brødre, der griber ind i det

foreliggende Emne, kræver derfor at behandles noget udforligere.

Christian den Førstes Fader, Grev Diderich, tilhørte en Sidelinie af Huset Oldenburg, som var bleven affunden med Herskabet Welsberg. Efter sin Faders, Christian den Sjettes Død, havde han tiltraadt det omtalte Herskab tilligemed sin Broder Christian den Syvende, medens Oldenburg var gaaet i Arv til Moritz den Tredie og Johan den Trettende af den ældre Hovedlinie. I Delmenhorst regjerede Nicolaus, som tillige var Erkebiskop i Bremen. Diderik havde altsaa kun ringe Udsigt til Arvelandene og da hans Ægteskab med Adelheid af Delmenhorst, en Søster til Erkebiskoppen af Bremen, var uden Arvinger, heller ingen dynastisk Interesse i Successionen; men som Følge af en af hine uforudseete Styrelser, der ofte gjentage sig i de senere oldenburgske Fyrsters Historie, var det netop forbeholdt Grev Diderich atter at samle sin Slægts gamle Arvelande under sin Høihed. Af de i Oldenburg regjerende Herrer døde nemlig Johan uformælet, og Moritz efterlod ved sin Død kun Døttre, saa at den med Welsberg affundne Sidelinie kom til at succedere i Oldenburg. Diderichs ældste Broder Christian døde 1423 uden Arvinger, og Diderich, der saaledes arvede Oldenburg og Welsberg, kom endelig 1431, ifølge et med hans Fætter og Svoger Erkebiskop Nicolaus afsluttet Forlig, ogsaa i Besiddelse af Delmenhorst. Efter den

Tids Skik gav man ham, paa Grund af de oldenburgske Landes Gjenforening, Tilnavnet „den Lykkelige".

Imidlertid havde Diderich efter sin første Gemalindes Død, 1424 indladt sig i nyt Ægteskab med Hedevig, en Datter af Grev Gerhard af Slesvig, og i dette Ægteskab fødtes ham tre Sønner, Christian, Moritz og Gerhardt.

Da Diderich paa Slottet Delmenhorst afgik ved Døden, vare hans Børn umyndige. Paa fædrene Side existerede ingen Slægtninge, og som en Følge heraf tilfaldt Formynderskabet den nærmeste Paarørende paa mødrene Side, Hertug Adolph, som med Omhu tog sig af sine Sødskende. Hertug Adolph levede i barnløst Ægteskab og var den Sidste af den Schauenburgske Linie, der var bleven forlenet med Sønder-Jylland. Han synes alt tidligt at have været betænkt paa i Landenes og i Huset Oldenburgs Interesse at forebygge en nye Deling af Oldenburg og Delmenhorst ved at sikre een af sine Søsterssønner Successionen i de oldenburgske Arvelande og en Anden Successionen efter sig, hvorimod den Tredie skulde søge Erstatning i geistlige Præbender. Den næstældste, Moritz, der synes at have Anlæg til Studeringer, blev derfor i en ung Alder sendt til Rostock, Erfurt og Paris, for at uddannes til den geistlige Stand, hvorimod Christian og Gerhardt fik en Opdragelse, der skulde gjøre dem skikkede til at hævde den Stilling i Livet, som Hertug Adolph troede, at de vilde komme til at indtage.

Christian sendtes tidligt til Keiserens Hof, hvor det Venskab imellem ham og Frederik den Tredie knyttedes, der holdt sig gjennem hele Livet. I en ung Alder overtog han Regjeringen i Oldenburg og Delmenhorst, indtil videre ogsaa for sine Brødre. Gerhardt derimod blev ved Hertug Adolphs Hof og knyttedes derved nøiere til de af Hertugen regjerede Lande. Alt syntes saaledes at være vel indledet til Gjennemførelsen af Hertug Adolphs Ønsker, men som bekjendt krydsedes disse Planer ved senere Begivenheder og nærmest ved Christians Ophøielse paa den danske Throne, som forsaavidt maatte forandre Hertug Adolphs Planer, som det nu maatte ligge nær at arbeide hen paa at sikkre den ældste Broder Successionen efter Hertugen, hvorimod denne, for at undgaae en Deling af Arvelandene, maatte forauledige til at give Afkald paa disse. Ifølge Hertug Adolphs Ønske skulde det have sit Forblivende med, at Moritz skulde søge Erstatning i geistlige Præbender, og han fik alt i 1450 Domherre-Embederne i Cøln og i Bremen, hvorimod Christian gav Afkald paa sin Andeel af Arvelandene til Gunst for Gerhardt, dog med det Forbehold, at denne skulde forpligte sig til at udlevere denne Andeel til Kongen eller dennes Arvinger, naar det forlangtes.*)

*) Documentet til dette Afkald, der findes i det kgl. Geheimearchiv, er udstedt af Kong Christian og Hertug Adolph til vor kjære Broder Moritz og „Ohm" Gerhardt;

Medens Gerhardt i denne Anledning opholdt sig hos Hertug Adolph og Kong Christjern, indlod Moritz sig i krigerske Foretagender imod Biskoppen af Münster. Det lader til, at hans Tilbøieligheder derved have faaet en anden Retning, thi kort efter, i Aaret 1456, afgav han den Erklæring, at han opgav den geistlige Stand og gjorde Fordring paa den Deel af Arvelandene, som tilkom ham. Da Gerhardt vægrede sig ved at udlevere samme, paakaldte de to Brødre Onklens og den ældste Broders Mægling. Disse udtalte sig derhen, at det skulde have sit Forblivende ved den engang trufne Bestemmelse; men Moritz satte sig med væbnet Haand i Besiddelse af en Deel af Arvelandene og forstod med saa stort Eftertryk at gjøre sine Fordringer gjældende, at Familieovereenskomsten af 1454 i Aaret 1458 blev forandret derhen, at Arvelandene efter Skik og Brug skulde deles imellem de to Brødre. Gjennemførelsen af denne Overeenskomst stødte imidlertid paa Vanskeligheder, og 1462 kom det herved til nye Fjendtligheder imellem Moritz og Gerhardt, af hvilke den Første havde allieret sig med Bremen, medens den Sidste blev understøttet af Hertugen af Brunsvig. Denne Broderkrig vakte almindelig Forargelse, skjøndt Feider og Voldsgjerninger dengang stode paa Dagsordenen. Som Tegn paa denne Stemning kan anføres, at gamle Aarboger berette, hvor-

---

men her maa Ordet „Ohm" være taget i Betydning af Broderssøn, d. v. s. af Hertug Adolphs Broderssøn.

lunde den hellige Jomfrues Billede paa Hovalteret i Nasstede havde rødmet over denne Broderkrig og af Uvillie var geraadet i saa stærk Bevægelse, at de klare Draaber i hele ti Dage vare dryppede ned paa hendes Gevandt. 1463 kom det til en mindelig Overeenskomst, ifolge hvilken Moritz tog Delmenhorst til Sæde og Gerhardt Oldenburg, medens derimod begge Lande skulde forblive udeelte og under fælles Herredømme. Moritz døde kort efter af Pestsyge. Af sit Ægteskab med Catharina, Grevinde af Hoya, med hvem han havde formælet sig 1458, efterlod han tre Børn, Heilvig, Adelheid og Jakob, hvilken sidste ved Faderens Død kun var eet Aar gammel. Moritz havde bestemt Heinrich v. Mendelslo til Formynder, men Gerhardt gjorde Fordring paa Formynderskabet og satte sig i eget og i de Umyndiges Navn i Besiddelse af Delmenhorst. Han lod de Umyndige forblive paa Slottet Delmenhorst, men tog iøvrigt intet Hensyn til sin Broderssøns Arveret.

Forhandlingerne om Successionen efter Hertug Adolph havde blandt Andet ført til, at Kong Christian havde forpligtet sig til at affinde sig med sine Brødre i Henseende til deres formeentlige Arve-Pretentioner. I Medfør heraf kom Kong Christian overeens med Brødrene om at give definitivt Afkald paa Successionen i Oldenburg og Delmenhorst og at udbetale dem et større Pengebeløb. Det første Afdrag, der udbetaltes, var kun ubetydeligt, og Kongen forhindredes paa Grund af Omstændighederne i at udrede de efterfølgende Afdrag. I den

Anledning gjorde Gerhardt, medens Kongen var optaget af Urolighederne i Sverrig, selv Execution og occuperede en Deel af Holsteen, hvorved han tiltvang sig et nyt Afdrag og Sikkerhed for Restbeløbet. Efterat Gerhardt gjentagende og med lignende Resultat havde occuperet en Deel af Holsteen, kom det i 1467 til et nyt Forlig imellem Brødrene, i hvilket Kong Christian vedgik at skylde Gerhardt Penge og, for at affinde sig med ham, udnævnte ham til Statholder i Holsteen og Sønderjylland for et Tidsrum af fire Aar. Den Maade, paa hvilken Gerhardt drog Nytte af denne Stilling, førte til Klager fra Ridderskabets Side og til nye Stridigheder mellem Brødrene. I denne Anledning begav Kongen sig til Holsteen, hvor han lod sin Broder internere paa Slottet Segeberg. Ved Dronning Dorotheas Mægling kom det her til et nyt Forlig, ifølge hvilket Gerhardt mod en contant Betaling af 6000 Gylden fraſagde sig sine Panterettigheder og øvrige Fordringer og gik tilbage til Oldenburg; men allerede to Aar efter see vi ham drage til Sønderjylland, hvor de saakaldte Bondedistricter Husum, Lundenberg, Stapelholm og Nordstrand, der havde gjort Oprør mod Broderen, hyldede Gerhardt. Kongen drog nu med en betydelig Magt ud mod Oprørerne, der kort efter maatte underkaste sig paa Naade og Unaade.

Ved Toget mod Husum og de omliggende Distrikter havde Lübeck lovet at yde Bistand, imod at Kong Christian forpligtede sig til at lade Husum By jævne med

Jorden, hvilket dog ikke skete, da Befalingsmanden paa Gottorp, en Ridder af Slægten Ahlefeldt, med Iver optraadte herimod; men Kong Christian gik dog med en overordentlig Strenghed frem mod Oprørerne. Saaledes blev Befalingsmanden paa Nordstrand, der havde talt ilde om Kongen, henrettet, efterat man forinden havde skaaret Tungen ud paa ham, og i Husum By bleve de Huse, hvis Eiere havde taget Deel i Oprøret, til evig Tid belagte med en Oprørsskat (Rebellensteuer), der endnu den Dag idag betales. Mange af Oprørerne bleve henrettede, og paa flere Huse i Husum findes der endnu Steenhuggerarbeide, som sættes i Forbindelse med hine Begivenheder. Greve Gerhardt synes at have forladt sine Tilhængere og i rette Tid at have trukket sig tilbage til Oldenburg, hvor han kort efter begyndte at fortrædige de omreisende Kjøbmænd. Dette gav netop Anledning til et Forbund imellem Hamburg og Bremen paa den ene og Biskop Henrik af Münster paa den anden Side og til en Feide, i hvilken Gerhardt trængtes tilbage og indesluttedes i sin efter Datidens Skik befæstede Hovedstad. Forholdet imellem de to Brødre synes ikke at være bleven forstyrret ved, at Gerhardt havde taget Deel i Opstanden mod Kongen, thi saasnart Sidstnævnte fik Underretning om Broderens betrængte Stilling, tog han sig af hans Sag og udvirkede de omtalte Befalinger imod Biskoppen af Münster.

Ogsaa i flere andre Sager gjorde Kongen sin Indflydelse hos Keiseren gjældende. Hans hele Optræden

under Opholdet i Augsburg og hans Personlighed gjorde det bedste Indtryk, og denne Stemning fandt blandt Andet sit Udtryk i den gamle augsburgske Krønike, der ender sin Beretning om Kongens Ophold i Augsburg, som varede omtrent fire Uger, med de Ord:

„Er war ein ganz herrlicher Mann."

Den 29de Juni, kort før Kong Christian forlod Augsburg, blev denne Rigsstad hjemsøgt af en voldsom Orkan, der forvoldte megen Skade og blandt Andet omstyrtede St. Ulriks-Kirken, hvori der netop holdtes Gudstjeneste, og hvorved en Biskop og 38 Personer omkom; ogsaa omstyrtedes Rigsstadens Galge, der skal have hviilt paa sex stærke Søiler, som støttede hinanden. Da Ulykken skete, hang der netop endeel Tyve i den.

Keiseren havde i Augsburg gjort endeel Gjeld og skyldte blandt Andet henved 7000 Gylden til de derværende Haandværkere og Fiskere. Den Deputation, der paa Cölns Vegne forhandlede om Undsætningen af Reuss, havde tilbudt at yde et Bidrag til de Udgifter, som Opholdet i Augsburg førte med sig, og ugentligen at betale 1000 Gylden, men Deputationen var ikke forsynet med saa mange rede Penge, at den strax kunde betale, hvad Keiseren skyldte, og Haandværkerne og Fiskerne vilde ikke give Henstand. Da Keiseren vilde bryde op, spærrede hans Creditorer Staldene med Jernkjæder, saa at hans Folk og Heste ikke kunde komme ud, og Smeden Hans v. Asch standsede Hestene foran Keiserens Vogn. Hele Byen og alle de tilstedeværende

fremmede Fyrster og Gesandter kom nu i Bevægelse, og det lykkedes omsider at tilveiebringe de fornødne Penge. Haandværkerne og Fiskerne fik deres Tilgodehavende udbetalt, men Rigsstaden maatte senere bøde for deres Opførsel.

Den 1ste Juli, efter et fire Ugers Ophold, brød Kong Christian op for med Churfyrst Albrecht Achilles at gaae til Ansbach, hvortil de naaede den 3die Juli. Her foranstaltedes til Ære for Kongen flere Turneringer, Jagter og andre Festligheder. Kongen blev fyrten Dage i Ansbach og fortsatte derfra Reisen til Mansfeld, hvor han blev i nogle Dage hos sin Søster Adelheid, der var gift med Greven af Mansfeld. Her modtog han Efterretning om, at Biskoppen af Münster var falden til Foie og havde rommet det oldenburgske Gebeet.

Den 12te August naaede Kongen til Brunsvig, hvor han forefandt det Gesandtskab, som han fra Augsburg havde sendt til Hertugen af Burgund. Gesandtskabet kom tilbage med uforrettet Sag, thi Hertugen havde ikke villet efterkomme Opfordringen om at hæve Beleiringen af Neuss. Keiseren indkaldte da Mandskab og begyndte at organisere en Rigsarmee. Ogsaa i Brunsvig optraadte Kong Christian mæglende og bilagde f. Ex. Hertugens Stridigheder med Hildesheim og Hertugen af Meklenburg. Under 24de August overgav han Formynderskabet for sin afdøde Broder Moritz's umyndige Børn og Bestyrelsen af disse umyndige Børns

Slotte og Lande, som Kongens Broder Gerhardt egenraadigt havde overtaget, til Biskop Bartold i Verden og Hertug Frederik den Yngre af Brunsvig.

Herfra fortsattes Reisen til Holsteen, hvor Kongen tog ind i Klosteret Reinfeld, og der traf han sammen med Dronning Dorothea og sine Børn. Kort efter Kongens Tilbagekomst til Holsteen opsøgtes han af Gesandter, saavel fra Keiseren som fra Hertugen af Burgund, og fra begge Parter anmodedes han om at mægle imellem dem. Keiseren ønskede, at Kong Christian i egen Person skulde lede disse Forhandlinger, og hans gjentagne Anmodninger havde tilfølge, at Kong Christian, hvis personlige Ønske det var at forhindre Krigen imellem det tydske Rige og Burgund, allerede den 29de Oktober fra Holsteen tiltraadte en ny Udenlandsreise, dennegang til Rhinen. Han ledsagedes paa denne Reise af Dronning Dorothea og Tronfølgeren samt af tre Hertuger: Hertug Frederik af Brunsvig, Hertugerne af Meklenburg og Sachsen-Lauenburg; endvidere af sin Broder Grev Gerhardt, dennes Søn Grev Adolph og mange andre. Albert Krummendieck ledsagede ham til Lüneburg.

Paa denne Reise var Kongen nær falden i et Baghold, men havde i Tide faaet Underretning om, at der ved Svert var samlet endeel Ryttere for at overfalde ham og tage ham til Fange. Han forandrede nu sin Route, lagde Veien over Lippe og naaede uden videre Eventyr til Düsseldorf, hvor Hertugen af Burgund

lod vente paa sig i otte Dage og derpaa optraadte med en uhørt Pragt og Ødselhed. Det lykkedes Kongen at tilveiebringe en Vaabenhvile, som han benyttede til at forhandle saavel med Keiseren, der opholdt sig i Andernach, som med Hertugen af Burgund. Paa en af disse Reiser blev der fra Rolandseck skudt efter Kongen, til Trods for det ham fra alle Sider givne Tilsagn om sikkert Leide. Paa Kongens Besværing over denne Fremfærd blev Commandanten paa Rolandseck efter Hertugen af Burgunds Befaling uden videre skudt. Efterat Kongen i tre Maaneder havde mæglet mellem Hertugen og Keiseren og opnaaet en for begge Parter antagelig Fredsbasis, maatte han see sine Bestræbelser for at tilveiebringe en Forsoning krydsede af de franske Gesandter, der opholdt sig hos Keiseren i Andernach.

Kong Christian overlod da til den pavelige Legat at fortsætte disse Bestræbelser og forlod med den største Deel af sit Følge Krigsskuepladsen med Bevidstheden om, at han ved sin Mellemkomst havde forhindret Krigens Fortsættelse og forberedt den fredelige Overeenskomst, som det kort efter lykkedes den pavelige Legat at tilveiebringe. Muligen har Grev Gerhardts Optræden bidraget til, at Kongen for sit Vedkommende traf sig tilbage fra disse Mæglingsforsøg.

Kongen gik nu fra Cöln op ad Rhinen til Campden, hvor han blev i fjorten Dage for at udruste nogle Skibe og gik derpaa ad Søveien til Elben og ankom i Begyndelsen af Juni 1475 til Kjøbenhavn.

Af dem, som Kong Christian paa disse Reiser havde gjort Bekjendtskab med, blev Borgemester Ulrich Schwartz i Augsburg henrettet 1478, Hertug Maria Galeazzo af Mailand myrdedes den 26de Decbr. 1476 ved Indgangen til Domkirken, og Hertug Carl af Burgund faldt den 5te Januar 1477 foran Nancy.

Literatur og Kunst.

Af Kr. Arentzens literaturhistoriske Værk om „Baggesen og Oehlenschlæger" er nu udkommet andet Bind, der behandler Tidsrummet fra Sommeren 1802 til Sommeren 1807, altsaa Aarhundredets poetiske Morgengry. Det er gaaet Kr. Arentzen, som det er gaaet saamange historiske Forfattere før ham; han har øjensynlig, da han begyndte sit Arbeide, følt sig til en vis Grad overvældet af det rige Stof, han skulde behandle, og Begyndelsen har derfor havt Ufuldkommenheder og Mangler, som imidlertid mere og mere ere forsvundne, efterhaanden som han rykkede længere fremad og blev mere og mere Herre over Behandlingsmaaden. Kr. Arentzen fortæller nu saaledes, at man vil kunne læse hans Bog med ublandet Glæde, og navnlig har han bortkastet de unødvendige historiske Sidespring, der blev trættende i Arbeidets første Afdeling. Denne dreiede sig væsentlig om Baggesen; anden derimod begynder med Beretningen om det første Møde mellem Oehlenschlæger og Steffens, og den fortsætter saa om de store Resultater, der blev Frugten af Bekjendtskabet mellem

disse to Mænd. Med Liv og Varme skildrer Kr. Arentzen den nye Tids og de nye Ideers Indtrængen over vort Fædrelands Grændser; han giver baade en klar Paaviisning af det Nye og tillige en med mange smaa ypperlige charakteristiske Træk forsynet Fremstilling af disse nye Ideers omstyrtende og nyopbyggende Magt. Der kan saaledes blot henvises til den lille Anekdote om Manden, der kom fra Galehuset og der stadig gik omkring med det ene Udbrud: „O Steffens! o Oehlenschlæger!" En særlig Rigdom af disse Smaatræk, der ofte oplyse langt mere end sidelange Deduktioner, findes ogsaa, hvor Kr. Arentzen kommer til at tale om det Gamles Opposition. Tillige har Forfatteren havt Leilighed til at fremdrage hidtil ukjendte Enkeltheder, og navnlig har han da paa en særdeles heldig Maade benyttet Brøndsteds Reiseoptegnelser. Brøndsted fulgte Oehlenschlæger paa en stor Deel af dennes første Udenlandsreise, og der findes mange baade værdifulde og meget morsomme Optegnelser fra denne Reise. Nogle af dem have ganske vist ogsaa tidligere været bekjendte, men der er dog af Kr. Arentzen fremdraget ikke faa høist interessante Tilføielser til det allerede kjendte. I det Hele taget vil man i det foreliggende Arbeide finde ikke alene en omfattende Orden, men tillige en klar, livlig og let læselig Form, Noget, hvormed man ganske vist ikke er bleven forvænt i vor historiske Literatur.

— Fra Carl Andersen foreligger der en ny Samling Genrebilleder, den tredie i Rækken. Det er, som de tidligere, smaa lette Studier, fortalte med en Varme og Inderlighed, der allerede har gjort de tidligere Samlinger til en yndet Læsning.

— Den utrættelige Gaadefabrikant, der skjuler sig under det bekjendte Mærke s—r har ogsaa med et lille Bind givet sit Bidrag til dette Aars Juleliteratur. Bogen er imidlertid dennegang „lidt ikke Gaadefuldt", en Samling Cotillons-

deviser, der tillige som Heelhed ville kunne vise sig som en erotisk Episode af en ældre poetiserende Cavaleers Liv. Den udmærker sig ved adskillige morsomme Indfald og ved en Evne til at finde Riim for alt muligt. Paa Grund af Formen, hvori den er skreven, fører den Navnet „Svar paa Tiltale". Der kan næppe være Tvivl om, at den hos Mange vil kunne afgive en morsom Julegave.

— Ved Hr. V. Møller er der besørget udgivet en smuk Anthologi af Eventyr, der fører Titelen „Eventyrskatten", udvalgte Eventyr for ældre og yngre Børn. Udgiveren har med Held forstaaet at vælge netop de for Barnesindet mest tilgængelige Eventyrdigtninger ud af hele den rige Skat, der forelaa som Materiale, og Bogen vil derfor sikkert blive modtagen med Glæde i mange Kredse.

— Familieliv, af Gustave Droz, er en elskværdig lille Bog, i hvis Selskab, man befinder sig udmærket godt. Som Titlen viser, bevæger den sig paa et snevert Terrain og i en ganske lille Kreds, men Forfatteren forstaaer den store Kunst at drage sine Læsere ind i denne Kreds og at holde fast paa dem. Der er noget saa Naivt og Hjerteligt i disse let henkastede Tegninger af Fader, Moder og Søn, at det fabelagtige Antal Oplag, denne Bog har faaet i Frankrig, bliver mindre uforklarligt: ovenpaa alt det Nerveryslende, som baade Livet og Literaturen opvarter med der, maa jo saadan en Bog være et forfriskende Bad. Skulde vi charakterise Forfatteren for danske Læsere, vilde vi kalde ham en Christian Winther paa Prosa: her er den samme Naivetet, Jevnhed og Elskværdighed. Man kommer uvilkaarligt til at tænke paa „Flugten til Amerika" og „Dandsen i Skoven", hvad enten man læser Skizzen om „Efteraaret", eller om „de første Benklæder" eller man læser om den lille Dreng, der beder til Vorherre for sin syge Bedstemoder: „Kjære Gud, gjør min gamle Bedstemoder rask igjen" og saa føier til: „Du veed

nok, min kjære Bedstemoder, som boer paa første Sal i Rue St. Louis" — for at Vorherre ikke skal gaae feil eller have ondt ved at finde Adressen! — For at det ikke skal gaae vore Læsere, der herefter kunde ønske at gjøre Bekjendtskab med Bogen, ligesaa, tilføie vi, at den er udkommen paa Andr. Schous Forlag og faaes i Nygade Nr. 4.

— Fra min første Praxis af Dr. x—x er en underlig Bog, men dog langtfra uden Værd Den, der kan see bort fra en vis Mani hos Forfatteren til at bruge grelle Udtryk, som mere ere Frugten af en eiendommelig Mangel paa Takt end Mangel paa Evne til at gribe og fremstille, vil ikke lægge Fortællingen fra sig, naar han først har begyndt paa den. At Forfatteren kan tegne Charakterer er udenfor al Tvivl. De to Hovedfigurer staae begge levende for Læserne i skarpe Omrids og deres forunderlige Sindssygelighed er skildret med stor Natursandhed. Men det er ogsaa paa dette reent psychologiske Punkt, at Bogen har sit egentlige Værd. For den, der i den digtede Fortælling søger et roligt, harmonisk Indtryk, er Bogen ikke; derimod vil den, der holder af at gruble over sjælelige Anomalier, upaatvivlelig læse den med Interesse.

— „Armbaandet", en Fortælling af Annita Carell, er et net, lille Arbeide, som i ethvert Tilfælde har det Fortrin, at det ikke er plettet af Damenovellernes Skjødesynd: Pietismen. Forfatterindens Fortællemaade er ungdommelig, men livlig og tiltalende, og hun synes i det Hele taget at være i Besiddelse af større Evne til at opfatte og gjengive Charakterer smukt og naturligt, end Forfatterinder i Almindelighed.

— Ogsaa iaar har Hr. August Westrup udgivet de smukke smaa Calendere, der føre Navnene Herrernes og Damernes Noteringscalendere, og de ere tillige iaar blevne forsynede med en Calender for Børnene. Medens de første indeholde

nyttige Smaanotitser og Oplysninger om forskjellige Institutioner i Kjøbenhavn, samt for Damernes Vedkommende erotiske Smaavers og Gaader, bringer den sidste tillige forskjellige andre underholdende Bidrag, der sikkert vil være velkomne for Calenderens smaa Læsere. Den er tillige ledsaget af et Portrait af den lille Prinds Christian.

— Boghandler Wøldike har havt det Mod at udgive et storartet Pragtværk, som, for at betale sig, maa gjøre Regning paa et betydeligt Antal Kjøbere. Han har sat en Mængde Malere og Digtere i Bevægelse, og hver har bidraget Sit til at gjøre hans „Billedbog for Smaa og Store" saa tiltalende som muligt. Der har ogsaa hviilt en god Stjerne over disse spredte Bestræbelser, thi de forme sig ganske naturligt til et smukt og harmonisk Hele, som absolut vil finde Anerkjendelse. Træsnittene ere fortræffeligt udførte af F. Hendriksen, og den typografiske Udstyrelse gjør Bianco Lunos Trykkeri Ære. Der staaer nu kun tilbage, at Publikum i Gjerningen vil vise, at den paaskjønner disse Bestræbelser.

Bogbinder
V. ERIKSEN
(Nielsens Efl.)
Gråbrødrelorv 7.

HOVEDBIBLIOTEKET
GENTOFTE KOMMUNEBIBLIOTEK

Ho 54
1 Bd.

Magasin

05.6
ex.1
M

For Romantik og Historie
bd. 7 (1871)